Міністерство освіти і науки України
Запорізький національний технічний університет
Економіко-гуманітарний інститут
НТУ «Дніпровська політехніка»
Запорізька торгово-промислова палата
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка
Куявсько-Поморська Вища школа у місті Бидгощі (Польща)
Таджицький державний університет комерції (Таджикистан)
Жешувський Університет (Польща)
Стопанска академия «Д. А. Ценов» (Болгарія)

Міжнародна науково-практична конференція

«Генерування інновацій інклюзивного розвитку: національний, регіональний, міжнародний вимір»

4–5 жовтня 2018 року

м. Запоріжжя
2018 р.

УДК 339.9:340.341.1
Г 34

Рекомендовано до видання Вченою радою
Запорізького національного технічного університету

(Протокол №3 від 30.10.2018 р.)
Упорядник: Черномаз К.Г., викладач

Редакційна колегія:
Прушківська Е. В., д-р. економ. наук, професор (відпов.ред)
Бондаренко О.В, д-р. економ. наук, професор
Гудзь П.В., д-р. економ. наук, професор
Прушківський В.Г., д-р. економ. наук, професор
Пуліна Т.В., д-р. економ. наук, професор
Лифар В.В., д-р. економ. наук, професор
Лищенко О.Г., канд .екон. наук.,доцент
Губарь О.В., канд .екон. наук.,доцент

Тези доповідей друкуються методом прямого відтворення тексту, представленого авторами, які несуть відповідальність за його форму і зміст.

Г34 **«Генерування інновацій інклюзивного розвитку: національний, регіональний, міжнародний вимір»:** матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (4–5 жовтня 2018 року), м. Запоріжжя [Електронний ресурс] / Редкол. : Прушківська Е. В. (відпов. ред.) Електрон. дані. – Запоріжжя : ЗНТУ, 2018. – 1 електрон. опт. диск (DVD-ROM); 12 см. – Назва з тит. екрана.

ISBN 978-617-529-203-7.

У збірнику матеріалів міжнародної науково-практичної конференції представлено наукові матеріали тез доповідей в яких учасники торкалися питань глобальних трансформацій та трендів економічного зростання, моделей інклюзивного розвитку, джерел розвитку національної економіки в умовах нестабільності, фінансово-аналітичного забезпечення, маркетингових та логістичних інструментів інноваційно-інклюзивного розвитку, механізму публічного управління інклюзивним розвитком регіону, ролі Людини в сучасному суспільстві та її «включеність» в соціально-економічні процеси.

Матеріали можуть бути корисними для наукових співробітників, фахівців органів державного управління та місцевого самоврядування, керівників підприємств різних форм власності, науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти.

УДК 339.9:340.341.1

ISBN 978-617-529-203-7.

© Запорізький національний технічний університет (ЗНТУ), 2018

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ: ЕКОНОМІЧНИЙ І СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІРИ

Арсентьєва Г. О. Самореализация человеческого « Я» в инклюзивном развитии экономики **13**

Афендікова Н. О. Підприємництво як основа інклюзивного розвитку сільського господарства України **16**

Бондаревич І. М. Співробітництво викладача і студентів в контексті ідеї інклюзивного розвитку **19**

Бондаренко О. В. «HOMO ECONOMICUS» сьогодні і завтра: стан, тенденції, прогнози **22**

Губарь О. В. Інклюзивне економічне зростання: практичні аспекти визначення **25**

Ємельяненко Є. О. Проблема подолання опору соціокультурного середовища при реалізації стратегій інклюзивного розвитку: самоорганізаційні аспекти **27**

Єрмолова І. В. Механізми подолання опору при впровадженні стратегії розвитку інклюзивного середовища **30**

Задоя О. А. Трансформація заощаджень домогосподарств в інвестиції як елемент інклюзивного економічного розвитку **33**

Зось-Кіор М. В., Зернюк О. В., Голобородько О. П. Развитие потенциала работника в состоянии VUCA **36**

Кригульська Т. Б. Концептуальні положення вчення про інклюзивні інститути в сучасній економічній теорії **39**

Лазебник Л. Л., Оніщик А. В. Фіктивна діяльність господарюючих суб'єктів: складова чи екстерналія інклюзивного економічного розвитку? **42**

Литвиненко Н. І. Економічна свобода та соціально-економічний розвиток: кроскультурний і часовий вимір **46**

Лук'яненко Н. Е. Проблеми та перспективи переходу України від екстрактивного до інклюзивного економічного зростання **49**

Mineva-Dimitrova E. N. The current state of inclusive education in higher education system of bulgaria **52**

Макрієва К. М. Інклюзивне зростання як чинник підвищення ефективності економіки України **55**
Милосердова А. К. Гендерна дискримінація на ринку праці як стримуючий чинник інклюзивного зростання в Україні **58**
Нестеренко Г. О. Кадрова політика гендерної рівності як чинник підвищення конкурентоспроможності закладу освіти **61**
Переверзєва А. В. Формування імперативів розвитку людських ресурсів у межах концепції інклюзивності **65**
Пилипенко Г. М., Алєксєєнко Д. Д. Вплив культури на соціально-економічний розвиток **68**
Повзло О. М. Особенности инклюзивного развития образования на современном этапе **70**
Ратушна Т. О. Формування безбар'єрного соціального середовища в сучасному міському просторі **73**
Ринейська Л. С. Підприємницька культура в організації роботи працівників: міжнародний досвід та його застосування в Україні **77**
Федорченко О. К. Інклюзивна економіка – шлях до успіху України **80**
Фендьо О. М. Інноваційні технології у системі інклюзивного середовища **82**
Фомішина В. М., Duchalska N. Ekonomia dobrobytu i jej tendencje rozwojowe **85**
Цимбал С. М. Індекс інклюзії та організація підтримки багатоманітності **88**
Цимбал С. М., Кошляк Н. О. Гендерний баланс як інклюзивна складова у формуванні керівних кадрів підпртємства **91**
Чумак О. В. Зелений сценарій структурної перебудови національної економіки – інноваційний вектор інклюзивного розвитку українського суспільства **94**
Шевченко О. О. Інклюзивне зростання як основа формування сучасної національної моделі господарської системи **97**
Шевчук С. В. Принципи забезпечення митних інтересів держави **100**
Шепелева Л. Н. Человек инклюзивный как составляющая часть новой модели развития экономики **102**

СЕКЦІЯ 2
ГЛОБАЛЬНИЙ ВИМІР ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Бондаренко М. О. Зміни в економічному розвитку України під впливом транснаціоналізаційних процесів **105**

Венгерська Н. С., Карпенко Ю. М. Проблеми розвитку експорту України в умовах глобалізації економіки **108**

Венгерська Н. С., Колугарова О. К. Стратегії інноваційного розвитку китайських підприємств **111**

Водоп'янова Є. О. Інклюзивний розвиток економіки канади. досвід для України **114**

Гузенко І. Ю. Стратегія інклюзивного сталого зростання при переході до інноваційної економіки в регіоні ЄС **117**

Дерев'ягін М. В. Діагностика інклюзивного розвитку економіки на глобальному рівні **120**

Діденко М. В. Процеси транснаціоналізації економіки України **123**

Долгополова М. В. Інклюзивний розвиток електронної комерції як інструмент підвищення конкурентоспроможності українських компаній **126**

Дубовська О. С. Тенденції розвитку зовнішньої торгівлі України в контексті інклюзивного розвитку економіки **129**

Камінський О. Є. Хмарні технології, як складова інклюзивного розвитку цифрової економіки України **132**

Коваль О. А., Коваль В. М. Глобальна фінансова криза як прояв кризи системи управління **135**

Копіченко А. А. Стратегія та механізм експортної діяльності підприємства на глобальному ринку **138**

Кулак А. С. Злиття та поглинання як фактор посилення зарубіжної експансії ТНК **141**

Кусий Т. В. Вплив процесів транснаціоналізації на структуру міжнародного бізнесу **144**

Лазнева І. О. Сучасні процеси злиття та поглинання на страховому ринку великобританії **147**

Максименко І. Я., Худзик С. С. Вертикальна інтеграція компанії та теоретичні підходи до її визначення **150**

Мигловець Н. О. Україно-Польська економічна співпраця в рамках Балто-Чорноморського регіону **153**

Назари Гулбахор Назир Инновационное развитие экономики республики таджикистан **156**
Орловська Ю. В., Дригола К. В. Інклюзивний розвиток України на міжнародній арені **159**
Осаул А. О. Особливості впровадження стратегій інклюзивного розвитку в міжнародному бізнесі (на прикладі підприємств машинобудування) **162**
Пилипенко Ю. І., Дубєй Ю. В. Технологічний розвиток в умовах глобалізації **165**
Піжук О. І. Можливості побудови моделі інклюзивного зростання економіки в умовах цифровізації **168**
Подолян Ю. О. Розвиток корпоративної культури – основний ресурс підвищення ефективності глобальних ТНК **171**
Полівода О. В. Вплив глобалізаційних процесів на банківський сектор України **175**
Прушківська Е. В. Інклюзивний розвиток: глобальні тенденції та перспективи **177**
Прушківський В. Г., Буряк В. В. Стратегія сталого розвитку промислового міста під впливом сучасних глобальних викликів **180**
Сизоненко А. О. Формування бізнес-стратегії підприємства в умовах динамічності глобальних змін **183**
Сєдова Д. О. Страхування як метод розподілення ризиків у міжнародному бізнесі **186**
Ситников М. М. Залучення досвіду єс для прискорення інноваційного розвитку України **189**
Ситников М. М., Рибалка Т. І. Перспективи розвитку фінансування експорту в Україні **192**
Титаренко Л. М., Клименко А. С. Зовнішньоекономічна політика в умовах інклюзивного розвитку національної економіки **195**
Труш О. М. Вектор спільної аграрної політики ЄС – забезпечення сталого та інклюзивного розвитку сільських територій **198**
Хромагіна Н. І. Тенденції розвитку аграрного ринку: інноваційний аспект **201**
Цараненко Д. І. Комплексний аналіз структури та тенденцій розвитку світового ринку відеоігор **203**

Черкавская Т. М. Необходимость формирования инновационной экономики Украины **206**
Черномаз К. Г. Аграрний сектор як складова розвитку економіки України в умовах глобалізації **209**
Чичкало-Кондрацька І. Б., Кондрацька Д. Інклюзивний розвиток економіки України **213**
Шрам М. О. Євроінтеграційна спрямованість зовнішньо-економічної діяльності українських підприємств як передумова інклюзивного розвитку **216**

СЕКЦІЯ 3
ЕКОНОМІКА ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ: ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ТА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Алтинбаєва А. Р. Удосконалення обліку витрат незавершеного виробництва **219**
Афанас'єва І. І. Сутність та впровадження екологічного аудиту в Україні **222**
Великодна О. О. Особливості обліку витрат на підприємстві в галузі виробництва деревного вугілля **225**
Зоря О. П., Радзевич М. Ю. Порядок відображення в бухгалтерському обліку банками поточних і відстрочених податкових активів та податкових зобов'язань **227**
Зоря О. П., Дубейко Д. О. Основи оцінки складання фінансової звітності ПУАТ «КБ «Акордбанк» **230**
Калач Г. М. Фінансово-технологічне забезпечення інклюзивного розвитку **233**
Kolumbet O. P., Yarmolitska O. V. Accounting and analytical providing of business process management in the conditions of inclusive development of the economy **235**
Куреда Н. М., Гірняк Є. І. Фінансовий менеджмент інклюзивного туризму у Запорізькій області **238**
Лищенко О. Г., Ємельянов М. О. Обліково-аналітичне забезпечення витрат меблевого виробництва **241**
Лищенко О. Г., Горбань В. В. Облік витрат за центрами відповідальності **243**
Літвінова К. В. Особливості облікового відображення надходження необоротних активів на підприємство **246**

Максименко І. Я., Фисун Ю. О. Особливості бухгалтерського обліку та оподаткування виплати авансу на підприємстві **249**

Максименко І. Я., Соболь В. А. Особливості визнання та обліку нематеріальних активів підприємства в здійсненні управлінської діяльності **251**

Очеретько Л. М., Багрій Т. О. Шляхи удосконалення обліку розрахунків з оплати праці **254**

Панченко О. М., Жолоб А. А. Поняття обліково-аналітичне забезпечення в системі управління грошовими потокам **257**

Панченко О. М., Краснoперова Т. С. Управлінський облік витрат у сільському господарстві **260**

Панченко О. М., Пересипкіна А. В. Методичні підходи до оцінки кредитоспроможності позичальника **263**

Панченко О. М., Ждан В. М. Обліково-аналітичне забезпечення різних стратегій підприємства **266**

Панченко О. М. Облік інноваційного циклу підприємства **269**

Романенко Р. А. Перспективи розвитку валютного ринку України в умовах глобалізації **271**

Сердюк Є. М. Управління виробничими запасами підприємства: обліково-аналітичне забезпечення **274**

Фінагіна О. В., Wilchelmi M. Problemy finansowania rozwoju lokalnego i regionalnego **277**

Холиков Х. Х., Рарубежный опыт подготовки и переподготовки работников банковской сферы **282**

Чехова М. Ю. Особливості порядку подання фінансової звітності підприємства в контексті законодавчих змін **286**

СЕКЦІЯ 4

МАРКЕТИНГОВІ ТА ЛОГІСТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ІННОВАЦІЙНО-ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ

Антонюк К. І. Убезпечення споживання товарів та послуг в контексті інноваційно-інклюзивного розвитку **289**

Bilovodska O., shymarina A. Logistic potential in a region as the basis of distributing system at industrial enterprises **292**

Бочко О Ю., Кузяк В. В. Удосконалення ланцюга вартості обслуговування клієнта на регіональному ринку молочної продукції **295**

Kaliszczak l. Przedsiębiorczość jako podstawa rozwoju gospodarki – uwarunkowania dla polski i ukrainy **298**
Козицька Г. В. Безпека суб'єктів господарювання в умовах інклюзивної економіки **300**
Козицька Г. В., Ассаул О. К. Маркетингове забезпечення розвитку вітчизняного ринку нафтопродуктів **302**
Козицька Г. В., Білецький І. С. Роль фінансової установи в процесі формування інклюзивної економіки **305**
Кочнова І. В. Роль інклюзивнтих інновацій у сталому економічному розвитку **307**
Новицька І. В. Інклюзивність при виробництві та просуванні органічної продукції на ринок **309**
Павлішина Н. М. Соціальне підприємництво – практичний інструмент інклюзивного розвитку **312**
Передерій А. А. Методичні підходи до розробки комплексу просування продукції хлібопекарного підприємства **315**
Петруня В. Ю., Здорик А. В. Компаративний аналіз концепцій маркетингового управління в контексті інноваційного розвитку **318**
Петруня В. Ю., Рогожина Ю. В. Директ-маркетинг як сучасна форма маркетингових комунікацій **321**
Рижук Н. І. Логістичні ланцюги доставки гуманітарних вантажів в зону АТО: теоретичні і прикладні аспекти **324**
Рохмістрова Д. В. Взаємодія відділу логістики із структурними підрозділами управління підприємством легкої промисловості **327**
Савченко Б. М. Методичні підходи до формування та реалізації стратегії управління просуванням продажів готельного підприємства **330**
Соколова Ю. О. Маркетингове забезпечення формування інклюзивних економічних інститутів у промисловому регіоні **334**
Szopiński W. Sposoby wykorzystania wybranych narzędzi marketingowych w budowaniu lojalności klientów banku wbk zachodni **337**
Тіховська Т. М. Синтез інформаційно-логістичної системи управління підприємством **340**
Шишкін В. О. Аналіз причин передачі логістики підприємства на аутсорсинг **342**

Шишкін В. О., Бірюков Т. Р. Логістичний підхід до інноваційно-інклюзивного розвитку підприємства **344**
Шишкін В. О., Жабицька Н. С. Адаптация украинских предприятий к инновациям в логистике **345**

СЕКЦІЯ 5
ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІНКЛЮЗИВНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ

Bazeli B., Adamska M. Analiza porównawcza dochodów i wydatków gminy w polsce i czechach **349**
Бут Т. В., сучасний стан розвитку ринку туристичних послуг запорізького регіону **352**
Бут Т. В., Шимонівська А. В. Організація сфери туристичних послуг **355**
Гудзь М. В., Миколенко П. М. Інституційне забезпечення місцевого економічного розвитку ОТГ **358**
Гудзь М. В., Нєнова Л. І. Регулювання стресових ситуацій в організації методом стрес-менеджменту **361**
Гудзь М. В., Пилипенко С. В. Визначення пріорітетності справ сучасного менеджера методом АБВ-аналізу **364**
Гудзь П В., Блохін С. В. Вдосконалення публічного управління та адміністрування в об'єднаних територіальних громадах Запорізької області **367**
Єршов С. В. Еволюція механізму публічного управління інклюзивним розвитком Запорізького регіону **370**
Зайцева В. М. Підвищення конкурентоспроможності туристичної галузі Запорізької області **373**
Кеда В. С., Сакун О. О. Особливості механізму реалізації управлінських рішень в органах місцевого самоврядування **376**
Kyrychenko O. Credible estimates of the relationship between air pollution and infant mortality in india: implications for inclusive development **378**
Колесніков О. І. Основні рішення в управлінні змінами **381**
Корольков В. В., Березовська О. В. Реалізація концепцій системи безперервного вдосконалення на ПАТ «Запоріжсталь» **384**
Корольков В. В., Корогод М. К. Стимулювання торговельно-оперативного персоналу мережі «Сільпо» як метод актуалізації інклюзивного розвитку **387**

Корольков В. В., Литвин К. В., Магдалінська К. А. Умови реалізації інклюзивного розвитку в Україні **389**
Кунаєв А. Ю., Горбенко А. Є. Проблема управління технологічним процесом сучасного вертолітного будування на прикладі уособленого підрозділу «вертольоти Мотор-Січ» **392**
Кутідзе Л. С., Єрьоменко І. С. Проблеми державного управління інклюзивним розвитком ринку праці в Україні **395**
Нечаєва І. А. Податок на виведений капітал – зростання інвестицій і активізація бізнесу чи ризик бюджетних втрат? **397**
Пуліна Т. В., Вафіна А. О. Управління кадровим потенціалом органів державної служби **403**
Пуліна Т. В., Водоп'янова Є. О. Формування механізму інклюзивного розвитку Запорізького регіону **406**
Пуліна Т. В., Іванова А. О. Особливості упровадження досвіду японської системи управління персоналом на українських підприємствах **409**
Пуліна Т. В., Нестеренко А. Г. Особливості впровадження бенчмаркінгу в системі виміру енергоефективності **412**
Пуліна Т. В., Казаков Д. А. Управління розвитком торговельного підприємства **415**
Пуліна Т. В., Орловська Я. С. Управління розвитком маркетингових комунікацій підприємства **418**
Пуліна Т. В., Сіленко О. Е. Визначення шляхів підвищення ефективності металургійного підприємства **421**
Пуліна Т. В., Шило Г. М., Фурманова Н. І., Гарслян А. М. Дослідження технологій управління проектами та продуктами в іт компаніях України **424**
Риженко О. М. Загальні проблеми впровадження фінансового менеджменту на підприємствах України **428**
Роскладка А. А., Геселева Н. В. Системні підходи до управління інноваційно-інклюзивним розвитком **429**
Руднєв С. Проблеми реалізації управлінських рішень в публічному управлінні в процесі розробки і реалізації регіонального розвитку **433**
Скрипка Н. О. Визначення умов створення та розвитку агропромислового кластеру в Запорізькому регіоні **436**
Соріна О. О. Роль мережевих господарських структур в інклюзивному розвитку регіонів **439**

Степаненко В. В. Державна підтримка бізнесу через реалізацію цільових проектів **441**
Тесленок І. М., Павлова А. О. Огляд сучасних методів оцінки іміджу промислового підприємства **446**
Тесленок І. М., Поздняков Г. Г. Аналіз підходів до оцінки впливу корпоративної культури на ефективність діяльності підприємства **449**
Ткачук А. Е., Власова А. В., Шувакина К. Г. Некоторые аспекты разработки и администрирования проектов в публичной сфере **452**
Ткачук О. Ю., Мельников В. С. Управління розвитком персоналу машинобудівного підприємства **455**
Ткачук О. Ю., Сидорова Ю. В. Удосконалення конкуретної стратегії машинобудівного підприємства **457**
Чаковська Хелена, Гудзь П. В. Проблеми і шляхи становлення публічного управління інклюзивним розвитком економіки регіону **460**
Чечель А. О. Сучасна соціо-культурна політика в Україні: стан, виклики, перспективи **464**
Шадріна Є. С. Розвиток поняття громадянських компетентностей у публічному управлінні **467**
Юрченко В. І. Механізми державного управління інклюзивним соціально-економічним розвитком регіонів **470**
Юрченко Д. А. Зміни організаційного дизайну на ПАТ «Запоріжжяобленерго» в контексті інклюзивного розвитку **473**
Яровецька О. І. Дистанційна освіта жінок у період відпустки для догляду за дитиною як складова інклюзивної політики підприємства **476**

СЕКЦІЯ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ: ЕКОНОМІЧНИЙ І СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІРИ

к. філос. н., доц. Арсентьєва Г. О.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

САМОРЕАЛИЗАЦИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО «Я» В ИНКЛЮЗИВНОМ РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ

Актуальность темы статьи вызвана происходящими трансформационными процессами в мире, в частности, неоиндустриализацией как инновационной модернизации экономики, и не только ее. Актуальным становится исследование путей инклюзивного экономического развития, цель которого – это устойчивое повышение уровня жизни людей, а не увеличение производства товаров и услуг. Иначе говоря, это поворот от традиционно сложившегося приоритета экономического роста, исторически приведшего к высокому уровню неравенства в благосостоянии и доходах, в сторону социальной справедливости и сокращения масштабов нищеты. Не удивительно, что сегодня инклюзивность переместилась в центр внимания обществоведов всех стран.

В первую очередь, необходимо проанализировать слово инклюзия. Так, слово инклюзия переводится как включенность (от inclusion – включение, вкрапление, присоединение), предполагающее приобщенность, заинтересованность, причастность, с одной стороны, нетипичных к определенной группе; с другой стороны, каждого к бытию вообще, что влечет за собой – соотнесение себя как части к целому/мирозданию. Появление феномена «инклюзивность» способно кардинально изменить ситуацию, поскольку в широком смысле тенденция к системной инклюзивности означает осознанную поддержку обществом усилий индивида по обретению им достойного социального существования.

Если ближе приглядеться к каждому работнику, то обнаружится, что все они с какими-то своими особенностями,

проблемами и оригинальностью, неповторимое сочетание которых и превращает работника в индивидуальную личность. Учет всех этих персональных особенностей при сохранении равного отношения к работникам, несмотря на различающие их склонности, способности, страсти, болезни, сильные и слабые компетенции, некачественное образование и качественную подготовку, и есть инклюзивная организация экономики. Можно даже сказать, что инклюзивность – это «персонифицированная экономика», то есть экономика, построенная с учетом созидательных особенностей каждого работника. Самовыражение человеческого «Я» есть выражение внутренней сущности человека в ее цельности, которая исчезает в частных науках и в любой другой конкретной деятельности, где человек реализует только какую-нибудь одну свою сторону, а не всего себя. Если и в своей практической деятельности, и в науке человек противопоставлен миру, как субъект объекту, и тем ограничен в своей свободе, то в деятельности на основе самовыражения человеческого «Я» человек превращает свое субъективное содержание в общезначимое и целостное объективное бытие. Это внутреннее единство всех духовных сил человека при создании и восприятии чего бы то ни было обеспечивается синкретической силой собственного сознания.

Каждая историческая ступень общественного производства испытывала различный интерес к его участникам: на начальном этапе индивидуальное начало преобладало, и каждый участник производства был важен и как личность, но затем, с каждым последующим этапом, этот интерес угасал, пока в конвейерном производстве вообще не упал до критической величины; и только с приходом компьютерно-интернетной технологии начался возврат интереса к личности работника[1;2;3;4], обнаруживая прямую зависимость, – чем выше креативность производства, тем сильнее тренд к инклюзивности.

После нескольких столетий господства массового производства, происходящий сегодня качественный скачок в развитии производительных сил на базе информационно-компьютерных технологий подвел современную экономику к возможности нового революционного прорыва – к возрождению

индивидуально-организуемой ступени общественного производства, позволяющей учитывать персональные особенности каждого его участника [2; с.4].

В сущности, цивилизованность общества – это максимально достижимое на данной исторической ступени развития общественного производства социальное равенство. Появление феномена «инклюзивность» способно кардинально изменить экономическую ситуацию в мире, поскольку в широком смысле тенденция к системной инклюзивности означает осознанную поддержку обществом усилий индивида по обретению им достойного социального существования. По мере становления креативной экономики, обращенной к реализации личностного потенциала каждого участника производства, инклюзивность приобретает статус главного критерия экономической цивилизованности.

Литература

1. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Д. Белл. – М.: Academia, 2004. – 788 с.

2. Бодрунов С. Д. Грядущее. Новое индустриальное общество: перезагрузка / С, Д. Бодрунов. – М.: Культурная революция, 2016. – 352 с.

3. Гэлбрейт Дж. К. Новое индустриальное общество / Дж. К. Гэлбрейт. – М.: Прогресс, 1969. – 480 с.

4. Тоффлер Э. Третья волна / Э. Тоффлер. – М.: АСТ, 2004. – 261 с.

к. е. н., доц. Афендікова Н. О.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ОСНОВА ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Сьогодні в сільському господарстві України відбуваються процеси скорочення чисельності поселень і деградації цінних земельних угідь. Все це має серйозні негативні наслідки для держави в цілому, тому проблема відродження і розвитку села набуває пріоритетного значення і загальнонаціонального масштабу. Разом з тим сільське господарство має величезний і досі нереалізований виробничий потенціал. При цьому значна роль в його освоєнні і пристосованості до сучасних умов господарювання належить суб'єктам підприємництва, які є основою розвитку стабільного сільського господарства.

Однак розвиток підприємництва, особливо при переході від однієї системи господарювання, яка повністю заперечувала його як вид діяльності, до іншої, в якій воно покликане бути провідною силою суспільного розвитку, не може бути реалізований тільки за рахунок зміни формулювання цілей. Для цього потрібна система заходів, яка включає в себе розробку методів обліку і оцінки підприємницьких ризиків з метою забезпечення інклюзивного розвитку сільського господарства.

Підхід до розвитку сучасного суспільства, його економічної системи з позицій інклюзивності, насамперед, відображає розуміння того, що розвиток сільського господарств складається не тільки із зростання матеріальних доходів населення, але є поняттям багатовимірним, що включає в себе і такі сфери людського життя, як освіту, охорону здоров'я, особисту безпеку, екологію та багато інших. Враховується і той факт, що одного лише параметру «усталеності» для розвитку національної економіки недостатньо. Воно повинно бути інклюзивним, тобто позитивно позначатися на добробуті якомога ширших верств населення і при цьому не справляти небезпечного впливу на навколишнє природне середовище. У загальному розумінні, інклюзивне зростання повинно надавати людям рівні можливості для реалізації власного людського

потенціалу, незалежно від соціально-економічних умов, статі, місця проживання та етнічного походження [1, с.20].

Стихійний характер структурних зрушень в економіці нашої держави в процесі реалізації реформ найбільш руйнівно проявився в продовольчому комплексі. За останні десятиліття в сільському господарстві країни відбулися значні зміни: сформувалося багатоукладне сільське господарство з різноманіттям організаційно-правових форм, спостерігаються глибокі зміни в структурі виробленої продукції, у виробничій структурі підприємств, зросла значимість фермерських господарств та особистих підсобних господарств у виробництві сільськогосподарської продукції. Сільське господарство в Україні має величезний і досі нереалізований виробничий потенціал. При цьому значна роль в його освоєнні і пристосованості до сучасних умов господарювання належить суб'єктам малого підприємництва, які є основою стабільної сільської економіки.

Підприємництво є типом господарювання, що базується на інноваційному поводженні власників підприємства, на умінні знаходити і використовувати ідеї, втілювати їх в конкретні підприємницькі проекти. Це, як правило, пов'язане з ризиками. Сільське підприємництво являє собою специфічну економічну діяльність, яке здійснюється підприємцем завдяки своїм організаторським здібностям за допомогою постійного комбінування факторів виробництва і спрямовану на ефективне використання природних ресурсів з урахуванням природно-кліматичних і господарських ризиків, які впливають на розвиток, як об'єкта, так і суб'єкта підприємництва, з метою отримання найвищих соціально-економічних результатів забезпечення інклюзивного розвитку сільського господарства.

Підвищення ефективності сільського підприємництва – багатовимірний і багатоаспектний процес, який слід розглядати з позицій сукупності соціальних та економічних цілей розвитку, а саме: економічної стабільності за допомогою створення умов для задоволення потреб сільських підприємців в факторах виробництва; забезпечення широкої економічної бази зайнятості сільського населення; підтримки сільських підприємців, які

вміють працювати в ринкових умовах, тобто з урахуванням ризиків.

Таким чином, на шляху інклюзивного розвитку сільського господарства стоять фундаментальні протиріччя сучасного глобалізованого світу, пошук шляхів вирішення яких представляє собою велику наукову проблему. Також важливою проблемою, є впровадження Україною моделі інклюзивного розвитку національної економіки в цілому, особливо в сучасних умовах глибокої економічної кризи, політичної нестабільності, тимчасовими територіальними втратами, боротьбою з сепаратистами і т. п. [2, с.10].

В сучасних умовах слід розвивати сільськогосподарську кооперацію та інтеграцію для вирішення проблем виробництва, переробки та продажу сільськогосподарської продукції та отримання доходів відповідно до економічного внеску кожного учасника до кінцевого продукту. Формування розгалуженої мережі споживчої кооперації сприяє розширеній діяльності малих форм господарювання, зростання ділової активності сільського населення, зниження безробіття.

Література

1. Базилюк А. В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку / А. В. Базилюк, О. В. Жулин // Економіка та управління на транспорті. 2015. – Вип. 1. – С. 19–29.

2. Єрмак С. О. Дескриптивні характеристики інклюзивного зростання як інноваційного вектора соціально-економічного розвитку країни / С. О. Єрмак // Проблеми економіки. – 2017. – № 4. – С.8–14.

к. філос. н., доц. Бондаревич І. М.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

СПІВРОБІТНИЦТВО ВИКЛАДАЧА І СТУДЕНТІВ В КОНТЕКСТІ ІДЕЇ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ

«Інклюзивний розвиток» відноситься до тих понять сукупність вимірів яких є достатньо великою, а їх взаємопов'язаність доволі сильною. Освітній аспект інклюзивного розвитку отримує дослідницький поштовх з ідеєю залучення дітей з обмеженими можливостями до навчання в загальноосвітніх навчальних закладах в кінці 90-тих років XX ст. На сьогоднішній день в контексті освітнього аспекту інклюзивного розвитку вирішується проблема забезпечення потреб усіх учасників освітнього процесу. У вищому навчальному закладі зазначеному сприяє організоване в певний спосіб співробітництво викладача і студентів. Йдеться про участь студентів у формуванні тематичного плану дисципліни. Ця ідея дозволяє всім учасникам освітнього процесу, перманентно оновлюючи тематичний план дисципліни, суттєво підвищити рівень його усвідомлення. В умовах хронічного відставання української освіти від сучасної науки перманентне оновлення є вельми важливим. Важливим також є те, що нові теми стрімко утворюють нові кластери знань. Останнє, в свою чергу, активізує процес формування нових дисциплін. Спільна робота вводить всіх учасників в неформальний дослідницький процес, що змушує глибше усвідомити його перебіг.

Запропонована нами методика [4] апробована на дисципліні «Психологія», що входила до циклу соціогуманітарних дисциплін в навчальному плані студентів Електротехнічного факультету ЗНТУ, але може бути застосована і для технічних дисциплін. Виокремимо найважливіші її моменти. Постановка завдання: а) виявити значуще соціальне явище, яке викликає жвавий пізнавальний інтерес у наших студентів; б) з'ясувати специфіку досвідного сприйняття студентами цієї проблеми; в) провести аналіз наукової літератури з обраної тематики; г) винайти варіанти висвітлення цього явища в якості ілюстративного матеріалу в

темах курсу (створення відеопрезентацій, рольових ігор тощо); д) оновити тематичний план курсу «Психологія». Поставлені нами завдання обумовили вибір методів їх розв'язання: опитування, анкетування, написання есе, обговорення, аналіз наукової літератури за визначеною темою, компаративний аналіз наукового підходу і особливостей усвідомлення обраної нашими студентами теми.

Зазначимо принципові вимоги нашої методики: безпосередня участь студентської аудиторії у визначенні найбільш запитуваних тем і моніторингу існуючих про них уявлень (ми охопили цією роботою 2/3студентів факультету); колективна робота студентів і викладача (особливо на етапі вибору і обговорення актуального психосоціального феномену); що стосується критерію вибору феномену, то, у відповідності до антропологічного принципу, він має презентуватись масштабним соціальним явищем, яке так чи інакше стосується кожного з нас і має координуючий вплив на більшість сфер суспільного життя (ми обрали феномен маніпуляції) [4].

Скорочена послідовність дій з реалізації нашої методики виглядає таким чином. Написання студентами есеїв (визначення маніпуляції, її різновидів, можливостей захисту, наслідків). Проведення анкетування, питання якого були спрямовані на виявлення ступеню розрізняння нашими студентами різних видів маніпуляції і з'ясування причин, що її породжують, усвідомлення її сутності. Напрацювання загальної картини усвідомлення нашими студентами явища маніпуляції (підбивали підсумки анкетування і вичитували есеї, вираховували процентне співвідношення певних уявлень від загальної кількості робіт). Опрацювання наукової літератури за обраною темою і проведення компаративного аналізу досвідного сприйняття і наукової оцінки явища маніпуляції. Цілковито творча праця викладача з пошуку можливих варіацій введення неусвідомлюваних студентами аспектів теми до навчального матеріалу курсу. Візуалізація нововведень у відеопрезентації (у нашому випадку «Зіставлення наукового підходу і досвідного сприйняття феномену маніпуляції»).

Організована за нашою методикою співпраця дозволила повніше задовольнити потреби учасників і підвищити якість

самого процесу. По перше, опановуючи наукову літературу, відбираючи матеріал до відеопрезентації, обробляючи дані анкет і есе наші студенти не просто вивчали нову тему в форматі самостійної роботи, а сповнюючи свій пізнавальний запит, відкривали для себе власний внутрішній світ. Пізнавальний процес стає особистісно вмотивованим, заряджається власним запитом, перетворюючи, таким чином, освітній процес на шлях особистісного зростання здобувачів вищої освіти і їх викладачів. По-друге, співпрацюючи, суб'єкти освітнього процесу (викладачі і студенти) набувають можливість впливу не тільки на його динаміку, а й на його зміст, що є дуже важливим в умовах постійного збільшення обсягів інформації. Особливо доречними результати нашого дослідження виявились в процесі опанування основних понять курсу – «психіка», «свідомість», «індивід», «особистість», «цілісність особистості». Також серйозну візуальну підтримку, завдяки створеній відео презентації, отримало поняття «цілісність особистості». Отримані нами результати дозволили консолідувати зміст дисципліни «Психологія» навколо проблеми особистісного зростання, вивести його на філософські обрії розуміння.

Література

1. Бондаревич І. М., Модернізація тематичного плану дисципліни: досвід сумісної роботи викладача і студентів / І. М. Бондаревич // Тези доповідей міжнародної наукової конференції «Педагогічні та психологічні науки: історія розвитку, сучасний стан та перспективи досліджень», Одеса, 17–18 жовтня 2014 р. – Південна фундація педагогіки, – Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2014. – 104 с. – С.58–62.

д. філос. н., проф. Бондаренко О. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

«HOMO ECONOMICUS» СЬОГОДНІ І ЗАВТРА: СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОГНОЗИ

Будь-яка людина щодня залучена у сферу економічного життя та соціально-економічної життєдіяльності, – вона виробляє й споживає, покупає й продає, отримує доходи й платить податки, заощаджує й витрачає, створює свій матеріальний добробут. У багатоаспектному і багатовекторному просторі соціуму буття людини як «економічного» індивіда – сьогодні, не менше ніж учора, й тим більше завтра – представляє неперечісний інтерес, завжди постає актуальним для вивчення.

У 1940-х рр. були закладені інституційні основи сучасної світової економіки. Вони запрацювали, і на сьогодні економічне зростання у певних країнах світу сягає непоганих показників. Так, у 2007 р. 12% світового економічного зростання показав Китай, США 10%, Німеччина 6%, Велика Британія 6%. 7% – це ситуація стійкого високого зростання, при розвитку такими темпами об'єм економіки країни кожного десятиліття практично подвоюється. У 2010-х рр. найбільшими економіками світу (об'ємом більше 2 трлн. долл. або 1,25 трлн. євро) стали: США, Китай, Японія, Німеччина, Франція, Велика Британія, Бразилія і Італія [1].

ВВП національних економік, що зростає – це свідоцтво того, що суспільство розвивається, із розвитком економіки воно стає краще організованим, енергія господарювання спрямовується більш ефективно, краще розміщуються ресурси, створюються й постійно вдосконалюються методи розгортання економіки, зростає рівень та якість життя людей. Глобальна економіка – найважливіший ресурс стійкого високого зростання. За останні 40 років зростання прискорилося у глобальній економіці у цілому, та – ще сильніше – у широкому колі країн, що розвиваються. Можливо, вперше в історії значна частина людства отримала шанс покращити якість життя й набула можливості для творення.

Економічне зростання – відносно недавнє явище у людській історії. Його становлення відбувалося із промисловою революцією у Британії наприкінці XVIII століття. За ходою історії цей процес прискорювався. Наприкінці XX століття його масштаби та темпи знову зросли. Наприкінці XVIII століття економічний прогрес пов'язували із «вправними машинами, які приводять у дію капітал і людська майстерність» [2, с. 98] – сьогодні називається майже та сама потрійна формула: технологія, гроші і людський капітал. Більш глибинні корені – у розвитку науки, фінансової системи, торгівлі, освіти, медицини, державному управлінні тощо.

Проте економічне зростання, як таке, не слід вважати самоціллю. Воно постає тільки засобом для досягнення й реалізації цілей, які є важливими для людини та суспільства, воно створює такі можливості для людей та суспільств, яких за інших умов важко або неможливо досягти. Й мова йде не тільки про отримання прибутків.

Інклюзивна економіка – сьогодні є сферою соціальної відповідальності бізнесу. Концепція так званого «інклюзивного розвитку» (inclusive development) має на увазі такий тип економічного зростання, який охоплює всі сфери життя суспільства, дозволяючи зробити його (зростання) результати щодо покращення життя відчутними для кожної людини.

Термін «інклюзивний розвиток» має вкрай широке тлумачення й реалізується у багатьох аспектах – як запорука стійкого розвитку [3, с.177]. Інклюзивний розвиток дозволяє всім країнам і регіонам світу користуватися результатами глобалізації, економічної інтеграції й економічного зростання. Для окремої людини (окремого економічного суб'єкта) інклюзивний розвиток має за мету максимально створити можливості розвитку й працевлаштування, за рахунок високих темпів економічного зростання на поступальній основі, а також забезпечити рівний доступ до соціальних гарантій, що надаються. та можливість участі в усіх сферах життєдіяльності країни.

Стратегії стійкого зростання та інклюзивного розвитку міжнародними економічними організаціями, світовою бізнес-елітою, урядами країн сьогодні розглядаються як правильний

вибір щодо пріоритетного забезпечення якісного покращення умов життя й діяльності мільйонів людей. Їх втілення дозволить індивідам та суспільствам реалізовувати низку важливих соціально-економічних та соціокультурних завдань, таких як: позбавити значну кількість людей від злиденності й виснажливої праці (ніщо інше цього не надасть), формування резервів для підтримки суспільних інститутів охорони здоров'я, освіти, інших цілей розвитку, зафіксованих у Декларації тисячоліття, про прихильність якій визначився весь світ. Такі стратегії інклюзивного розвитку можуть стати необхідною й достатньою умовою для більш широкого розвитку та надання людям ще більшого шансу стати ефективними працівниками і творчими особистостями, розширюючи їх перспективи щодо реалізації свого потенціалу у свободі вибору та розподілі можливостей.

Стійке економічне зростання не відбувається спонтанно. Для нього необхідні довготривала прихильність цій ідеї з боку політичних лідерів країни, наполегливість, винахідливість, прагматизм. Кожна країна має свої специфічні характеристики й власний історичний досвід, які мають бути відображені в її стратегіях економічного зростання та інклюзивного розвитку.

Література

1. Мировая экономика. Основные принципы экономического развития [Електронний ресурс]: – Режим доступу: http://www. ereport. ru.

2. Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV–XVIII ст. / Фернан Бродель. – К: Основи, 1997. – Т.1 – 543 с.

3. Валлерстайн И. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире / Иммануил Валлерстайн. – СПб.: Университетская книга, 2001. – 416 с.

к. е. н., доц. Губарь О. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ІНКЛЮЗИВНЕ ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ

Сучасні тенденції економічного розвитку країн світу вимагають нових критеріїв оцінювання успішності і ефективності державної політики в сфері виробництва і розподілу його результатів.

Сьогодення демонструє безліч негативних факторів, які підривають соціальну єдність, гальмують економічне зростання, знижують темпи відновлення економіки і, як наслідок, знижують рівень інвестиційної привабливості країни – це відсутність виваженої політичної складової регулювання економіки, наявність національних макроекономічних дисбалансів, економічна нерівність населення і відсутність належної соціальної захищеності. Отже, для вирішення цих проблем назріла нагальна необхідність застосування світової концепції інклюзивного стійкого зростання, яка передбачає всебічну економічну зайнятість населення, взаємодію всіх суб'єктів і справедливий розподіл доходів.

Антикризова політика національної економіки та економічне зростання посідає провідне місце в дискусіях сучасних економістів. Існує безліч поглядів на тлумачення інклюзивного розвитку, зокрема, експерти Світового банку і МВФ визначають як стійке економічне зростання, основною метою якого є скорочення бідності і нерівності; Всесвітній економічний форум зосереджує увагу на бідних, особливо в тій частині робочої сили, яка залучена у діяльності з низькою продуктивністю і / або повністю виключена з процесу зростання. Отже, інклюзивне зростання економіки – це зростання, яке не тільки створює нові економічні можливості, а й забезпечує рівний доступ до можливостей, створених для всіх верств суспільства, особливо для бідних.

Аналізуючи основні наукові теоретичні підходи до пояснення сутності інклюзивного зростання можна визначити, що дана категорія розглядається з двох аспектів – як економічне

зростання, основною метою якого є скорочення бідності й нерівності, та як процес розширення мобілізації трудових ресурсів до створення ВВП, забезпечення рівних можливостей для реалізації свого людського потенціалу незалежно від соціально-економічних умов, статі, місця проживання та етнічних коренів. Таким чином, концепція інклюзивного зростання передбачає, що кожен суб'єкт економіки є важливим, унікальним, цінним для суспільства і має можливості, щоб задовольнити свої потреби. Вона ґрунтується на пріоритетності розвитку людських ресурсів, досягненні повної зайнятості, підвищенні кваліфікації працівників та соціальній безпеці й сталому розвитку.

Інклюзивне зростання принципово відрізняється від стандартного економічного зростання, оскільки: має ширші цілі, ніж збільшення доходів і ВВП, та вимагає, щоб уряд країни активно працював для досягнення цих цілей, не припускаючи, що позитивні результати будуть автоматично приходити за рахунок зростання; зміщує акцент на розвиток людини й підвищення її добробуту та зниження рівня бідності й нерівності; спрямована на підвищення міри залучення та активної участі в економіці, а не тільки на результати розподілу.

Основними ключовими аспектами інклюзивного зростання є інвестиції в людський капітал, створення нових робочих місць, структурна трансформація, прогресивна податкова політика, соціальний захист, недопущення дискримінація, соціальна інтеграція та участь, сильні інститути.

Слід констатувати факт, що застосування теорії інклюзивного зростання, на нашу думку, пояснює, що добробут суспільства складається не лише з росту реального ВВП і доходів населення, але є значно ширшим поняттям, що об'єднує всі сфери життя людини, зокрема, охорону здоров'я, освіту, безпека, екологія та інше. Слід враховувати і той факт, що економічне зростання має бути не лише «стійким», а й інклюзивним, тобто надавати рівні можливості для реалізації свого людського потенціалу, незалежно від соціально-економічних умов, статі, місця проживання та етнічних коренів, мати позитивний вплив на добробут найширших верств населення.

Література

1. Базилюк А. В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку / А. В. Базилюк, О. В. Жулин // Економіка та управління на транспорті. – 2015. – Вип. 1. – С. 19–29.

2. Федулова Л. І. Інклюзивні інновації в системі соціально-економічного розвитку / Л. І. Федулова // Економіка: реалії часу. – № 3 (25). – 2016. – С. 56–65.

3. The Inclusive Growth and Development Report 2017 [Electronic resource]: Insight Report the World Economic Forum. – January 2017. – Mode of access: http://www3. weforum. org/docs/WEF_Forum_IncGrwth_2017. pdf

к. філос. н., доц. Ємельяненко Є. О.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ПРОБЛЕМА ПОДОЛАННЯ ОПОРУ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЙ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ: САМООРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ

Впродовж останньої чверті минулого століття динаміка розвитку соціально-економічних систем спрямувалась в бік потужного зростання нерівності доходів, причому як в країнах, що розвиваються, так і в економічно розвинених. Розрив між найбільш багатими групами населення і найбільш бідними деструктивно збільшився. Це положення несе в собі небезпеку соціального напруження та зниження темпів економічного розвитку за рахунок дезінтеграції соціально-економічної та політичної «матерії» суспільства. У зв’язку з цим перед сучасними економістами і політиками постає виклик: задача вирішення означених проблем за рахунок генерування і впровадження інновацій, які сприяли б інклюзії населення країн і світу в господарській площині. На даний момент для цього в першу чергу необхідне забезпечення вільного, відкритого та рівного доступу всі груп населення до соціальних та економічних благ.

Проте можливості для створення сприятливих умов для використання інновацій з метою нівелювання соціальної нерівності як будь-яка суттєва суспільна зміна зустрічають опір соціокультурного середовища, ефект якого розповсюджується не тільки на економічний вимір, а й на інші сфери життєдіяльності. Впровадження подібних інновацій вимагають вдосконалення національних господарство, політико-правового поля, систем захисту інтелектуальної власності, систем інноваційного та економічного розвитку тощо, що відповідно зачіпає інтереси великого кола сторін та природно породжує конфлікт, який хоч і є джерелом оновлення, але в той же час постає складним та витратним з точки зору ресурсів для управління.

Для розв'язання тих чи інших конфліктних збурень соціокультурного походження в контексті задач інклюзивного розвитку варто в першу чергу зважати на особливості самоорганізаційної динаміки суспільства. Це є найбільша інтрига у вирішенні суспільних проблем – здатність до самоорганізації, гармонійному виживанню та посильному поступальному розвитку. За яким принципом об'єднуються відміні цілеспрямовані суб'єкти? Чим вони керуються: інстинктом самозбереження або навіть агресією? Яким чином у конкурентів, що борються, виникають найрізноманітніші соціальні організми: групи, спільноти, етноси, держави, що мають спільні цілі, цінності, культурні риси? [1].

Так чи інакше в межах суспільної взаємодії виникає когерентність поведінки, дій хаотичних компонентів соціуму. М. Моісеєв відзначає, що людство нагально потребує того, щоб при всьому розмаїтті і спрямованості бажань, прагнень, дій окремих людей, народів, цивілізацій, ці вектори все ж мали спільну компоненту [2].

Проте, визначати яким саме чином само організуються елементи соціального простору вкрай важко, оскільки соціальна реальність – це частина цілої картини світу, її суспільної компоненти, відображена в свідомості стороннього спостерігача. Будь-яка предметна сфера суспільства вибудовується виходячи з прикладних проблем, практичної необхідності та відповідних цілей (безпека, політика, економіка, релігія тощо) в системі наукової

картини світу. Складна структура соціальної реальності невидима та неосяжна, а властивості у сприйнятті спостерігача онтологічно суб'єктивні [1].

Елементи соціуму, що динамічно розвиваються, функціонують за принципами гомеостазу (забезпечення цілісності, зовнішньої і внутрішньої адаптивності, внутрішньої саморегуляції об'єкта) та аутопоезису (самовідбудови об'єкта, самовідтворюваності всіх його процесів і структур) [1]. Таким чином спрогнозувати та знайти баланс між добробутом людей, природними аспектами, запитами економіки тощо стає вкрай важко за умови розмаїття соціокультурних компонентів та суперечливості процесів соціокультурної інтеграції-дезінтеграції. Але розуміння самоорганізаційних аспектів суспільної динаміки так чи інакше має постати принциповим фундаментом розробки і реалізації концепцій розбудови суспільства сталого розвитку та програм інклюзивної економіки. Інклюзивна економіка спрямована на досягнення балансу та реалізації місії корпоративної соціальної відповідальності. Її мета – забезпечити рівний доступ людей до економічної незалежності та вільну взаємодію між соціальними групами. Проте пряме впровадження її принципів швидше за все буде низько ефективним, оскільки завжди буде стикатись із силою опору соціальним змінам, що вбудована в саму тканину соціокультурного середовища будь-якого порядку. Таким чином успішне впровадження інклюзивної економіки можливе тільки за умов детального врахування само організаційних основ суспільної динаміки.

Література

1. Агеев А. Механизмы самоорганизации социальных процессов [Електронный ресурс] / Агеев А., Авдеев С., Новоточинов А., Рыжов В., Фадеева Т. – Режим доступа: http://www. inesnet. ru/wp-content/mag_archive/2017_04/es2017-04-164-179_Ageev_Avdeev_Novotochinov_ Ryzhov_Fadeeva. pdf

2. Моисеев Н. Н. Расставание с простотой / Н. Н. Моисеев. – М.: Аграф, 1998. – С. 480.

магістрант Єрмолова І. В.
Національний педагогічний університет імені
М. П. Драгоманова, м. Київ

МЕХАНІЗМИ ПОДОЛАННЯ ОПОРУ ПРИ ВПРОВАДЖЕННІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА

Актуальність дослідження зазначенної проблеми визначається вимогами часу до формування сучасної системи управління, розкриття механізмів подолання опору при впровадженні стратегії розвитку інклюзивного середовища. Аналіз культури інклюзії в організаціях передбачає вивчення причин перешкод щодо її поширення та планування заходів для активного залучення всього персоналу в цей процес. Питанням управління змінами, їх впровадженню та оцінці присвячено праці таких вітчизняних та зарубіжних науковців як Е. Богман, Р. Бухбіндер, Т. Гурова, Ф. Зюбанов, Н. Кобзева, Р. Лепа та ін.

Опір як явище виникає внаслідок проведення змін в організації, призводить до зростання витрат та погіршення колективної взаємодії. При вивченні сутності опору особливу увагу треба приділити дослідженням реакції колективу та окремих його представників на зміни, виявленню причин негативної реакції на нововведення, їх форм, методів та засобів здійснення. Механізм подолання опору – це комплекс методів та процедур спрямованих на покращення внутрішнього клімату організації для подальшого впровадження стратегії розвитку інклюзивного середовища.

На думку Т. Нікітченко, успішне впровадження змін проходить через працівників підприємства, через їх розуміння та бажання змінюватись та реалізовувати зміни [3]. Автор розробив власний алгоритм дій для досягнення позитивного результату під час опору змінам. Його сутність полягає в припущенні, що опір може виникати на кожній ланці управління, тому пропонується проводити діагностику на всіх рівнях; визначати особливості опору змінам на кожному з них; систематично аналізуючи результати, коригувати плани дій [3].

Ефективним інструментом оцінки гетерогенного середовища в організації стає індекс інклюзії, що дозволяє планувати та реалізувати підходи сприятливі для активного включення в життя підприємства всіх його працівників. Спираючись на ідеї Т. Бута та М. Ейнскоу, можна зазначити, що сьогодні розвиток інклюзії вимагає аналізу перешкод для його поширення та розробки механізмів їх подоланням. Після проведення комплексної оцінки, збору інформації з різноманітних джерел створюється індивідуальний план реалізації політики інклюзії на практиці [1].

За переконанням С. Стеціва, при управлінні змінами передусім слід задіяти обов'язкові мотиваційні елементи, зокрема, формувати позитивне сприйняття змін працівниками та менеджерами шляхом:

– діагностики сил опору, розроблення механізмів подолання чи зменшення опору змінам; збільшення сил, що сприяють проведенню змін та активізації творчої діяльності;

– формування у працівників та менеджерів відчуття причетності до змін та усвідомлення необхідності змін в обраному напрямі;

– формування оптимальних систем мотивації, контролю відповідно до виду змін з урахуванням стадії життєвого циклу підприємства;

– урахування принципів та установок працівників, їх переконань та цінностей [4].

Як було зазначено авторами статті «Теоретичні засади управління змінами в сучасних умовах», значну увагу треба приділяти аналізу причин опору змінам, а також тактиці впровадження змін, яка може мати такі форми: примушування, переконання, залучення, маніпулювання тощо [2]. Також науковці виділяють такі причини опору як:

– відсутність конкретної інформації у працівників про об'єм та тип змін;

– особиста зацікавленість (не втратити статус в організації);

– різне сприйняття сутності організаційних змін, відчуття втрати «точки опори»;

– відсутність надійної інформації та зворотного зв'язку [2].

Для уникнення зазначених явищ можуть бути запропоновані наступні методи управління: залучення до активної участі, переговори, кооперація, маніпулювання тощо.

Отже, для уникнення опору організаційним змінам необхідно надавати працівникам повну інформацію про стратегію майбутніх перетворень, ретельно аналізувати реакцію персоналу на кожній ланці управління, активно залучати працівників до участі у процесі змін (особливу увагу приділяти неформальним лідерам), колегіально вирішувати спірні питання та уникати конфліктних ситуацій. Впровадження ідей інклюзії передбачає командний підхід, задоволення індивідуальних потреб працівників та створення сприятливої атмосфери в організації для кожного.

Література

1. Бут Т. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл / Т. Бут, М. Ейнскоу. – К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 190 с.

2. Дзяна С. Теоретичні засади управління змінами в сучасних умовах / С. Дзяна, Р. Дзяний // Ефективність державного управління: збірник наукових праць. – 2013. – Вип. 34 – С. 31–40.

3. Нікітченко Т. О. Управління опором змінам у сільськогосподарських підприємствах / Т. О. Нікітченко // Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського – 2016. – Випуск 11. – С. 450–453.

4. Стецiв С. Р. Формування елементів системи управління змінами на підприємстві / С. Р. Стецiв // Вісник Сумського державного університету. Сер. Економіка. – 2012. – №4. – С. 155–163.

к. е. н., викладач Задоя О. А.
Університет імені Альфреда Нобеля. м. Дніпро

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ В ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНКЛЮЗИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Останні 30 років глобальна економіка, незважаючи на циклічні спади, показує впевнене динамічне зростання. Число людей, що живуть в середовищі, яке швидко розвивається, виросло з одного мільярда до чотирьох. Це стало можливим за рахунок бурхливого економічного зростання так званих нових індустріальних країн переважно азіатсько-тихоокеанського регіону. Однак на цьому тлі все гостріше постають питання, пов'язані з прискореною інфляцією, розвитком соціальної сфери, захистом навколишнього середовища та нерівномірністю розподілу доходів, що призводить до нівелювання ролі досить великого числа економічних суб'єктів у розвитку національних економік.

Інклюзивний підхід має на меті розв'язання безлічі проблем, які виникають в широкому спектрі розвитку. Це і зниження бідності, зайнятість, освіта, здоров'я, можливість творчого вираження і т. д. На Всесвітньому економічному форумі в Давосі було запропоновано замінити систему оцінки економічного розвитку і ввести «індекс інклюзивного розвитку» (IDI), що складається з 12 показників.

Разом з тим одним з найважливіших джерел економічного розвитку виступають інвестиції. З цим погоджуються усі сучасні економічні школи. Створення можливості брати участь у процесі інвестування усім економічним суб'єктам дозволяє говорити про дійсно інклюзивний економічний розвиток.

Варто зауважити, що в силу інтеграційних процесів, глобалізації економіки, недосконалої законодавчої бази, відсутності довіри і просто фінансової неграмотності з процесу інвестування може «випадати» досить велика кількість домогосподарств. Роль домогосподарств дуже важлива в процесі інвестування, хоча і часто недооцінена. У першу чергу

необхідно звернути увагу на ті ресурси, які накопичені у вигляді заощаджень.

У табл. 1 наведені статистичні дані участі населення у процесі прямого (капітального) інвестування. Ситуацію в Білорусі легко пояснити досить статичної економічною моделлю. Україна і Росія в цьому сегменті інвестицій показують падіння (хоча в абсолютних показниках в Україні спостерігається зростання). Багато сучасних аналітиків часто нарікають на брак іноземних інвестицій і, відповідно, низькі темпи економічного зростання. Однак забувають про ті резерви для інвестування, які приховані в вигляді заощаджень домогосподарств.

Таблиця 1

Капітальні інвестиції населення
(% від загальної кількості інвестицій)*

	Україна	Білорусь	Росія
2015	11,7	12,2	2,4
2016	8,3	12,6	2,3
2017	7,3	11,9	2,0

*Розраховано за: [1], [2], [3].

І тут постає одне з головних питань, яке необхідно вирішити, щоб збільшити капіталовкладення і досягти енергійного і тривалого зростання: знайти компроміс між нинішніми і майбутніми стандартами життя при інвестуванні більшої кількості ресурсів, ніж їх споживанні.

Проблему трансформації заощаджень в інвестиції варто розглядати як комплекс питань, а саме: формування фонду заощаджень не з метою відкладеного споживання, а спрямованого саме на реальні інвестиції; збільшення фонду заощадження за рахунок більш відповідального споживання при зростанні доходу; вдосконалення законодавчої бази, яка забезпечить рівні права і гарантії для всіх економічних суб'єктів; відновлення довіри до інститутів спільного інвестування; підвищення фінансової грамотності господарюючих суб'єктів; формування відповідних цінностей і

звичок у населення з метою більш раціонального використання своїх доходів.

Підводячи підсумки, можна сказати, що інклюзивний економічний розвиток в цілому і трансформація заощаджень в інвестиції, зокрема, вимагають комплексного підходу. Високий рівень інвестування за рахунок заощаджень домогосподарств можливо досягти при належному рівні освіти і зміцненні людського капіталу, при достатньому розвитку медичного обслуговування та страхування (дозволить звільнити частину заощаджень, призначених на випадок хвороби, підвищить працездатність і відповідно рівень доходу), при створенні конкурентного ринку праці всередині країни і можливості легального працевлаштування для трудових емігрантів за кордоном, при підтримці стабільного валютного курсу і низьких темпів інфляції (дозволить заощадження перевести з категорії «готівкові резерви» в фінансові активи, що збільшить можливість інвестування через фінансових посередників), при налагодженій системі пенсійного забезпечення, при розвитку фінансового сектора та інститутів спільного інвестування, за участю держави як регулятора і гаранта.

Все перераховане вище є складовими інклюзивної економічного розвитку. Його відсутність говорить про зниження потенційного зростання економіки, навіть не зважаючи на зростання ВВП. Низький показник інклюзивного розвитку вказує на макроекономічні проблеми та несе загрозу для інвестиційного клімату. Таким чином показник IDI служить маркером для інвесторів.

Література

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www. ukrstat. gov. ua/

2. Федеральная служба государственной статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. gks. ru/wps/wcm/connect/rosstat_main
/rosstat/ru/statistics/accounts/

3. Национальный статистический комитет Республики Беларусь [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. belstat. gov. by

д. е. н., проф. Зось-Кіор М. В.
к. е. н., доц. Зернюк О. В.
к. е. н., доц. Голобородько О. П.
Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка, м. Полтава

РАЗВИТИЕ ПОТЕНЦИАЛА РАБОТНИКА В СОСТОЯНИИ VUCA

Сегодня для успешной реализации стратегии нет ничего важнее, чем подобрать кадры, правильно выстроить организационную структуру и создать эффективную корпоративную культуру. При этом современные подходы к данным процессам существенно отличаются от бытующих стереотипов. Обобщая исследования приоритетов работодателей [2; 3], следует выделить 4 эпохи поиска походящих работников:

1) по физическим характеристикам (до XX века);
2) по интеллекту – вербальные, аналитические, математические и логические способности (до 80-х годов XX века);
3) по нужному набору способностей и навыков, эмоциональному интеллекту (80-е года XX века – начало XI века);
4) по потенциалу (с начала XI века).

Особенно это касается назначений на руководящие посты.

В ситуации недолговечности почти любого бизнеса, непредсказуемости, сложности и неоднозначности (VUCA – volatile, uncertain, complex, ambiguous) оценивать кандидатов с точки зрения их профессиональной пригодности и на этом основании назначать на должности уже не достаточно. То, что сегодня помогает преуспевать на том или ином посту, завтра – если изменится конъюнктура или стратегия компании, или придется сотрудничать с другой группой коллег, или управлять другими людьми – может лишь мешать. Поэтому вопрос не в том, есть ли у сотрудников и руководителей компании нужные навыки, а в том, есть ли у них способность осваивать новое.

Следует отметить, что хотя руководители современных организаций в основном относятся к персоналу как к ценному ресурсу, недостаточно внимания уделяется психологии

управления, эффективным коммуникациям и корпоративному управлению.

Для достижения успеха в управлении в процессе исследований (Хилл Л., Брандо Г., Трулав Э., Лайнбек К., 2014) были выявлены 6 парадоксов, касающиеся роли руководителя в современной организации, который должен уравновешивать:

- индивидуальное и коллективное;
- поддержку и конфронтацию;
- эксперимент и финансовые результаты;
- благоприятные условия для импровизации и дисциплину;
- терпение и требовательность;
- инициативы «снизу» и вмешательство «сверху».

Традиционное представление об управлении, страх перед конфликтами или потерей контроля, личные предпочтения все это может вызвать нежелание лавировать межу крайностями. Многим трудно постоянно переключаться – для этого нужны здравомыслие, смелость и настойчивость [1]. Особенностью современного управления является также то, что руководитель должен держаться намеренно неопределенно.

Поэтому на национальных предприятиях для оценки кандидатов на руководящие посты целесообразно выделить 3 группы компетенций:

1. Стиль (то, как ведет себя претендент и как он стремиться выглядеть в глазах окружающих).

2. Образ мышления (как он подходит к решению вопросов).

3. Эмоциональная компетентность (как он справляется с ситуациями, связанными с неопределенностью, давлением или стрессом и риском) [3].

Это лишний раз подтверждает необходимость учета при найме и продвижении по службе прежде всего потенциала – способности осваивать новое, адаптироваться к постоянно изменяющейся бизнес-среде и выполнять новые сложные роли. Менеджерам стоит научиться оценивать действующих и будущих служащих по 5 показателям:

– мотивации (истинное стремление преуспеть в достижении бескорыстной цели);

– любознательности (стремление испытать, увидеть, узнать новое, готовность учиться и меняться, способность воспринимать критику);

– проницательности (умение собирать и осмысливать информацию, которая открывает новые перспективы);

– умению убеждать (умение взаимодействовать с людьми, эмоционально и логически убеждать их, доносить до них свои идеи);

– целеустремленности (готовность браться за трудные задачи и способность восстанавливаться после ударов судьбы).

Как выход из ситуации, чтоб удержать работников с высоким потенциалом необходимо:

1. Платить справедливую зарплату.
2. Предоставлять им свободу действий.
3. Привлечение к решению масштабных коллективных, организационных или общественных задач.

Литература

1. Лапкова А. Г. Развитие трудовой демократии как среда для повышения трудовой активности работников / А. Г. Лапкова // Креативная экономика. – 2015. – Том 10 (9). – С. 1229–1238.

2. Фернандес-Араос К. 21 век: нужны люди с потенциалом / Фернандес-Араос К. // Harvard Business Review. – Август 2014. – С. 31–42.

3. Щепкіна Н. Н. Особливості управління кадровим потенціалом сучасної організації / Н. Н. Щепкіна // Бізнес Інформ. – 2018. – № 6. – С.387–392.

к. іст. н., доц. Кригульська Т. Б.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ВЧЕННЯ ПРО ІНКЛЮЗИВНІ ІНСТИТУТИ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕОРІЇ

Впродовж останніх десятиліть в економічній науці вченими різних країн було розроблено новітні концепції економічного зростання: «нульового економічного зростання», «нової норми» (New Norma), реіндустріалізації або неоіндустріалізації, «зеленої» економіки, висунуто гіпотезу «інноваційної паузи» в економічному розвитку тощо [1, с.3–11].

Поряд з ними отримали обґрунтування нові парадигмальні підходи до аналізу економічного стану країн з різним рівнем розвитку. Це спричинило виникнення та поширення концепції інклюзивного сталого зростання (inclusive sustainable growth).

Засади теорії інклюзивного розвитку та інклюзивного зростання були започатковані дослідженнями таких вчених як Д. Аджемоглу, Д. Робінсон, Е. С. Райнерт, Дж. Подест, З. М. Бедос, С. Голандер та ін. Базові положення академічної теорії були розвинені учасниками Комісії зі зростання і розвитку, що детально вивчила та проаналізувала досвід 13 країн світу. До її складу увійшли провідні представники бізнесу, державних структур та наукової спільноти під керівництвом лауреата Нобелівської премії М. Спенса. Результати роботи комісії було викладено у звіті «The growth report. Strategies for Sustained Growth and Inclusive Development». Концепція інклюзивного зростання передбачає, що кожен суб'єкт економіки є важливим, унікальним, цінним для суспільства і має рівні можливості, щоб задовольнити свої потреби. Цей підхід ґрунтується на пріоритетності розвитку людських ресурсів, досягненні повної зайнятості та підвищенні кваліфікації працівників, їх соціальній безпеці та сталому поступальному розвитку.

Загальнофілософські гносеологічні підходи до обґрунтування провідної ролі в соціально-економічному розвитку суспільних інститутів визначають досягнення

сучасного неоінституціоналізму як перспективного напряму економічної теорії, що формувався впродовж останнього століття на стику економіки та соціально-гуманітарних наук. Видатний дослідник з інституціональної теорії нобелівський лауреат Дуглас Норт вважав, що значні зміни інституційної основи суспільства відкривають перед ним принципово іншу сукупність варіантів розвитку [2, с.91]. Теоретичні дослідження і емпіричні розрахунки свідчать про тісний зв'язок між розвитком суспільних інститутів та інклюзивним зростанням.

Тому такий інтерес викликала концепція інклюзивних інститутів, висунута у роботі американського неоінституціоналіста з Массачусетського технологічного інституту Дарона Аджемоглу (Daron Acemoglu) і гарвардського політолога Джеймса Робінсона (James A. Robinson) [3]. У їхніх дослідженнях головною тезою є твердження про те, що поступ або відставання в розвитку окремих народів є наслідком розвитку та ступеня зрілості інституційної основи суспільства. Центральними елементами їхнього вчення про розвиток та відсталість є поняття інклюзивних (inclusive) та екстрактних (extractive) інститутів.

Інклюзивні інститути вчені називають«двигунами процвітання» економіки. Такі інститути мають властивість створювати інклюзивні ринки, через які люди мають можливість не лише обирати діяльність, що найліпшим чином відповідає їхнім нахилам та талантам, але й реалізувати це своє право на свободу вибору у ринковому середовищі.

По-друге, інклюзивні інститути гарантують право власності. Саме такі гарантії викликають бажання інвестувати, підвищувати продуктивність та ефективність діяльності, стимулюють до інноватівного розвитку.

По-третє, інклюзивні інститути стимулюють розвиток освіти, науки та технологічних змін у суспільстві. Позитивне освітнє середовище сприяє підвищенню кваліфікаційних можливостей людських ресурсів та генеруванню наукових знань, на яких вибудовуються економічне зростання та суспільний поступ. Розвиваючи таланти, освіченість та майстерність кожного індивідуума, інклюзивні інститути

об’єктивно сприяють підвищенню макроекономічної ефективності та стійкому економічному зростанню.

Водночас Д. Аджемоглу та Д. Робінсон у своїй роботі намагаються пояснити, чому такі цілі часто стають недосяжними для багатьох країн. Ці пояснення вони здійснюють на основі застосування поняття екстрактних інститутів, що українською дослівно перекладається – «той, що вилучає». За свєю природою ці інститути є діаметральною протилежністю інклюзивних інститутів, а їх домінування в економіці країн зводить нанівець зусилля у намаганнях досягнути будь-яких покращень.

Екстрактні економічні інститути створюються цілеспрямовано для того, щоб вилучати доходи та багатство у однієї частини населення, яка є нездатною захистити свої права власності або створювати стимули для економічної діяльності, на користь іншої частини.

Факт існування інклюзивних або екстрактних економічних інститутів у суспільстві вчені пояснюють через коеволюцію економічних і політичних інститутів, вивчаючи вплив останніх на економіку.

Література

1. Афонцев А. Мировая экономика в поисках новой модели роста / А. Афонцев // Мировая экономика и международные отношения. – 2014. – № 2. – С. 3–12.

2. Норт Д. Институты, институциональные изменения, функционирование экономики / Д. Норт. – М.: Начала, 1997. – 180 с.

3. Аджемоглу Д., Робинсон Дж. А. Почему одни страны богатые, а другие бедные. Происхождение власти, процветания и нищеты / Аджемоглу Д., Робинсон Дж. А. – М.: АСТ, 2015. – 693 с.

д. е. н., проф. Лазебник Л. Л.
Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь,
Оніщик А. В.,
Академія праці, соціальних відносин і туризму, м. Київ

ФІКТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ГОСПОДАРЮЮЧИХ СУБ'ЄКТІВ: СКЛАДОВА ЧИ ЕКСТЕРНАЛІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ?

Підприємницька діяльність є одним із видів сфери діяльності людини, що дає значний поштовх до інклюзивного розвитку економіки. Стабільна і міцна економіка визначає економічну і політичну незалежність держави, створює можливості для матеріального забезпечення громадян і належний рівень їх соціального захисту. Однак, у вітчизняних умовах особливості ґенези підприємницької діяльності сформували паралельно у межах легітимної господарської діяльності потужний тіньовий сектор. За розрахунками Міністерства економічного розвитку і торгівлі України у 2017 році інтегральний показник рівня тіньової економіки склав 31% від офіційного ВВП [1]. Водночас, видатний дослідник тіньової економіки в Європі професор Лінцського університету (Австрія) Ф. Шнайдер констатує, що тіньова складова економіки України сягає рівня 44,8% [6]. Не в останню чергу цей показник пов'язаний із фіктивною діяльністю суб'єктів господарювання. Загрозливих масштабів досягнула фіктивна його складова, яка виводить потужні фінансові потоки з легального сектору, посилює криміналізацію суспільства, призводить до перерозподілу ВВП на користь окремих суб'єктів господарської діяльності та відтоку капіталу за кордон.

Під фіктивним підприємництвом розуміється створення або придбання суб'єктів підприємницької діяльності (юридичних осіб) з метою прикриття незаконної діяльності, або здійснення видів діяльності щодо яких є заборона [2]. У ст. 55^{1} Господарського кодексу України визначено ознаки фіктивної діяльності суб'єкта господарювання, до яких віднесено такі: зареєстровано (перереєстровано) на недійсні (втрачені, загублені) та підроблені документи; незареєстровано у

державних органах, якщо обов'язок реєстрації передбачено законодавством; зареєстровано (перереєстровано) у органах державної реєстрації фізичними особами з подальшою передачею (оформленням) у володіння чи управління підставним (неіснуючим), померлим, безвісти зниклим особам або таким особам, що не мали наміру провадити фінансово-господарську діяльність або реалізовувати повноваження; зареєстровано (перереєстровано) та проваджено фінансово-господарську діяльність без відома та згоди його засновників та призначених у законному порядку керівників [3].

Узагальнення широкого спектру діяльності і різноманітних форм прояву фіктивного підприємництва дозволяє виділити його найважливіші економічні ознаки: здійснення у межах легального підприємництва; латентний характер діяльності, що полягає виключно у документальному оформленні господарських операцій без реального їх здійснення та імітація здійснення підприємницької діяльності; отримання нелегальної економічної вигоди; викривлення економічних зав'язків в господарській системі країни.

Сьогодні фіктивна діяльність суб'єктів господарювання в Україні стала поширеною господарською практикою, що завдає бюджету держави значних втрат. Так, за даними Інституту соціально-економічної трансформації, найбільші втрати відбуваються через офшорні схеми та сірий імпорт/контрабанду. Зокрема, через офшорні схеми держава недоотримує 50–65 млрд. грн. податків, а через імпорт поза митницею – 25–70 млрд. грн, що разом складає 17,5% бюджету (771 млрд. грн. на 2017 рік) [4].

Дискусійним є питання щодо віднесення фізичних осіб-підприємців до суб'єктів господарювання, які здійснюють фіктивну діяльність. Так, ст. 205 Кримінального кодексу України визначає фіктивне підприємництво як створення або придбання суб'єктів підприємницької діяльності (юридичних осіб) з метою прикриття незаконної діяльності або здійснення видів діяльності, щодо яких є заборона [2]. Тобто, згідно цієї статті суб'єктом злочину виступають виключно юридичні особи, а фізичні особи-підприємці не несуть кримінальної

відповідальності у разі здійснення фіктивної господарської діяльності.

На нашу думку, фізичних осіб-підприємців можна відносити до суб'єктів фіктивної діяльності, оскільки існує ряд схем порушення економічних зв'язків господарської системи шляхом використання моделі ухилення від сплати податків, спрямованих на отримання нелегальної економічної вигоди:

1) юридичні особи отримують готівку за допомогою фізичних осіб-підприємців. Приблизні масштаби цих схем за 2017 рік оцінюються в 3–7 млрд. грн., а втрати бюджету – від 0,7 до 3 млрд. грн.;

2) юридичні особи не оформлюють найманих працівників за трудовими угодами, а співпрацюють з фізичними особами-підприємцями за цивільно-правовими договорами. Приблизні обсяги цих схем у 2017 році становили 10 млрд. грн., вони завдали бюджету від 2,5 до 5 млрд. грн. втрат;

3) фізичні особи-підприємці 1 та 2 груп спрощеної системи оподаткування реалізують товари та послуги, при цьому суттєво занижуючи свою виручку. Приблизна вартісна оцінка обсягів цих схем за 2017 рік становить 18–20 млрд. грн., а втрати бюджету від 1 до 1,5 млрд. грн. [4].

Яскравим і поширеним прикладом здійснення фіктивної діяльності фізичними особами-підприємцями також є реалізація товарів у торгових точках мережі магазинів електроніки, що продають дорогу техніку від фізичної особи-підприємця без реквізитів продавця та печатки, а покупцю надають товарний чек замість фіскального чека лише зі штампом магазина та прізвищем фізичної особи-підприємця [5].

Розвиток бізнесу залежить від низки зовнішніх факторів, таких як політична та соціально-економічна ситуація в державі, недосконаліть інвестиційного, податкового, комерційного законодавства, поширення корупції органах влади. Ці ж фактори впливають і на еволюцію форм фіктивного підприємництва, які дозволяють охоплювати всі існуючі можливості використання фіктивної економічної схеми з метою отримання нелегальної матеріальної вигоди.

Література

1. Загальні тенденції тіньової економіки в Україні у 2017 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. me. gov. ua/Documents/List? lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki

2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.

3. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22. – Ст.144.

4. Дубровський В. Вісім схем ухилення від податків: найбільше недоплачує в бюджет офшорний бізнес і тіньові імпортери [Електронний ресурс] / Дубровський В., Черкашин В. – Режим доступу: http://iset-ua. org/en/novini/podatki/item/116-visim-skhem-ukhylennia-vid-podatkiv.

5. Тіньова парадержава [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dt. ua/business/tinova-paraderzhava-282453_. html.

6. Schneider F., Medina L. Shadow Economies Around the World: What Did We Learn Over the Last 20 Years? [Electronic source]. – Access mode: http://www. imf. org/en/publications/wp/issues/2018/01/25/shadow-economies-around-the-world-what-did-we-learn-over-the-last-20-years-45583

д. е. н., доц. Литвиненко Н. І.
НТУ «Дніпровська політехніка», м. Дніпро

ЕКОНОМІЧНА СВОБОДА ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК: КРОСКУЛЬТУРНИЙ І ЧАСОВИЙ ВИМІР

Передумовою успішного та стабільного соціально-економічного розвитку країни є наявність та функціонування певного інституціонального середовища. Одним із базових елементів інституціонального середовища є норма економічна свобода. У сучасній економічній літературі достатня кількість публікацій присвячена дослідженню взаємозв'язку між економічною свободою та соціально-економічним розвитком.

Зауважимо, що існуючі на сьогодні емпіричні дослідження, представлені у науковій літературі, здійснювалися на вибірках, в яких країни не розмежовувалися за рівнем економічного розвитку. Оскільки склад інституціонального середовища і зв'язки між його елементами та економічною системою є специфічним для кожної країни, є вірогідність того, що в різних випадках можуть бути відсутніми ті чи інші зв'язки, або вони можуть мати не суттєвий вплив. Саме тому необхідно удосконалити саму процедуру аналізу і провести емпіричні дослідження зв'язку між добробутом та нормою економічна свобода, виходячи із досягнутого країною певного рівня соціально-економічного розвитку.

Для виявлення закономірності, проведемо спочатку емпіричне дослідження на загальній вибірці країн, а потім проведемо ті ж самі процедури на вибірках, що враховують рівень розвитку країни.

Для кількісної оцінки добробуту країни обрано «Індекс розвитку людського потенціалу», а рівня економічної свободи – «Індекс економічної свободи».

Генеральна вибірка складає 183 країни, яка розділена на чотири групи країн за певним рівнем розвитку у відповідності до оцінки «Індексу розвитку людського потенціалу».

Вибіркові результати кореляційного аналізу між нормою економічна свобода та добробутом наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Взаємозв'язок між «Індексом економічної свободи» та «Індексом розвитку людського потенціалу» (коефіцієнт Спірмена)

Роки	Класифікація країн за рівнем розвитку				
	загальна вибірка	Країни з дуже високим індексом розвитку	Країни з високим індексом розвитку	Країни із середнім індексом розвитку	Країн з низьким індексом розвитку
1995	0,649**	0,021	0,175	0,446**[1]	0,140
2000	0,750**	0,367*	0,342	0,078	0,123
2005	0,689**	0,229	0,362	0,221	–0,098
2008	0,749**	0,497**	–0,054	0,229	0,202
2010	0,739**	0,606**	0,073	0,188	0,253
2012	0,731**	0,566**	0,095	0,157	0,189
2017	0,674**	0,699**	0,087	0,175	0,304

Примітки. 1. ** Кореляція значима на рівні 0,05.
2. * Кореляція значима на рівні 0,01.
3. 1 – коефіцієнт Пірсона
4. Примітка: табл. складено по базі даних Human Development Report і Index of Economic Freedom

Як видно із табл. 1, для загальної вибірки кореляція є суттєвою і прямою, що означає відповідність вищого рівня добробуту вищому рівню економічної свободи. Але ми можемо спостерігати парадоксальний факт, що взаємозв'язок між добробутом і нормою економічна свобода є суттєвим тільки для групи країн з дуже високим рівнем розвитку за виключенням 1995 р. та 2005 р., в яких цей зв'язок був відсутній. Крім того, у 1995 році спостерігався суттєвий прямий зв'язок для групи країн з середнім рівнем розвитку.

У 2005 році для групи країн з низьким рівнем розвитку зв'язок стає оберненим, що означає відповідність більш високому рівню добробуту меншого рівня економічної свободи.

Одним із пояснень цього факту може бути стихійне лихо, яке відбулось у 2004 році – цунамі у Індійському океані, яке спричинило катастрофічні наслідки для економіки країн не тільки Південно-Азійського регіону, але й всього Східноафриканського узбережжя. Ліквідація наслідків вимагала директивного регулювання економіки країн, що позначилося на зміні напряму зв'язку. Зазначимо, що напрям такого зв'язку змінився і для країн з високим рівнем розвитку у 2008 році. В даному випадку це було спричинено наслідками світової фінансово-економічної кризи.

В період 1995–2008 рр. спостерігається суттєвий прямий зв'язок між «Індексом економічної свободи» та «Індексом розвитку людського потенціалу», проте починаючи з 2010 р. цей зв'язок слабшає. Ослаблення зв'язку між індексами, в першу чергу, пояснюється тим, що ряд країн підвищили свій рівень добробуту при середньому рівні економічної свободи.

Отримані нами факти лише підтверджують неоднозначність взаємозв'язку між економічною свободою і соціально-економічним розвитком. Проведені розрахунки демонструють, що в період економічної кризи взаємозв'язок між нормою свобода і добробутом послаблюється, а отже, в цей період ми не можемо складати достовірні прогнози розвитку, спираючись на попередні емпіричні дані. Ці факти, які виникли на фоні кризових явищ 2008–2010 рр. в світовій економіці, змусили нас переглянути існуючі теоретичні концепції відносно процесу взаємодії між свободою і добробутом, які були підтверджені статистичними методами у докризовий період. Очевидним залишається той факт, що для стійкого розвитку необхідним є визначений «набір» видів свобод, який буде гарантувати якість верховенства права, а рівень цих видів свобод не є таким суттєвим.

Література

1. Human Development Report. Getting and using the data [Електронний ресурс]: Сайт ПРООН. – Режим доступа: http://hdrstats. undp. org/en/tables/

2. Index of Economic Freedom [Електронний ресурс]: Сайт центра «Фонд наследия». – Режим доступа: http://www. heritage. org/index/download

ст. викл. Лук'яненко Н. Е.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПЕРЕХОДУ УКРАЇНИ ВІД ЕКСТРАКТИВНОГО ДО ІНКЛЮЗИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Глобальна економічна криза продемонструвала суттєві дисбаланси моделей зростання світової економіки і викликала завдання переходу до нової моделі, здатної підтримувати усталені високі темпи зростання в довгостроковій перспективі разом із забезпеченням рівності у доступі до усіх видів ресурсів. Таким чином виникла та отримала значний інтерес і поширення концепція «інклюзивного сталого зростання». Інклюзія (англ. inclusion – включення, залученість) – це збільшення ступеню участі усіх громадян соціуму у процесі економічного зростання і справедливий розподіл його результатів [1, с.187].

Дана концепція виникла через те, що фінансова рентабельність не може бути єдиним критерієм у низці аспектів соціальної сфери, в екологічних питаннях тощо. Інклюзивне зростання покликане забезпечувати справедливі можливості для економічних учасників під час економічного зростання та рівноправ'я секторів економіки та верств населення, а також зосереджує увагу на рівності здоров'я, людського капіталу, екологічного стану довкілля, соціального захисту та продовольчої безпеки [2, с.181].

На Всесвітньому економічному форумі в Давосі (Швейцарія) у 2018 році було запропоновано Індекс інклюзивного росту та розвитку (Inclusive Growth and Development Index, скорочено IDI) як альтернативний до ВВП на душу населення показник для загальної оцінки стану економічного розвитку країни. Індекс враховує одразу 12 різних показників розвитку країни. Україна посіла 49-е місце серед 74 країн, що розвиваються.

Політичні, і економічні інститути поділяються на інклюзивні та екстрактивні. Інклюзивні економічні інститути – це такі інститути, які заохочують великі маси людей до участі в економічній діяльності. Екстрактивні економічні інститути – це

інститути, які мають протилежні властивості, тобто спрямовані на те, щоб відбирати доходи і блага в однієї групи людей на користь іншої. Вони дозволяють вузькій групі громадян управляти економікою країни для власних інтересів.

Сталий економічний розвиток властивий лише інклюзивним економічним інститутам. Екстрактивні політичні та економічні інститути нестабільні і загрожують всьому суспільстві, адже можуть привести до політичного та/чи економічного колапсу.

Радянська і пострадянська економіка є прикладом системи екстрактивних інститутів. В Україні замість обіцяного «народного капіталізму» виник і сформувався номенклатурно-олігархічний капіталізм з гострими соціальними контрастами і масовими злиднями. відбувся перерозподіл власності на користь кланів і реальним суб'єктом управління стали великі корпорації.

При цьому солідарність цих груп інтересів, тобто узгодження дій і рішень, притаманна їм більшою мірою, ніж пересічним громадянам України. Це і є протидією для здійснення структурних змін всієї економіки країни, яка протягом вже майже трьох десятиліть самостійного існування спиралася виключно на сировинні ресурси і експорт продукції 2–3-го промислового укладу, що не відповідає сучасним моделям інклюзивного зростання.

Система екстрактивних інститутів України разом із її нестабільною податковою, валютною, регуляторною політикою сформували одне із найгірших бізнес-середовищ у світі [1, с.188].

У сільському господарстві створенню умов для інклюзивного зростання сприятиме активна участь населення у розвитку сільського підприємництва, ефективний розподіл суспільних благ та залучення капіталу. Слід зняти мораторій на продаж землі. Сьогодні оренда земель потужними аграрними підприємствами холдингового типу для ведення великомасштабного сільськогосподарського виробництва та експорту продовольства призводить до несправедливого витіснення фермерських та особистих селянських господарств, нерівних умов торгівлі, неринкових принципів ціноутворення.

Комплексне вирішення проблеми полягає у справедливому розподілі і використанні земельних ресурсів з

метою зменшення частки «безземельного» сільського населення, захисті місцевих громад, забезпеченні розподілу благ між найбільш ущільненим у правах селянами, подолання тіньової економіки на сільських територіях [3, с.135].

Необхідним є утворення в Україні широкої соціальної коаліції, яка представляє максимальну різноманітність існуючих груп. Слід розвивати кооперативний рух і програми на зразок ESOP, які діють в США і Європі. Також, певні перспективи інклюзивного суспільства надає розпочата в Україні децентралізація влади і реформа місцевого самоврядування, в процесі яких може відбуватися зміна існуючої інституційної основи.

В Україні стратегія інклюзивного зростання поки що відсутня, але події 2014 р. в Україні проклали шлях до влади політичним силам, які уособлюють менш концентровані і більш політично роз'єднані групи капіталу, ніж раніше, що може наблизити досягнення цілей інклюзивного розвитку [1, с.197].

Література

1. Прогнімак О. Д. Іклюзивний розвиток України: перешкоди vs перспективи / О. Д. Прогнімак // Економічний вісник Донбасу. – № 1(51). – 2018. – С.187–197.

2. Сапун К. В. Концепція інклюзивного зростання в економіці/ К. В. Сапун, Р. В. Селезньова // Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса. – Том 1. – 2018. – С.177–181.

3. Зінчук Т. О. На початку пошуку стратегії інклюзивного зростання сільської економіки: світовий та європейський підхід / Т. О. Зінчук // Вісник сумського національного аграрного університету. – Серія «економіка і менеджмент». – Випуск 4 (68). – 2016. – С.132–136.

Mineva-Dimitrova E. N.
D. A. Tsenov Academy of Economics, Svishtov, Bulgaria

THE CURRENT STATE OF INCLUSIVE EDUCATION IN HIGHER EDUCATION SYSTEM OF BULGARIA

Inclusive education is a process of awareness, accepting and support of every individual, according to his/her specific needs. In view of his/her specific needs a support is rendered to personal development that ensure appropriate physical, psychological and social environment for development of abilities and skills.

To analyze the contemporary state of inclusive education in Bulgaria in the system of higher pedagogical education in R of Bulgaria it is necessary to pay attention to the basic acts, regulating the educational area. On 27.10.2017 the published in State Gazette Regulations of inclusive education, regulates «…public relations, concerning inclusive education to children and students in the system of school and early school education, as well the activities of the institutions of that system …».

An equal access to higher education for persons with special educational needs and their enrollment to higher educational establishments is guaranteed by the Law for Higher Education. The legal Regulations envisage facilitated conditions for access of people with disabilities, for support and integration in the system of higher education:

– At the enrollment of specific advantages of persons with permanent impairments and disability 70 and over 70 percent, successfully participated in competitive examination;

– Specific advantages, regulated in the Regulations of the higher school, for the students, PhD students, graduates with permanent impairments and reduced working capacity 70 and exceeding 70 percent;

– Exemption of fees in state higher school for persons permanent impairments and reduced working capacity 70 and exceeding 70 percent;

Granting of scholarships at the beginning of first year of training or beginning of month is envisaged, there follows a month the grounds for granting occurred, and payment for each of 12

months is made. The scholarships are granted without restrictions for performance, the evaluation of performance at least Good 4.00. It is regulated, students with 70 and exceeding 70 percent reduced working capacity, to be accommodated in students' hostels without classification, rental price during the whole year 30 percent of the amount of the monthly rent, as well 30 percent of semester deposit due.

Priority objective of National strategy for people with disability (2016–2020) in the field of higher education envisage the implementation of project «Support to vulnerable groups for access to higher education– phase 1», focused on the issues of persons with special educational needs.

Higher educational establishment are obligated thru the project to provide conditions for assisting youths with impairments, securing technical means for access to buildings and premises, specialized facilities and specialized software programs for persons with sensory impairments and physical disabilities, organizing special courses for pupils, students, graduates and PhD students, providing books and devices, payment of rents for hostels, securing consultants to persons with sensory impairments if needed, conduct campaigns in order to promote the opportunities and conditions of higher schools to enroll and train youths of the vulnerable groups.

A disadvantage of the analyses for the efficiency of inclusive education in the system of higher education is the lack of yearly statistic information on the number of persons with impairments, as well information for those of them studying to obtain educational-qualification degree in the higher schools. The major sources of information are published on annual basis by Ministry of Health and National center for public health and analyses, reference books, as well the information collected and summarized by National Institute of Statistics at population and housing censuses in 2011. As per information of National center for public healthcare and analyses, 2016 the number of persons with established permanent reduced capacity, type and degree of impairment over на 16 years age for 2015 is 65 751.

Regarding the statistical information periodically are collected and published by Eurostat (Initially established in 1958 to the European community. Statistical authority to European

commission, collecting information for EU countries and harmonizing statistical models to collect data at the various country – members) information for the disability persons, classified by type of impairment, sex and age, as follows:

– early drop-outs from educational system at 18–24 years of age;
– enrolled for third level of education at 30–34 years of age;
– unfit to work and not going to school;
– distribution acc. degree of education;
– participation in the system of education;
– participation in formal and informal education.

According conducted in 2011 survey of the work force, including ad hoc module (AHM) of existing variables, related to healthcare issues and difficulties at basic activities, restrictions and special assistance, needed or used by people with health problems/difficulties at basic activities and restriction of work due to other reasons. According the data, the number of early drop-outs students with impairments in the system of higher education for 2011is around 12%, that ranks the country to 21th place among thirty one countries. 72,9% of enrolled for third degree of education aged 25 to 34 undergo difficulties at the performance of basic activities.

References

1. Law for Higher Education // State Gazette. – No. 112. – 27 December 1995.

2. Regulations of inclusive education // State Gazette. – No. 86. – 27 October 2017.

магістрант Макрієва К. М.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ІНКЛЮЗИВНЕ ЗРОСТАННЯ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Екологічні й соціально-політичні виклики сучасності свідчать, що традиційні моделі зростання економіки та методи оцінки, які спираються в першу чергу на фінансову рентабельність, не завжди оптимальні, натомість завдяки 48-му Всесвітньому економічному форумі в Давосі набуває популярності концепція зростання економіки – індекс інклюзивного росту та розвитку. Але нове на сьогодні поняття інклюзивного зростання та його економічний зміст залишається поки що недостатньо вивченим і також потребує подальших досліджень.

Інклюзивне зростання – це концепція, яка забезпечує справедливі можливості та рівноправ'я для економічних учасників, що супроводжується вигодами, принесеними кожному сектору економіки та різним верствам суспільства [3].

Інклюзивний підхід має довгострокову перспективу, оскільки основна увага приділяється продуктивній зайнятості як засобу зменшення розшарування суспільства за рівнем доходів та підвищення рівня життя менш забезпечених верств населення, і в кінцевому результаті збережена екологія і здорове суспільство виправдають зусилля на впровадження інклюзії [2].

Інклюзивного зростання дає можливість зрозуміти, що добробут суспільства складається не тільки з росту реального ВВП і матеріальних доходів населення, але є поняттям багатовимірним, що включає в себе й такі сфери життя людини, як освіта, охорона здоров'я, особиста безпека, екологія та багато інші [1].

Розрахунок індексу економічного зростання у 2014–2016 роках свідчить, що у 2014 році через поглиблення бідності, безробіття, боргове фінансування економіки, недоотримано 42,8% ВВП (66,8% реального ВВП), у 2015 році – 17,5% ВВП (44,0% реального ВВП), а у 2016 році – 34,4% ВВП (21,8% реального ВВП). Порівнюючи ІІЗ 2016 р. з 2016 р., бачимо погіршення даного показника, проте на рівні реального ВВП

(який не викривлений інфляцією) даний індекс виявляє позитивну тенденцію – у 2016 році зростання реального ВВП склало 4,8%.

У доповіді Всесвітнього економічного форуму по результатам дослідження інклюзивного зростання та розвитку низки країн 2017 року зазначено: Україна займає 47-е місце з 79 країн за Індексом інклюзивного розвитку та розташована в рейтингу поруч з Гондурасом, Лаосом, Вірменією. Основним деструктивним чинником інклюзивного зростання було визначено тривалі бойові дії на сході країни, так як вони непропорційно впливають на найменш забезпечені верстви населення та підбурюють талановитих людей покидати Україну заради реалізації своїх можливостей в інших місцях.

До основних стримувальних чинників інклюзивного зростання в Україні слід віднести:

– внутрішня та зовнішня трудова міграція, тіньова/неформальна зайнятість; обмежені можливості для працевлаштування й отримання доходу, а також нерівномірний географічний та секторальний (галузевий) розподіл цих можливостей;

– макроекономічні ризики, істотна мінливість макроекономічних змінних, таких як ВВП, інфляція, реальний обмінний курс, процентні ставки, що стримують потік інвестиції в країну або зовсім перешкоджають йому, зменшують можливості формування повної зайнятості;

– політичні потрясіння та нестабільність, надмірний рівень корупції в державному управлінні, великі масштаби тіньової економіки, відсутність належної правової бази тощо.

Основними напрямками антикризового управління на засадах концепції інклюзивного зростання є:

– гідна оплата праці;

– доступність і якість освіти й медицини;

– стимулювання підприємницької активності;

– формування рівних можливостей для всіх громадян, не залежно від національності, мови, соціального статусу тощо; створення сприятливих умов для інвестування та формування інноваційної моделі розвитку;

– реалізація програм з масової зайнятості;

– екологізація економіки;

– соціальна згуртованість й активність у суспільстві.

Використання концепції інклюзивного зростання не тільки збільшить ВВП країни, а й сформує міцну соціально-економічну систему, де кожен громадянин буде відігравати важливу роль, бо має можливості, ресурси та інструменти для забезпечення саморозвитку, гідного і якісного рівня життя.

Література

1. Затонацька Т. Г. Фінансове забезпечення інклюзивного зростання та подолання бідності в Україні: існуюча практика та перспективи // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2014. – Випуск 1 (28), Т.2. – С. 102–112.

2. Кожемякіна С. С. Підвищення продуктивності праці як основа економічного зростання в Україні / С. М. Кожемякіна// Економіка України: інноваційна стратегія українських реформ [колективна монографія; відп. Ред. В. Ф. Беседін, А. С. Музиченко]. – К.: НДЕІ, 2010. – С. 83–91.

3. Тараненко І. В. Модифікація глобалізаційно-інноваційної моделі світової економіки на засадах сталого розвитку: нові виміри конкурентоспроможності / І. В. Тараненко // Європейський вектор економічного розвитку: зб. наук. пр. – Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет ім. Альфреда Нобеля, 2013. – Вип. 1 (12). – С. 172–185.

магістрант Милосердова А. К.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ГЕНДЕРНА ДИСКРИМІНАЦІЯ НА РИНКУ ПРАЦІ ЯК СТРИМУЮЧИЙ ЧИННИК ІНКЛЮЗИВНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

Сьогодні в Україні існують такі негативні наслідки кризових явищ в соціально-економічній системі як бідність, соціальна незахищеність та економічна нерівність. Ці проблеми не тільки розшаровують населення, а й стримують економічне відновлення та зростання. Тому для вирішення накопичених проблем необхідним є застосування світової концепції інклюзивного стійкого зростання.

Такі наднаціональні інститути, як ОЕСР, Світовий банк, МВФ і Всесвітній економічний форум, зробили великий внесок у визначення концептуальних питань щодо інклюзивного зростання. Так, ОЕСР тлумачить інклюзивне зростання як економічне зростання, яке створює можливості для всіх прошарків населення й більш справедливо розподіляє в суспільстві переваги від збільшеного добробуту як в грошовому, так і в негрошовому вираженні [4, с.12]. Експерти Світового банку і МВФ визначають як стійке економічне зростання, основною метою якого є скорочення бідності і нерівності. Концепція підходу інклюзивного зростання наголошує, що добробут суспільства є поняттям багатовимірним, що включає в себе й такі сфери життя людини, як освіта, охорона здоров'я, особиста безпека, екологія та інше. Інклюзивне зростання має на меті позитивно позначитися на добробуті якомога ширших верств населення, надати рівні можливості для реалізації свого людського потенціалу, незалежно від соціально-економічних умов, місця проживання, етнічних коренів та гендерних ознак. Бідність, нерівність та дискримінаційні дії несуть гальмівний вплив на соціально-економічний розвиток та йдуть у розріз з концепцією інклюзивного зростання.

Однією зі складових розповсюдження нерівності в суспільстві виділяють гендерну дискримінацію на ринку праці. Серед основних причин поширення в Україні є недосконалість

законодавчої бази, відсутність санкцій за порушення, недостатнє вивчення впливу гендерної дискримінації на економічне зростання.

Нерівність за гендерними ознаками особливо гостро знаходить прояв під час прийому на роботу. Незважаючи на існування статті 17 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей чоловіків і жінок», у багатьох оголошеннях щодо прийому на роботу зазначена стать респондентів [1]. Роботодавці порушують Закон України, оскільки немає жодних санкцій за ці протиправні дії. У даному випадку в Україні не виконується Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації проти жінок, зокрема стаття 2, де вказано, що держава зобов'язана вживати санкції за дискримінаційні дії [2].

Прослідковується нерівність і в оплаті праці. В Україні протягом 2013–2016 років зарплатна нерівність збільшилася: 2013 року середня зарплата жінок становила 77,2 % від середньої зарплати чоловіків, а 2015 році – 74,9 %. За гендерною сегрегацією найбільші розриви спостерігаються у сфері мистецтва, спорту, розваг і відпочинку (52,8 %) та фінансовій і страховій діяльності (33,6 %), і лише у сфері адміністративного і допоміжного адміністрування гендерний розрив на користь жінок (–1,1 %). Найгірші результати з гендерної рівності Україна демонструє у сфері політичних прав. Значення індексу в цій сфері станом на 2016 рік – 0,098. Зокрема, за співвідношенням жінок і чоловіків у парламенті Україна має індекс 0,137; за розподілом посад міністрів – 0,118[3]. Це яскраво ілюструє економічну дискримінацію жінок: що вищий щабель управління, то менше там жінок – так звана «скляна стеля». Хоча, за даними Інституту МакКінсі, подолання дискримінації й активне залучення жінок до економічної діяльності дозволить збільшити світовий ВНП до 2025 року на 26 % (28 трлн доларів) за оптимістичним сценарієм або на 11 % (12 трлн доларів) – за реалістичним [5].

Отже, в Україні досліджень щодо наслідків економічної дискримінації для економіки поки що недостатньо, але очевидним є факт, що Україна не сформувалась як правова держава і потребує розробки та дотримання механізмів

практичного застосування норм закону, притягнення до відповідальності за їх порушення. Лише за цих умов стане можливим зменшення рівня дискримінації, нерівності серед населення, що є одним з невід'ємних чинників сталого інклюзивного економічного зростання, підвищення добробуту населення України, реалізації відповідності рівня економічного розвитку природному, науково-технічному, аграрно-промисловому, людському потенціалу України.

Література

1. Ґендерна дискримінація на ринку праці: про проблеми порушення прав жінок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://wcu-network. org. ua/ua/ possessing-equal-rights/article/genderna_diskriminaciya_na_rinku_ praci

2. Ґендерна дискримінація на ринку праці в Україні: на прикладі сексуальних домагань [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ekmair. ukma. edu. ua /bitstream/handle/123456789/316/08_martsynyuk_to. pdf

3. Економічна дискримінація та економічне насильство: питання та відповіді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://genderindetail. org. ua/ season-topic/genderne-nasilstvo/v-detalyah-ekonomichna-diskriminatsiya-134064. html

4. Darvas Z. An anatomy of inclusive growth in Europe [Електронний ресурс] / Zsolt Darvas, Guntram B. Wolf // Bruegel 2016. – P. 106. – Режим доступу: http://bruegel. org/wp-content/uploads/2016/10/BP-26-26_10_16-final-web. pdf

5. Seron C. Persistence Is Cultural: Professional Socialization and the Reproduction of Sex Segregation [Електронний ресурс] / Seron Carroll, Silbey Susan S., Cech Erin, Rubineau Brian (Work and Occupations 2016. – V. 43. – № 2. – P. 178–214. – Режим доступу: http://journals. sagepub. com/doi /pdf/10.1177/0730888415618728

д. філос. н., проф. Нестеренко Г. О.
Національний педагогічний університет імені
М. П. Драгоманова, м. Київ

КАДРОВА ПОЛІТИКА ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Проблематика інклюзивної економіки – як концепції використання багатоманітності персоналу для підвищення конкурентоспроможності підприємства – стає все більш актуальною. Такими є тенденції сучасного розвитку соціального світу. Все більше науковців і практиків визнають просту істину, що багатоманітність персоналу є не лише викликом для керівництва, але і базовим чинником забезпечення адаптивності, гнучкості та ефективності колективної виробничої діяльності. І все частіше принцип багатоманітності стає базовим у кадровій політиці тих організацій, що є успішними та відомими.

Зокрема, як було показано під час виконання Спільного європейського проекту ТЕМПУС-543873 «Підготовка педагогів та освітніх менеджерів до роботи з гетерогенними групами й організаціями», багатоманітність – це не добре і не погано. Феномен багатоманітності є даністю, яка існує в кожному суспільстві, і, на противагу гомогенності, є позитивним чинником, що веде до розвитку творчих підходів у професійній діяльності та зростання інновацій, а всередині підприємства стає фундаментом організаційного розвитку в напрямку досягнення поставленої мети [7].

Стає все більш очевидним, що в підтримці багатоманітності суспільства та спільнот різного рівня полягає і глибинний смисл проблематики інклюзії, яка також є дуже актуальною сьогодні в Україні.

Одним із таких аспектів багатоманітності трудового колективу, який нерідко стає об’єктом неприродної гомогенності і приводом для дискусій про дискримінацію, – є гендерна багатоманітність. Адже жінки часто стають об’єктом дискримінації у професійній сфері, зокрема в питаннях

призначення на керівні посади, рівної оплати праці, участі в різноманітних конкурсах тощо .

Різним компонентам проблематики гендерної рівності, в тому числі і з позицій менеджменту, присвячено чимало праць, а серед їх авторів – Т. Журженко, Т. Марценюк, Н. Мельничук, І. Новак. Т. Марценюк вивчає ці питання з позицій соціології [4] і навіть пропонує відкритий онлайн-курс «Жінки та чоловіки: ґендер для всіх» [5], який має на меті залучення якомога більшої кількості людей до вивчення проблем ґендерної рівності та її впливу на професійну діяльність. Н. Мельничук [6] та І. Новак [8] досліджують дотримання ґендерного законодавства України у вітчизняних компаніях та співвідношення ґендерного фактора й успішної комерційної діяльності підприємства. Т. Журженко [див., напр.: 1] досліджує феномен української жінки в розрізі професійної діяльності, ґендерні стереотипи, ґендерне питання в процесі європейської інтеграції тощо. Західними авторами проблематика гендерної рівності в економіці та менеджменті досліджувалась активно ще наприкінці ХХ ст. [10; 13]. Проте це питання не осмислювалось у контексті концепції інклюзивної економіки, менеджменту багатоманітності та корпоративної соціальної відповідальності.

Конвенцією ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок передбачено вжиття державами-сторонами необхідних заходів для ліквідації дискримінації щодо жінок у галузі зайнятості та забезпечення рівних прав для чоловіків і жінок, зокрема: права на працю; права на однакові можливості при найманні на роботу; права на вільний вибір професії чи роду роботи, на просування по службі та гарантію зайнятості, на користування всіма пільгами і умовами роботи; права на рівну винагороду, на рівні умови щодо рівноцінної праці, а також на рівний підхід до оцінки якості роботи тощо [3].

Сферою, в якій гендерна рівність особливо потрібна, є освіта, оскільки студенти чи учні, які навчались в умовах гендерної рівності, збагачуються на відмінні погляди та моделі поведінки від представників різної статі. Також під впливом навчання в умовах гендерної багатоманітності, у молоді усталюється стереотип не-сегрегації за статевою ознакою і розуміння того, що від жінок та від чоловіків у професійній

діяльності можна отримати різні позитиви як для власного розвитку, так і для успіху колективу. В реальності досить часто в керівному складі закладів вищої та середньої освіти домінують представники чоловічої статі, а серед «рядових» викладачів і вчителів, навпаки, багато жінок.

Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти проголошує неприпустимість дискримінації в галузі освіти – як будь якого розрізнення, виключення, обмеження або надання переваги за ознакою раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного або соціального походження, економічного становища або народження [2]. Згідно з текстом, Конвенція стосується головним чином тих, хто навчається, але разом із іншими міжнародними актами про недискримінацію призводить до висновку про необхідність гендерного балансу і в складі персоналу освітнього закладу.

З позицій менеджменту підприємства, проблематика ґендерної рівності розкривається крізь призму ролей, що виконуються чоловіками і жінками в управлінні соціально-економічними та політичними процесами.

Сьогодні проблеми, які виникають в гендерному аспекті, насамперед, зачіпають жінок. Економічна нерівність жінок підтримується системою ґендерної нерівності на ринку праці і стосується, насамперед, сфери професійної зайнятості, можливостей самореалізації, кар'єрного просування сходинками бюрократичного, професійного чи фінансового успіху.

Разом із тим, чисельні теоретичні та емпіричні дослідження свідчать, що чим вищим є рівень участі жінок в управлінській діяльності, тим кращі економічні результати досягають компанії, а також і країни. Так, у 2014 р. у проведеному банком Credit Suisse дослідженні ґендерної ситуації в керівництві трьох тисяч компаній з'ясувалося, що компанії, керівництво яких було змішаним, мали більш високі показники на фондовому ринку [11, p. 9]. Глобальне дослідження Thomson Reuters показало, що компанії, в штаті яких не було жінок, мали гірші показники [9]. Незалежна дослідницька компанія MSCI Inc. вивчила фінансові результати американських компаній у 2011–2016 рр. і виявила, що ті, в яких

є щонайменше три жінки в керівному складі, мали середню вигоду на 11% вище, а прибуток з продажу акцій на 45% вище, ніж в компаній без жінок у топ-менеджменті [12].

Ясно, що ці показники свідчать не про механічне включення жінок до рад директорів, а про розумну кадрову політику, яка призводить до того, що на посади призначаються найбільш гідні кандидати. У свою чергу, присутність жінок в керівних органах компаній і держав, як правило, означає, що як мінімум якісь елементи такої політики в організації присутні.

Література

1. Журженко Т. Ю. Гендерные рынки Украины: политическая экономия национального строительства / Т. Ю. Журженко. – Вильнюс: ЕГУ, 2008. – 256 с.

2. Конвенція ООН про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти (14.12.1960 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1. rada. gov. ua/laws/show/995_174.

3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (Нью-Йорк, 18.12.1979 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2. rada. gov. ua/laws/show/995_207.

4. Марценюк Т. О. Ґендерна дискримінація на ринку праці в Україні: соціологічний аналіз / Т. О. Марценюк // Праця і закон. – 2008. – С. 16–19.

5. Марценюк Т. О. Жінки та чоловіки: ґендер для всіх / Т. О. Марценюк // Prometheus [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://courses. prometheus. org. ua/courses/IRF/101/2015_T2/about.

6. Мельничук Н. О. Ґендерна рівність в аспекті реалізації принципу договірного регулювання праці / Н. О. Мельничук // Форум права. – 2011. – №4. – С. 466–471.

7. Менеджмент многообразия в гетерогенных организациях: учеб. пособие / М. Н. Певзнер, П. А. Петряков, В. В. Стадник, У. Альгермиссен. – Хмельницкий: ФОП А. С. Гонта, 2016. – 354 с.

8. Новак І. М. Ґендерна рівність і базові індикатори ринку праці в Україні / І. М. Новак // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки. – 2010. – №4 (2). – С. 30–34.

9. Beckley S. Gender equality critical to saving our planet [Digital source] / S. Beckley // Thomson Reuters. – 2016. – Access mode: https://blogs. thomsonreuters. com/answerson/gender-equality-critical-saving-planet/.

10. Dickens L. What HRM means for gender equality / Human Recourse Management Journal. – 1998. – P.18.

11. Gender diversity: A deep dive // Credit Suisse Research Institute. – 2016. – P. 9–15.

12. The Tipping Point: Women On Boards And Financial Performance [Digital source] // MSCI Inc.. – 2016. – Access mode: https://www. msci. com/

Wennerås C. Nepotism and sexism in peer-review / C. Wennerås, A. Wold // Nature. – 1997. – 387 p.

к. е. н., доц. Переверзєва А. В.
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

ФОРМУВАННЯ ІМПЕРАТИВІВ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ У МЕЖАХ КОНЦЕПЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОСТІ

Сучасні глобальні процеси та їх динамічність змінила уявлення про розвиток як на рівні національної економіки, так і окремої людини. Адже надзвичайне загострення соціальних проблем, зростання рівня безробіття, зростання та поглиблення бідності, збільшення нерівномірності розподілу доходів є питаннями, які потребують вирішення як на глобальному, так і національному рівнях.

Виклики глобального середовища поставили перед країнами складне завдання, сутність якого полягає у необхідності переорієнтації державної політики на підвищення рівня розвитку людських ресурсів. Вирішення цього питання лежить у площині забезпечення захищеності від нерівномірності розподілу доходів у суспільстві, забезпечення ефективної зайнятості, активізація розвитку та використання інформаційно-комунікаційних технологій, що є основою концепції «інклюзивного розвитку».

В умовах загострення глобальних викликів перед країнами світу постає питання пошуку можливостей не лише втриматися у глобальному середовищі, але й зміцнити свої позиції

відносно конкурентів, що є можливим лише за умови розвитку. Перед кожною країною світу постає питання визначення вектору розвитку, тобто його напряму та кількісних змін. Проблемами сучасного розвитку є нерівномірність розподілу доходів, низький рівень зайнятості, соціальна несправедливість, що може бути мотивом виникнення соціальних конфліктів. Важливим на цьому етапі є усвідомлення необхідності зменшення нерівномірності розподілу доходів, соціальне вирівнювання, справедливість, забезпечення ефективної зайнятості, що і лежить в основі концепції інклюзивного зростання. У зв'язку із цим рівень важливості визначення сучасних імперативів розвитку людських ресурсів в умовах «глобальної інклюзивності» значно підвищується.

Слід підкреслити, що людські ресурси – це поняття, котре віддзеркалює головне багатство будь-якого суспільства, процвітання якого є можливим при створенні умов для відтворення, використання і розвитку цього ресурсу з врахуванням інтересів кожної людини [2].

Зауважимо, що в економічній літературі найбільш поширеним визначенням поняття «імператив» наведено у праці А. С. Філіпенка [1, с.372]. Вчений визначив імператив як безумовний принцип дії або поведінки. На основі такого розуміння, можна зазначити, що імперативи розвитку людських ресурсів – це основі вимоги та орієнтири щодо функціонування та взаємодії людських ресурсів як єдиної системи, з одного боку, та як окремих елементів – з іншого.

На нашу думку, серед головних імперативів розвитку людських ресурсів слід виокремити:

– Імператив 1. Трудова діяльність.

– Імператив 2. Розвиток професійних здібностей.

– Імператив 3. Рівень оплати праці.

– Імператив 4. Співіснування та розвиток в оточуючому середовищі.

Розглянемо більш детально вплив кожного з імперативів на розвиток людських ресурсів. Загальновідомо, що результатом трудової діяльності є задоволення не лише індивідуальних потреб, а й суспільних в цілому. При цьому концепція «інклюзивного розвитку» передбачає рівний доступ до результатів праці.

Щодо розвитку професійних здібностей, то слід підкреслити, що переважна більшість здібностей людини виявляється у процесі трудової діяльності.

Безумовно важливим імперативом є належний рівень оплати праці, котрий дозволяє не лише забезпечувати існування людини, а також сприяти її мотивації до праці та подальшого розвитку. Своєю чергою принцип справедливості в оплаті праці є однією з умов інклюзивного розвитку. У зв'язку із цим виникає можливість участі кожного в процесі забезпечення розвитку та переконатись у справедливості та рівномірності розподілу доходів. Тобто забезпечується всеосяжність та всеохоплення розвитку людських ресурсів.

Важливу роль відіграє співіснування людських ресурсів, їх розвиток та взаємодія в межах певного середовища. Загальновідомо, що від рівня взаємодії людини з іншими залежить прояв її латентних здібностей, які мають місце та виявляються лише за умови створення певних обставин.

Таким чином, тенденції розвитку у більшості країн світу свідчать про наявність значного розриву між бідними і багатими, що характеризується значною диференціацією населення щодо розподілу доходів. Це негативно впливає на розвиток людських ресурсів та є важким тягарем для майбутнього зростання, а також знижує довіру до урядів й інститутів.

На сучасному етапі розвитку національної економіки істотно змінилося уявлення про цілі, критерії та механізм функціонування соціально-трудової сфери, де людські ресурси стають детермінуючим фактором економічного успіху. Одним із найважливіших векторів розвитку України за сучасних умов є формування імперативів розвитку людських ресурсів відповідно до національних умов і глобальних викликів, які б за рахунок ефективності їх використання мали змогу забезпечити підвищення якості життя та були базисом для зростання добробуту нації.

Література

1. Філіпенко А. С. Глобальні форми економічного розвитку: історія і сучасність / А. С. Філіпенко. – К. : Знання, 2007. – 670 с.

2. Большой энциклопедический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://dic. academic. ru/misc/enc3p. nsf/ListW.

д. е. н., проф. Пилипенко Г. М.,
здобувач Алєксєєнко Д. Д.
НТУ «Дніпровська політехніка», м. Дніпро

ВПЛИВ КУЛЬТУРИ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

Для України, яка пройшла шлях невдалих реформ за неоліберальним сценарієм і намагається сьогодні віднайти власний шлях соціально-економічного розвитку, питання про його джерела, механізми та наслідки не є пересічними. Зосередженість дослідників на техніко-технологічних чинниках розвитку і недостатня увага до тих його факторів, що породжені інституційним середовищем кожної конкретної країни, призвела до доволі вузького розуміння даного процесу, а саме: до його ототожнення з економічним зростанням. Вважалось, що достатньо задіяти у виробничому процесі наявні ресурси, застосувати новітні технології та спрямувати економіку інноваційним шляхом розвитку – і країна досягне бажаного рівня добробуту. Час показав помилковість подібних уявлень. Незважаючи на здійснені зусилля, Україна за роки своєї незалежності не перетворилася ні на інноваційну державу, ні, тим більше, на державу добробуту. Все це потребувало зміни пануючої дослідницької парадигми і переходу до міждисциплінарності у вивченні розвитку.

Згідно міждисциплінарного підходу соціально-економічна система розглядається як складно організована, впорядкована сукупність суб'єктів, поєднаних між собою зв'язками і відносинами, які за своєю природою є результатом взаємного впливу інших систем суспільства та відзначається цілісністю. По відношенню до соціально-економічної системи її факторизованим оточенням виступають інститути. Будучи породженням інших соціальних систем інститути виступають факторами, що впливають на соціально-економічну систему, заставляючи її пристосовуватися до себе. Важливим є розуміння того, що такий взаємовплив відбувається тільки через діяльність людей, яка спрямована на перетворення природи й соціального оточення і базована на матеріальній та духовній культурі

попередніх поколінь. Отже, величезну роль у детермінації розвитку відіграють соціокультурні та соціально-психологічні фактори. Дійсно, інноваційність як ключова складова сучасного розвитку бере свої витоки із креативності, яка базується на особливих соціокультурних цінностях. У свій час Р. Інглгард, Е. Дієнер, С. Шейн, С. Долінгер переконливо довели, що базові цінності культури прямо впливають на винахідництво та інноваційні диспозиції особистості [1]. Висновки цих вчених були ще раз підтверджені емпірично у ході реалізації довгострокових порівняльних проектів European Values Survey та World Values Survey, організованих за методикою Ш. Шварца [2]. Результати досліджень показали, що в тих культурах, де домінують цінності, що визначають незалежність мислення, творчість, свободу, а також життєдіяльність, насичену гострими відчуттями, складними задачами і прагненням перемоги, винахідництво розвинуте набагато більше, ніж в інших.

Будь-який винахід, щоб перетворитися на інновацію, має бути впроваджений на практиці. Це потребує відповідних соціальних, економічних і політичних інститутів. Яскравим прикладом суперечності між здатністю представників певної культури до винахідництва та неможливістю доведення винаходів до рівня інновацій може слугувати економіка СРСР, в якій при високому рівні розвитку фундаментальної науки та постійної появи винаходів роками консервувалась технологічна відсталість. Отже, для створення сприятливих умов для техніко-технологічних інновацій важливими є інновації соціального характеру, спрямовані на створення необхідних економічних, правових, політичних та соціокультурних інститутів.

Серед таких інститутів важливе значення для розвитку має соціальний капітал – традиції соціальної взаємодії, які базуються на нормах взаємності й довіри, широке розповсюдження добровільних асоціацій і залучення громадян в політичний процес заради вирішення проблем, що стоять перед суспільством. У силу цього соціальний капітал можна вважати продуктивним ресурсом завдяки його здатності продукувати соціальні інновації, тобто формувати нові, більш ефективні інститути, що сприяють розвитку. Як показує практика, суспільства з низькими показниками розвитку соціального

капіталу намагаються мінімізувати інституціональні зміни, оскільки прагнуть уникнути перерозподілу влади. Дослідження цінностей європейців продемонструвало, що Україна з поміж 23 європейських країн має найбільш високі індикатори влади, що пояснює факт відсутності в країні інноваційного розвитку при ціннісній схильності населення до креативності [3].

Отже, для соціально-економічного розвитку важливими є не тільки ресурсні та техніко-технологічні чинники – без відповідного інституціонального середовища, в якому реалізуються можливості поступу суспільства до кращого стану, не можна досягти кінцевої мети суспільного прогресу. Саме тому особливого значення набувають заходи держави, спрямовані на утвердження нових інститутів, а також діяльність суспільства по формуванню критичної маси соціального капіталу, який сприяє даному процесу.

Література

1. Культура и экономическое поведение / Под ред. Н. М. Лебедевой, А. Н. Татарко. – М.: МАКС Пресс, 2011. – 544с.

2. Schwartz S. Multimethod Probes of Basic Human Values / S. Schwartz, A. Lehmann, S. Roccas. – V. : Pabl. House SU HSE, 2008. – 226 p.

3. Магун В. Жизненные ценности населения: сравнение Украины с другими европейскими странами / В. Магун., М. Руднев // Украинское общество в европейском пространстве: под ред. Е. Головахи, В. Макеева. – К.: Суспільство, 2007. – 246 с.

к. філос. н., доц. Повзло О. М.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ОСОБЕННОСТИ ИНКЛЮЗИВНОГО РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАНИЯ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

В нашей обществоведческой и философской мысли актуализация исследования социокультурного контекста становления системы инклюзивного (всеохватывающего и народного) образования в Украине имеет место, но она педагогическим истеблишментом в большей степени имитируется и не доводится до логического конца. Иначе чем

можно объяснить ту методологическую неразбериху и разноголосицу в отношении определения стратегических ориентиров в образовании, которая сегодня наблюдается в философско-педагогической теории. И это сразу сказывается и проявляется в практической плоскости. Можно сказать, что философско-теоретический анализ относительно проблем педагогики не преодолел своего «субъективного» уровня. Выходу на «объективный» уровень в выработке стратегии и тактики образовательной политики нашего молодого государства будет способствовать, на наш взгляд, развитие нового направления в отечественной социальной науке – «философии инклюзивного образования». В современных условиях формируется новый более широкий социокультурный контекст стратегии развития мирового социума, диктующий нашей социально-философской мысли совершенно четкую методологию в тактическом определении прогрессивных и гуманистических моделей образования в Украине XXI века. В связи с этим, основная задача «философии инклюзивного образования» на современном этапе будет заключаться в обобщении максимального количества вариантов педагогических методик и определении «объективной модели» педагогического процесса. Философия должна вывести образование и педагогику, используя кантовскую терминологию, из состояния «в себе» в состояние «для себя», т. е. для общества, для людей, для каждого конкретного человека. Теперь очень важно, какая философия ляжет в основу современной педагогики. Необходима такая философия, как считает П. Г. Щедровицкий, которая помогала бы вводить педагогику в «более широкий (инклюзивный) социокультурный контекст», воспринимая ее как неотъемлемый атомарный элемент нравственно-культурных оснований бытия, как «практику гуманитарного знания». Поэтому методология современного образования в Украине должна опираться на теоретико-философское определение реалистического социокультурного контекста, который будет диктовать оптимальные схемы и модели теории и практики образования. Методология образования обязана исходить из единства теоретической и практической сторон воспитательно-

образовательного процесса. В связи с этим методология образования формирует «инклюзивную идеологию» образования, где речь идет о практической реструктуризации культуры школы, ее правил, внутренних норм и ценностей, чтобы полностью принять все многообразие учеников, с их личными особенностями и потребностями.

В нашем социокультурном контексте инклюзивное образование касается не только особенно уязвимых категорий населения, таких как дети с ограниченными возможностями (что очень важно, но это только один аспект развития таких методик, которые должны задействовать педагоги на разных уровнях, также сами активно «погружаясь» в это новое социокультурное «поле»). Поэтому, с другой (стратегической) стороны оно непосредственно касается всех учащихся и всех учебных заведений страны. И в такой плоскости инклюзивное образование равнозначно «массовому» или народному образованию (в том числе, высшему образованию), развивающемуся и вширь и вглубь, и вверх и вниз, в самых разнообразных направлениях. Оно должно быть доступным, качественным и бесплатным (именно в этом отношении мы говорим об актуальности его экономических и финансовых аспектов развития) для всех категорий населения, в особенности его беднейших слоев. Именно XXI век (объективно) диктует человечеству образование фундаментальное, системное, универсальное, максимально эффективное, которое будет все больше эволюционировать в сторону самообразования. Именно на этом пути, в этом направлении возможен «запуск» реального механизма («диалектики») генерирования инновационных технологий инклюзивного образования XXI века. В этих условиях лишать любого человека образования и социальных гарантий было бы величайшей глупостью и преступлением. Человечество стоит перед выбором. Однако единственно правильный вариант в этом выборе диктуется самой объективной реальностью, сменой эпох и тысячелетий. «Инклюзив» современной образовательной системы заключается в том, что любая мобильная педагогическая теория включает в себя отношения, проблемы, методики и приемы, которые «подсмотрены» и взяты из самой жизни. А жизнь - это

универсальное понятие, которую в один дидактический «оборот» не загонишь. Наша жизнь содержит в себе множество «фрагментов», из которых тем или иным образом выстраивается «мозаика» каждого человека. Человек становится системой, включающей себя многочисленные (одушевленные и неодушевленные) «элементы» («инклюзивы») бытия. Человек – это думающая и мыслящая субстанция, и в этом отношении он – существо «философское», а значит и «земное». Философия, таким образом, является связующим звеном между теорией и практикой образования. Подъем образования и культуры в XXI веке будет осуществляться на подъеме философского знания, основанного на возвращении его к «своим истокам». Философия должна явиться тем орудием, с помощью которого педагогика вернется на «грешную» землю и возвратит на эту землю подрастающее поколение. Как и во времена Сократа, сегодня невероятно усиливается «мощь» каждого человека (огромный интерес к открытию «тайн» его природы и потенциала) и его (человека) ответственность за будущие судьбы человечества. Именно в эту инновационную теорию и практику нарождающегося инновационного образования должна «вкладываться» (инвестировать) украинская экономика, и в этом залог успешного будущего развития украинского общества и гармонизации жизни наших людей.

к. соц. н., доц. Ратушна Т. О.
Запорізький національний університет , м. Запоріжжя

ФОРМУВАННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА В СУЧАСНОМУ МІСЬКОМУ ПРОСТОРІ

На початку XXI ст. світова економіка зіткнулась з цілою низкою загроз та викликів, що сповільнили процеси економічного зростання й підштовхнули науковців до всебічного вивчення можливостей інклюзивного розвитку як в національному так і в глобальному аспектах. Саме орієнтація на інклюзивний розвиток може стати основою для подолання проблем бідності, соціальної та економічної ексклюзії певних категорій населення, нерівної зайнятості, а також дасть змогу

створити сприятливі умови для розвитку торгівлі, залучення інвестицій, впровадження технологічних і управлінських інновацій.

Звісно цей підхід не є універсальним, адже повинен реалізовуватись з урахуванням місцевих особливостей та можливостей як в економічному так і в і соціокультурному вимірі. Так, наприклад, в доповіді Комісії по зростанню та розвитку Всесвітнього банку (2008 р.) зазначається, що: «…в різних прошарках населення вплив економічного зростання відчувається неоднаково, настільки ж нерівномірним є його вплив і в різних регіонах. Деякі штати, провінції і міста домагаються благополуччя швидко, інші можуть відставати…» [1]. Таким чином, для впровадження інклюзивного розвитку будь-яких територій, у тому числі міст, необхідним є здійснення системної оцінки і аналізу фізичних, економічних, соціальних і екологічних умов їх функціонування.

Особливості міста як центру соціального, економічного та культурного життя завжди цікавили науковців, а представники Чиказької соціологічної школи вважали дослідження міста одним з важливих інструментів для вивчення суспільства і його основних проблем. Міста на сьогоднішній день відіграють ключову роль в економічному зростанні тому їх аналіз є важливим для визначення можливостей реалізації концепції інклюзивного розвитку.

Стратегія інклюзивного розвитку міста повинна базуватись на загальній оцінці існуючих соціокультурних, економічних, екологічних умов його життєдіяльності, враховувати як сприятливі фактори так і потенційні загрози, виявляти можливості та ризики.

Місто забезпечує населенню широкий спектр можливостей (різноманіття робочих місць, комфортні умови проживання, доступ до освітніх, медичних, соціальних, культурних та інформаційних послуг і т. д.), але в той же час в міському середовищі виникає безліч проблем, пов’язаних з інтенсифікацією економічного і соціального життя. До них можна віднести забруднення територій, порушення екологічного балансу; перенаселення, що призводить до погіршення житлових та санітарно-гігієнічних умов проживання;

недостатній рівень розвитку інфраструктури і транспорту; ріст злочинності; напружений ритм життя та інші.

Нерівномірність розселення, спорадичність та стохастичність соціальних відносин, негативно вливають на психоемоційний стан містян, формують тенденцію до соціальної ізоляції та маргіналізації певних категорій населення. Зростання нерівності, зниження рівня соціальної відповідальності, створює бар'єри активній участі громадян у суспільному житті. Слабка транспортна інфраструктура та зонування міста на центральні («ділові», «культурні») і периферійні («спальні», «робочі», «бідні») райони тільки поглиблюють процеси ексклюзії. Тому, важливим завданням при переході до інклюзивного розвитку міських територій є вироблення такої стратегії соціального та економічного розвитку яка була б спрямована на створення безбар'єрного соціального середовища.

Так у роботі Т. Перегудової зазначено, що: «…для соціального залучення слід зменшувати бар'єри опору соціальних груп шляхом розвитку рівня культури, освіченості та формування позитивних норм життя, соціального капіталу» [2, с. 101]. У підсумку це дало б змогу вивести із стану «утриманців» найбідніші та маргіналізовані прошарки населення, знизити рівень їх ізоляції.

Певні механізми створення безбар'єрного середовища вже розроблено. Наприклад, Програма розвитку Європейського Союзу «Європа 2020», містить окремий розділ присвячений темі соціального включення та фокусує увагу на основних напрямках роботи держав-членів для подолання негативних наслідків соціальної ексклюзії [3]. Задекларовані в цій програмі напрямки такі як: забезпечення рівних можливостей освіти та навчання протягом усього життя, формування системи справедливої оплати праці і пенсійного забезпечення, покращення антидискримінаційного законодавства (яке б стосувалось питань усунення бар'єрів з якими стикаються певні соціальні групи при пошуку місця роботи, проживання або доступу до соціальних послуг), є важливими для подолання соціальної нерівності і бідності.

Можна підсумувати, що в сучасному світі інклюзивний розвиток є основою економічного зростання, але в умовах

українського суспільства цю концепцію тільки починають впроваджувати. Що ж стосується формування безбар'єрного соціального середовища в міському просторі то головними проблемами тут є: 1) брак інформації, нерозуміння ключовими суб'єктами міського управління сенсу соціальної інклюзії та її значення для економічного зростання; 2) використання застарілих норм, що не враховують потреб населення та створюють додаткові соціальні бар'єри, при плануванні і розбудові міського простору (наприклад, створення «закритих» котеджних поселень тільки для заможних, або навпаки «бідних», «небезпечних», «кримінальних» районів; 3) відсутність цілісної стратегії соціального залучення дітей та молоді і т. д. Вирішення цих проблем буде сприяти не тільки соціальному залученню населення але і надасть поштовх інклюзивному розвитку економіки міст.

Література

1. The Growth Report Strategies for Sustained Growth and Inclusive Development [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://siteresources. worldbank. org/EXTPREMNET/Resources/489960-1338997241035/ Growth_Commission_Final_Report. pdf

2. Перегудова Т. В. Соціальна інклюзія як елемент соціальної політики: європейські уроки для України / Т. В. Перегудова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2016. – Вип. 19. – С. 98–102.

3. European Commission. Strategic plans 2016-2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec. europa. eu/info/sites/info/files/strategic-plan-2016-2020-dg-empl_march2016_en. pdf

к. е. н., доц. Ринейська Л. С.
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка, м. Полтава

ПІДПРИЄМНИЦЬКА КУЛЬТУРА В ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ПРАЦІВНИКІВ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Підприємництво відіграє важливу роль у створенні матеріальної бази існування людства. При цьому підприємницька культура сприяє найбільш ефективному використанню виробничих ресурсів, у тому числі трудових. Адже саме люди є рушійною силою виробництва товарів і послуг, а також їхнього обміну. Тому дослідження світового досвіду підприємницької культури та його впровадження у вітчизняні економічні відносини представляють значний науковий і практичний інтерес.

Важливими різновидом підприємницької культури є корпоративна культура. За даними EY («Загальногалузевий огляд кадрових політик і практик», 2015 рік) більшість компаній (86%) в різних компаніях світу вважає управління корпоративною культурою пріоритетом кадрової політики. В Україні цей показник складає 49%, що також значимо. Корпоративна культура об'єднує людей у виробничі колективи, а головне, люди починають отримувати радість від своєї праці, від спілкування із колегами, починають пишатися загальними досягненнями як своїми власними. Успішні відносини працівників сприяють зростанню продуктивності праці. За даними дослідницької компанії Bain and Compani, емоційна залученість персоналу підвищує: продуктивність праці – на 21%, якість – на 41%, прибутковість – на 22%, можливість утримання провідних співробітників, репутацію компанії [1, с.6-7].

Заслуговує на увагу досвід роботи Японського центру продуктивності, заснованого у 1955 р. Центр впроваджував у діяльність промислових підприємств три принципи: практика довічного найму, спільні консультації з керівництвом компанії та розподіл ефекту між усіма учасниками. Останній принцип передбачав виховування у робітників відповідальності за спільну

справу. З цією метою, наприклад, переводили працівників із добре працюючих підрозділів до відстаючих для підвищення продуктивності їх праці. В результаті реалізація перелічених трьох принципів вивела Японію на провідне місце у світовому виробництві [2, с.5].

Думку про важливість залучення персоналу для успішного функціонування підприємства підтримують практики різних країн. Компанія ArcelorMittal є виробником сталі № 1 у світі. А ПАТ «АрселорМиттал Кривий Ріг» – це найбільше підприємство гірничо-металургійного комплексу України, на якому працюють 27 тис. робітників, і який за останні 10 років перерахував державі більш ніж 29 млрд. грн. у вигляді податків та зборів). А. Випих, директор департаменту із персоналу ПАТ «АрселорМиттал Кривий Ріг», підкреслює, що саме вміння зацікавити людей роботою, залучити їх у процес виробництва відрізняє успішне підприємство від банкрота [3, с.20–21].

Доцільним також можна вважати досвід підприємницької культури міжнародної компанії роздрібної торгівлі ТОВ «Ашан Ритейл», яка входить до складу Holding Auchan SA. Напрям бізнесу – гіпермаркети, супермаркети, магазини біля будинку, електронна комерція. Діяльність холдингу охоплює 12 країн світу, у тому числі Францію, Іспанію, Італію, Китай. Чисельність персоналу компанії у світі дорівнює близько 337 тис. чоловік, в Україні – 3,5 тис. «Ашан Ритейл Україна» піклується про своїх співробітників, забезпечуючи їм рівні шанси у здійсненні кар'єри, медичне страхування, поліпшуючи умови праці, створюючи сприятливу емоційну атмосферу на робочому місці тощо. Культура компанії по відношенню до своїх клієнтів виражається у наданні їм товарів високої якості за доступними цінами, що були вироблені відповідно до норм етики та всім вимогам законодавства до санітарних стандартів. Повага до інтересів мешканців країн перебування компанії виражається у захисті навколишнього середовища (зниження використання енергії, сортування і переробка відходів у своїх магазинах, прибирання зелених зон); участі у благодійництві (кожен з 11 гіпермаркетів компанії в Україні має свій благодійницький проект) [4, с.40–42].

Глобалізації сучасної економіки сприяє активізації відносин між її суб'єктами. Це потребує розвитку

підприємницької культури на рівні міжнародної діяльності. У зв'язку з цим виникла низка компаній, які консультують підприємців у сфері міжнародних ділових переговорів. Одна з них – Siegel HR International Ltd – швейцарська тренінгові компанія, заснована у 1996 р. Сам характер її діяльності – ознайомлення бізнесменів і менеджерів фірм щодо особливостей мови, культури, традицій, релігій, звичаїв різних країн і народів та організація контактів, переговорів з урахуванням цих факторів, – підвищує рівень культури підприємців, а їх діяльність робить більш ефективною [5, с.75].

Отже, світовий досвід свідчить, що суспільство диктує правила розвитку економіки, в яких обов'язково проглядається вплив культури. Тому умовою ефективного функціонування економіки України повинно стати уважне вивчення світового досвіду підприємницької культури та застосування його у вітчизняній економіці з урахування особливостей її розвитку.

Література

1. Кучеренко А. Спасение культурой, или Новая философия отношений сотрудников / А. Кучеренко // Менеджер по персоналу. – 2016. – № 10. – С. 6–10.

2. Остапенко В. В. Економіка майбутнього – економіка інтелектуального капіталу, культури та любові / В. В. Остапенко // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2017. – № 3. – С. 3–7.

3. Выпых А. Путь к вовлечению / А. Выпых // Менеджер по персоналу. – 2016. – № 7. – С. 20–29.

4. Кирьятская Д. В центре внимания – люди / Д. Кирьятская // Менеджер по персоналу. – 2016. – № 12. – С. 40-44.

5. Кравченко В. Кросс-культурные особенности / В.Кравченко, Ю. Клемейер // Менеджер по персоналу. – 2016. – № 2. – С. 66–75

ст. викл. Федорченко О. К.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ІНКЛЮЗИВНА ЕКОНОМІКА – ШЛЯХ ДО УСПІХУ УКРАЇНИ

Розгляд питання інклюзивної економіки є актуальним в умовах глобалізації світової економіки та нерівномірного розвитку країн, які Україна повинна адаптувати до своїх умов економічного розвитку.

27 років минуло з проголошення незалежності України. Це досить великий період для розвитку будь-якої країни. Загальні передумови, що створюють стартові можливості господарського розвитку, це природно-ресурсний потенціал, соціально-економічний устрій, відкритість господарства зовнішньому світу, цілісність, органічна єдність національного економічного простору.

Розглядаючи природно-ресурсний потенціал України слід звернути увагу, що за земельною територією наша країна є досить великою (після Росії займає друге місце серед країн Європи), за природною родючістю земель та її якісним складом – однією з провідних держав світу. За різноманітністю та складом мінерально-сировинних ресурсів Україна випереджає багато високорозвинених країн. Це значить, що є всі умови для економічного піднесення країни. За 27 років своєї незалежності країна втратила значну частину свого промислового потенціалу, понад третину ВВП і увійшла в число найбідніших країн Європи.

Держава сьогодні стала інструментом олігархічних груп, які реалізують за допомогою державного апарату свої приватні інтереси і ведуть боротьбу за контроль над фінансовими потоками. Поряд із розкішними маєтками, яхтами, автомобілями ми можемо бачити злиденність, неможливість нормального харчування, зростання чисельності безхатченків.

Для України єдиний шанс перебудови економіки – це перехід до інклюзивної економіки. Поняття інклюзивності набуває дедалі ширшого і системного значення. Цій проблемі присвячуються міжнародні форуми. На Всесвітньому міжнародному форумі у Давосі (2018р.) була розроблена

основна стратегія подальшого розвитку країн. В Давосі політики запропонували орієнтуватися в розрахунках на Індекс інклюзивного розвитку, а не ВВП. Цей індекс, крім ВВП, враховує 11 допоміжних параметрів. Наприклад, коефіцієнт розшарування суспільства, рівень бідності, державний борг.

«Якщо по рівню ВВП країна серед лідерів, то це не означає, що у неї немає проблем з бідністю. Яскравий приклад – США. Сама могутня економіка світу. Але в рейтингу інклюзивного розвитку США лише на 23 місці. А все через нерівність і великий державний борг» [3].

Поняття інклюзивного розвитку означає такий розвиток країн, який дає можливість включати в нього весь внутрішній потенціал, усіх суб'єктів соціально-економічної системи і забезпечити її збалансованість.

«Для окремо взятого суб'єкта інклюзивний розвиток має на меті максимально створити можливості розвитку і працевлаштування за рахунок високих темпів економічного зростання, а також забезпечити громадянам рівний доступ до соціальних гарантій і можливість участі у всіх сферах життєдіяльності країни» [1, с.20].

Перший крок до розвитку інклюзивності Україна зробила в галузі освіти, де проблема загальної освіти є доступною для дітей з інвалідністю, дітей-сиріт. Але згодом такий підхід до подолання нерівності у суспільстві буде стосуватися всіх верств населення: бездомних, жебраків, людей з різною сексуальною орієнтацією.

«Україна в рейтингу по Індексу інклюзивного розвитку на 49 місці серед 74 країн, що розвиваються. Україну обігнали такі країни, як Перу, Філіпіни, Бангладеш і навіть Гондурас. А серед близьких сусідів – Грузія, Молдова. Литва знаходиться на першій позиції в цьому рейтингу» [2, с.59].

В Верховній Раді відбувся «круглий стіл» на тему «кооперація і ESOP в Україні – на шляху до інклюзивної економіки». На цьому засіданні брали участь народні обранці, експерти і підприємці. Учасники заходу вважають, що головним механізмом переходу країни до інклюзивної економіки є створення кооперації, яка дасть можливість вирватися з бідності, активізувавши підприємницький потенціал країни.

Держава повинна надавати умови для розвитку малого і середнього бізнесу. «Сьогодні кооперація може значно посилити децентралізацію». Це абсолютно європейська модель розвитку малого і середнього бізнесу, що в кінцевому рахунку приведе до формування середнього класу в Україні. Це і є призначення кооперації [4].

Інклюзивна економіка є одним із пунктів глобальних цілей, які поставила перед собою Україна до 2030 року. Отже подальше утвердження незалежності України лежить на шляху її інклюзивного розвитку.

Література

1. Гриценко А. А. Економіка України на шляху інклюзивного розвитку / А. А. Гриценко // Економіка і прогнозування. – 2016. – №2. – С.9–23.

2. Рейтинги… Рейтинги… Рейтинги // Маркетинговые исследования в Украине. – 2018. – №1 (86). – С.57–61.

3. Индекс инклюзивного развития [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://blog. liga. net/user/enazimko/article/29373

4. Информационное управление Аппарата Верховной Рады Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://rada. gov. ua/ru/news/novosty/soobschchnyya/138443. html

к. т. н., доц. Фендьо О. М.
Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, м. Київ

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СИСТЕМІ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА

Інклюзивне середовище пройшло тривалий період становлення, перш ніж дало змогу людям з особливими потребами рівноправно брати участь у суспільному житті, претендувати на здобуття вищої освіти, гідно оплачуваної праці. Інноваційна діяльність в розрізі інклюзивного середовища має на меті реалізацію наукових досліджень та розробок, які дозволять особам з обмеженими можливостями якісно навчатися, розвивати свої творчі здібності, сприятимуть їх нормальній соціалізації та подальшій інтеграції в суспільство.

На сьогоднішній день триває формування інклюзивного середовища (інклюзія – inclusion (англ.) – включення), що

передбачає створення такого середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної людини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку. Інклюзія має на меті не виокремлення людей з особливими потребами, а навпаки їх злиття з оточуючим суспільством, з огляду на що використання сучасних інноваційних технологій є невід'ємною складовою у налагодженні та покращенні цієї взаємодії [1].

Використання інноваційних технологій для інклюзивних груп надає ряд переваг, зокрема: мотивує навчальну та творчу діяльність; забезпечує взаємодію різних аналізаторів у процесі роботи; покращує і розвиває дрібну моторику; підвищує рівень комп'ютерної грамотності, формує інформаційну культуру [2].

Розглянемо більш детально технології, які доцільно застосовувати для роботи в різних інклюзивних групах. Якщо говорити про осіб з ослабленим зором, то для організації роботи в цих групах найважливішим є встановити контакт з аудиторією, забезпечити присутнім психологічну допомогу та стимулювати впевненість у собі. Для даної групи осіб джерелом інформації виступає голос і дуже важливим при цьому є його тембр, інтонації, дикція. Також додатковим каналом інформації є дотик і тактильні відчуття, тому обов'язково потрібно мати в наявності спеціальні роздаткові матеріали, що покращують сприйняття інформації, наприклад, тактильні ілюстрації, текстові дані, представлені шифром Брайля або надруковані збільшеним шифром. У приміщеннях, де знаходяться такі групи осіб, необхідно усунути зайвий шум та різкі звуки, забезпечити належне освітлення, розташувати їх максимально близько до джерела інформації (голосу спікера, комп'ютера чи мультимедійного проектора). Необхідним для цієї групи осіб є звуко- та аудіозапис заходу, а також наявність спеціальних фонографічних книг.

Коли мова йде про роботу з особами із порушенням слуху, то в першу чергу необхідно забезпечити зоровий контакт такої аудиторії з людиною, що доносить інформацію. Важливо пам'ятати, що не варто ставати в тіні або проти світла, часто змінювати своє розташування, оскільки ці люди часто читають по губах, значну увагу приділяють невербальному мовленню або використовують тактильно-жестову мову для спілкування. Ефективним для роботи з такими групами є використання

спеціально обладнаних лінгафонних класів із відповідним програмним забезпеченням, наприклад програмний комплекс «Живий звук», який являє собою універсальний комп'ютерний сурдотехнічний комплекс для проведення занять з розвитку слуху та корекції мовлення. В його склад входить комп'ютер (ноутбук) із програмним забезпеченням «Живий звук», спеціальна програма «OASIS» для контролю стану слуху, підбору і налаштування слухових апаратів; веб-камера; комплект мікрофонів; принтер, сканер, модем; акустичні системи та цифрові слухові апарати. Якщо навчання проходить в звичайній аудиторії, то для покращення сприйняття матеріалу необхідним є використання сучасних систем візуальної комунікації (чату, месенджерів, електронної пошти); мультимедійного проектору для демонстрації презентацій, матеріалів з сурдоперекладом чи субтитрами; інтерактивної дошки; наявність усіх представлених на занятті навчальних матеріалів у друкованому або електронному вигляді.

Працюючи у групах з вадами опорно-рухового апарату, необхідно передбачити їм безперешкодний доступ до спеціально пристосованих робочих місць, розташувати усе необхідне для роботи обладнання у межах досяжності, не створювати перешкод на траєкторії руху таких осіб. При цьому ефективним є застосування аудіозапису на диктофон чи телефон; наявність комп'ютерів з голосовим керуванням, альтернативною клавіатурою; наявність електронних навчальних матеріалів, можливість дистанційної участі у суспільному житті шляхом онлайн трансляції різноманітних заходів.

Застосування інноваційних технологій при роботі з інклюзивними групами зазнає постійних змін та удосконалюється, що суттєво покращує процес навчання, підвищує його якість та ефективність, сприяє творчому розвитку. Особи з обмеженими можливостями можуть використовувати новітні інформаційні технології для організації свого інтелектуального дозвілля, дистанційно освоювати різноманітні навчальні курси та складати тести, використовувати віртуальні лабораторії [3] для комп'ютерного моделювання фізичних або процесів дистанційно, самостійно аналізувати отримані результати, що неодмінно

сприятиме активній пізнавальній діяльності та всебічному розвитку молоді з індивідуальними особливостями.

Література

1. Чайковський М. Є. Соціально-педагогічна робота з молоддю з особливими потребами в інклюзивному освітньому просторі: монографія / М. Є. Чайковський. – К.: Університет «Україна», 2015. – 436 с.

2. Tsymbal S. Information Activity in the Period of Communicative Process Globalization] / Tsymbal S. // Intercultural Communication. – Vol. 2(5)2018. – pp. 191–207

3. Fendo, O. (2018). Virtual Laboratories as Innovative Educational Technologies in Higher Educational Institutions / Fendo, O., Pudchenko, S. // Intercultural Communication. – Vol. 2(5)2018. – pp. 175–190

д. е. н., проф. Фомішина В. М.
Херсонський національний технічний університет, м. Херсон
Duchalska Natalia, magisterka
Kujawsko –Pomorska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy, Polska

EKONOMIA DOBROBYTU I JEJ TENDENCJE ROZWOJOWE

Dobrobyt to pojęcie wszechobecne, które wiąże się z każdą dziedziną naukową. Istotnym elementem dobrobytu jest ocena poziomu przynajmniej dobrego samopoczucia, którego czynnikami są warunki gospodarczo – polityczne, środowiskowe, czy też kulturowe. Zatem składa się na niego stan majątkowy, poziom zaspokojenia potrzeb podstawowych i wyższych a także bogactwo całego narodu czy kraju, co wyrażają mierniki takie jak PKB czy PNB.

Ekonomia dobrobytu zajmuje się również określeniem podstaw skutecznie funkcjonującego państwa, w którym żaden obywatel nie powinien bogacić się kosztem zubożenia drugiego. Tak potocznie wytłumaczyć można teorię renty konsumenta Alfreda Marshalla, która zakładała, że bardziej równomierny podział dochodu narodowego musi prowadzić do zwiększenia ogólnych rozmiarów renty konsumenta, a więc do maksymalizacji dobrobytu społecznego.

Myśl Marshalla kontynuował Arthur Cecil Pigou. Uważał on, że poziom dobrobytu można mierzyć jedynie miarami kardynalnymi. Teoria dobrobytu Pigou wprowadziła analizę ogólną, jednak poziom nadal mierzono w jednostkach pieniężnych [1, s.111–112]. Dobrobyt społeczny był dla niego sumą potrzeb poszczególnych jednostek. Tak prezentuje się «stara» ekonomia dobrobytu.

Przedstawiciele «nowej» wersji odwrócili się od tej idei i uznali, że słuszność w ocenie dobrobytu ma tylko i wyłącznie zasada Vilfreda Pareto. Według tejże teorii podział dochodów jest proporcjonalny do pierwotnego wkładu poszczególnych czynników produkcji a ponadto, każda jednostka ma właściwe sobie poczucie dobrobytu i nie ma tutaj mowy o interpersonalnych porównaniach, czy też sumowaniu użyteczności.

Poziom dobrobytu w społeczeństwie zwiększa się pod warunkiem, że położenie jednego polepsza się a jednocześnie siłą rzeczy położenie drugiego pogarsza się – mianowicie chodzi o to, że alokacja czynników produkcji lub dóbr konsumpcyjnych, przy której jest niemożliwe zwiększenie produkcji jednego dobra bez zmniejszenia produkcji innego dobra. Mowa tutaj o tzw. optimum Pareto.

Idea włoskiego socjologa i ekonomisty została wzbogacona w 1939 r. o kryterium kompensacyjne Nikolasa Kaldora i Johna Richarda Hicksa. Zgodnie z ich przesłanką, chcąc polepszyć czyjąś sytuację nie pogarszając jednocześnie sytuacji drugiej strony, wystarczy dokonać alokacji zasobów w gospodarce [2, s.51]. Zatem można byłoby mówić o potencjalnym zysku w myśl zasady Pareto – osoby korzystające z przydziału mogą zrekompensować również straty ponoszone w jej wyniku przez inne osoby zachowujące przy tym część swoich korzyści. Na tym podejściu opierają się analizy kosztów i korzyści, gdzie ważone są sekwencje i/bądź ogólne koszty i straty.

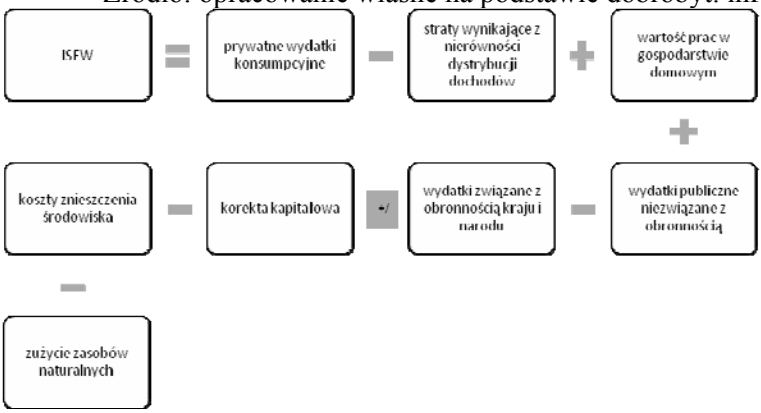
W dobie wysoce zróżnicowanych gospodarek światowych zaistniała potrzeba stworzenia szeregu mierników dobrobytu dla celów komparatywnych. Porównania bowiem dają możliwość tworzenia obszernych analiz, wyciągania właściwych wniosków. Dedukcja ekonomiczna ma na celu usprawnianie funkcjonujących gospodarek, wywoływać odpowiednia działania, aby je napędzać i w efekcie dążyć właśnie do osiągnięcia szeroko pojętego dobrobytu. Sen jest twórcą jednego ze znanych wskaźników ekonomicznych.

Znane i obecne w ekonomii współczesnej wskaźniki dobrobytu to:

PKB = konsumpcja + inwestycje + wydatki rządowe +
(eksport – import) + zmiana zapasów.

ISEW – wskaźnik trwałego dobrobytu ekonomicznego ISEW (ang. Index of Sustainable Economic Welfare) zwany inaczej miernikiem ekologicznych bogactw naturalnych Daly'ego i Cobba, jest wskaźnikiem, który opiera się o wskaźniki naturalne i omija elementy które byłyby oparte na wskaźnikach pieniężnych (rys.1).

Źródło: opracowanie własne na podstawie dobrobyt. info. pl

Pys.1 Wskaźnik trwałego dobrobytu ekonomicznego ISEW

Zakończenie. Na tym etapie rozważań nad dobrobytem ekonomicznym wyraźnie widać jak na przestrzeni dziejów zmienia się samo jego ujęcie. To aktualne, opierające się na sumie różnorodnych, obiektywnych wskaźników wydaje się być najracjonalniejszym. Wskaźniki te bowiem standaryzują i zakreślają obszar badań ekonomistów a także pomijają subiektywne pojmowanie dobrobytu. Tylko to, co obiektywne daje możliwość uśredniania wyników i nadanie im charakteru powszechnego. Zaś to, co związane z indywidualną podmiotowością powinno być uznawane na naturalne odchylenie optymalizacji uzyskiwanych danych i wspominane w ramach potrzeb.

Literatura

1. Lissowski, G. Fundamentalny wkład Amartyi K. do teorii wyboru społecznego, Decyzje nr 3, Warszawa. 2005.

2. Kot, S. Ku stochastycznemu Paradygmatowi ekonomii dobrobytu, Kraków. 2012.

к. філос. н., доц. Цимбал С. М.
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова,
м. Київ

ІНДЕКС ІНКЛЮЗІЇ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДТРИМКИ БАГАТОМАНІТНОСТІ

Сучасний стан розвитку українського суспільства характеризується поглибленням процесів соціального розшарування та актуалізує питання впровадження політики інклюзії в економічну, соціокультурну сфери діяльності людини. Аналізуючи причини соціальної нерівності, необхідно особливу увагу приділити таким показникам як: стан здоров'я населення, гендерна приналежність, міграційні процеси, місце проживання тощо [4]. Зазначені фактори впливають на склад учнівської та студентської аудиторій, трудові ресурси регіонів та країни в цілому. Неоднорідний, гетерогенний склад персоналу призводить до ускладнення організаційної взаємодії та вимагає постійного удосконалення методів управління.

Організація підтримки багатоманітності передбачає застосування стратегій управління гетерогенним колективом для розширення його переваг та подолання потенційних недоліків. На думку Г. Нестеренко, «підприємство є соціальною системою, персонал конкретного підприємства являє собою відносно автономну спільноту, комунікації всередині якої є більш щільними, ніж комунікації із суб'єктами зовнішнього середовища» [2, с.161]. Тому для сучасного соціуму стає актуальним розвиток інклюзії, що передбачає позитивну оцінку відмінностей, прагнення створювати робочі місця, де ці відмінності будуть використані для підвищення ефективності праці. Вивченню переваг багатоманітного колективу, його значення для зростання успіху окремої організації та суспільства в цілому присвячені дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, а саме: О. Грауманн, О. Гуренко, Г. Нестеренко, М. Певзнера, П. Петрякова, В. Стадник, Л. Тарусової та ін.

Для забезпечення сприятливих умови роботи гетерогенних колективів, максимального розкриття потенціалу

працівників, раціонального розподілу обов'язків, досягнення якісних, продуктивних результатів доцільно використовувати індекс інклюзії як інструмент, що дозволяє дослідити відмінності працівників, удосконалити кадрову політику та стратегію розвитку організації. Індекс інклюзії розроблявся як збірник практичних матеріалів для планування заходів, що сприяють розвитку інклюзії в закладах освіти, але в період поширення та популяризації ідей багатоманітності став одним із головних засобів дослідження гетерогенного середовища.

Індекс інклюзії дозволяє організовувати та проводити всебічний аналіз діяльності не тільки закладу освіти, а й будь-якого підприємства, вивчати бар'єри та ресурси організації підтримки багатоманітності. Дослідження можуть здійснюватись за такими напрямами як: політика (аналіз методів управління, планування заходів щодо розвитку інклюзивного середовища); практика (вивчення стану впровадження заходів щодо розвитку інклюзивного середовища); культура (дослідження ціннісних орієнтирів, переконань колективу).

Головними принципами впровадження інклюзивних цінностей у практичну діяльність необхідно визнати: сприйняття кожного життя і кожної смерті як однаково цінних і значущих; допомога кожному відчути себе частиною цілого; внесення змін до культури, політики і щоденної діяльності (практики) як відповідь на чинник багатоманітності (впровадження різних способів діяльності, які виходять з принципу однакової цінності кожної особи); визнання того, що інклюзія в освіті є одним з аспектів інклюзії в суспільстві [1, с.11].

Не зважаючи на досить тривалий період впровадження ідей інклюзії в соціокультурну сферу, вона залишається однією з інновацій в освіті, економіці, теорії управління тощо. Організація підтримки багатоманітності в закладах освіти, як інноваційна технологія, дозволить ефективніше розвивати в суспільстві культуру інклюзії. Адже «використання інноваційних технологій в освітньому процесі вищого навчального закладу є невід'ємною складовою формування всебічно розвиненої особистості і незаперечною вимогою часу» [3, с.187].

Таким чином, однією з інновацій в економічній і соціокультурній сферах є впровадження і поширення ідей інклюзії, що дозволяють в умовах соціального розшарування створювати умови для організації підтримки багатоманітності в колективах. Індекс інклюзії при застосуванні до вивчення системи управління сприяє розробці стратегій ефективного розвитку гетерогенного середовища. Впровадження культури інклюзії посилює загальну культуру суспільства, збагачує кадрову політику новими підходами, урізноманітнює організаційні практики, підвищує професійну та соціальну активність кожного.

Література

1. Бут Т. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл / Т. Бут, М. Ейнскоу. – К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 190 с.

2. Нестеренко Г. Інформаційна культура персоналу як об'єкт кадрового менеджменту / Г. Нестеренко // Intercultural Communication. – 2018. – № 2 (5). – P. 157-174.

3. Фендьо О. Віртуальні лабораторії як інноваційні освітні технології у ВНЗ / О. Фендьо, С. Падченко // Intercultural Communication. – 2018. – № 2 (5). – P. 175-190.

4. Цымбал С. Вклад системы образования в решение проблемы социального неравенства / С. Цымбал // International Dialogueson Education: Pastand Present (IDE-OnlineJournal). – 2016. – Vol.3. – № 3. – P. 41–48.

к. філос. н., доц. Цимбал С. М.
магістрант Кошляк Н. О.
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ГЕНДЕРНИЙ БАЛАНС ЯК ІНКЛЮЗИВНА СКЛАДОВА У ФОРМУВАННІ КЕРІВНИХ КАДРІВ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність обраної для дослідження проблеми полягає у розробці стратегій розширення можливостей жінок у професійній діяльності та подоланні дискримінації в процесі формування керівного складу організації. Гендерний баланс сприяє становленню толерантного, демократичного та гуманістичного суспільства, прискоренню темпів економічного розвитку, зростанню продуктивності праці, підвищенню рівня соціальної стійкості. Гендерна рівність є важливим фактором сталого розвитку держави та пріоритетом при реалізації корпоративної політики організації. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» визначає поняття «гендерна рівність», як рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства [6].

Сучасний стан розробки проблеми динамічний, вітчизняні та зарубіжні вчені приділяють значну увагу дослідженню гендерної рівності в кадровому менеджменті, аналізують вплив гетерогенного складу персоналу на ефективність виконання групових та індивідуальних професійних завдань. Серед українських науковців особливої уваги заслуговують праці Н. Лавріненко, в яких розкриваються питання гендерної динаміки соціально-економічного статусу та гендерний аспект характеристики малих та середніх підприємств в Україні [2]. Н. Мельничук аналізує гендерну рівність як реалізацію принципу договірного регулювання праці, спираючись на світовий досвід [4]. Співвідношення середньої заробітної плати жінок і чоловіків за видами економічної діяльності досліджено І. Новак у статті «Гендерна рівність і базові індикатори ринку праці в Україні» [5].

Особливої популярності в Україні набули розробки відомої дослідниці соціальної проблематики і гендерної дискримінації Т. Марценюк, що проводить онлайн-курс «Жінки та чоловіки: гендер для всіх» та є автором чисельних публікацій за визначеною тематикою [3]. Т. Марценюк активно популяризує ідеї рівності жінок та чоловіків на ринку праці, визначає бар'єри при просуванні саме жінок по кар'єрних сходинках.

Корисним для розкриття зазначеного питання є статистичний аналіз на основі даних Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців (ФОП) та громадських формувань (ЄДРПОУ), який дозволяє зробити висновки щодо гендерного розподілу керівників підприємств та організацій, а також приватних підприємців. Автори дослідження зробили спробу відстежити тенденції лідерства чоловіків і жінок в офіційно зареєстрованих установах, організаціях та підприємствах різних галузей діяльності. Але проблема залишається відкритою, тому що органи влади не надають статистичні дані щодо статі власників та керівників підприємств чи організацій, а отже, важко оцінити на скільки поширене жіноче підприємництво, тенденцію розподілу чоловіків і жінок на керівних посадах підприємства. При цьому більшість європейських країн, вказують дослідники, застосовують гендерний підхід до статистики підприємницької діяльності, у тому числі для визначення активності жінок у бізнесі [1].

Сучасний кадровий менеджмент повинен приділяти значну увагу аспектам гендерних відмінностей в управлінні та формуванні корпоративної політики. Зростання кількості жінок на керівних посадах в організаціях різної сфери діяльності, як свідчить досвід провідних західних країн, сприяє соціокультурному, економічному та політичному прогресу, зростанню рівня толерантності в суспільстві. За таких умов психологічні відмінності та особливості стилів управління у чоловіків та жінок стають перевагами в процесі розвитку інклюзивної культури організації, коли створюються умови для максимальної реалізації можливостей кожного працівника.

Отже, поява гендерного менеджменту свідчить про пріоритетність вирішення питання досягнення гендерного балансу у формуванні керівних кадрів. Проблеми, інтереси, досягнення чоловіків і жінок при формуванні керівного складу підприємства повинні враховуватися на рівних умовах. Сучасний розвиток ідей інклюзії дозволяє успішно інтегрувати відповідні організаційні заходи щодо створення умов ефективного використання гендерних відмінностей для підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Література

1. Жінки та чоловіки на керівних посадах в Україні: статистичний аналіз відкритих даних ЄДРПОУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://socialdata. org. ua/edrpou-gender/.

2. Лавріненко Н. В. Гендерна динаміка соціально-економічного статусу (дінамічний аспект) / Н. В. Лавріненко // Українське суспільство 1994–2004: Моніторинг соціальних змін. – К.: ІС НАНУ, 2004. – С. 81-99.

3. Марценюк Т. О. Жінки та чоловіки: ґендер для всіх [Електронний ресурс] / Т. О. Марценюк // Prometheus. – 2015. – Режим доступу: https://courses. prometheus. org. ua/courses/IRF/101/2015_T2/about.

4. Мельничук Н. О. Гендерна рівність в аспекті реалізації принципу договірного регулювання праці / Н. О. Мельничук // Форум права. – 2011. – № 4. – С. 466–471.

5. Новак І. М. Гендерна рівність і базові індикатори ринку праці в Україні / І. М. Новак // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки. – 2010. – №4 (2). – С. 30–34.

6. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків [закон України: офіц. текст: станом на 8 вересня 2005 року] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3. rada. gov. ua/laws/show/2866-15.

к. філос. н., доц. Чумак О. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ЗЕЛЕНИЙ СЦЕНАРІЙ СТРУКТУРНОЇ ПЕРЕБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ – ІННОВАЦІЙНИЙ ВЕКТОР ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Питання щодо охорони та захисту навколишнього середовища в умовах зростання в наш час забруднення довкілля, перевантаженого, особливо в індустріально розвинених країнах, як викидами промислового виробництва і побутовими відходами, так і землі пестицидами, а також збільшення вичерпування невідновлюваних природних ресурсів стоять гостро в усьому світі. Не є винятком як успішна Європа, так одна із найбільш забруднених та екологічно проблемних з пострадянських країн – Україна. Так, за показниками щорічного рейтингу країн світу за індексом екологічної сталості, що враховує успіх країн у зниженні впливу забруднення довкілля внаслідок економічної діяльності на здоров'я людей та природні екосистеми , наша держава у 2018 році займає 109 місце серед 180 країн [1]. Також потрібно зазначити, що лише 15% території України можна вважати умовно екологічно чистими, 15% – помірно забрудненими, а 70% є забрудненими територіями [2].

З урахуванням вище зазначеного подальший рух українського суспільства у напрямку забезпечення сталого інклюзивного економічного зростання має здійснюватися не лише за рахунок проведення окремих природоохоронних заходів, а на основі побудови в Україні моделі «зеленої економіки» через розробку і реалізацію сценарію всебічного «озеленення» суспільного виробництва та інших сфер людської діяльності.

Важливу роль в реалізації успішної екологічної політики держави на шляху побудови в нашій країні «зеленої економіки» мають відіграти «екологічні інновації» під якими розуміють результат творчої діяльності окремої людини, колективу, суспільства, що спрямовується на розробку, створення та впровадження різних нововведень у вигляді нової продукції, технології, методу, форми організації виробництва і

безпосередньо або опосередковано сприяє зниженню екодиструктивного впливу виробництва та споживання на навколишнє середовище, розв'язанню екологічних проблем, а також комплексні структурні зміни у всіх секторах економіки у напрямку їх екологізації [3, с.29].

До таких екологічних інновацій у первинному секторі економіки, який охоплює сільське господарство, рибальство, добувну та лісову промисловість можна віднести розроблення, створення й упровадження нових технологічних процесів і технологічних циклів з видобутку ресурсів, їх переробки; використання відходів та відтворення цих ресурсів. Сільське господарство має переорієнтуватися на більш широке виробництво органічної продукції (без використання хімічних добрив), на вирощування енергетичних культур та використання їх в енергетичних цілях. І певні успіхи в цьому напрямку Україна вже має. Так, за даними Міністерства аграрної політики і продовольства станом на початок 2018 р. наша країна займала 10 місце серед країн Європи та 20 місце у світі за загальною площею сільськогосподарських угідь, сертифікованих як органічні. За останні п'ять років вони збільшилися на 54% і сьогодні складають 42,7 млн. га [4]. Крім того, переорієнтація національного агропромислового комплексу на «зелену» економіку дозволить відмовитися від традиційних джерел енергії і перейти на екологічно чисте біопаливо, сприятиме зниженню рівня безробіття у сільській місцевості.

Вторинний сектор економіки – промисловість і будівництво вимагають таких екологічних інновацій як: розробки та застосування ресурсозберігаючої техніки, розробки й упровадження маловідходних і безвідходних технологій, що забезпечать комплексне освоєння природних ресурсів; розробку та випуск нових екологічних продуктів і створення потужностей для їх виробництва; розробку і використання нових і поновлюваних джерел енергії; упровадження нових організаційних форм, включаючи вдосконалення організаційно-територіальної структури потенційно небезпечних виробництв з метою зниження їх екологічної небезпеки; освоєння нових територій і розширення діючих з урахуванням екологічної безпеки населення і виробництва. Названі інновації сприятимуть

підвищенню енергоефективності та конкурентоздатності національного виробництва, зменшенню шкідливих викидів і споживання імпортних ресурсів, створенню нових робочих місць, в тому числі і суміжних галузях

Створення екоінновацій у третинному секторі економіки, пов'язаному з наданням послуг бізнесу і населенню і охоплює діяльність щодо створення бізес-планів і програм по «озелененню» виробництва, розробки енергозберігаючих технологій, проведення науково-дослідних і дослідно-комплексних робіт по їх впровадженню у реальне життя, поширення обов'язкової екологічної освіти, дозволить удосконалити виробничі процеси, ефективно організувати бізнес за рахунок економії ресурсів, сформувати нове екологічне мислення як у розробників інновації, так і у населення.

Реалізація зеленого сценарію структурної перебудови національної економіки на основі екологічних інновацій забезпечить не лише збалансований розвиток усього господарського комплексу країни, збереження її природних багатств, але і створить позитивний імідж держави та сприятливе середовище для життєдіяльності майбутніх поколінь.

Література

1. Environmental Performance Index (EPI) // Yale Center for Environmental Law & Policy. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://epi. yale. edu/epi/country-rankings.

2. Напрями державної політики щодо екологізації національної економіки / Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. niss. gov. ua/article.

3. Павлов О. І. Зелений сценарій розвитку промисловості України: реалії та перспективи / О. І. Павлов, І. А. Брижань // Економіка і регіони. – 2014. – №3(46). – С.28–33.

4. Трофімцева О. Органічне виробництво в Україні впевнено рухається вперед / О. Трофімцева, Н. Прокопчук // Bakertilly. – 2018. – 12 лютого. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www. bakertilly. ua/news/id1402

к. е. н., доц. Шевченко О. О.
Донбаська державна машинобудівна академія

ІНКЛЮЗИВНЕ ЗРОСТАННЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ГОСПОДАРСЬКОЇ СИСТЕМИ

Невпинна еволюція господарської системи, зокрема її соціально-економічної складової, обумовлює необхідність постійного напрацювання комплексу завдань, пріоритетів та інструментів економічної політики держави. Дієвість (ефективність) цієї політики впливає на стан конкурентних переваг в умовах глобалізаційних викликів сучасності.

Підкреслимо, що характерною ознакою сучасного етапу глобального розвитку слід визначити зниження ефективності державної політики через ускладнення прогнозування економічного розвитку та деформацію основних реакцій національної господарської системи на регуляторні впливи. Сучасній системі на думку А. Гальчинського «притаманна реалізація потенціалу змін через механізми біфуркації та хаосу» [3, с.8]. Вчений констатує, що «…майбутнє перестає бути передбачуваним: воно більше не ґрунтується на підвалинах теперішнього … припиняють дію притаманні попередній системі принципи причинно-наслідкового детермінізму, раціонального розвитку, суспільної рівноваги, які формують фундамент економічної методології» [3, с.12]. Таким чином, економіка «набуває ознак розвитку складних невпорядкованих дисипативних (розпорошених) синергетичний систем» [2, с.13]. В. Бодров підкреслює, що «світова криза продемонструвала неспроможність традиційного антикризового інструментарію, який спирається на абсолютизацію функціонального аналізу, зосереджуючись на дослідженні функціональних зв'язків і залежностей» [1, с.72].

Загалом ґенеза сучасної моделі функціонування глобальної економіки та її складових безпосередньо пов'язана з трендом поширення ліберального способу організації, що є притаманним трансформаціям на пострадянському просторі, а сам «ренесанс» неолібералізму, який існував на підґрунті тривалого безкризового періоду на рубежі XX та XXI ст., зазнав

суттєвих втрат внаслідок кризових явищ 2008–2009 рр. у світовій економіці. Зокрема, польський дослідник Гж. Колодко констатує зміни, як наслідок «кризи неоліберальної моделі, яка відкидала регулятивну практику держави та заперечувала інституційний інтервенціонізм» [6, с.9]. На думку Я. Жаліла, втрата ефективності випробуваних інструментів державної політики є логічним продовженням еволюції технологічних процесів та організаційних відносин в економіці протягом останніх десятиліть. Оскільки, такий процес відбувається внаслідок розвитку об'єктивних еволюційних процесів, вчений пропонує застосувати термін «імпліцитної» лібералізації в сучасній економіці, внаслідок якої відбувається «радикальна зміна характеристик економічного поля» [5, с. 41-42]. Останнє, згідно з визначенням А. Гальчинського, «набуває ознак дисипативного гетерогенного середовища, містить різноякісні структурні утворення, що взаємодіють за принципами самоорганізації складних систем» [2, с.74]. Але при цьому слід відмітити парадоксальність досліджуваної ситуації: за умов імпліцитної лібералізації втрачається ефективність традиційних інструментів політики, що орієнтовані саме на ліберальну модель економіки. Тобто, явища імпліцитної лібералізації набувають дедалі виразнішого обговорення та поширення в господарській практиці та диктують потребу виважених суттєвих змін в інструментарії, механізмі та пріоритетах економічної політики держави, зокрема, сприяння самоорганізації господарської системи шляхом випереджального розвитку.

Сучасні дослідники одностайні у висновку, що однією з головних проблем в Україні в сфері підвищення її глобальної конкурентоспроможності є неналежний рівень інституційної ефективності національної господарської системи. Модернізація стала одним із основних трендів сучасного розвитку господарських систем, але так і не створила позитивного потенціалу оновлення та виходу з кризи національної господарської системи. Таким чином, проблеми модернізації сучасної економіки, «архітектоніка» господарської системи (за А. Гриценком [4]), питання інклюзивного розвитку надзвичайно актуальні для визначення вектору розвитку національної господарської системи. У найбільш широкому визначенні поняття інклюзивного розвитку означає такий розвиток

національних економік у світогосподарських зв'язках, який дає можливість включити в нього і розкрити внутрішній потенціал усіх елементів, усіх суб'єктів соціально-економічної системи країни та забезпечити її збалансованість. Вважаємо, що системна інклюзивність потрібна національній господарській системі. Це надасть можливості виявити природні, соціальні і культурні переваги системи, забезпечити збалансований стійкий розвиток та підвищити добробут і якість життя громадян в суспільстві шляхом корінної перебудови структури економіки і розгортання її внутрішніх потенцій у рефлексивній взаємодії господарської системи із зовнішнім середовищем.

Таким чином, враховуючи вищевикладене, постає питання щодо розробки модернізованої національної моделі з диференційованою стратегією функціонування національної господарської системи. В основу якої вважаємо доцільним покласти принцип інклюзивного зростання (тобто вибір альтернатив розвитку господарської системи на підставі національних цілей подолання нерівності та поліпшення якості життя людини).

Література

1. Бодров В. Г. Трансформація економічних систем: концепції, моделі, механізми регулювання та управління: навч. посіб. / В. Г. Бодров. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 104 с.

2. Гальчинський А. Політична нооекономіка: начала оновленої парадигми економічних знань / А. Гальчинський. – К.: Либідь, 2013. – 472 с.

3. Геєць В. Ліберально-демократичні засади: курс на модернізацію України / В. Геєць // Економіка України. – 2011. – № 2. – С. 4-12.

4. Гриценко А. А. Економіка України на шляху до інклюзивного розвитку / А. А. Гриценко // Економіка і прогнозування. – 2016. – № 2.

5. Жаліло Я. Особливості реалізації економічної політики держави в умовах сучасних тенденцій суспільного розвитку / Я. Жаліло // Економічна теорія. – 2016. – № 1. – С. 39–52.

6. Колодко Дж. В. Від ідеології неолібералізму до нового прагматизму / Дж. В. Колодко // Економіка України. – 2010. – № 9. – С. 4–10.

к. е. н., докторант Шевчук С. В.,
Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь

ПРИНЦИПИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНИХ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ

Реалізація повноцінної та виваженої державної політики у митній сфері є одним із важливих елементів, не тільки своєчасного наповнення державного бюджету, але й консолідації суспільства у площині сприяння розвитку вітчизняного товаровиробника. У відповідному контексті важливим є збереження та налагодження новітніх форм співпраці із збереженням балансу митних інтересів як з позиції держави, так і суб'єктів господарювання. Одним із фундаментальних положень, що лежать в основі забезпечення даного паритету відносин, є принципи забезпечення митних інтересів, які визначають основні позиції та рамки розвитку, а також формують фундамент співпраці. Проте, варто констатувати, що даний напрям є мало досліджений в науково-практичних колах, а теоретико-методологічна база проблематики позбавлена комплексного та цілісного характеру, що обумовлює наш вектор дослідження.

На сьогодні, до основних нормативно-правових актів, що прямо або опосередковано визначають принципи правовідносин, що виникають між суб'єктами господарювання у митній сфері, варто віднести «Рамкові стандарти безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі Всесвітньої митної організації», «Податковий кодекс України», «Митний кодекс України», Закони України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності». Проте, у кожному з них акцентується увага на різних принципових позиціях.

Принципи та засади, що є фундаментом відповідного процесу, розпорошені по різних нормативно-правових актах та потребують перегляду у розрізі цільового призначення, волатильності світової економічної кон'юнктури та нових зовнішньоекономічних викликів. Ускладнює ситуацію, на нашу думку, також необхідність повноцінного врахування інтересів

усіх сторін процесу, що обумовлює розгляд проблематики у трьохвимірному форматі: міжнародному, макро- (державному) та мікро- (з позиції суб'єктів господарювання) рівні.

Формування цілісного підходу щодо розробки принципів реалізації митних інтересів держави, потребує врахування специфіки їх асекурації, що не можливо, в повному обсязі забезпечити, лише в рамках заходів митної справи, адже митні інтереси лежать у площині національно-економічних інтересів, що обумовлює їх різногалузеву спрямованість з широкою спектральною амплітудою: від екологічного до правоохоронного сектора. У відповідному форматі процес забезпечення опосередковано, має де-факто узгоджуватися, а де-юре поєднувати комплексний підхід з використанням ряду механізмів та важелів політик в тому числі регуляторної, зовнішньоекономічної, правоохоронної, бюджетно-податкової, інвестиційної тощо за для повноцінної реалізації, що впливає на формування принципів забезпечення [1, с.28].

Вихідними принципами, на нашу думку, на основі яких має формуватися та удосконалюватися система забезпечення митних інтересів в державі мають бути:

– стратегічної відповідності, уся діяльність щодо забезпечення митних інтересів держави має бути орієнтована та відповідати стратегічним цілям розвитку національних інтересів зокрема та державній стратегії в цілому;

– збалансованості усіх рівнів митної справи у розрізі фінансово-економічних, матеріально-трудових, техніко-технологічних, нормативно-правових, тощо аспектів діяльності;

– динамічності та цільової орієнтації, що необхідні для врахування кон'юнктурних тенденцій, змін та ефективної реакції на екзогенні виклики шляхом провадження сучасних науково-технічних досягнень;

– комплексності, митні інтереси держави є неоднорідним та одно факторним явищем і залежить від багатьох напрямів діяльності (наукових, управлінських, організаційних, економічних, кадрових), що повинні бути інтегровані в єдиний комплекс;

– адаптивності та гнучкості, система повинна своєчасно та ефективно реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього

середовища, що в свою чергу обумовлює спроможність швидкої перебудову у розрізі зміни мети, цілей, та поставлених завдань;

– об'єктивності, принцип, що полягає у врахуванні особливостей різнопланового характеру під час розробки методологічних положень активізації регулятивного потенціалу держави забезпечення митних інтересів;

– узгодженості, врахування суспільних, приватних, державних міжнародних інтересів при формуванні концепції забезпечення митних інтересів.

Література

1. Шевчук С. В. Митні інтереси держави: принципи забезпечення та критерії деталізації / С. В. Шевчук / Формування ринкових відносин в Україні, 2018. – № 6 (205) – С. 25–33

психолог Шепелева Л. Н.
Helping Hand Company, Inc., г. Бостон, США

ЧЕЛОВЕК ИНКЛЮЗИВНЫЙ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЧАСТЬ НОВОЙ МОДЕЛИ РАЗВИТИЯ

На смену виду Homo sapiens – человек разумный, приходит Homo inclusive – человек инклюзивный. Именно вокруг него и создается особая – инклюзивная среда.

В мире существуют такие понятия, как инклюзивное общество, инклюзивное пространство. В некоторых странах, где этот процесс начался 30–50 лет назад, это слово сейчас не употребляют. Но именно благодаря тому, что когда-то оно звучало, инклюзия и стала нормой.

Слово «инклюзия» означают включенность: от inclusion – включение, вкрапление, присоединение [1, с. 24]. Последнее предполагает причастность непохожих людей к определенной группе и каждого к бытию вообще.

Включенность связана с активным действием, ведущим к какому-либо результату, ощутимому для каждого человека. Там, где отсутствует равнодушие и отчуждение, мы встречаем включенного в процесс человека, а значит – инклюзивного по сути. Инклюзивный человек – это человек бытия. Включенность

является процессом увеличения степени участия каждого человека в производственной, политической и социальной жизни общества.

Включенность призывает к реструктуризации культуры, ее правил и норм, чтобы полностью принять все многообразие человека, с его личными особенностями и потребностями.

Многообразие и непохожесть людей друг на друга видится не проблемой, а важнейшим ресурсом. Включенность подразумевает наличие тесных, близких, основанных на дружбе отношений между всеми представителями общества.

Исходя из выше изложенного следует выделить принципы инклюзивности:

– ценность человека не зависит от его способностей и достижений;

– каждый человек способен чувствовать и думать;

– каждый человек имеет право на общение и на то, чтобы быть услышанным;

– все люди нуждаются друг в друге;

– подлинное образование может осуществляться только в контексте реальных взаимоотношений;

– все люди нуждаются в поддержке и дружбе ровесников;

– для всех людей достижение прогресса скорее может быть в том, что они могут делать, чем в том, что не могут;

– разнообразие усиливает все стороны жизни человека.

Практический опыт сведетельствует, что успешные кейсы там, где все участники процесса – единая команда. Согласно инклюзивной экономике каждый человек должен быть задействован в процессе трудовой деятельности с учетом его индивидуальных способностей, он должен заниматься чем-то функциональным, желательно полезным для общества – быть занятым. Ничегонеделанье для всех плохо. Для того чтобы принять особенных людей, они должны нас окружать. Работодатели должны проводить оценку потенциала своих сотрудников и использовать их возможности наиболее эффективно. Для достижения максимального результата работы своего персонала работодателям следует учитывать, к примеру,

такие факторы, как профессиональное развитие сотрудников и обеспечение безопасности их здоровья.

Неоднородность персонала – не только социально значимое явление, оно также предоставляет компаниям различные возможности и является разумным шагом в условиях нехватки кадров на рынке. Компании, которые уделяют вопросу обучения своих сотрудников пристальное внимание, перестают испытывать острую нехватку ценных кадров. А предоставляя своим работникам возможность выполнять работу, которая отвечает их квалификации и желанию, компании повышают работоспособность и эффективность своего персонала. Помимо этого, неоднородность персонала повышает креативность компании.

Формирование личной ответственности каждого становится одной из значимых задач для продвижения идеи включенности. Ответственность – это одна из основополагающих черт личности, необходимых для эффективного осуществления деятельности и достижения результата. При развитой ответственности человек склонен рассматривать успехи и неудачи как результат собственной активности, а не объяснять все внешними факторами. Ответственность позволяет человеку искать пути решения проблем, выходы из собственной неудачи, а не уходить в чувство вины и заниматься самогноблением. Кроме того, ответственная личность радуется собственным успехам, получает радость от своих достижений и подкрепляет тем самым собственную мотивацию достижения, будучи включенной в разные сферы бытия.

Литература

1. Яковлева Е. Л. Человек инклюзивный как субъект инклюзивного образования. / Е. Л. Яковлева / Образование и наука : вопросы теории и практики, 2015 – № 1 –С. 59–72

СЕКЦІЯ 2
ГЛОБАЛЬНЕ ВИМІРЮВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

магістр кафедри МЕВ Бондаренко М. О. Запорізький Національний Технічний Університет, м. Запоріжжя

ЗМІНИ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ПІД ВПЛИВОМ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

До початку третього тисячоліття світ перетворився в глобальну економічну систему, виник глобально функціонуючий світової виробничо-господарський механізм, складовими якого стали окремі національні економіки. Характер взаємозв'язків України з глобалізацією світу є одним з найважливіших питань сучасності. Глобальні питання та необхідність їх розв'язання на макро- та мегарівні формують і внутрішню політику України. Економіка, політика, екологія, релігія, інформація, безпека та багато інших ключових сфер людської діяльності вже давно не є вузьконаціональними.

Участь України як макроекономічного суб'єкта у процесах інтеграції у світове господарство з метою максимальної реалізації позитивних наслідків об'єднаного господарювання на сьогодні є стратегічно визначеним, безповоротним і не має вагомих контраргументів.

Пройшовши складний період трансформації економічної системи на ринкові засади, Україні на сьогодні вкрай необхідно використовувати позитивні наслідки поглиблення міжнародної співпраці, що дозволятиме максимально повно використовувати наявні конкурентні переваги та формувати нові прогресивніші їх види. Таке прагнення України дозволить ефективно використати потенціал внутрішньої та зовнішньої економічної спеціалізації для забезпечення інтенсивного зростання пріоритетних галузей і видів діяльності й досягнення на цій основі стійкого соціально-економічного розвитку [1].

За рейтингами міжнародних економічних організацій Україна за рівнем конкурентоздатності посідає одне з останніх

місць. Курс уряду на лібералізацію зовнішніх відносин не виправдав покладених на нього надій і не реалізував конкурентні переваги нашої держави. Доцільність лібералізації зовнішньоекономічних відносин мала б бути досліджена на перших етапах відкриття кордонів, оскільки далеко не однакові умови та розбіжності обумовлювали суттєву різницю між економічними системами України від високорозвинених країн. Показники розвитку української економіки порівняно із найбільшими торговельними партнерами свідчать про недоречність беззастережного відкриття кордонів. Так, за даними Світового банку, ВНП на душу населення в Україні є одним з найнижчих у світі (вона посідає 127 місце за результатами 2017 року)[2]. Виробничо-промисловий комплекс України нездатний адаптуватися до попиту на світовому ринку, про що говорить досить низький ВНП на душу населення [3].

Сьогодні вступу України в інтеграційні процеси світової економіки перешкоджають: низький технічний і технологічний рівень виробництва, низька конкурентоспроможність продукції; сировинна спрямованість експорту; архаїчна структура економіки з переважанням важкої промисловості та галузей ВПК; монополія; корупція і бюрократизація.

Для поступового включення економіки України в глобальні процеси і інтегрування до Європейського Союзу необхідні:

- ринкова трансформація;
- реструктуризація економіки;
- відкритість економіки.

Пріоритетними напрямками розвитку економіки України в умовах глобалізації можна вважати: активізацію руху капіталу; інформаційно-технічну революцію; розвиток інтеграційних тенденцій; реструктуризацію економіки; системну ринкову трансформацію; сприяння руху факторів виробництва; формування відкритої економіки; інтеграцію підприємств до світових комунікаційних мереж; активізацію участі в роботі міжнародних організацій та інтеграційних угруповань [4].

Процес глобалізації міжнародної економіки не оминає і Україну, яка поступово займає своє місце в системі нового

міжнародних економічних відносин, і активно впливає на всі аспекти економічного розвитку України.

Потенціал України для участі у глобальних ринках досить високий, але Україна на сучасному етапі недостатньо повно використовує його через незавершені реформи.

Література

1. Ботвіна Н. О. Вплив глобалізаційних та інтеграційних процесів на економічну безпеку України /Ботвіна Н. О. // Економічний аналіз. 2014 рік. Том 16. № 1. - С. 28-33.

2. Data refer mostly to the year 2017. World Development Indicators database (selecting all countries, GDP per capita (current US$) [Електронний ресурс]
Режим доступу: https://data. worldbank. org/indicator/NY. GDP. PCAP. CD

3. Зянько В. Глобалізація та інноваційний процес: їхній взаємовплив / В. Зянько // ЕкономікаУкраїни. – 2006. – №2. – С. 84–89.

4. Біленька Н. О. Пріоритети і напрямки розвитку економіки України в умовах глобалізації / Н. О. Біленька // Економіка України в умовах посилення глобалізаційних процесів: виклики і перспективи : матеріали міжнародної наукової студентсько-аспірантської конференції (Львів, 15–16 травня 2009). – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2009. – С. 15–16.

к. е. н., доцент кафедри міжнародної економіки,
природних ресурсів та економіки міжнародного туризму
Венгерська Н. С.,
магістр спеціальності «Економіка» Карпенко Ю. М.
Запорізького національного університету, м. Запоріжжя

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКСПОРТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Експорт є складовою валового внутрішнього продукту країни та свідчить про рівень відкритості національної економіки. Проте на його розвиток впливають стримуючі фактори, зокрема безробіття, зовнішній борг, низький рівень конкурентоспроможності української продукції, несприятливе національне інституційне середовище. Відповідно в умовах активізації міжнародної економічної діяльності України актуальним питанням є визначення проблем розвиток експорту товарів та послуг шляхом здійснення оцінки факторів впливу.

Показником, що вказує на спрощення процедур торгівлі є Індекс залучення у світову торгівлю, який складається з 4 основних складових сегментів: доступ до ринків (на внутрішній та на зовнішні), адміністрування на кордоні (ефективність та прозорість процедур адміністрування), інфраструктура, операційне середовище. Аналіз показників Індексу залучення у світову торгівлю дозволяє визначити, яким чином країна усуває бар'єри на шляху до міжнародної інтеграції, її здатність до стимулювання торгівлі, а також системні проблеми, які потребують вирішення для покращення ситуації.

У 2014 році Україна піднялася на 83 місце з 138 економік порівняно з 86 місцем з 132 у 2012 році. Згідно рейтингу, доступ на ринок в обидва напрямки ускладнився (з 26 на 38 місце), хоча ефективність та прозорість процедур на кордоні стала більш сприятливою (з 116 на 100 місце). У 2016 році ситуація суттєво погіршилася. Україна опустилася на 95 місце зі 136 країн, в основному втративши через погіршення операційного середовища. У 2016 році наша країна в рейтингу посіла 95 сходинку з-поміж 136 країн світу. Основними проблемами є непередбачуваність державної торгової політики,

низький рівень транспортної інфраструктури, несприятливе валютне регулювання, а ще сировинна структура експорту та проблеми на митниці [1; 2].

Вважаємо за доцільне, використовуючи статистичну базу Державної служби статистики, Міністерства фінансів та міжнародних організацій побудувати модель залежності загального обсягу експорту України (Y, тис. дол. США) від наступних факторів (таблиця 1): X1 – номінальний обсяг ВВП, млн. дол. США; X2 – зовнішній борг України, млн. дол. США; X3 – кількість безробітних, тис. осіб; X4 – індекс свободи торгівлі; X5 – прямі іноземні інвестиції, млн. дол. США. Кількість періодів дорівнює 8, часовий інтервал з 2009 по 2016 рік (дані представлені щорічно). Кількість змінних дорівнює 7.

Таблиця 1

Вихідні дані для побудови моделі залежності загального обсягу експорту України від факторів

Період	Y[1]	X_1[2]	X_2[3]	X_3[4]	X_4[5], [6]	X_5[7]
	Обсяг експорту України, тис. дол. США	Номінальний обсяг ВВП, млн. дол. США	Зовнішній борг України, млн. дол. США	Кількість безробітних, тис. осіб	Індекс свободи торгівлі	Прямі іноземні інвестиці, млн. дол. США
2009	39695700	2545,5	26518,7	18365	84	35723,4
2010	51430500	2974	34759,6	18436,5	82,6	38992,9
2011	68394196	3570,8	37474,5	18516,2	85,2	45370
2012	68809811	3856,8	38658,8	18736,9	84,4	48197,6
2013	63312022	4030,3	37536	18901,8	84,4	51705,3
2014	53901689	3014,6	38792,2	17188,1	86,2	53704
2015	38127150	2115,4	43445,4	15742	85,8	40725,4
2016	36361711	2185,9	45604,6	15626,1	85,9	36154,5

Джерело: [3; 4; 5]

Аналіз коефіцієнтів кореляції дозволяє зробити такі висновки: обсяг експорту прямо пропорційно залежить від ВВП, кількості безробітних та прямих інвестицій; та обернено

пропорційно залежить від зовнішнього боргу та індексу свободи торгівлі, проте зв'язок дуже слабкий.

Порівняння відповідних розрахункових значень t-критерію і критичного значення дозволяє зробити висновок, що з ймовірністю 95% параметр при змінній «Номінальний обсяг ВВП»,«Прямі іноземні інвестиції» є статистично незначущим, а параметр при змінній «Зовнішній борг України»,«Кількість безробітних», «Індекс свободи торгівлі», є статистично значущими. Після виключення статистично незначущих параметрів модель має вигляд:

$$Y = -619608861{,}9 + 1595{,}57x_1 + 14763{,}23x_2 + 4133522{,}1x_3 \quad (1)$$

Збільшення зовнішнього боргу України на 1 млн. дол. США у рік, за інших рівних умов, призведе до збільшення обсягу експорту України на 1595,58 тис. дол. США на рік. Збільшення кількості безробітних на 1 тис. на рік, за інших рівних умов, призведе до збільшення обсягу експорту України на 14763,24 тис. дол. США на рік. Збільшення індексу свободи торгівлі на 1 од. в рік призведе до збільшення обсягу експорту України на 4133522,10 тис. дол. США на рік.

Порівнявши стандартизовані регресійні коефіцієнти, можна зробити висновок про те, що найбільший вплив на загальний обсяг експорту України має кількість безробітних – 1,468, середній вплив – величина зовнішнього боргу, найменший – індекс свободи торгівлі. Коефіцієнта детермінації становить R^2=0,96. Отже, модель описує 96 % вхідних даних.

В результаті проведеного прогнозування були отримані два прогнози: методом експоненційного згладжування та за допомогою лінійної регресії. Обидва прогнози не можуть гарантувати стовідсоткового справдження. Проте, прогноз побудований на основі лінійної регресії виявився кращим порівняно з тим, що побудований методом експоненційного згладжування, бо має меншу суму квадратів помилок. За результатами побудованого прогнозу на основі кореляційно-регресійної моделі можна казати про незначне зменшення обсягу експорту України до 44788677млн. дол. США у 2018 році.

Література

1. Україна в міжнародних рейтингах [Електронний ресурс]. –http://tfd. ier. com. ua/wordpress/wp-content/uploads/2017/01/TF-PP-Rankings_20122016_OK. pdf
2. The Global Enabling Trade Report 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3. weforum. org/docs/WEF_GETR_2016_report. pdf
3. Офіційний сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. ukrstat. gov. ua .
4. Зовнішній борг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://index. minfin. com. ua/ua/economy/foreigndebt/.
5. Index of economic freedom 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www. heritage. org/index/heatmap.

к. е. н. , доцент Венгерська Н. С.,
бакалавр кафедри міжнародної економіки,
природних ресурсів та економіки міжнародного туризму
ЗНУ Колугарова О. К.
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КИТАЙСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах глобалізації економіки, стрімкого розвитку інновацій та розширення інформаційно-комунікаційних технологій перед підприємствами постає питання підвищення їх конкурентоспроможності на основі впровадження стратегій інноваційного розвитку. В останнє десятиліття значні здобутки в сфері інновацій, науки та техніки поставили Китайську Народну Республіку (КНР) в центр уваги всього світу. Саме інноваційний розвиток є головною стратегічною ціллю як на державному рівні цієї країни, так й на рівні підприємств.

Економічний прогрес Китаю багато в чому залежить від інноваційної сфери. Підвищення інноваційного рівня промисловості стало одним із досягнень очільника «четвертого покоління» керівників КНР Ху Дзіньтао, у роки правління якого в основу китайської національної стратегії було покладено

стимулювання кожного підприємця до самостійного інноваційного розвитку [1]. Ідеологічною основою розробленої моделі економіки КНР стала теорія технічного прогресу Ден Сяопіна, що визначила високе значення інноваційної політики в розвитку економіки [2]. Саме з цього моменту широкого поширення почали отримувати експерименти в інноваційному секторі економіки.

Аналіз державної стратегії інноваційного розвитку Китаю дозволяє виділити періоди з певними точками біфуркації: 1) становлення інноваційної системи інкрементального типу; 2) модернізація інноваційної системи («загальна» індустріалізація); 3) перехід від стратегії «ринок, обмін та технологій» до «взаємодія та інтеграція в світовий ринок» і створення власних високотехнологічних товарів [3].

Недостатнє фінансування фундаментальних досліджень на підприємствах Китаю, яке виправдовувалося тим, що наздоганяючій країні простіше купувати готові технології, призвело до відсутності національних розробок радикальних інновацій. Спеціалізація на складальних операціях, що становлять половину експорту країни, сформувала високу залежність економіки від імпортних компонентів. Для подолання інноваційного відставання підприємств уряд Китаю поставив завдання трансформувати стратегію інноваційного розвитку, метою якої став розвиток інноваційної економіки, заснованої на національних високих технологіях.

Реалізація інноваційної стратегії розвитку для підприємств Китаю означає просування всебічних інновацій, ядром яких є науково-технічні інновації. Завдяки стратегічним орієнтирам на інноваційну політику, підприємства Китаю збільшують витрати на дослідження та розробки. Більшість великих і середніх підприємств мають установи, що спеціалізуються на дослідженнях і розробках, деякі підприємства мають порівняно великі інноваційні можливості, інновації, зосереджені навколо наслідувальних інновацій, вдосконалення інновацій та інтегрованих інновацій.

Важливим фактором інноваційного розвитку підприємств Китаю стали запозичення від транснаціональних корпорацій країн Західної Європи, Японії та Кореї, які створили філії в Китаї, і через 10 років відбулося перехід робочої сили з цих

багатонаціональних компаній до місцевих компаній. Це стало важливим джерелом створення місцевих інновацій. Іншим чинником, що здійснив величезний поштовх для розвитку інноваційності підприємств стало те, що за останні 10 років значна кількість китайців повернулися з-за кордону. Це китайці («returnee entrepreneurs», тобто підприємці, що повернулися), які отримали освіту за кордоном в престижних університетах, деякий час працювали в іноземних компаніях (США, Європа, Японія), а потім вирішили повернутися в Китай, щоб почати свій власний бізнес [4].

Відзначимо, що інноваційні стратегії китайських підприємств змінюються. Зокрема основними тенденціями є перехід від наздоганяючих інновацій до більш інтегрованих та вдосконалених інновацій, від внутрішніх інновацій до кооперативних інновацій та інтернет-інновацій. Простежується підвищення інвестицій в інноваційну сферу та посилення уваги до прав інтелектуальної власності та стандартів.

Отже, на даний момент уряд КНР запроваджує дієві заходи і створює всі необхідні умови для якісного розвитку підприємств, які передбачають трансформацію моделі наздоганяючого розвитку в модель розвитку на основі знань та інновацій. Побудова інноваційної економіки є складним і довготривалим процесом, який потребує значних фінансових ресурсів та передбачає формування ефективної інноваційної політики проривного типу.

Література

1. Максимова Є. І. Економіка Китаю: перспективи зміни моделі економічного зростання / Є. І. Максимова // Східна аналітика. – 2014. – № 4. – С. 122–127.

2. Сяопін Д. Основні питання сучасного Китаю [Електронний ресурс] / Ден Сяопін – Режим доступу до ресурсу: http://publ. lib. ru/ARCHIVES/D/DEN_SYAOPIN/_Den_Syaopin. html.

3. Шенкар О. Розвиток Китаю, його вплив на світову економіку і геополітичну рівновагу / О. Шенкар. – Дніпропетровськ, 2015. – 193 с.

4. Hengyuan Zhu & Jim Euchner (2018) The Evolution of China’s Innovation Capability, Research-Technology Management, 61:3, 11-15, DOI: 10.1080/08956308.2018.1445385

магістр кафедри МЕВ Водоп'янова Є. О.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ КАНАДИ. ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Процеси глобалізації привносять вагомий внесок у формуванні цілей зовнішньої політики країн світу, а створення та зміцнення зовнішньоторговельних зв'язків займає пріоритетне місце.

Глобальна економічна криза наявно висвітлила присутні дисбаланси моделей зростання світової економіки і змусила країни до трансформації в більш нову і збалансовану, гнучку модель, здатну бути конкурентоспроможною в достроковій перспективі з рівним доступом до всіх видів ресурсів.

Сьогодні все більш актуальним щодо вибору шляху економічного розвитку, політичних і економічних настановах від партнера України у сфері вільної торгівлі Канади та Європейського Союзу постає питання про введення інклюзивних інновацій та інноваційних продуктів, які були б спрямовані на поліпшення доступу населення до секторів державних послуг (інфраструктури, охорони здоров'я, освіти).

Доведено, що ключовою метою інновацій є посилення суспільно-економічного розвитку та економічне зростання країни задля добробуту її громадян. На жаль, інколи при швидкому розвитку технологій та втіленні інновацій в життя може виникнути нерівність серед різних верств населення і ізоляція людини в соціумі. Саме тому досвід Канади в сфері інклюзивного розвитку, де метою є збереження рівних можливостей для розвинення економіки, бізнесу та забезпеченні робочих місць, є найбільш актуальним для України в умовах сьогодення.

За останні два десятиліття Канада досягла суттєвих успіхів у покращенні життєвих стандартів і громадяни насолоджуються вищою якістю життя, ніж інші країни Організації економічного співробітництва та розвитку(OECD)[1].

\Валовий внутрішній продукт на душу населення є вищим за середній показник серед інших країн-учасниць OECD. Більш того, канадці прикладають багато зусиль задля поліпшення

екологічних умов для життя і надання доступу до безоплатної медицини і страхових переваг усім верствам населення.

Рівень зайнятості в країні вищий за середній показник, і Канада – також одна з найсильніших країн Організації економічного співробітництва та розвитку в сфері студентської освіти. Спираючись на історичну приналежність, населення Канади має найвищий відсоток населення іноземного походження – більше однієї особи з п'яти – іммігрант. Країна має масштабну програму трудової міграції, що дозволяє контролювати розмір річних переїздів трудових мігрантів та їх сімей.

За оцінкою щорічного дослідження індексу The Inclusive Development Index станом на 2018 Канада посідає 17-е місце серед країн з розвиненою економікою, висвітлюючи свої труднощі з нерівністю доходів та довгостроковою підтримкою екології та економічною стійкістю. Показник рівня бідності в Канаді знизився на 12,6%, але все ще диспропорційно впливає на вразливі групи, де є батьки-одинаки, корінне населення та новоприбулі іммігранти та біженці. Тим не менш, Канада опинилася у верхньому квантилі серед розвинених країн з точки зору середнього доходу домогосподарств, і останніми роками країна позитивно розвивається [2, с.4].

Україна посіла 49-е місце серед 74 країн, що розвиваються, відповідно до індексу інклюзивності економічного розвитку, який оцінює ступінь поширеності позитивних ефектів економічного зростання на всі верстви населення. Згідно з дослідженням, інклюзивність економічного розвитку в Україні за останні 5 років знизилася на 6,8%. Відповідно до дослідження, до провідних 5 країн, що розвиваються, за критерієм інклюзивності економічного зростання увійшли Литва, Угорщина, Азербайджан, Латвія і Польща. Серед розвинених країн за рівнем інклюзивності економічного зростання до провідної п'ятірки увійшли Норвегія, Ісландія, Люксембург, Швейцарія і Данія[3].

Під час спільної прес-конференції із першим віце-прем'єр-міністром Степаном Кубівим 19 липня 2018 року міністр міжнародного розвитку Канади Марі-Клод Бібо оголосила про запуск нового проекту підтримки України «Економічне зростання для усіх: інклюзивне та спільне процвітання України» на загальну суму $30 млн. Реалізовані

проекти також допоможуть створити більш конкурентне та інноваційне середовище для малих та середніх підприємств, а також збільшити кількість робочих місць та покращити можливості для підприємницької діяльності жінок та маргіналізованих груп [4].

Пріоритети економічної політики повинні переорієнтуватися на більш ефективну протидію незахищеності і соціальної нерівності, які супроводжують технологічні зміни і глобалізацію.

Саме стійкий, всеосяжний прогрес, що супроводжується зростанням доходів населення нарівні з ростом його економічних можливостей, рівня захищеності і якості життя, повинен бути визнаний політиками головною метою економічного розвитку. Це передбачає і нові інструменти для оцінки ефективності такої політики[5].

Отже, уряду України необхідно продовжувати докладати зусилля задля модернізації суспільного сектору і підтримувати регіональне управління. Багатовимірна природа інклюзивних інновацій закликає до рішень, які добре координуються і через рівні уряду, і поза ними. Тому особливу увагу необхідно приділити продовженню процесу децентралізації українських регіонів задля стимулювання всебічного розвитку держави в цілому. Внесення інновацій в інклюзивний розвиток економіки держави стане запорукою розробки, просування та імплементації рішень для кращого життя кожного громадянина України.

Література

1. Policies for stronger and more inclusive growth in Canada [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www. oecd. org

2. The Inclusive Development Index 2018 Summary and Data Highlights [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www3. weforum. org/docs/WEF_Forum_IncGrwth_2018. pdf

3. Індекс інклюзивності економічного розвитку: Україна посіла 49-е місце серед країн, що розвиваються[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www. radiosvoboda. org/a/news/28989555. html

4. Министр международного развития Канады Мари-Клод Бибо объявила о запуске нового проекта поддержки Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www. ukrinform. ru

5. Индекс инклюзивного развития: будущее оценки потенциала страновых экономик [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www. avcadvisory. ru/blog/indeks-inklyuzivnogo-razvitiya-budushhee-otsenki-potentsiala-stranovykh-ekonomik

к. е. н., ст. н. с. Гузенко І. Ю.
НТУ «Дніпровська політехніка», м. Дніпро

СТРАТЕГІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО СТАЛОГО ЗРОСТАННЯ ПРИ ПЕРЕХОДІ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ В РЕГІОНІ ЄС

Подолання наслідків глобальної економічної кризи в світовій економіці стимулює коригування інструментів поточної фінансово-економічної та соціальної політики, активізуючи, водночас, зусилля на стратегічних напрямах, до яких, зокрема, належить переосмислення й пошук нової моделі соціально-економічного розвитку. Одним із запропонованих варіантів відповіді на актуальні виклики, що виникають у посткризовий період перед економікою та суспільством, є концепція інклюзивного стійкого зростання. Її базові положення, в тому числі висновок про взаємозв'язок між темпами зростання економіки і вирішенням широкого кола соціальних проблем, включаючи більш справедливий розподіл створених в суспільстві доходів, за особливої уваги до найбідніших верств населення, спочатку було запропоновано зарубіжними вченими [1]. Ця концепція розвивалась учасниками Комісії зі зростання й розвитку, очолюваної М. Спенсом, у звіті «Стратегії для стійкого зростання й інклюзивного розвитку» [2].

Під кутом зору міжнародного досвіду розробки й реалізації стратегії інклюзивного стійкого зростання, спеціальної уваги заслуговує досвід Євросоюзу, який послідовно втілює ідеї цієї концепції на практиці, доктринально об'єднуючи їх з комплексом нових напрямів підтримки

якнайшвидшого переходу західноєвропейської економіки до інноваційної моделі розвитку.

Зокрема, комплексну програму соціально-економічного розвитку ЄС – так звану Лісабонську стратегію, реалізація якої почалась з 2000 р., – сьогодні доповнено низкою акцентів. У 2010 р. було схвалено нову, третю версію цієї стратегії – «Європа 2020», яка зорієнтована на досягнення до кінця цього десятиріччя: розумного зростання (розвиток економіки, заснованої на знаннях та інноваціях); сталого зростання (побудова економіки, заснованої на доцільному використанні ресурсів, екології та конкуренції); інклюзивного зростання (сприяння підвищенню рівня зайнятості населення, досягнення соціального та територіального консенсусу) – тобто на досягнення інноваційного розвитку економіки. Задля контролю результатів, яких Європа збирається сягнути до 2020 р., визначено такі індикативні цілі: 75% населення у віці від 20 до 64 років повинно бути працевлаштованим; 3% ВВП ЄС має бути інвестовано у дослідження та розробки; досягнуто 20% зниження забруднення навколишнього середовища, а також 20% збільшення ефективності енергоспоживання й частки відновлювальних джерел енергії; частку молоді з незавершеною середньою освітою зменшено з 15% до 10%; кількість осіб, які перебувають за межею бідності, зменшено на 20 млн. чол. [3].

Головним інструментом реалізації стратегії «Європа 2020» з 2014 р. стала нова, безпрецедентна за обсягом, програма наукових досліджень та інновацій «Горизонт 2020» із кумулятивним бюджетом у 80 млрд євро, яка заступила завершені традиційні рамкові програми науково-технічного розвитку ЄС [4]. Для цієї програми сформульовані та реалізуються декілька «флагманських ініціатив» – пріоритетних напрямків діяльності, концентрація зусиль на котрих повинна підтримувати заплановані інноваційні перетворення. Найбільш значимим серед цих напрямів є комплекс заходів щодо формування Інноваційного союзу в регіоні ЄС. Дані щодо реалізації проекту зі створення Інноваційного союзу – ключового елементу інноваційної політики ЄС в рамках стратегії «Європа 2020» – свідчать про акцентування уваги на удосконаленні наступних його складових:

– статочне створення Європейського Простору досліджень та інновацій, розробка стратегічного плану з

досліджень в галузі збереження енергії, транспорту, зміни клімату, доцільного використання ресурсів, здоров'я, старіння, виробництва екологічно чистих продуктів, управління земельними ресурсами, посилення співпраці з державами-членами та регіонами ЄС;

– оліпшення основних умов для бізнесу та інновацій (зокрема, створення єдиного патентного бюро ЄС, спеціалізованого патентного суду, модернізація загальних положення про авторське право і товарні знаки тощо);

– алучення «Європейського інноваційного партнерства» задля прискорення розвитку і перерозподілу технологій, в напрямку побудови «біо-економічного середовища-2020», розробки «технологій формування європейського промислового майбутнього», а також «технологій, що дозволяють брати активну участь в житті суспільства людям пенсійного віку»;

– осилення політичних інструментів ЄС з метою підтримки розвитку інновацій (структурних фондів, рамкової програми з досліджень та інновацій) у тісній співпраці з Європейським Інвестиційним Банком, спрощення адміністративних процедур для отримання фінансування, особливо середніми й малими підприємствами;

– ідтримка новостворених компаній із розробки інноваційних технологій.

– реформування національних та регіональних систем досліджень, розробок та інновацій, посилення кооперації між країнами ЄС в цих галузях;

– пріоритетний розвиток наукових знань із використанням податкових механізмів та інших фінансових інструментів для збільшення інвестування у дослідження, розробки та інновації.

Література

1. Bourguignon F. The Growth Elasticity of Poverty Reduction. Explaining Heterogeneity across Countries and Time Periods / Eicher T., Tyrnovsky S. (eds.) Inequality and Growth: Theory and Policy Implications. Cambridge. 2003. MA: MIT Press; Ravallion M. Growth, Inequity and Poverty: Looking Beyond Averages. World Development. 2001. 29(11). P. 1803–1815.

2. The Growth Report Strategies for Sustained Growth and Inclusive Development, 2008. – URL: https://openknowledge.

worldbank. org/bitstream/handle/ 10986/6507/449860PUB0 Box3101OFFICIAL0USE0ONLY1. pdf? sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 18.09.2018)

3. Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. – URL: https://ec. europa. eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/europe-2020-strategy_en (дата звернення: 17.09.2018)

4. What is Horizon 2020. European Commission, 2015. – URL: https://ec. europa. eu/programmes/horizon 2020/sites/horizon 2020/»les/Factsheet_budget_H2020_0. pdf. (дата звернення: 18.09.2018)

магістрант каф. МЕВ Дерев'ягін М. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ДІАГНОСТИКА ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ НА ГЛОБАЛЬНОМУ РІВНІ

На сучасному етапі пріоритети економічної політики будь-якої країни, незалежно від рівня її розвитку, повинні бути переорієнтовано на більш ефективну протидію незахищеності та нерівності, до котрих ще додається активний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та вплив глобалізації на всі сфери життя суспільства. Стійкий, всеохоплюючий прогрес, який супроводжується зростанням доходів населення разом із зростанням економічних можливостей, рівня захищеності та якості життя, повинен бути визнаний головною метою економічного розвитку – а не зростання ВВП. Оцінювання інклюзивного розвитку здійснюється на основі індексу інклюзивного розвитку (IDI), який включає дванадцять параметрів, об'єднаних в три групи: зростання і розвиток; інклюзивність; між поколіннями справедливість і стійкість. Цей комплексний показник відображає цілісність економічного розвитку, метою якого є стійке підвищення рівня життя населення, а не лише збільшення виробництва товарів і послуг. Незначний рівень інклюзивного розвитку свідчить про наявність диспропорційності розвитку та несприятливість інвестиційного клімату.

Для аналізу світових тенденцій щодо інклюзивного розвитку використаємо дані аналітичних звітів дослідження Всесвітнього економічного форуму за 2016–017 рр. [1]. В якості періоду для аналізу нами обрано 2016–017 рр., адже до цього часу цей індикатор розраховувався без врахування «інклюзивності», яка є основою розвитку будь-якої країни світу в умовах сучасних глобальних викликів.

Комплексність оцінки забезпечується за рахунок деталізованої структури індексу. Ця структура охоплює декілька аспектів функціонування будь-якої національної економіки:

– вень розвитку країни – індекс зростання та розвитку, який включає ВВП на душу населення, продуктивність праці, рівень зайнятості та тривалість життя при народженні;

– жливості людського розвитку – інклюзивність, до структури якого входять такі показники: медіанний дохід домогосподарств, коефіцієнт Джині (дохід), рівень бідності, коефіцієнт Джині (добробут);

– рспективи – наслідування поколінь та сталість розвитку, що передбачає оцінку скоригованих чистих заощаджень, інтенсивності парникового забруднення на одиницю ВВП, державний борг, коефіцієнт демографічного навантаження.

Для представлення результатів аналізу країни поділяються на дві групи: високорозвинені країни – 30 країн; країни, що розвиваються – 79 країн.

Дослідженням охоплено 109 країн світу, з яких 28 % високорозвинені країни та 72 % – країни, що розвиваються.

Більш детальний аналіз можна здійснити на основі групування за критерієм «рівень доходу»: країни з високим рівнем доходу – більше 17000 дол. на душу населення (30 країн); країни з доходом вище середнього рівня – 6000–6999 дол. на душу населення (26 країн); країни з доходом нижче середнього рівня – 1320–999 дол. на душу населення (37 країн); країни з низьким рівнем доходу – менше 1320 дол. на душу населення (16 країн).

Серед загальної кількості країн, що досліджуються найбільшу кількість складають країни, що мають дохід нижче середнього рівня – 34 %, країни, що мають високий рівень доходу– 28 %. Найменшу частку складають країни із низьким рівнем доходів – 16 %.

Аналіз даних свідчить, що 44 % країн ЄС мають індекс інклюзивного розвитку більший за середнє значення (4,71 – у 2016 р. та 4,92 – у 2017 р.). Все ж таки можна зробити висновок про недостатність інклюзивного розвитку порівняно із максимальною оцінкою – 10 балів. Лідером серед країн ЄС є Люксембург, який має найвище значення індексу інклюзивного розвитку як у 2016 р – 5,86, так і у 2017 р. – 6,07. Друге місце посідає Данія (2016 р. – 5,31; 2017 р. – 5,81), а третє – Швеція (2016 р. – 5,30; 2017 р. – 5,76). Розглядаючи трійку лідерів, слід підкреслити, що найбільший прогрес щодо зміни рівня інклюзивного розвитку спостерігається у Данії, яка характеризується зростання цього показника у 2017 р. на 0,5, тоді як у Люксембурзі – на 0,21, а в Швеції – на 0,46. Тобто лідерство країн залежить від обраного критерію і є поняттям відносним. На нашу думку, оскільки розвиток – це перш за все рух, перехід до нового стану, то важливим є саме лідерство на основі прогресу, який відбувається порівняно із попереднім станом.

Найменший рівен інклюзивного розвитку спостерігається у таких країнах, як Греція (2016 р. – 3,68; 2017 р. – 3,70), Португалія (2016 р. – 3,94; 2017 р. – 3,97). Зауважимо, що ці країни у 2017 р. підвищили свій результат лише на 0,02 та 0,03 бали, що вказує на дуже низький рівень прогресу в досягненні інклюзивного розвитку. Для України індексн інклюзивного розвитку єблизьким до мінімального рівня відповідсо країн Європи – у 2016 р. – 3,67, а у 2017 р. – 3,42. Це свідчить про наявність регресу у інкюзивному розвитку національної економіки.

На основі таких міркувань, слід підсумувати, що індекс інклюзивного розвитку є одночасним поєднанням фактичного стану та майбутніх перспектив, про що свідчить наявність складових у його структурі, котрі, з одного боку, здатні визначити досягнутий результат, а з іншого – формують напрями розвитку, які потребують підтримки задля забезпечення майбутьоного для наступних поколінь.

Література

1. The Inclusive Growth and Development Report 2017 // World Economic Forum. – 75 p.

магістр кафедри МЕВ Діденко М. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ПРОЦЕСИ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Ми живемо у час швидкого науково-технічного прогресу та глобалізації, коли нівелюються відстані та розчиняються кордони, універсалізуються економічні, соціальні, культурні аспекти життя людей у найвіддаленіших куточках світу.

Транснаціоналізація є складовою процесу глобалізації суспільства. Основною рушійною силою економічної глобалізації слід вважати діяльність транснаціональних корпорацій, експансія яких у світове господарство є одним з феноменів на межі XX–XXI ст. Як показує практика, транснаціональні корпорації дедалі частіше намагаються отримувати доступ до високотехнологічних галузей, які вимагають величезних прямих інвестицій у розвиток персоналу та формування конкурентного науково-технічного потенціалу [1].

У сучасних умовах процес глобалізації дозволяє корпораціям, суверенним державам та окремим людям набагато швидше та з мінімальними затратами встановлювати більш глибокі контакти з іноземними партнерами завдяки новим технологіям. Тому в економічно розвинутих країнах багато уваги приділяють питанню теорії виникнення процесів глобалізації та прогнозуванню усіх можливих напрямів та наслідків їх розвитку.

Вагомий внесок у дослідження особливостей розвитку транснаціональних корпорацій здійснили такі науковці як Андрушко В. В., Безрукова Н. В., Болгарова Н. К., Косенко В. І., Левківський В. М., Лимонова Е. М., Молчанова О., Пономаренко І. В., Попова А. В., Рокоча В., Хусаінов Булат та інші. Зростаюча кількість публікацій, присвячених даній проблематиці, втім залишає низку недостатньо досліджених питань, а саме постає необхідність подальшого вивчення особливостей розвитку ТНК на етапі інтенсивної глобалізації світової економіки та розвитку діяльності ТНК в Україні.

З появою ТНК частина міжнародного руху капіталу набуває форму прямих іноземних інвестицій (ПІІ). За деякими дослідженнями, 500 найбільших промислових корпорацій зосереджує 80% ПІІ і власності зарубіжних філій[2, с. 37–39].

Взагалі в світі налічується близько 82 000 ТНК, з яких 80% розміщено в промислово розвинених країнах і які мають близько 810 000 філій в різних країнах на всіх континентах. Втім наслідки діяльності ТНК на ринках приймаючих країн не завжди мають позитивні аспекти для національних економік. Зогляду на це, важливими є питання не тільки ролі транснаціональних корпорацій у світовому господарства, а й особливостей і наслідків їх функціонування на ринках приймаючих країн, зокрема і на ринку України.

Для того, щоб національна компанія набула ознак транснаціональної корпорації, вона повинна, передусім, мати переваги власності (конкурентні переваги) порівняно з іншими аналогічними фірмами. Як зазначає Дж. Даннінг, всі створені фірмою активи можна поділити на видимі (фізичний капітал, гроші) та невидимі (технологія, знання, досвід тощо). Саме невидимі активи, тобто особливі фірмові активи (firm specific assets), більшою мірою і визначають конкурентні переваги транснаціональної корпорації [3, с. 35]. Переваги власності встановлюють, які галузі та компанії в цих галузях мають більшу схильність до міжнародної інвестиційної діяльності.

На сьогодні в Україні транснаціональна діяльність представлена американськими, німецькими, англійськими, південнокорейськими та російськими компаніями.

На 2017 рік в Україні було зареєстровано 2307 іноземних підприємств, що порівняно зі станом на 2016 рік (2323) показує зниження іноземної активності на українському ринку. За останні 5 років ключовими інвесторами в Україні були компанії США (12 %), Німеччини (12 %), Росії (10 %) і Франції (8 %). Найбільшими інвесторами в Україну за обсягом інвестицій в 2016 році були країни ЄС (54 %) та Росія (15,6 %). У 2017 році вартість інвестицій із ЄС і Росії в абсолютному виразі у порівнянні з 2016 роком скоротилася внаслідок погіршення інвестиційного клімату та макроекономічного середовища [4].

Також слід відмітити, що переважна більшість іноземних підприємств вкладають кошти в торгівлю – галузь, яка дозволяє отримувати швидко високі прибутки, і зовсім не прагнуть інвестувати у високотехнологічні галузі.

Отже, Україна має значний потенціал розвитку співпраці з ТНК і потребує законодавчих, правових та економічних змін, щоб створити сприятливий інвестиційний клімат для розміщення дочірніх підприємств провідних ТНК світу і, як наслідок, збільшення капіталовкладеннь в економіку країни. Таким чином країні необхідно визначитись з відповідною політикою сприяння трансферу нових технологій і припливу реального транснаціонального капіталу та сформувати довгострокову національну стратегію розвитку, враховуючи негативний вплив на національні економіки залучення транскордонних фінансових ресурсів.

Література

1. Транснаціональні корпорації та Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www. geograf. com. ua/geoinfocentre. – Назва з екрану.

2. Кривоус В. Інтеграція у світовий ринок інновацій в контексті транснаціональних корпорацій (ТНК) / В. Кривоус // Збірник тез доповідей «Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Інтеграція України у світовій економічний простір» 24–25 січня 2008 р. – Тернопіль. – С. 37–39.

3. Dunning J. The Investment Path Revisited: Some Emerging Issues / Foreign Direct Investment and Government : Catalyst for Economic Restructuring ; [edited by J. Dunning, R. Narula]. – London, NY. : Routledge, 1996. – P. 1–41

4. http://www. ukrstat. gov. ua/

магістр кафедри МЕВ Долгополова М. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КОМПАНІЙ

Для сучасного бізнесу інформаційної епохи характерним є постійне зростання можливостей, що в свою чергу спричиняє покращення якості товарів та послуг і, як наслідок, зростання конкуренції в глобальних масштабах. Здійснюється постійна модернізація бізнес-процесів, змінюються способи організації бізнесу та запроваджуються системи автоматизації. Електронна комерція в Україні протягом останніх років демонструє значні обсяги зростання в порівнянні з іншими країнами, в яких електронний бізнес характеризується ширшим ступенем проникнення на ринки, що свідчить про значний потенціал її розвитку в нашій країні. Незважаючи на це, сьогодні існує низка факторів, що заважають ефективному розвитку цифрового бізнесу, зокрема на інституційному, законодавчому та технічному рівнях, що робить питання дослідження реального стану та тенденцій розвитку ринку електронної комерції вельми актуальним [1, с. 39–40].

У Законі України «Про електронну комерцію» термін «електронна комерція» трактується як відносини, спрямовані на отримання прибутку, що виникають під час вчинення правочинів щодо набуття, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків, здійснені дистанційно з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, внаслідок чого в учасників таких відносин виникають права та обов'язки майнового характеру [2].

Перехід України до інформаційної економіки зумовив переведення в електронний формат значної частки бізнесів та окремих бізнес-процесів. Слід зазначити, що найбільш поширеним видом електронного бізнесу у світі є B2B-модель (бізнес для бізнесу), частка якого становить близько 80% усього обороту електронної комерції. Хоча в країнах, що розвиваються,

зокрема і в Україні, переважає B2C-модель ведення бізнесу. Поступово, в процесі зростання й насичення ринку електронної комерції, частка моделі B2C буде зменшуватися, поступаючись місцем іншим моделям. Протягом останніх п'яти років український ринок електронної комерції демонстрував щорічне зростання на рівні 30–40% незалежно від перманентних економічних коливань, що свідчить про потужний потенціал цього бізнес-сегменту. За оцінкою дослідницької компанії «GfK», обсяг ринку електронної комерції в Україні за підсумками 2017 р. становив близько 50 млрд грн., що перевищує відповідний показник 2016 р. на 31 % [3].

Основним мотивом ведення електронного бізнесу для компаній є отримання додаткової конкурентної переваги. Проте поняття конкурентоспроможності щодо електронної комерції значно змінилося протягом останніх років. Якщо раніше використання цифрових технологій фірмою було фактором конкурентоспроможності, то сьогодні електронний бізнес стає вимогою часу і на ринку електронної комерції з'являються свої фактори конкурентоспроможності.

Крім класичних конкурентних переваг, конкурентоспроможність підприємств почали визначати нові детермінанти, зокрема концентрація капіталу, IT-розробки, володіння патентами, новизна, якісне програмне забезпечення, бренд, унікальний дизайн та бізнес-процеси. За даними Європейського науково-дослідного центру конкурентоспроможності, трьома умовами конкуренто спроможності бізнесу є функціональність, безперервне підтримання здатності до змін та продуктивність. Для визначення конкурентоспроможної позиції підприємств електронного бізнесу потрібне додаткове дослідження таких основних факторів впливу на успіх інтернет-бізнесу: логістика, ціна, сервіс підтримки клієнтів, повернення та заміна товару, зручність використання та швидкість веб-сайту, наявність мобільного додатку, репутація, фінансовий стан, приватність та досвід [4, с. 35].

Передумовою для поширення та успішного функціонування електронних технологій у країні є розвинене законодавство, що регулює відносини між учасниками бізнесу та захищає їхні інтереси. Якщо раніше національні та

міжнародні правові інститути запроваджували критерії торгового права, то нині всі вони почали виділяти для електронної комерції окреме місце, оскільки вона охоплює різноманітні операції, що здійснюються за допомогою мережі Інтернет.

Хоча темпи розвитку інформаційних технологій в Україні через соціально-економічні проблеми відстають від США і країн Західної Європи, наша держава входить у світовий інформаційний простір. В Україні ще не розроблені ефективні інструменти впливу на ринок електронної комерції, тому ринок розвивається фактично за межами правового поля. Оскільки виникає потреба підвищення конкурентоспроможності українського сектору електронної комерції на світовому ринку, актуальними є розробка та вдосконалення інституційного забезпечення цього сектору економіки. Впровадження та розвиток інструментів державного регулювання електронної комерції, створення режимів найбільшого правового сприяння розвитку цифрового бізнесу в Україні є основою для збільшення конкурентоспроможності українських суб'єктів господарювання як на внутрішньому, так і на світовому ринках [4, с. 125–127].

Література

1. Чайковська В. П. Електронна комерція в Україні: сучасний стан та тенденції розвитку. Інтелект XXI, 2016. № 3. С. 38–48

2. ЗУ «Про електронну комерцію» від 26.04.2017 р. URL: http://zakon. rada. gov. ua/laws/show/675-19 (дата звернення: 18.09.2018).

3. Офіційний сайт статистичного агентства GfK. URL: http://www. gfk. com/ua. (дата звернення: 18.09.2018).

4. Плескач В. Л. Електронна комерція / за ред. В. Л. Плескач, Т. Г. Затонацька. Київ: Знання, 2007. 535 с.

магістр кафедри МЕВ Дубовська О. С.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

В сучасних умовах розвитку економік країн світу, коли вагоме місце займає зовнішня торгівля, говорячи про подальший інклюзивний розвиток економіки неможливо окремо від розвитку зовнішньоторговельних зв'язків. Науковці зазначають, що інклюзивний розвиток економіки, перш за все, має бути заснований на таких економічних покращеннях, які б дозволи кожному члену суспільства відчути ці результати, які мають охоплювати усі сфери життя. Таким чином, актуальним постає питання покращення умов зовнішньої торгівлі, що буде, в свою чергу, сприяти покращенню якості та рівня життя населення нашої країни. А які саме це можуть бути перетворення та зрушення в сфері зовнішньої торгівлі і пропонується далі більш детально розглянути.

Аналізуючи думки таких вчених, як Базилюк А. В. та Жулин О. В., можна прийти висновку, що інклюзією є певна адаптації системи до потреб людини. «Концепція інклюзивного розвитку передбачає, що кожен суб'єкт економіки є важливим, унікальним, цінним для суспільства і має можливості, щоб задовольнити свої потреби» [1; с.15-12]. Таким чином, в цілому можна стверджувати, що інклюзивний розвиток (від англ. Inclusiveness – залученість) є новим трактуванням економічного розвитку, що включає зусилля із вирішення економічних та соціальних проблем всіх верств населення.

Що ж стосується саме розвитку зовнішньої торгівлі, то наголосимо, що саме експортно-імпортні відносини є основною формою сучасних міжнародних економічних зв'язків за вартісними обсягами. Саме тому приділення достатньої уваги тенденціям розвитку зовнішньої торгівлі України в умовах інклюзивного розвитку є важливим науковим завданням.

Науковець С. Кулицький зазначає, що покращення стану української економіки, яке почалося у 2016 р., активізувало

споживчий та інвестиційний попит на товари, суттєва частика котрих є іноземними. У свою чергу, це стало причиною збільшення обсягів імпорту товарі в нашу країну. Однак, це зростання української економіки відбувалося переважно на старій технологічній базі, оскільки російська гібридна агресія негативно вплинула на інвестиційні процеси в Україні, особливо у 2014–2015 рр. [2].

Підсумовуючи 2017 рік, за обсягами експорту товарів з України Український інститут майбутнього зазначає, що експорт збільшився на 19% до 2016 року та становив $43,3 млрд. Також фахівці Українського інституту майбутнього зазначають, що у товарній структурі експорту України найбільша частка припадає на чорні метали (20%), зернові культури (15%), руди та шлаки (6,3%). Також зберігається тенденція до збільшення сировинного експорту, зокрема, приріст обсягів мінерального палива становить 77%, руд та шлаків – 40% і насіння та плоди олійних рослин -34,2%. Поступово зростає експорт готової продукції, у т. ч. меблів — на 36,3%, виробів з чорних металів – 30%. Однак, в свою чергу, негативний торговельний баланс, не дивлячись на видимі покращення, відображається в уповільненому зростанні економіки [3].

Міністерство економічного розвитку і торгівлі України виділяє цілу низку причин, які гальмують економічний розвиток зовнішньої торгівлі нашої країни та заважають здійсненню інклюзивного реформування української економіки [4]. Також експерти Мінекономрозвитку зазначають, що для покращення стану міжнародної торгівлі України, слід зосередити зусилля одночасно в кількох напрямках. По-перше – це збільшення експорту на ринок ЄС та освоєння великих ринків з високими показниками зростання. По-друге відновити свої позиції на традиційних ринках (СНД).

Науковці ж вважають, що для подальшого розвитку зовнішньої торгівлі нашої країни та задля збільшення торговельної конкурентоспроможності необхідно впроваити систему електронного обліку експортно-імпортних операцій, що зменшуватиме корупційну складову митниці.

Таким чином, як висновки назвемо головні тенденції зовнішньої торгівлі України на сьогодні.

– переважно сировинна структура експорту України;

– дестабілізація виробництва і падіння світових цін на сировину;

– погіршення політичних та економічних відносин між Україною та РФ , в результаті агресії РФ проти України;

– необхідно змінити товарну структуру українського експорту і перейти на виробництво середньо- та високотехнологічної продукції.

Однак серед позитивів зазначимо, що спостерігається тенденція до виходу на нові ринки, головним серед яких є ринок ЄС.

Література

1. Базилюк А. В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку / А. В. Базилюк, О. В. Жулин // Економіка та управління на транспорті. – К.: НТУ, 2015. – Вип. 1. – С. 5–12

2. Кулицький С. Зовнішня торгівля України: стан, проблеми й перспективи / С. Кульницький // Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ / [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www. nbuviap. gov. ua/index. php? option=com_content&view=article&id=3581: suchasnij-stan-ukrajinskoji-zovnishnoji-torgivli&catid=64&Itemid=376

3. Український інститут майбутнього / [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www. uifuture. org/ru/post/zovnisna-torgivla-ukraini-tovarami-u-2017-roci_696

4. Тенденції розвитку зовнішньої торгівлі України / Міністерство економічного розвитку та торгівлі України / [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://me. gov. ua/Documents/List? lang=uk-UA&id=354d699d-4648-4112-a81a-919a80555fb7&tag=TendentsiiRozvitkuZovnishnoiTorgivliUkraini

к. е. н., доц. Камінський О. Є.
ДВНЗ Київський національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана, м. Київ

ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ЯК СКЛАДОВА ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Цифрову екосистему держави можна визначити як простір, що виникає в результаті зближення засобів масової інформації, телекомунікаційної та інформаційно-технологічної галузей. До складу цієї екосистеми входять такі компоненти, як технологічна інфраструктура, інфраструктура даних, фінансова інфраструктура, інституційна інфраструктура та людська інфраструктура. Для розвитку цифрової екосистемі потрібні початкові ресурси, для створення належної технічної основи, а також конкретні соціальні і технічні рішення, без яких неможливий інклюзивний розвиток цифрової економіки. Аналіз українського ринку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) дозволив виявити негативну тенденцію. Так у 2015р. доходи від ІКТ скоротилися до 1,4 млрд. дол., що на 44% відсотки менше від 2014р. та досягли рівня 2005р. Єдиним сегментом ІКТ, що показав позитивну динаміку, є хмарні послуги, доходи від яких у 2015р. зросли майже на 10% у порівнянні з 2014р. і склали 9 млн. дол. Фахівці у галузі ІТ пояснюють це відносною стабілізацією економіки, зростаючим інтересом до хмарних послуг з боку бізнесу та держави, а також підвищенням вартості послуг вітчизняними операторами через девальвацію гривні.

За даними 2016 року кількість українських підприємств, що використовують хмарні сервіси у своїй діяльності, зросла на 14% у порівнянні з 2013 роком і склала 48% від загальної кількості господарюючих суб'єктів (рис. 1). Слід зазначити, що за даними дослідження компанії Denovo у 2016 р. 96% підприємств отримали позитивний ефект від використання хмар.

Найбільшими споживачами хмарних послуг всіх типів (IaaS / Paas / SaaS) в Україні сьогодні є різноманітні інтернет-сервіси та комерційні банки. До першої групи входять веб-розробники та інтернет-магазини. Що стосується банків, то вони, як правило, переносять в хмари другорядні ресурсномісткі сервіси,

а також використовують хмарні ЦОД в якості резервних майданчиків і полігонів для тестування нових послуг. Приватний сектор не завжди вкладає грошові кошти в усі складові цифрової екосистеми, оскільки подібні капіталовкладення являють собою різновид суспільних благ, і не дозволяють інвестору отримати повну віддачу з інвестицій. З цієї причини створення дієвої цифрової екосистеми України вимагає політичних заходів, створення державних технологічних платформ.

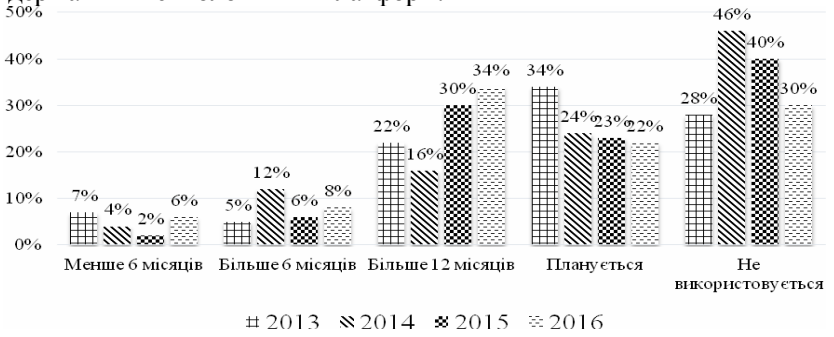

Рис. 1. Динаміка використання хмарних сервісів українськими підприємствами за 2013–2016 рр. [2]

Вважаємо, що держава має долучитися до цього процесу і забезпечити побудову такої інфраструктури шляхом реалізації концепції власної інноваційної хмарної платформи. Основною ідеєю концепції побудови державної хмарної інноваційної платформи є створення гібридної хмари, що дозволить об'єднати постачальників і споживачів інформаційних продуктів та сервісів, інвесторів в сфері ІТ, а також механізми обміну та захисту інформації. Розглядаючи перспективу установ відносно осмислення і планування, автором пропонується наступна концепція переходу до державної хмари (табл. 1.):

В якості технічного рішення інноваційної хмарної платформи може бути обрана модель багатофункціональної хмарної інфраструктури на базі державного розподіленого хмарного центру оброблення даних (ЦОД), що використовує конвергентну (інтегровану) архітектуру, засновану на хмарних обчисленнях і SDN (Software Define Network, програмно-обумовлені мережі передачі даних); об'єднує географічно розподілені державні ЦОД у віртуальну

платформу, завдяки активному інтелектуальному управлінню, і надає ретельно налаштовані ІТ-сервіси.

Таблиця 1

Загальний план міграції цифрової екосистеми України до державної хмари

Вибір		**Ресурси**		**Управління**
1. Визначити, які ІТ-послуги перенести до державної хмари і коли: 2. Ідентифікувати складові собівартості для міграції до хмарного середовища: ефективність, адаптивність, інноваційність 3. Визначити міру готовності хмари: безпеку, доступність ринку, готовність керівництва і технологій життєвого циклу	→	1. Оцінювання сукупного попиту на рівні різних департаментів 2. Забезпечення сумісності та інтеграції з існуючими системами 3. Контракти, що ефективно забезпечують задоволення потреб організації 4. Визначення необхідності повторного використання або виводу з експлуатації успадкованих активів і перерозподіл звільнених ресурсів	→	1. Перенаправлення мислення від активів до послуг 2. Надбання нових необхідних навиків та компетенцій 3. Активний моніто-ринг громадської думки задля безперервного поліпшення хмарних сервісів 4. Періодичні оцінки економічної ефектив-ності створених хмарних сервісів для максимального збільшення прибутків і мінімізації ризику

Література

1.IDC. Облачный рынок Украины 2016 [Електроний ресурс]. – Режим доступа: http://kbs-izdat. com/upload/files/De%20Novo%20IDC%20Cloud%20 Research%20Summary%202016. pdf

2.Kaminsky O. Cloud computing concept in Ukraine: a study of innovative development / O. Kaminsky, O. Korzachenko, N. Samchenko// Economic Annals-XXI, 2017.- вип. 167(9-10). – с. 28-31. DOI: https://doi. org/10.21003/ea. V167-06

к. е. н., доцент Коваль О. А.,
ст. викладач Коваль В. М.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ГЛОБАЛЬНА ФІНАНСОВА КРИЗА ЯК ПРОЯВ КРИЗИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ

За підсумками останніх двох років зі 180 банків 60 визнані неплатоспроможними, 36 ліквідовані. Сорок банків завершили 2017 рік зі збитками, розміри у яких багатьох перевищують 1 млрд. грн. Сумарні збитки 2016 року склали 53 млрд. грн., рекордсменом став державний Укрексімбанк - 4,54 млрд. грн. Норматив адекватності капіталу порушили абсолютно всі банки, і його виконання відкладено до 2018 року. Частка проблемних кредитів у 20 найбільших банках країни склала 41%! [1]. За 11 місяців 2015 року сумарний збиток українських банків склав 57,3 млрд. грн. На Всесвітньому економічному форумі в Давосі українська банківська система за рівнем конкурентоспроможності зайняла 79 місце з 140 досліджуваних. [2]

Помилкою буде думка, що проблеми банків є виключно прерогативою України. Величезні труднощі зазнають також і банки США, і країн Європейського Союзу. І ФРС, і ЄЦБ ввели досить жорстку систему моніторингу найбільших банків – ФРС ввело обов'язковий стрес-тест, а в ЄЦБ введена система єдиного фінансового нагляду. Однак це не змогло вирішити проблему – найбільші банки США (Goldman Sachs, J. P. Morgan Chase, Morgan Stanley і Citigroup Inc) стрес-тест в 2015 році пройшли з труднощами. У 2016 році в тестуванні ФРС брали участь два американських підрозділи європейських банків – Deutsche Bank AG і Banco Santander SA, і обидва отримали «двійку». [3]

Тільки з початку року фінансові ринки втратили близько 200 млрд. доларів капіталізації. Основним джерелом падіння стали прогнози про уповільнення падіння китайської економіки. І хоча прогноз знижує темпи зростання Китаю всього з 7 до 6,7%, це зробило майже катастрофічний вплив на світові індекси. Ніколи ще до цього світова капіталістична система не залежала в такій мірі від економіки однієї окремо взятої

соціалістичної країни, що демонструє стійкість негативної тенденції в світовому господарстві. На останньому засіданні ФРС (березень 2016 року) зазначено на істотні ризики для світової економіки саме з причин нестабільності фінансових ринків. [4]

Аналітиками наводяться маса всіляких причин такої нестабільності. Серед них:

– Переміщення основної частки заощаджень громадян з розвинених країн до країн «перспективні». Апологетом цієї ідея є, наприклад, Соломон Бернанке;

– Зростання суверенної заборгованості держав G7 (Річард Ран, Інститут Катона, США);

– Індустріальний світ досяг свого насичення і нездатний підтримувати високі темпи зростання виробництва в умовах уповільнення зростання споживання (Лоуренс Саммерс).

Існують і інші теорії, однак на наш погляд причини такого сумного стану світових фінансів інші, і вони носять глобально системний характер, оскільки породжені не класичною економічною та / або фінансовою кризою, а початком нового фазового переходу в світовій економіці.

Стан системи розподілу товарів абсолютно не відповідає завданню підвищення продуктивності праці. Залежно від галузі виробнику споживчих товарів дістається не більше 4–12% кінцевої ціни товару. Шляхи вирішення два:

1. Нормативне визначення галузевого мінімуму, який повинен отримувати «виробник» з жорстоким контролем його підтримки.

2. Всебічне розвиток прямих продажів – від простих телефонних до Інтернет-торгівлі самими виробниками.

Т. зв. «ринкові» механізми (тобто орієнтовані на отримання прибутку як вищої цінності) неминуче порушують баланс секторів, бо концентрують інвестиції всіх видів (фінансові, кадрові та ін.) на найменш капіталомісткої частини економіки – управлінні розподілом з його неминучим спрощенням. Розподіляти завжди простіше і вигідніше, ніж виробляти або тим більше – розробляти принципово нові товари або послуги з невідомим фінансовим результатом.

Директивне планування з високою точністю балансування неможливо, тому що кількість параметрів, за якими потрібно балансувати сучасну економіку, і чинників, від яких ці параметри залежать, на кілька порядків перевищує можливості будь-якої існуючої і навіть перспективною обчислювальної техніки. Тобто все неминуче зведеться до т. зв. «вольовим рішенням», що страждають відсутністю об'єктивності.

Таким чином, проблема неминуче призводить до необхідності розробки системи автоматичних регуляторів неринкового і ненормативного характеру. Тобто – знову повертаємося до проблеми відставання гуманітарних технологій від вимог часу, що не має рішення в рамках традиційних уявлень про державу і економіці.

Література

1. Аналітичний огляд банківської системи України за 2016 рік НРА «Рюрик».– Національне рейтингове агентство «Рюрік». –2017.–22 с.

2. Дзюблюк, О. В. Іноземний капітал у банківські системі України [Текст] / О. В. Дзюблюк, О. Владимир // Вісник Національного банку України. – 2014. – №5. С. 26–33.

3. Дмитренко, М. Г. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України в умовах глобалізації фінансових ринків/ М. Г. Дмитренко, І. Ю. Кочума // Вісник Університету банківської справи Національного банку України, 2008. – № 3. – С. 102–107.

4. Проблеми реформування банківської системи України в контексті європейської інтеграції: інформаційно-аналітичні матеріали. Вип. 8 [Текст] / В. І. Міщенко, А. В. Шаповалов, В. В. Крилова, В. В. Ващенко, Н. В. Грищук та інші. – К.: Національний банк України. Центр наукових досліджень, 2007. – 266 с.

магістрант кафедри МЕВ Копіченко А. А.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

СТРАТЕГІЇ ТА МЕХАНІЗМ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ГЛОБАЛЬНОМУ РИНКУ

Міжнародна економічна діяльність є успішною лише в тому випадку, якщо вихід підприємств на глобальний ринок буде добре спланований, всебічно обґрунтований, і відповідати довгостроковим цілям. У зв'язку із цим міжнародна економічна діяльність має тісний зв'язок із стратегічним управлінням на підприємстві.

У міжнародній економічній діяльності провідне значення належить експортній стратегії. Експортна стратегія – це детальний всебічний комплексний план експортної діяльності компанії, метою якого є забезпечення конкурентоспроможності продукції на міжнародних ринках і досягнення визначених стратегічних цілей. Експортна стратегія повинна підтримувати загальну стратегію компанії та орієнтувати окремі дії на досягнення якомога повної реалізації. Завдання керівника у створенні і реалізації експортної стратегії компанії складається з п'яти взаємопов'язаних частин: формування стратегічних напрямів розвитку експортної діяльності; перетворення загальних цілей у конкретні напрями діяльності; вміла реалізація обраного плану для досягнення бажаних результатів; ефективна реалізація обраної стратегії; оцінювання результатів втілення стратегії, аналіз ситуації на зовнішньому ринку, внесення коректив у довгострокові цілі, стратегію або в її втілення (з огляду на нові умови, ідеї чи можливості компанії).

Визначення конкретних цілей допомагає перейти від загального напряму експортного розвитку компанії до окремих планів діяльності, за допомогою яких можна досягти успіху. Стратегія встановлює, за допомогою яких засобів, методів та інструментів планується досягнути цих цілей. При формулюванні стратегічних цілей, дуже важливо визначити конкретні позиції – «що», «де», «коли», що визначає мету стратегії – це ідеальний результат діяльності в майбутньому. У зв'язку із цим можна виокремити ключові аспекти, котрі необхідно врахувати при

побудові стратегії: бути недвозначно сформульованою і зрозумілою виконавцям; бути чітко визначеною; мати терміни виконання; мотивувати дії виконавця; бути сумісною із загальними цілями компанії і групи виконавців; бути формалізованою.

Зауважимо, що більшість компаній, котрі працюють на глобальних ринках, та вирішують завдання стратегічного планування, виконують етап формулювання мети і вибору факторів, що впливають на її досягнення, на базі даних, які надаються попередніми маркетинговими дослідженнями. На основі зазначено, слід підкреслити, що низька якість дослідження ринку впливає на загальний результат завдання стратегічного планування, тому особливу увагу слід приділити проблемі підвищення ймовірності його результатів.

Загострення конкурентної боротьби на товарних ринках та зміни у структурі попиту обумовлюють перехід підприємств до більш обґрунтованої політики ведення бізнесу, що передбачає впровадження у їх діяльність стратегічного планування в усіх сферах господарювання. Особливо ретельного стратегічного планування потребує експортна діяльність, що пов'язано зі складністю та комплексністю її в умовах глобалізації та інтернаціоналізації. У зв'язку із цим експортна стратегія має вирішальне значення у підвищенні результативності зовнішньоекономічної діяльності та є одним із основних факторів, що сприяють освоєнню зовнішніх ринків та подальшої виробничої діяльності за кордоном [1].

Слід зазначити, що кожна країна потребує розробки та ухвалення експортної стратегії. Ефективність експортної стратегії та реалізація експортного потенціалу країни мають базуватися на засадах державно-приватного партнерства, економічного патріотизму, а пріоритети надаватися не сировинним галузям, а високотехнологічній продукції з високою доданою вартістю [2].

Зауважимо, що всі високорозвинені країни світу будують експортні стратегії на таких головних принципах: міжнародна конкурентоспроможність товарів; експортна експансія; наявність потужного механізму державного протекціонізму національного виробника [3].

Таким чином, ефективна експортна стратегія має будуватися на основі визначення пріоритетів, а саме спиратися на ті галузі економіки, продукція яких користується попитом на глобальному ринку. Не менш важливим, є створення спеціальної експортної інфраструктури, головною складовою якої має бути ефективна кредитна політика, державний протекціонізм, валютне регулювання, система страхування ризиків тощо. Отже, експортна стратегія підприємств на сучасному етапі формується на основі взаємоузгодження інтересів господарюючих суб'єктів і держави, що також значною мірою ускладнює процес оптимального вибору напрямів розвитку з-поміж альтернативних варіантів. Успішність експортної стратегії, таким чином, визначається сьогодні ефективністю взаємодії потенційного експортера з іншими суб'єктами внутрішнього ринку – переробними заводами, конкурентами, що можуть розглядатися як партнери при створенні кластеру, страховими компаніями, маркетинговими агентствами. Усе зазначене свідчить про неможливість ефективної діяльності підприємств на глобальному ринку без впровадження процесу стратегічного планування експортної діяльності.

Література

1. Галаган А. В. Сутність та особливості формування експортної стратегії підприємств АПК / А. В. Галаган// Ефективна економіка. – №9. – 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. economy. nayka. com. ua/? op=1&z=708.

2. Кредисов А. Конкурентоспроможність країни та стратегія її експорту на світовому ринку / А. Кредисов, О. Дерев'янко // Економіка України. – 1997. – №5. – С. 55–62.

3. Кінах А. К. Україні терміново потрібна Експортна стратегія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ebooktime. net/book_295. html.

магістр кафедри МЕВ Кулак А. С.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ ЯК ФАКТОР ПОСИЛЕННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЕКСПАНСІЇ ТНК

Оскільки злиття та поглинання підприємств є поширеними операціями сьогодення, проблема їхньої успішності надзвичайно актуальна. Наразі транснаціональні корпорації займають особливе місце у світовому господарстві. В умовах глобалізації стратегія ТНК характеризується прагненням до розширення своєї діяльності. Останнім часом базою для розширення діяльності корпорацій, завоювання нових ринків, покращення їх конкурентних позицій у світовому масштабі в цілому є інвестиційна діяльність ТНК на основі укладення угод злиття та поглинань. Нині зростання вартості угод та їх кількості свідчать про те, що стратегії злиття та поглинання активно впроваджуються транснаціональними корпораціями для розвитку та розширення свого виробництва. Це найпоширеніша форма прямих іноземних інвестицій і водночас важлива стратегія розвитку ТНК, що гарантує їм успішне функціонування в умовах національної та міжнародної конкуренції, забезпечує захист інтересів компаній та зміцнення їх конкурентних позицій [1, с. 307]. Формування тенденцій розвитку злиття та поглинань у світовій економіці здійснюється при активній діяльності ТНК, що сприяє активізації компаній до зростання таких угод. У наукових працях виділяється цілий ряд мотивів, що спонукають компанії до нинішніх злиттів та поглинань[2, с. 31]. Виявлення мотивів злиття дуже важливе, саме вони відображають причини, за якими дві або декілька компаній, об'єднавшись, коштують дорожче, ніж окремо. А зростання капіталізованої вартості об'єднаної компанії є метою більшості злиттів та поглинань [2, с. 32]. Аналізуючи світовий досвід і систематизуючи його, можна виділити наступні основні мотиви злиття та поглинань компаній:

– отримання синергетичного ефекту. Основна причина реструктуризації компаній у вигляді злиття та поглинань криється у прагненні отримати та посилити синергетичний

ефект, тобто взаємодоповнюючу дію активів двох або кількох підприємств, сукупний результат якого набагато перевищує суму результатів окремих дій цих компаній [4, с. 10];

– мотив монополії. Злиття в даному випадку дає можливість компаніям приборкати цінову конкуренцію: ціни через конкуренцію можуть бути знижені настільки, що кожен з виробників отримує мінімальний прибуток;

– податкові мотиви. Чинне податкове законодавство стимулює часом злиття та поглинання, результатами яких є зниження податків або отримання податкових пільг;

– диверсифікація виробництва. Диверсифікація допомагає стабілізувати потік доходів, що вигідно і працівникам даної компанії, і постачальникам, і споживачам (через розширення асортименту товарів і послуг) [3].

Експансіоністська політика ТНК через злиття та поглинання на сучасному етапі стає все більш активною. Об'єднуючись і поглинаючи одна одну, компанії концентрують у своїх руках економічну владу, здійснюють вплив на розвиток окремих ринків та на економічну політику окремих держав. Розширюючи свою експансію, транснаціональні корпорації використовують різноманітні форми освоєння світового ринку. До числа таких форм економіки ТНК звичайно відносять: ліцензування, франчайзинг, управлінські контракти, надання технічних і маркетингових послуг, здачу підприємств «під ключ», обмежені в часі договори по створенню спільних підприємств та угоди щодо здійснення окремих операцій [4, с. 11]. Важлива особливість розвитку цих форм полягає в тому, що вони використовуються в значній мірі у відносинах між самими транснаціональними корпораціями, висловлюючи посилення доцентрових тенденцій. У цілому тенденція до використання різноманітних форм міжнародних економічних зв'язків ТНК розвивається, як і сам процес інтернаціоналізації капіталу і виробництва, демонструючи нові форми і підходи. Однією з новітніх форм завоювання транснаціональними корпораціями міжнародних ринків є створення ними за кордоном спеціальних інвестиційних компаній. Завданням цих структур є інвестиції в дочірні та партнерські підприємства ТНК для стимулювання просування їх продукції на регіональні ринки. Такий підхід

використовують, зокрема, найбільші міжнародні компанії з продажу безалкогольних напоїв «Pepsi-Cola» і «Coca-Cola» в Африці [4, с. 11]. В даний час провідну роль у глобальних процесах відіграють ТНК США, за характером і масштабами торгово-інвестиційної експансії випереджаючи промислові й фінансові компанії інших країн. Але цей розрив поступово скорочується за рахунок посилення позицій ТНК держав Західної Європи і Японії, а також появи транснаціональних корпорацій країн, що розвиваються [4, с. 12].

Висновок. Діяльність транснаціональних корпорацій на основі стратегій злиття-поглинання пояснюється різними причинами. Основою запровадження даної стратегії є бажання ТНК отримати доступ до стратегічних активів інших компаній, розширення асортименту надаваних послуг, досягнення оптимального розміру компанії для отримання ефекту масштабу, забезпечити диверсифікацію діяльності для мінімізації ризику. Даний вид угод стає важливим джерелом іноземних інвестицій та дає можливість побачити подальше зростання транснаціоналізації економіки цих країн.

Література

1. Лимонова Е. М. Моніторинг сучасних тенденцій процесів злиття та поглинання. Економічний нобелівський вісник, 2014. № 1 (7). С. 306–313.

2. Вовк С. Стратегія ТНК: злиття і поглинання. Журнал європейської економіки. 2013. № 1. С. 31–45.

3. Давидович О. Світовий ринок злиттів і поглинань URL: http://iepjournal. com/journals/6/2007_05_Davydovych. pdf (дата звернення: 25.09.2018).

4. Левківський В. М. Злиття та поглинання в стратегії зарубіжної експансії ТНК. Науковий вісник, 2016. №2(6). С.9–15

магістрант кафедри МЕВ Кусий Т. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ НА СТРУКТУРУ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

В сучасних умовах процес транснаціоналізації економічної діяльності корпорацій відбувається в різних напрямах. Діяльність ТНК все більше перетворює світове господарство в єдиний ринок товарів, послуг, капіталу, робочої сили і знань, визначає загальні обриси сучасної і майбутньої світової економіки. Великі корпорації, які фактично розподілили світові ринки, створивши глобальні мережі виробництва і НДДКР, вступають у таку стадію свого розвитку, яка дозволяє їм здійснювати переділ світових ринків, не тільки створюючи нові закордонні філії, а й шляхом трансграничних злиттів і поглинань, утворюючи стратегічні альянси. Такі великі олігополістичні структури дедалі більше закріплюються у світовій економіці, що свідчить про поділ праці не стільки між країнами, скільки між ТНК.

У своїй стратегічній політиці ТНК зорієнтовані переважно на поглинання місцевих компаній і таким чином спричиняють посилення нестійкості інвестиційного процесу. ТНК, діючи в багатьох країнах, мають змогу впливати на всі сфери суспільного життя, а найбільші й наймогутніші – ухилятися від економічного та політичного контролю з боку приймаючих країн. Разом з тим, основним засобом впливу ТНК на економіку країни є прямі іноземні інвестиції (ПІІ). Сумарний обсяг ПІІ, здійснених ними у 2017 році, перевищував 15 трлн дол. США, а сукупний обсяг продажів становив 31 трлн дол. США. Валова продукція іноземних філій цих корпорацій оцінюється в 7 515 млн дол. США і зросла за останні 30 років у 10 разів, частка доданої вартості, створеної іноземними філіями в усіх країнах світу, в 2017 р. становила 13 % від світового ВВП, а кількість працівників зросла до 109 млн, порівняно з 25 млн у 1990 р. [1]. Здійснюючи прямі іноземні інвестиції, ТНК переміщують через національні кордони великі виробничі ресурси. Таке переміщення з країн, де вони є в надлишку, в

країни, що відчувають їх нестачу, сприяє ефективному розміщенню світових факторів виробництва і як наслідок – зростанню виробництва у світі. Світова спільнота отримує істотну вигоду від ефективнішого розміщення ресурсів, переміщуючи з країни в країну кваліфіковану робочу силу. Сьогодні, за оцінками UNCTAD налічується понад 80 тис. ТНК і більше 800 тис. їх іноземних філій [1]. Найбільш потужні ТНК розташовані в США, Європейському Союзі та Японії. Проте, все більшого розвитку набувають ТНК таких нових індустріальних країн як Південна Корея, Бразилія, Мексика, Гонконг та Китай, що зумовлено впровадженням стратегії конкурентних переваг цими державами. На сучасному етапі розвитку ТНК контролюють більше половини світового промислового виробництва, близько 2/3 світової торгівлі, понад 90% ПІІ, 4/5 кількості патентів і ліцензій на нову техніку, технології та ноу-хау [11]. В цілому найбільші 2000 ТНК світу отримують 40 трлн дол. США доходів, що на 12% більше, ніж 2016 р. (з них 4,18 трлн дол. США складають прибутки). З початку 2018 року світовий ринок злиттів та поглинань побив 18-річний рекорд і досягнув розміру 1 трлн. дол. ТНК впливають як на країни базування, так і на приймаючі країни. Багато країн, що приймають на своїй території філії ТНК, схвалюють їх діяльність і навіть конкурують між собою, оскільки це забезпечує приплив ПІІ, створення додаткових робочих місць, активізацію внутрішньої торгівлі, впровадження інновацій, випуск нових видів продукції. Як правило, ТНК – це багатогалузеві компанії, їхня діяльність широко диверсифікована. Наприклад, кожна з 500 найбільших ТНК США має в середньому підрозділи в 11 галузях, а найпотужніші охоплюють по 30-50 галузей. У групі 100 провідних промислових компаній Великобританії багатогалузевих – 96, Італії – 90, Франції – 84, Німеччини – 78. За даними UNCTAD галузева структура ТНК має наступний вигляд: у промисловості діє 60% всіх ТНК, у сфері послуг – 37%, і лише 3% припадає на видобування та сільське господарство. Аналізуючи світовий досвід можна виділити наступні основні мотиви злиття та поглинань компаній:

– отримання синергетичного ефекту[2, с. 10]. Основна причина реструктуризації компаній у вигляді злиття та

поглинань криється у прагненні отримати та посилити синергетичний ефект, тобто взаємодоповнюючу дію активів двох або кількох підприємств, сукупний результат якого набагато перевищує суму результатів окремих дій цих компаній;

– мотив монополії. Злиття в даному випадку дає можливість компаніям приборкати цінову конкуренцію: ціни через конкуренцію можуть бути знижені настільки, що кожен з виробників отримує мінімальний прибуток;

– податкові мотиви. Чинне податкове законодавство стимулює часом злиття та поглинання, результатами яких є зниження податків або отримання податкових пільг;

– диверсифікація виробництва[3]. Диверсифікація допомагає стабілізувати потік доходів, що вигідно і працівникам даної компанії, і постачальникам, і споживачам (через розширення асортименту товарів і послуг).

Експансіоністська політика ТНК через злиття та поглинання на сучасному етапі стає все більш активною. Об'єднуючись і поглинаючи одна одну, компанії концентрують у своїх руках економічну владу, здійснюють вплив на розвиток окремих ринків та на економічну політику окремих держав.

Основою запровадження даної стратегії є бажання ТНК отримати доступ до стратегічних активів інших компаній, розширення асортименту надаваних послуг, досягнення оптимального розміру компанії для отримання ефекту масштабу, забезпечити диверсифікацію діяльності для мінімізації ризику. Даний вид угод стає важливим джерелом іноземних інвестицій та дає можливість побачити подальше зростання транснаціоналізації економіки цих країн.

Література

1. UNCTAD, World Investment Report 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unctad. org/wir

2. Левківський В. М. Злиття та поглинання в стратегії зарубіжної експансії ТНК. Науковий вісник, 2016. №2(6). С.9–15

3. Давидович О. Світовий ринок злиттів і поглинань [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://iepjournal. com/journals/6/2007_05_Davydovych. pdf

к. іст. н., доц. Лазнева І. О.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

СУЧАСНІ ПРОЦЕСИ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Ринок страхування характеризується інтеграційними процесами, що є наслідком лібералізації торгівлі страховими послугами, укрупнення і зростаючої капіталізації страхових компаній, усунення бар'єрів для іноземних страховиків і підвищення їх концентрації, темпів зростання окремих видів страхування, поліпшення якості традиційних послуг, впровадження нових страхових продуктів. Такі тенденції посилюють конкуренцію і супроводжуються експансією і поглинанням страхового бізнесу в країнах, що розвиваються [1].

Тенденції розвитку світового ринку страхових послуг полягають в його глобалізації, в появі страхових ТНК, а також великих транснаціональних фінансових груп, що інтегрують страховий, банківський та промисловий капітал.

Злившись, компанії сподіваються скористатися наступним: стати більшими, попереджена конкуренція, домінування, податкові пільги, скорочення персоналу, економія масштабу, отримання доступу до нових технологій, поліпшення охоплення ринку та присутності в галузі [2].

2017 рік став трансформаційним для страхового ринку Великобританії, адже в секторі страхування життя та ризикового страхування переважали процеси злиття та поглинання.

Угоди були спричинені дешевим фінансуванням, зростанням важливості масштабу, необхідністю майбутнього захисту від технологічних викликів, регуляторного тиску та бажанням великих компаній досягти глобального рівня.

В рамках підгалузей страхування ця картина набагато нюансована, але ринкові аналітики очікують, що подібна тенденція продовжуватиметься до 2019 року.

Ринок страхування життя мав помітну активність після впровадження директив Solvency II, що змусило багато компаній переосмислити області, в яких вони працюють. Деякі

компанії вирішили переглянути свої бізнес-моделі та реінвестувати доходи в оновлені корпоративні структури та нові сфери бізнесу.

У лютому 2018 року Standard Life Aberdeen об'єднала весь свій бізнес з страхування життя з Phoenix Group, уклавши угоду на 3,24 млрд фунтів стерлінгів. В результаті угоди компанія отримала 2,3 млрд фунтів стерлінгів готівкою та 19,9% акцій Phoenix Group. Компанія Standard Life Aberdeen заявила, що рішення переорієнтувати бізнес означає, що він може працювати з «значно нижчими вимогами до капіталу» [3].

На думку Девіда Петрі, керівника відділу корпоративних фінансів Інституту дипломованих бухгалтерів Англії та Уельсу, директиви Solvency II змусили деяких усталених гравців переорієнтуватися на те, що вони хочуть робити. Як наслідок вони продали значні частки своїх страхових портфелів, щоб зменшити певну кількість ризику та звільнити капітал для інвестування в нові можливості [3].

В секторі ризикових видів страхування міжнародні компанії прагнули забезпечити собі присутність на ринку лондонського Lloyds, оскільки світові ціни на страхування знаходилися під певним тиском та спостерігалося незначне зростання обсягів.

Ринок Lloyds є глобальним центром страхування спеціальних ризиків в таких галузях, як авіаційне, морське страхування та тероризм. Глобальні страховики визнають важливість присутності на ньому.

В сучасній ситуації крупні страховики намагаються укласти велику угоду, що дозволить їм знизити ефективність витрат, утилізувати капітал та увійти в пов'язані з ними області, що мають більш довгострокові перспективи.

У жовтні 2017 року Axis Capital підтвердила придбання страхової компанії Novae, що є учасником ринку Lloyds. Потім у січні 2018 року AIG анонсувала придбання Validus, власника синдикату Lloyds за 5,56 млрд дол. У березні 2018 року французький страховий гігант сповістив про привласнення XL Group за 15,3 млрд дол [3].

Аналітики прогнозують подальшу активність у сфері злиття та поглинання в декількох підгалузях страхового ринку у

2018 році, зокрема в європейському секторі страхування життя. Останні кілька років спостерігається збільшений інтерес до страхування з боку державних та пенсійних фондів, крім цього на страховому ринку помітна активність фондів приватного капіталу.

На думку аналітиків, спостерігачі ринку, що бажають визначити потенційні угоди, повинні шукати фірми з показниками уразливості, що можуть включати зниження прибутковості, часту зміну керівних посадових осіб, зменшений рівень зростання.

Отже, для страхової галузі, необхідність пошуку нових можливостей для сталого та прибуткового зростання стала обов'язковою. Технологія забезпечує безпрецедентне розуміння масштабу бізнесу, створюються нові ринки та сегменти, формуються нові позиції щодо цінностей клієнта. Лідери страхування визнають, що тепер вони мають можливість інноваційного перетворення своїх компаній для досягнення стабільних конкурентних переваг у майбутньому. Вони використовують злиття та поглинання, партнерство та ініціативи корпоративного венчурного капіталу в якості критичного шляху до досягнення своїх стратегічних цілей трансформації та інновацій.

Література

1. Лазнева І. О. Злиття та поглинання як метод досягнення стратегічних цілей страхових ТНК. Економіка та суспільство. 2018. Вип. 17. URL: http://economyandsociety. in. ua/

2. Mergers and Acquisitions - M&A. URL: https://www. investopedia. com/terms/m/mergersandacquisitions. asp (дата звернення 05.08.2018)

3. Joe McGrath. The biggest mergers and acquisitions in insurance. 2018. URL: https://www. raconteur. net/risk-management/biggest-mergers-acquisitions-insurance (дата звернення 02.08.2018)

к. е. н., доц. Максименко І. Я.,
магістр каф. МЕВ Худзик С. С.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ВЕРТИКАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ КОМПАНІЇ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ЇЇ ВИЗНАЧЕННЯ

Діяльність сучасних компаній протікає в умовах конкурентного середовища, що обумовлено процесами глобалізації, лібералізації ринків, а також технологічним прогресом. Успіх діяльності компанії в такій ситуації багато в чому залежить від ефективності взаємодії з іншими компаніями на різних етапах створення та просування кінцевого продукту або послуг кінцевому користувачеві, інакше кажучи, від ефективності вертикальної інтеграції.

Вертикальна інтеграція – це процес включення в структуру компанії фірм, які пов'язані з нею єдиною технологічною ланкою, або злиттям стадій виробництва єдиної технологічної ланки та встановленням контролю однієї компанії над ними. Цей етап виробництва розуміється як процес, в результаті якого до первинної вартості продукту приєднуються додана вартість, а сам продукт переміщується по ланцюжку до кінцевого споживача [1].

В залежності від направлення вертикальної інтеграції виділяють:

– інтеграція «вперед», або пряма інтеграція, що передбачає об'єднання однієї зі стадій ланцюжка доданої вартості з наступними стадіями виробництва та продажу;

– інтеграція «назад», або зворотна інтеграція, при якій відбувається об'єднання однієї зі стадій ланцюжка доданої вартості з попередніми з'єднаннями технологічного процесу.

В залежності від ступеня інтеграції розглядається:

– повна інтеграція;

– квазіінтеграція, що вимагає менших капіталовкладень і дозволяє компаніям залишатися більш вільними [2].

Квазіінтеграція може існувати в формі:

– довгострокові контракти;

– спільних підприємств та стратегічних альянсів. При такій формі фірми об'єднують певні ресурси для досягнення загального результату, залишаючись при цьому незалежними в вирішенні інших питань;

– ліцензії на право використання технологій. В цьому випадку мова йде про вертикальну інтеграцію, при якій одна з інтегрованих стадій – це розробка технологій та НІОКР. Повна вертикальна інтеграція може бути замінена ліцензійним договором, якщо розроблену технологію важко копіювати і для продажу таких технологій не потрібні додаткові активи, наприклад, спеціалісти з маркетингу;

– володіння активами. Фірма володіє правами власності на певні активи на різних етапах технологічної ланцюга, при цьому управління такими активами здійснюється зовнішніми підрядниками.

Вертикальна інтеграція може бути корисною для фірми тим, що вона дає можливість зменшити виробничі і збутові витрати шляхом з'єднання послідовних виробничих стадій; крім того, для фірми може бути життєво важливо забезпечити надійні джерела поставок факторів виробництва або канали збуту з метою підтримки своєї конкурентоспроможності.

У сьогоднішніх економічних умовах, коли собівартість кінцевої продукції все більше залежить від вартості сировини, міцнішими до зовнішніх цінових шоків і деструктивних дій виявилися повні вертикально-інтегровані компанії. До їх позитивів, що трансформуються в конкурентні переваги, відносять наступні:

– економія на сировинних ресурсах. При цьому, собівартість кінцевої металопродукції знижується не тільки через фіксацію або зниження до мінімального рівня норми прибутку активів сировинного сегменту, але і за рахунок зниження транзакційних витрат [3];

– наявність значного централізованого інвестиційного фонду, що дозволяє фінансувати великомасштабні проекти. Концентрація фінансових, науково-інноваційних ресурсів у межах одного центру, і спрямованість їх на вирішення обмеженого переліку завдань, ефективніше, ніж їх дисперсія;

– ефект синергії, що припускає отримання на виході більше, ніж просто суми результатів діяльності окремих підприємств;

– ефект масштабу, що дає можливість структурам збільшувати прибуток через розвиток виробництва, а не підвищення ціни.

Отже, вертикально інтегровані фірми можуть уникнути деяких торгових витрат при здійсненні операцій з зовнішніми постачальниками ресурсів та з рекламними і торговими агентствами, здійснюючи трансакції всередині фірм. Економія на управлінні може бути досягнута, якщо фірма має єдину адміністративну систему для управління декількома видами виробничої діяльності. Фінансова економія виникає при використанні вигідних оптових знижок, а також при зниженні вартості зростаючого капіталу. Коли фірми за допомогою вертикальної інтеграції отримують виграші у всіх цих типах ефективності, їх середні витрати будуть знижуватися. Це дозволить зменшити ринкові ціни і збільшити обсяги випуску.

Література

1. Гохан, А. П. Злиття, поглинання та реструктуризація компаній / А. Гохан - М.: 2006. –319с.

2. Стаки, Дж. Коли потрібна і непотрібна вертикальна інтеграція / Дж. Стаки, Д. Уайт // ВІсник McKinsey: теорія та практика управління. 2004. № 3. URL: http:// http://www. management. com. ua/strategy/str117. html (дата звернення: 15.09.2018р.).

3. Лук’яненко Д. Г. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності : навч. посіб. / Д. Г. Лук’яненко. – К. : КНЕУ, 2015. – 204 с.

магістр кафедри МЕВ Мигловець Н. О.
Запорізький Національний Технічний Університет, м. Запоріжжя

УКРАЇНО-ПОЛЬСЬКА ЕКОНОМІЧНА СПІВПРАЦЯ В РАМКАХ БАЛТО-ЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ

В умовах розвитку співпраці країн Балто-Чорноморського регіону стратегічного значення набувають українсько-польські відносини як одна з основ можливого Балто-Чорноморського Союзу. Стан зовнішньоекономічних відносин Польщі та України впливає на розвиток усього регіону. Така співпраця зумовлена певними факторами, які спрощують відносини між країнами. Це і наявність спільного кордону, і спільної історії, а також мовна спорідненість та спільна культурна спадщина.

Так, Україна і Польща мають деякі переваги для налагодження співробітництва, які ґрунтуються на таких чинниках, як геополітичному, економічному, соціально-демографічному і історичному. Обидві країни, розміщенні у Центрі Європи, мають велику протяжність кордону, а вже це є умовою для розвитку добросусідських відносин. Для розвитку економіки цих держав необхідні інвестиції з розвинених європейських держав, особливо це є важливим для України в сучасних умовах. Населенню притаманна мовна спорідненість, наявність спільної культурної спадщини, що зумовлено історичними аспектами [1, с. 111].

З початку незалежності України та Польщі відносин між державами визначалися пріоритетними для обох країн і вже у 1995 р. між ними було укладено угоду стратегічного партнерства. Після вступу Польщі до ЄС у 2004 р. економічне співробітництво, всупереч прогнозам, продовжилося, а польський ринок і далі залишався важливим сегментом реалізації економічного потенціалу України [2, с. 33].

Однією з головних складових українсько-польського економічного співробітництва є співпраця в торговельно-економічній сфері. За даними Держастату України, за результатами 2017 р. Польща залишається найбільшим торговельним партнером України в Балто-Чорноморському

регіоні та, як і у попередніх роках, четвертим за обсягами експортно-імпортних операцій партнером України у світі.

Слід відзначити зростання протягом 2017 р. обсягів двосторонньої торгівлі товарами та послугами: за 12 міс. 2017 р. товарооборот України з РП збільшився у порівнянні з аналогічним періодом 2016 р. на 26,2% і склав 6627 млн. дол. США. Обсяг українського експорту до РП становив 3021,9 млн. дол. США (у порівнянні з аналогічним періодом 2016 р. – зростання на 24,7%), а польського імпорту – 3605,1 млн. дол. США (у порівнянні з аналогічним періодом 2016 р. – зростання на 27,5%). Від'ємне для України сальдо у зовнішній торгівлі з РП за 12 міс. 2017 р. зросло на 44,8% і склало 583,2 млн. дол. США (табл.1).

Таблиця 1

Торгівля товарами і послугами між Україною та Республікою Польща (млн. дол. США)

Рік	Експорт	Імпорт	Взаємні обсяги торгівлі	Сальдо
2010	1878,7	2924,4	4803,1	– 1045,7
2011	2927,7	3321,4	6249,1	– 393,7
2012	2717,6	3743,5	6461,1	– 1025,9
2013	2761,1	4234,3	6995,4	– 1473,2
2014	3044,4	3212,3	6256,7	– 167,9
2015	2718,1	2420,9	5139	297,2
2016	2424,3	2827	5251,3	– 402,7
2017	3021,9	3605,1	6627	–583,2

Розроблено автором на основі [3]

За даними Держстату України, протягом 2017 р. сума прямих польських інвестицій, вкладених в економіку України, становила 764,4 млн. дол. США, що складає 2,03% від загального обсягу іноземних інвестицій в Україну.

Впродовж 2017 р. найбільші обсяги польських капіталовкладень залучено у такі види економічної діяльності: фінансова і страхова діяльність (45,5%); промисловість (33,5%);

оптово-роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (9,7%); сільське, лісове та рибне господарство (3,9%); адміністративне та допоміжне обслуговування (1,8%).

Отже, на даному етапі економічна співпраця між двома державами відбувається досить активно, про що свідчить проведення різноманітних економічних форумів, зустрічей на вищому та найвищому рівнях, підписання угод та договорів про економічну співпрацю.

Однак, співпраця України і Польщі потребує вироблення реальних, зрозумілих концепцій, адже суспільно-політична думка обох країн повинна бути консолідована, а це потребує розуміння вчорашніх і сьогоднішніх політичних та економічних процесів. Така перспективна модель відносин в Балто-Чорноморському регіоні могла б стати основою укладання угоди про Балто-Чорноморський Союз, завдяки якому можна було б говорити про формування спільного економічного альянсу, спільної банківської системи, інформаційного забезпечення підприємців, створення послабленого режиму оподаткування.

Література

1. О. І. Дриль Стратегічні напрями розвитку транскордонного співробітництва Україна-Польща // Національний університет «Львівська політехніка» 2014. URL: http://ena. lp. edu. ua/bitstream/ntb/29346/1/017_110_119. pdf

2. Н. Чорна Українсько-Польське економічне співробітництво // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2016. № 2. URL: http://zt. knteu. kiev. ua/files/2016/2(85)/4. pdf

3. Державна служба статистики України URL: http://ukrstat. gov. ua

д. э. н., профессор Назари Гулбахор Назир
Таджикский государственный университет коммерции, г. Душанбе

ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ ТАДЖИКИСТАН

Главная цель экономической политики страны – это направление всех ресурсов и возможностей для реструктуризации и создания социально-экономической инфраструктуры, внедрения современных технологий, решения вопросов, связанных со сферами водообеспечения и энергетики, особенно с использованием возобновляемых источников энергии и внедрением «зеленой экономики», создания благоприятных условий для инвестирования и предпринимательства, развития частного сектора и обеспечения верховенства закона.

В том числе, защита экономических интересов страны, эффективное и рациональное использование возможностей и ресурсов, нахождение новых источников экономического роста, повышение конкурентоспособности отечественного производства и реализация инновационных технологий. Этой цели полностью подчинена вся бюджетная, налоговая и промышленная политика Таджикистана.

Таджикистан богат водными ресурсами, обладает значительными потенциальными возможностями для выявления и передачи промышленности новых месторождений полезных ископаемых. Но главное его богатство – люди. Уникальный человеческий потенциал. Активные, высокообразованные, патриотически настроенные граждане, носители великой культуры и многовековых традиций. Поэтому государственные инвестиции в человека, в социальное развитие подталкивают экономический рост.

В то же время, в условиях недостаточно окрепших гражданского общества и бизнеса, важную значимость приобретает координация и ответственность органов государственной власти в обеспечении индустриального и инновационного развития национальной экономики в направлении ее широкой диверсификации и конкурентоспособности.

В основу разработки Национальной стратегии развития-2030 [1]. Республики Таджикистан положены три базовых принципа будущего развития:

1) превентивность или упреждение (снижение) уязвимости будущего развития;

2) индустриальность или повышение эффективности использования национальных ресурсов;

3) инновационность или развитие на основе нововведений во всех сферах социально-экономической жизни страны.

Основу превентивного, индустриального и инновационного развития страны составляет и природный капитал. Огромный гидроэнергетический потенциал, чистая вода, благоприятная земля и климат, растительный мир, значительные трудовые ресурсы, богатейшие запасы минеральных ресурсов и горных недр, создают возможности для развития экспортоориентированных и импортозамещающих производств, создания современных секторов добывающей и обрабатывающей промышленности, цветной и черной металлургии, экологически чистого агропромышленного комплекса. Богатое историко-культурное наследие Таджикистана, его уникальная природа с неповторимыми озерами, редкими животными и растениями, а также высокие горы являются важными условиями развития сферы туризма и увеличения вклада этой отрасли в ВВП страны.

Развитие гидроэнергетических мощностей и реализация региональных транспортно-коммуникационных проектов дает возможность Таджикистану стать региональным лидером в производстве и транзите дешевой и экологически чистой энергии, расширить транзитные возможности страны, тем самым внести свой достойный вклад в устойчивое развитие развивающихся стран Южной и Юго-Восточной части Азиатского региона, в том числе стран Центральной Азии, а также в активизацию сотрудничества в коридоре Юг-Юг.

Стабильный рост ВВП в значительной степени поддерживают производственные сектора, в первую очередь это промышленность и строительство, которые продемонстрировали высокий рост в первом полугодии 2018 г. Объем валовой

продукции строительства увеличился на 33,1%; промышленности на 16,9%; сельского хозяйства на 8,5% [2].

В целом же рост объемов промышленной продукции обусловлен значительным его приростом в: добыче энергетических и неэнергетических материалов, производстве пищевых продуктов, включая напитки и табак; текстильном и швейном производстве, обработке древесины и производстве изделий из дерева, производстве прочих неметаллических минеральных продуктов, металлургическом производстве и производстве готовых металлических изделий и т. д.

На рост в секторе строительства повлияло увеличение финансирования в первую очередь государственных капитальных вложений, чья доля в структуре инвестиций выросла на 3,1 п. п. по сравнению с аналогичным показателем прошлого года, и составила 51,2% [2]. Также увеличилась доля иностранных инвестиций на 1,7 п. п. и составила 33,9% от общего объема инвестиций.

Основная часть капитальных вложений направляется на производственные объекты, при этом стоит отметить, что ускоренные темпы прироста привели к увеличению доли инвестиций, направляемых на производственные объекты на 12,2 п. п. К таким высоким показателям привело увеличение инвестиций в обрабатывающее производство в целом в 10,9 р, в том числе в текстильное и швейное производство в 20,2 р, в производство и распределение электроэнергии, газа и воды в 1,4 р.

Содержание экономической политики, проводимой Республикой Таджикистан состоит в формировании эффективного механизма обновления экономики, привлечение необходимых для нее материальных и кадровых ресурсов.

Література

1. Национальная стратегия развития Республики Таджикистан на период до 2030 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. mintrans. tj/sites/default/files/2017/september/nacionalnaya_strategiya_razvitiya_rt_na_period_do_2030_goda. pdf

2. Основные тенденции развития экономики Республики Таджикистан [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minfin. tj/index. php? year=2018&month=10

д. е. н., проф. Орловська Ю. В.,
аспірант Дригола К. В.
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури,
м. Дніпро

ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ

В умовах глобалізаційних процесів сучасності економічний розвиток країн набуває подвійного характеру. З одного боку, відбувається економічна конвергенція і вирівнювання розвитку країн, з іншого боку, мають місце процеси дивергенції, що полягають в розділенні країн на менш та більш розвинені, і як наслідок домінуванні останніх на міжнародній арені. Ці процеси призводять до загострення не тільки економічних але й соціальних протиріч, що проявляються в нерівномірному розподілі доходів, розшаруванні населення, виключення з економічного життя частини працездатного населення.

На перетині цих понять виникає нова парадигма «інклюзивного розвитку» – такого типу розвитку, що полягає в підвищенні рівня участі усіх верств населення в економічному житті країн і, в першу чергу, через включення соціально уразливих прошарків соціуму в рамках концепції сталості. Даній проблемі були присвячені праці Дж. Гупти, М. Спенса, Р. Хікса, К. Фостера, Д. Робінсона, Р. Болінга, Дж. Подеста та інших. Проблеми цієї теми були досліджені і в працях вітчизняних науковців: О. Прогнімака, Л. Федулової, А. Базилюк, І. Тараненко. Україна, як і більшість країн світу, тільки стає на цей шлях, тому актуальними залишаються питання пошуку пріоритетів інклюзивного розвитку для України та його виміру.

За А. Базилюк в Україні за межею бідності проживає 80% населення [1]. Станом на серпень 2018 р. середня заробітна плата в Україні становила 8977 грн., [2] що за мінімальним курсом долара НБУ за серпень 2018 р. (26.8667) [3] становить 334,13 дол. США. За стандартами ООН, якщо людина витрачає менше 150 дол. [1] на місяць на харчування, то вона живе за межею бідності, у випадку України це більше 50 % свого

доходу. Мінімальна зарплата в Україні з 1 січня 2018 р. становить 3723 грн, [4] що за мінімальним курсом долара НБУ за вересень 2018 р. (28.0261) [3] становить 132,84 дол. США. Отже, людина, яка працює на мінімальну заробітну плату знаходиться за межею бідності. При цьому прожитковий мінімум в Україні з 1 липня 2018 р. становить 1777 грн, [4] що за мінімальним курсом долара НБУ становить 63,41 дол. США. Для порівняння, в США межа бідності встановлена на рівні 1200 дол., а в країнах Європи на рівні 420 дол. [1].

В той же час, за період січень-червень 2018 р. в Україні нараховувалось 1600,4 тис. безробітних. При цьому зареєстрованих безробітних налічувалось 303,9 тис. осіб [2]. Всі ці особи випадають з економічного життя країни і є уразливими до кризових ситуацій, тому основним завданням постає інклюзія цієї частини соціуму.

На сучасному етапі існує багато методик оцінки інклюзивного росту економіки. Найбільш інформаційною, на нашу думку, є індексна методика Світового Економічного Форуму (СЕФ) – Індекс інклюзивного розвитку [5]. За його методологією оцінюються індикатори за трьома складовими: зростання та розвиток (ВВП на душу населення, продуктивність праці, зайнятість, очікувана тривалість життя), інклюзія (середній дохід домогосподарств, коефіцієнт Джині за доходом, коефіцієнт Джині за багатством, рівень бідності) рівність між поколіннями та сталий розвиток (чисті заощадження, рівень залежності, державний борг у відсотках ВВП, вуглецева інтенсивність економіки).

Станом на 2018 р. за Індексом інклюзивного розвитку на міжнародній арені Україна посіла 49 місце з 77 країн, що увійшли до групи країн, що розвиваються (emerging economies). При цьому попереду цієї групи знаходяться ще 30 країн, що увійшли до групи розвинутих економік (advanced economies). Тобто, в цілому, Україна посіла 79 місце з 107 країн.

Перша п’ятірка виглядає наступним чином: Норвегія, Ісландія, Люксембург, Швейцарія, Данія; тобто переважно скандинавські країни, яким притаманна модель соціально орієнтованої економіки, що базується на активній участі держави в економічному та соціальному житті країни. В свою

чергу, остання п’ятірка складається з таких країн, як Кенія, Камбоджа, Марокко, Мозамбік, Лесото; тобто африканські країни, що переважно відносяться до так званих країн третього світу.

За складовими індексу Україна має такі найбільш уразливі місця: коефіцієнт Джині за багатством, (він становить 0,9, що свідчить про нерівномірність розподілу багатства, а має бути менше 0,5, максимальне значення 1,0); вуглецева інтенсивність ВВП, державний борг, рівень зайнятості та продуктивність праці.

Отже, враховуючи слабкі місця інклюзивного розвитку України, державі необхідно сформувати та імплементувати стратегію довготривалого інклюзивного сталого розвитку використовуючи досвід скандинавських країн, як таких, що мають найбільший рівень інклюзивного розвитку в світі.

Література

1. Базилюк А. В., Жулин О. В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку. Економіка та управління на транспорті. 2015. Вип. 1. С. 19–29. URL: http://nbuv. gov. ua/UJRN/eut_2015_1_5

2. Державна служба статистики України. URL: http://www. ukrstat. gov. ua/

3. Курс НБУ – долар (USD). Мінфін : веб-сайт. URL: https://minfin. com. ua /currency/nbu/usd/2018-08-01/2018-08-31/

4. Про державний бюджет України на 2018 рік : Закон України від 13.07.2018 № 2513-VIII. URL: http://zakon. rada. gov. ua/laws/show/2246-19

5. The Inclusive Development Index 2018 Summary and Data Highlights. WEF. 2018. 14 p. URL: http://www3. weforum. org/docs/WEF_Forum_IncGrwth _2018. pdf

ст. викладач Осаул А. О.
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЙ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ (НА ПРИКЛАДІ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ)

Економічна історія людства має глобалізаційний характер, характеризується технологічними інноваціями, вимірюється темпами економічного зростання. Однак переваги зростання ніколи не були рівномірно розподілені між усіма членами суспільства. Мільйони людей не мають доступу до економічних благ, підприємства потерпають від падіння продуктивності праці, відсутності доступу до ресурсів, в тому числі до трудових. Проблема нерівного доступу до економічного добробуту розв'язується в рамках інклюзивного розвитку: створення можливостей для всіх груп населення та розподіл дивідендів від підвищення добробуту, як у грошовій, так і в негрошовій формі, на принципах справедливості в суспільстві [1].

Бізнес, який в своєму розвитку ставить за мету не тільки максимізацію прибутку, а спрямовує стратегію розвитку в напрямку інклюзивного зростання отримує переваги у двох основних напрямках. По-перше, підприємства, що вдосконалюють власні операційні системи, сприяють розширенню ринкових можливостей та покращують загальне бізнес середовище країни. По-друге, інклюзивні стратегії як частина ділової практики призводять до збільшення ефективності бізнесу, інтенсифікації інтегрованості учасників бізнес процесів, зростання прибутковості завдяки залученню «інтелектуальних чинників зростання» [2]. Йдеться про інструменти підвищення рівня оплати праці, умов праці, продуктивності завдяки зростанню рівня задоволеності працівників.

Машинобудування є однією з найбільших галузей промисловості в економіках країн світу з точки зору кількості підприємств, рівня зайнятості, обсягів виробництва та створення

доданої вартості. Так, у машинобудівному секторі ЄС зайнято близько 3 млн. осіб. На частку машинобудування припадає 9,5% всієї продукції обробної промисловості ЄС. Європейська частка в світовому виробництві та експорті машин становить 36% в 2017 р. Очікується, що європейський машинобудівний сектор зростатиме в середньому на рівні 3,8% протягом десятиріччя [3]. Оскільки сучасні підприємства машинобудування характеризуються відносно високою інтенсивністю виробництва, причина цього криється в часто штучному виробництві, високих кваліфікаційних вимогах до персоналу виробничих відділів, а також відносно складних вимогах до зв'язку між виробничими та проектно-конструкторськими відділами.

Визнаним є факт браку інженерів та низької популярності інженерної справи серед вступників до навчальних закладів, тому країни прагнуть подолати дефіцит кваліфікації робочої сили в секторі. Дослідження, проведене Engineering UK виявило, що до 2025 р. галузь потрібуватиме ще 1,8 млн інженерів та технічно кваліфікованих фахівців [4]. Щоб подолати нові виклики, роботодавцям необхідно залучити максимально можливе число суб'єктів, щоб заповнити наявні вакансії. Для цього підприємства поступово запроваджують стратегії інклюзивного розвитку. Зараз, підприємства галузі активно беруть на роботу людей із обмеженими можливостями, адже вони мають такі властивості, що стають перевагами для роботодавця. Таку стратегію поділяють і в корпорації Lockheed Martin, у якій створюється інклюзивне робоче середовище з метою залучення, розвитку та збереження диверсифікованої робочої сили, яка має можливість демонструвати та вдосконалювати свої навички та вміння. Керівництво компанії ініціювало створення інклюзивних бізнес-рад – багатофункціональних команд, до складу яких входять представники кожного функціонального підрозділу. Рада працює над створенням інклюзивного робочого середовища, побудованого на засадах розмаїття та інтегрованості, прозорості й індивідуальної цінності, максимального використання свого потенціалу кожним членом команди. Світовий лідер на ринку машинобудування Komatsu поширює інклюзивні стратегії в

інших країнах. Наприклад у Ліберії проект спрямований на вирішення обмежень розвитку шляхом модернізації інфраструктури навчання інженерів, що дозволить уразливим групам, особливо молоді, отримати додаткові можливості в працевлаштуванні. Komatsu будує сучасний навчальний комплекс, з обладнанням для проведення практичних занять згідно навчальних планів, розроблений компанією Komatsu. Крім того, підприємства, які діють в надзвичайно ієрархічних суспільствах, впроваджують інклюзивні стратегії з метою підвищення рівності працівників. Показовою є стратегія Tata Motors, яка ініціювала спеціальну Програму для вирішення існуючої соціальної нерівності в Індії шляхом заохочення позитивної дискримінації для 300 млн членів громади зареєстрованих каст та племен.

Отже, стратегії інклюзивного розвитку на підприємствах галузі впроваджуються заради забезпечення безпечного співіснування робітників та спільноти, подолання нерівності, підтримки робочої сили, яка прагне жити здоровим й активним життям, підвищення рівня кваліфікації та продуктивності праці.

Література

1. Business for inclusive growth [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www. oecd. org/inclusive-growth/

2. Incorporating inclusive growth [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www. morganstanley. com/ideas/4-ways-to-incorporate-inclusive-growth

3. Mechanical Engineering // EU survey [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec. europa. eu/growth/sectors/mechanical-engineering_en

4. Cave H. Feature: Changing attitudes to disability in engineering [Електронний ресурс] /H. Cave // Institution of mechanical engineers. – 13 Mar 2018. – Режим доступу: http://www. imeche. org/news/news-article/feature-changing-attitudes-to-disability-in-engineering

д. е. н., проф. Пилипенко Ю. І.,
к. е. н., доц. Дубєй Ю. В.
НТУ «Дніпровська політехніка», м. Дніпро

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Постіндустріальні тенденції глобального економічного розвитку та масштабні процеси техноглобалізму на початку XXI ст. визначають кардинальні зміни в системі міжнародних конкурентних відносин та обумовлюють необхідність якісної модернізації національних технологічних систем задля забезпечення досягнення країнами стійких конкурентних переваг на різних сегментах світового ринку. Техноглобалізм, як одна із форм прояву складних, багатоаспектних і суперечливих відносин глобалізації, представляє собою об'єктивний процес формування глобальної системи відтворення інноваційно-технологічної діяльності та її результатів на основі посилення взаємозалежності та взаємозв'язку національних технологічних систем. Основними суб'єктами такої глобальної технологічної системи є транснаціональні корпорації, оскільки близько двох третин світового технологічного обміну припадає на внутрішньофірмовий обмін ТНК.

Так, наприклад, понад 60% ліцензійних надходжень промислово розвинутих країн припадає на частку корпорацій всередині країни (у США – 80%) [1]. Транснаціональні корпорації у цілому контролюють до 80% усіх патентів і ліцензій на техніку, технології та ноу-хау на світовому ринку технологій, а сім найбільш розвинутих країн світу, які володіють 46 макротехнологіями з 50, утримують близько 80% цього ринку [2].

Технологічний розрив між різними групами країн спричиняє багатоступеневу структуру світового ринку технологій, за якої проникнення технологій на ринки країн, що розвиваються, визначається життєвим циклом технології. З теоретичної та практичної точки зору відбувається переведення із розвинутих країн в менш розвинуті виробництв попереднього

домінуючого технологічного укладу з метою їх заміщення виробництвами нового укладу.

Відповідно до положень теорії « довгих хвиль» М. Д. Кондратьєва саме ствердження нового технологічного укладу в національній економіці здатне стимулювати її технологічне лідерство та довгострокову позитивну економічну динаміку. Разом з тим, існує цілий ряд факторів, які здатні як стимулювати, так і стримувати технологічні зміни, серед яких звернемо увагу на наступні:

– рівень розвитку існуючої технологічної бази національної економіки, оскільки саме її достатня ефективність дозволяє як сформувати потужний інвестиційний потенціал для технологічної модернізації, так і забезпечити нові технологічні сукупності відповідними матеріальними ресурсами та попитом на нову продукцію;

– рівень розвитку фінансових інститутів, стратегія їх інвестування (розподіл між «старими» та «новими» активами, оцінка перспектив вкладень у ризикові проекти);

– характер очікувань підприємницьких структур щодо перспектив розвитку власного бізнесу;

– ступінь поінформованості економічних суб'єктів щодо результатів НДДКР та ефективності їх дифузії;

– характер державної науково-технічної, структурної, стабілізаційної політика, рівень гарантій щодо захисту прав інтелектуальної власності;

– умови зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів національної економіки, рівень їх конкурентоспроможності на світовому ринку;

– рівень готовності трудових ресурсів до сприйняття та впровадження нових технологічних принципів у повсякденній діяльності тощо.

Зрозуміло, що в сучасних умовах Україні важко розраховувати на здобуття тільки власними зусиллями статусу технологічного лідера за окремими макротехнологіями нового технологічного укладу в світовій економіці. По-перше, для самостійної розробки нових технологій потрібні великі фінансові витрати, які національна держава та абсолютна більшість вітчизняних суб'єктів не можуть собі дозволити. По-

друге, не можна сподіватися на швидкий технологічний стрибок і за рахунок отримання та масштабного поширення новітніх, проривних технологій з інших країн через небажання країн-виробників таких технологій втрачати своє монопольне становище на світовому ринку.

Тому більш реалістичним є варіант технологічного оновлення вітчизняної економіки за рахунок розробки та впровадження нових технологій у кооперації з іншими країнами у рамках техноглобалізму. Ми погоджуємося, що «перспективні напрями науково-технологічного розвитку не можна розробляти, базуючись на старих уявленнях про його тенденції та закономірності без урахування загальносвітових тенденцій і процесів глобалізації. А оскільки Україна не в змозі в нинішніх умовах проводити фундаментальні дослідження й НДДКР на світовому рівні за всією номенклатурою конкурентоздатної продукції, то актуальними як ніколи для нашої країни стають всі форми науково-технічної і технологічної кооперації з іншими країнами» [3, С.14].

Література

1. Technological Developments and their Effects on World Trade [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ideas. repec. org/p/wpa/wuwpit/ 0108006. html.

2. Стратегії високотехнологічного розвитку в умовах глобалізації: національний та корпоративний аспекти: монографія / [Н. П. Мешко та ін.] ; під. ред. д-ра екон. наук, проф. Н. П. Мешко ; Дніпропетр. нац. ун-т ім. Олеся Гончара. – Донецьк : Юго-Восток, 2012. – 470 с.

3. Андрійчук В. Г. Дихотомність реанімаційно-поступального динамізму світового господарства й диспозиція України в системі міжнародних економічних відносин / В. Г. Андрійчук // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – №3, 2013. – С. 5–18.

к. е. н., доцент Піжук О. І.
Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь

МОЖЛИВОСТІ ПОБУДОВИ МОДЕЛІ ІНКЛЮЗИВНОГО ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Нині світ переживає глибоку соціальну кризу, бо економічне зростання, зумовлене технологічним проривом, не відповідає потребам соціуму за параметрами екологічності, інклюзивності (за рівнем доходу, освіти, віком, статтю, національністю) тощо. Четверта промислова революція, основана на економіці знань, яка була покликана покращити життя людства насправді породжує неймовірну кількість негативних побічних ефектів: витіснення робочої сили машинами та штучним інтелектом, соціальну й майнову нерівність, ризик глобальних конфліктів за технологічну першість, кіберзлочинність та багато іншого.

Аналіз досліджень та публікацій свідчить про збільшення наукових інтересів, пов'язаних з пошуком моделі розвитку економічних систем, яка б ідеально вписувалась в економіку знань. Результатами останніх є висунення декількох концепцій сталого розвитку, серед яких найбільш значущими є концепція нової норми, концепція неоіндустріалізації та концепція «зеленої» економіки. Поступово в наукових колах сформувалася потреба більш широкої парадигми погляду на зростання, яка призвела до виникнення теорії інклюзивного розвитку [1].

Базові положення цієї теорії розроблялися в основному зарубіжними вченими Д. Аджемоглу, Д. Робінсоном [2], Е. Райнертом [3], Дж. Подестою [4], З. М. Бедосом [5], С. Голандером [6] та інші. У подальшому ці положення були розвинені учасниками Комісії зі зростання і розвитку, яку очолив лауреат Нобелівській премії М. Спенс, та висвітлені у звіті «The growth report. Strategies for Sustained Growth and Inclusive Development» [7].

Інклюзивний розвиток заснований на такому типі економічного зростання, який дозволяє відчути його результати кожному члену суспільства, охоплюючи усі сфери його життя.

У рамках інклюзивної моделі економіки люди адаптуються до нових умов, змінюються, враховуючи і задовольняючи потреби кожного члена суспільства. Інклюзивне зростання економіки є передумовою прогресивного розвитку суспільства, тому воно є багатофакторним і багаторівневим процесом, бо його основою є економіка максимальної зайнятості та взаємодії усіх суб'єктів.

Згодом виникла необхідність розрахувати індекс інклюзивного розвитку (IDI), який ґрунтується на думці, що більшість громадян оцінює економічний розвиток своїх країн не за кількістю товарів та послуг, вироблених в їхній економіці (ВВП), а за рівнем життя їхнього домогосподарства – це багатовимірне явище, яке охоплює дохід, можливість працевлаштування, економічну ситуацію, безпеку та якість життя. Індекс особливий тим, що враховує одразу 12 різних показників розвитку країни, які базується на трьох основних напрямах: зростання і розвиток; інклюзивність; наслідування поколінь та сталість розвитку (табл. 1).

Таблиця1

Показники, що використовуються при розрахунку індексу інклюзивності економічного зростання [9]

Група показників	**Показник**
Ріст і розвиток	ВВП на душу населення; зайнятість; продуктивність праці; очікувана тривалість здорового життя.
Інклюзивність	медіанний дохід домогосподарств; коефіцієнт Джині – розшарування суспільства за доходами; рівень бідності; коефіцієнт Джині – розшарування суспільства за рівнем добробуту;
Наслідування поколінь та сталість розвитку	скориговані чисті заощадження; інтенсивність парникового забруднення на одиницю ВВП; державний борг; коефіцієнт демографічного навантаження.

Однак, на думку автора, така сукупність показників призводить до низки антагонізмів. Так, технологічні нововведення спричинені четвертою промисловою революцією з одного боку здатні змінити рівень освіти, охорони здоров'я, державне управління, науку, торгівлю, ланцюжки вартості та

багато інших сфер життя, що суттєво покращує більшість показників першої групи індексу інклюзивного розвитку (IDI). А з іншого боку, значне підвищення продуктивності праці за рахунок технологічних поривів зменшує кількість зайнятих, особливо у матеріальному виробництві. Наслідок – невелика кількість людей заробляє мільярди, а решта жорстко конкурує за досить низьку заробітну плату, що призводить до зростання соціального напруження на осях високий – низький дохід і наявність – відсутність роботи. Це, в свою чергу, погіршує інклюзивні показники другої групи.

Тому, для того щоб нововведення четвертої промислової революції змінили життя людей на краще, їх потрібно формувати, тобто спрямовувати у правильне русло, паралельно усуваючи побічні ефекти. Рушієм позитивних змін можуть стати саме цифрові технології, які є інструментом для досягнення цілей, що пов'язані з різними сферами життєдіяльності як окремої людини, так і країни вцілому. А цифровізація, ключовим принципом якої є рівний доступ до інформації, знань та послуг, які надаються на основі інформаційно-комунікаційних технологій можуть посприяти побудові моделі інклюзивного розвитку економіки.

Література

1. Прогнімак О. Д. Інклюзивний розвиток України: перешкоди і перспективи / Економічний вісник Донбасу № 1(51), 2018. – С. 187-197. URL: http:// http://www. evd-journal. org/download/2018/1(51)/pdf/26-Prohnimak. pdf

2. Аджемоглу Д., Робинсон Д. Почему одни страны богатые, а другие бедные. Происхождение власти, процветания и нищеты. М.: АСТ, 2015. 693с.

3. Райнерт Э. С. Как богатые страны стали богатыми, и почему бедные страны остаются бедными / пер. с англ. Н. Автономовой. Москва: Изд. дом Гос. ун-та – Высшей школы экономики, 2011. С. 153.

4. Podesta J. Inclusive Economic Growth: Increasing Connectivity, Expanding Opportunity, and Reducing Vulnerability URL: https://www. americanprogress. org/issues/economy/report/2013/02/07. 6

5. Зені Мінтон Бедос. Для багатших і для бідніших. Зростання нерівності – одна з найбільших соціально-економічних і політичних проблем сучасності URL: Режим доступу: http://tyzhden. ua/World/62625.

6. Saskia Hollander, Rojan Bolling. Practice, don't preach: getting serious about inclusive development URL: http://www. thebrokeronline. eu/

7. Всемирный банк предпринял попытку раскрытия стратегий роста быстро развивающихся стран / Центр гуманитарных технологий. 25.05.2008. URL: http://gtmarket. ru/news/state/2008/05/25/1686 -Доклад о росте. Стратегии устойчивого роста и инклюзивного развития (The Growth Report. Strategies for Sustained Growth and Inclusive Development).

8. Базилюк А. В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку / А. В. Базилюк, О. В. Жулин // Економіка та управління на транспорті. – 2015. – Вип. 1. – С. 19–29. – Режим доступу: http://nbuv. gov. ua/UJRN/eut_2015_1_5

9. The Inclusive Growth and Development Growth Report 2017 / World economic forum – Режим доступу: https://www. weforum. org/reports/the-inclusive-growth-and-development-report-2017

магістр кафедри МЕВ Подолян Ю. О.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ – ОСНОВНИЙ РЕСУРС ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ТНК

Сучасні глобальні тенденції чітко висвітлюють потребу бізнесу опікуватись не лише питаннями, власне, економічними, такими як: зниження собівартості, оновлення обладнання або налагодження підсистеми збуту. Сьогодення висуває нові, складніші вимоги до підприємств і організацій. Ставлення до компанії визначається не тільки і не стільки продуктом, який вона виробляє, а, часто - у більшій мірі, її поведінкою на ринку, її ключовими цінностями та принципами. Ці принципи і

цінності закладаються в основу корпоративної культури організації [1, с. 1].

Дослідження в сфері зародження та розвитку корпоративної культури розпочалися ще у XIX ст. видатним іноземним вченим Е. Мейо. Пізніше у 1992 році Джон Коттер і Джеймс Хескет довели наявність явного зв'язку між культурою організації і її прибутковістю.

Якщо провести паралелі з функціонуванням світової економіки, то основні наукові дослідження, присвячені корпоративній культурі, припадають на момент виникнення і розвитку транснаціональних і багатонаціональних компаній. На даний момент корпоративна культура розглядається як один з ключових чинників розвитку та сталого функціонування компанії на ринку [2https://discourse. eltech. ru/assets/files/ korotkij-s. v. pdf, с. 17–18].

У мінливому зовнішньому середовищі підприємство повинно бути максимально гнучким, чого неможливо досягти лише шляхом змін, ініційованих керівництвом. Великою мірою це залежить від корпоративної культури, адже, саме вона забезпечує гармонізацію колективних та індивідуальних інтересів працівників, мобілізує їхню ініціативу, виховує відповідальність, поліпшує комунікаційні процеси та морально-психологічний клімат [3, с. 88-89]. З одного боку, це призводить до певних труднощів, а з іншого – дає змогу значно підвищити продуктивність праці, звести до мінімуму плинність кадрів в умовах, коли конкуренція загострюється.

З посиленням конкуренції з'являється необхідність у створенні додаткових конкурентних переваг. Вплив корпоративної культури на цей фактор виявляється у формуванні позитивної репутації, привабливого іміджу підприємства і виробленого продукту (товару або послуги) серед споживачів, ділових партнерів, громадськості. Тобто високий рівень культури персоналу також здатен вирішувати найскладніші задачі розвитку підприємства та забезпечувати довготривалі відносини з партнерами і клієнтами [4, с. 41].

Корпоративна культура, орієнтована на інновації, підвищуючи трудовий потенціал працівників, формує інтелектуальну власність підприємства, чим підвищує його

конкурентоспроможність за рахунок наявності унікальних розробок, технологій, продукції [5, с. 160–161].

Для сучасних ТНК корпоративна культура є найсильнішим мотиваційним чинником. А мотив, у свою чергу, є чинником, що веде до перетворення програми діяльності в активну діяльність [6, с. 195].

Відомо, що успішні компанії характеризуються високим рівнем корпоративної культури, який формується у результаті зусиль, спрямованих на розвиток підприємства та на благо усіх зацікавлених сторін. Недарма, основні цінності таких ТНК як Sony Corporation та The Procter & Gamble Company залишаються незмінними, в той час, коли стратегія та практика бізнесу постійно адаптуються до мінливого світу [7, с. 105]. За статистикою корпоративна культура сформована і нормалізована у 10 % компаній Великобританії, 20 % – США і 50 % – Японії [8, с. 143].

Таким чином, стратегія будь-якої компанії, підприємства чи організації, що базується на вимогах ринку передбачає корпоративну культуру, яка б базувалась на індивідуальній ініціативі, ризику, високому рівні інтеграції, позитивному сприйнятті конфліктів.

Досягнення головної мети корпоративної культури – підвищення трудового потенціалу призводить до зростання компетенції персоналу. У кінцевому підсумку, зростання компетенції означає зростання прибутковості підприємства. Це пов’язано з тим, що компетентніші працівники можуть працювати на досконалішому устаткуванні, за досконалішою методикою; вони здатні генерувати ідеї, творчо підходити до роботи.

Тому інтереси ефективної транснаціональної компанії вимагають високої культури організації, її стратегії, оточення (зовнішнє середовище) і технології (внутрішнє середовище), все назване має бути приведене у відповідність до умов ринкової економіки.

Література

1.Ліфінцев Д. С. Корпоративна соціальна відповідальність як складова культури організації: економічне значення // Електронне наукове фахове видання «Ефективна

економіка». 2013. № 11. С. 1-5. URL : http://www. economy. nayka. com. ua/? op=1&z=2505 (дата звернення: 24.09.2018).

2.Короткий С. В. Корпоративна культура глобальних компаній // Дискурс : електрон. версія журн. 2016. № 2. С. 17–28. URL : https://discourse. eltech. ru/assets/files/korotkij-s. v. pdf (дата звернення: 24.09.2018).

2.Стадник В. В., Йохна М. А. Менеджмент : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2003. 464 с.

3.Соболев Ю. В., Верлока В. С. Основы менеджмента : учеб. пособ. Харьков : Издательский Дом «ИНЖЄК», 2004. 352 с.

4.Шевченко В. С. Визначення впливу корпоративної культури на діяльність підприємства // Науково-технічний збірник «Комунальне господарство міст». Харків, 2014. № 114. С. 157-161.http://eprints. kname. edu.

5.Хаєт Г. Л., Єськов О. Л., Ковалевський С. В. Корпоративна культура : навч. посіб. / за ред. Г. Л. Хаєт. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 403 с.

6.Химич І. Г. Формування корпоративної культури підприємства в сучасних економічних умовах // Сучасні соціально-економічні проблеми теорії та практики розвитку економічних систем. Тернопіль, 2016. С. 105-116.

7.Грибик І. І., Смолінська Н. В., Гирило А. М. Особливості розвитку корпоративної культури на засадах самоорганізації та синергії // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2008. № 611. С. 142–147.

магістрант кафедри МЕВ Полівода О. В.
Запорізький Національний Технічний Університет, м. Запоріжжя

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА БАНКІВСЬКИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ

В сучасних умовах господарювання одним із важливих чинників розвитку ринкової економіки є ефективна банківська система, основу якої складають комерційні банки. Від надійності банківської системи залежить не тільки подальший ефективний розвиток економіки країни, а й добробут кожного клієнта банківської установи. Запропонована Національним банком України програма реформ фінансового оздоровлення банківської системи призвела до кардинальних змін у функціонуванні найбільш важливих системних банків та значного скорочення їхньої кількості. З огляду на вищезазначене, вважаємо за необхідність провести аналіз сучасного стану банківської системи України з тим, щоб виявити чинники, які негативно позначаються на її розвитку та гальмують впровадження реформ у вітчизняній банківській системі.

Банківська система України є досить молодою, але вже встигла пережити чотири серйозні кризи: 1998 р., 2004 р., 2008 р. та 2013-2015 рр. Основними каталізаторами цих криз є зовнішні чинники, зокрема світові фінансові кризи. Проте не слід забувати про внутрішні об'єктивні причини, які роблять банки більш уразливими, а також про особливості функціонування вітчизняної банківської системи [1, с.97].

За останнє десятиліття банківська система пережила низку криз і потрясінь, але минулий 2017 рік був одним з найспокійніших, незважаючи на те, що кількість банків скоротилася на 14, сильного впливу на ситуацію це не спричинило. На початок 2018 всі діючі банки повністю відповідають вимогам НБУ, деякі були докапіталізовані, деякі націоналізовані і пройшли стрес-тест. Проведена Національним банком перевірка невеликих банків показала кращий, ніж очікувалося, результат за якістю активів і величини статутного капіталу. Але, як каже Сергій Мамедов, голова банку «Глобус», в цьому році з фінансової системи піде ще 5 – 7 банків через

недостатню капіталізацію і невідповідність бізнес стратегії. Згідно з вимогами НБУ, всі банки зобов'язані до 2020 року збільшити свій статутний фонд до 300 млн. грн. Загалом, очікується стабілізація, а деякі експерти, обережно прогнозують зростання позитивної динаміки.

За даними Національного рейтингового агентства «Рюрік» станом на початок другого кварталу 2018 року структура власності активів банківської системи України була представлена наступним чином: банки з приватним українським капіталом складають близько 13%, банки іноземних банківських груп – 35%, державні банки – 52% (рис. 1)[2].

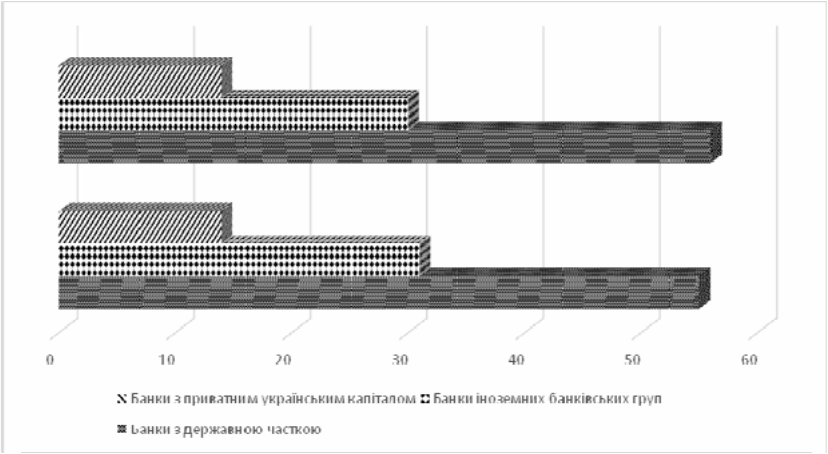

Рис. 1. Структура власності активів банківської системи України

Високі ризики і нестабільність економіки є істотним чинником, який може розхитати і негативно позначитися на банківській системі. Крім правових і бізнес-ризиків, банкіри стурбовані зовнішніми факторами.

Ключовий макроекономічний ризик для фінансової системи України на найближчі роки – неотримання грошей МВФ і інших міжнародних кредиторів. Це значно ускладнить рефінансування Україною 20 млрд долларів держборгу в 2018–2020 роках.

Особливого значення та гостроти проблема розвитку банківського сектора набуває в світлі руху України в напрямку вступу до Європейського Союзу, а також на фоні існуючих світових тенденцій щодо глобалізації фінансових ринків. Адже, від успіху розвитку банківського сектора та рівня його конкурентоспроможності в порівнянні із іноземними фінансовими установами та ринками значною мірою залежить й готовність всієї економіки України до ефективного функціонування в нових економічних умовах. І хоча, можна стверджувати, що банківська система є найрозвинутішою складовою фінансового сектора України, вона потребує подальшого значного розвитку та невідкладного реформування.

Література

1. Рилова К. О. Менеджмент проблемних банків у процесі стабілізації банківської системи України (на прикладі санаційного банку) / К. О. Рилова // Магістеріум. Економічні студії. – Випуск 56 – 2014р. – С. 97

2. Національне рейтингове агентство «Рюрік» – Аналітичний огляд банківської системи України за І квартал 2018 року [Електронний ресурс]: Режим доступу – http://rurik. com. ua/documents/research/bank_system_1_kv_2018. pdf

д. е. н., професор Прушківська Е. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК: ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Економічне зростання є необхідною, але не достатньою умовою розвитку. Само по собі, економічне зростання, не є самоціллю, але воно дозволяє індивідууму та суспільствам реалізувати такі важливі завдання, як позбавлення від голоду та бідності, виснажливої праці, а також формує резерви для підтримки охорони здоров'я, освіти, соціальної інфраструктури та інших цілей розвитку.

Зазвичай економічне зростання співвідносять зі збільшенням рівня зайнятості. Однак останнім часом економічне зростання не трансформувалося в зростання зайнятості. Зокрема, якщо в 1980-х

рр. тривідсоткове зростання ВВП давало одновідсоткове зростання зайнятості, то вже в 1990-х рр. тільки восьмивідсоткове зростання ВВП давало такий же результат в збільшенні зайнятості. З початку 2000 рр. розрив між бідними і багатими стрімко збільшується в усіх країнах і повсякчас. Наприклад, в країнах ОЕСР він найбільший за 30 років. Безперечно нерівність тісно пов'язана з економічною і політичною нестабільністю.

Для вирішення вище зазначених проблем, з'являється концепція інклюзивного розвитку. Базові положення розроблялися низкою вчених з академічних кіл та практиків. Зокрема, ці положення були, розвинені учасниками Комісії зі зростання та розвитку, яку очолював лауреат Нобелівської премії Майкл. Спенс. В 2008 р був зроблений перший звіт «The growth report. Strategies for Sustained Growth and Inclusive Development» [1].

Концепція інклюзивного розвитку була досить швидко сприйнята широким колом фахівців, але на сьогодні не існує єдиного визначення поняття «інклюзивний розвиток». Так, Світовий банк визначає інклюзивне розвиток як високе і стійке зростання (важлива умова зниження рівня бідності), широко поширене по усім секторам економіки, що залучає значну частину трудової сили і характеризується рівністю можливостей в доступі до ринку і ресурсів

Головний акцент в даному визначенні зроблено на продуктивну зайнятість для всіх груп населення, більше, ніж на розподілі доходів. Європейська комісія по підготовці стратегії «Європа 2020» [2]. виокремлює, що інклюзивний розвиток включає в себе: повне використання трудового потенціалу, зниження бідності та її наслідків, розвиток соціального включення, усунення регіональних диспропорцій.

Базуючись на основні визначення можна виокремити ключові моменти у визначенні інклюзивного зростання: широкі цілі (не тільки збільшення доходу або ВВП); всебічний розвиток людського капіталу; скорочення нерівності і бідності; важливість активної участі індивідууму в економічному житті, а не тільки в розподілі доходу; отримання вигоди широкими верствами населення, особливо дітьми, жінками, людьми похилого віку; дбайливе використання природних ресурсів і захист навколишнього середовища.

Акцент на концепцію інклюзивного зростання при пошуку адекватних моделей соціально-економічного розвитку можна вважати виправданим з позиції ключових викликів, які стоять перед сучасною цивілізацією. Серед них особливо відзначаються безробіття і неповна занятість, ризики, пов'язані з із зміною клімату, глобальні епідемії, а також економічні кризи пов'язані з циклічним розвитком .

В країнах світу приймають програмні рішення на державному та міждержавному рівні, в основі яких є концепція інклюзивного розвитку. В низці країн, на базі узгоджених індикаторів розробляються національні стратегії інклюзивного розвитку.

Важливими складовими цих концепцій є постійна підтримка інновацій, що є запорукою успішного економічного і соціально політичного розвитку країни. Значного поширення набуває мережевої економіки знань, яка немислима без глобального колективної творчості, трансфера і використання високих технологій, тісної взаємодії бізнесу, науки та освіти, а також випуску унікальної наукомісткої продукції. Відповідно до моделі національної інноваційної системи, розробленої ОЕСР, в її центрі розташовується бізнес, орієнтований на інновації. Бізнес занурений в середовище сформоване розвиненою наукою, цілісною системою освіти та виваженою політикою держави, яка стимулює інноваційний процес. Важливою складовою цих концепцій є кількісне зростання та підвищення якості інженерно-технічного персоналу, вчених та викладачів. Ступінь інноваційних можливостей країни вимірюється цілою низкою індексів, включаючи глобальний інноваційний індекс й індекс знань. У них ключовими є компоненти, пов'язані з якістю людського капіталу (освіта, підготовка та перепідготовка кадрів), інформаційною інфраструктурою, підприємництвом, орієнтованим на знання, високим рівнем технологій і складними бізнес-процесами.

Варто відзначити комплексний зміст проблеми розвитку й зростання та його інтегрованість в структурні реформи, які забезпечують диверсифікацію економіки і перехід її на зелені принципи (збільшення частки відновлювальних джерел енергії) господарювання. На сучасному етапі розвитку країн важливим є

залученість в процес розвитку різноманітних секторів економіки (не тільки високотехнологічних) при спеціальному акценті на інфраструктуру в якості необхідної умови та майбутніх перспектив. Результатом цього є формування суспільства, в якому всі групи населення задіяні у продукуванні та використанні економічних благ, що в кінцевому рахунку призведе до зростання доходів й добробуту, а також прискорить темпи економічного зростання.

Література

1. The Growth Repor. Strategies for Sustained Growth and Inclusive Development The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:// http://siteresources. worldbank. org/

2. Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Brussels, EC, 2010. 34 p. URL: http://ec. europa. eu/europe2020/index_en. htm.

д. е. н., професор Прушківський В. Г.
аспірант кафедри економічної теорії та підприємництва Буряк В. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО МІСТА ПІД ВПЛИВОМ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

На сучасному етапі активізується вплив глобалізаційних процесів на розвиток країни в цілому, регіонів та міст зокрема. Розвиток міст є безперервним процесом, який має здійснюватися системно, тобто у відповідності до заздалегідь прийнятої стратегії – «документу, який закріплює перелік довгострокових дій, які позитивно сприймає більшість населення, для досягнення публічно обговорених і сприйнятих суспільством цілей. Крім того, вона має спиратись на наявний у країни потенціал й ураховувати тенденції його розвитку у світлі глобальних трансформаційних процесів [1, с. 18]. «Розробка стратегії здійснюється поетапно, кожних з яких є по-своєму

важливим, а тому потребує створення передумов для його успішного проходження» [2].

Метою розвитку міста є створення умов для покращення добробуту населення, вирішення його нагальних соціальних проблем на основі підвищення ефективності функціонування місцевої економіки через більш ефективне використання економічного, природно-ресурсного та людського потенціалу на засадах поступового досягнення європейських стандартів життя. Запровадження стратегічного планування на місцевому рівні є однією з базових умов для повноцінного та ефективного виконання функцій органами місцевого самоврядування.

В теорії стратегічного управління існує низка підходів, які визначають основні принципи побудови стратегій розвитку. Так, зокрема, Н. Копилова припускає декілька стратегій розвитку міста, а саме: 1) на базі та в межах певної державної програми. В цьому випадку є значний ризик втрати особливостей місцевого розвитку, неврахування особливостей конкретного міста; 2) через індивідуальне вирішення проблем кожного мешканця міста, створення умов для самореалізації кожного. Проте така стратегія є цінною тільки для тих членів громади, хто має можливості сам себе забезпечувати; 3) через соціальний розвиток, який забезпечується самою громадою. У цьому випадку виникає значна ймовірність ризику щодо неможливості вирішити низки нагальних проблем через відсутність необхідних ресурсів і неможливість залучення зовнішніх ресурсів; 4) інтегральний підхід, що поєднує різні стратегії за рахунок використання потенціалу територіальної громади та конкретного громадянина, на основі раціонального поєднання державних, регіональних й місцевих інтересів і потенціалів. Потенціал є прихованим ресурсом, що може бути збільшеним та реалізованим під час певних спільних і скоординованих дій. З урахуванням доцільності використання саме інтегрального підходу стратегія соціального розвитку міста має розроблятися, плануватися і реалізовуватися спільними зусиллями всіх місцевих «агентів змін» [3].

Найбільш поширеними і ефективними підходами до формування та реалізація стратегій розвитку міста є дві моделі.

Аналіз моделей формування стратегії розвитку міст дозволяє визначити спільні риси, серед яких необхідно виокремити:

– формування стратегій має схожу методичну основу: на першому етапі проводиться загальний аналіз можливостей та загроз розвитку, який є основою для формулювання місії, цілей та завдань розвитку; на наступних етапах зазначаються механізми та інструменти реалізації визначених цілей та завдань; визначається система моніторингу за реалізацією стратегії;

– підходи до формування стратегій стійкого розвитку часто спираються на відповідні методичні підходи формування стратегій економічного та соціального розвитку, що призводить до ігнорування екологічних факторів розвитку;

– відсутність системи планування та прогнозування розвитку, цілей, загроз, можливостей, системи показників (моделей) та індикаторів, ігнорування обмежень та потреб розвитку в кінцевому документі призводить до формування стратегій, які мають швидше декларативний характер. Такі недоліки, зокрема, характерні для українських стратегій розвитку.

Варто зауважити, що формування стратегії розвитку міста залежить від конкретних завдань більш низького рівня «дерева цілей». Кожне місто формулює свою унікальну місію, наприклад: бути «відкритим містом», міжнародним містом та містом культури; перетворитись на «столицю інформації ЄС» та «центр транспортних перевезень»; розвиватись як центр технологічних інновацій; набути статусу європейської метрополії [4, с. 68].

Таким чином, саме стратегія може слугувати інструментом координації зусиль усіх зацікавлених сторін – населення, місцевої влади, держави, господарюючих суб'єктів, громадських організацій шляхом узгодження можливості об'єднання ресурсів для досягнення спільних цілей.

Література

1.Лисицкий В. Украина никогда не имела стратеги своего развития / В. Лисицкий // Бизнес. – 2005. – № 46. – С. 18–19.

2.Мельниченко О. А. Особливості формування та реалізації державної політики підвищення рівня та якості життя населення / О. А. Мельниченко // Демократичні стандарти професійного навчання та діяльності публічних службовців: теорія, практика : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 22 березня 2007 р.) : у 2 ч. – Львів : Вид-во ЛРІДУ НАДУ, 2007. – Ч. 2. – С. 342–345.

3.Копилова Н. Технологія розробки міських стратегій соціального розвитку / Н. Копилова // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Одеса : Вид-во ОРІДУ НАДУ, 2009. – № 4. – С. 207–210.

4.Стратегія економічного і соціального розвитку України на 2004–2015 роки «Шляхом європейської інтеграції» / Кабінет Міністрів України. – Офіційне видання. – К.: Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України, 2004. – 416 с.

магістрант кафедри МЕВ Сизоненко А. О.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ДИНАМІЧНОСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН

Глобальні зміни, котрі визначають особливості діяльності підприємств на глобальному ринку, призводять до підвищення рівня конкуренції як на внутрішньому, так і міжнародному ринках. Для того, щоб витримати жорстку конкурентну боротьбу та ефективно організувати свою діяльність підприємству потрібно розробити бізнес-стратегію. Бізнес-стратегія відіграє важливу роль, оскільки дозволяє виокремити проблеми, напрями, а також сформулювати умови формування ділового середовища.

Значна кількість важливих стратегічних питань, котрі виникають у процесі діяльності підприємства потребує їх чіткої систематизації шляхом побудови чіткої бізнес-стратегії. Серед найважливіших напрямів формування ділової стратегії доцільно виокремити три: досягнення лідерства у мінімізації витрат, диференціація продукції, сегментування та позиціонування.

Умовами забезпечення цих напрямів є висока якість продукції, значний рівень техніко-технологічного розвитку, розвинена система маркетингу.

Розглядаючи питання стратегій бізнесу підприємства, зауважимо, що формування бізнес-стратегії залежить від типу підприємства:

– на вузькопрофільному (однобізнесовому) підприємстві його ділова (бізнес) стратегія, як самостійної бізнес-одиниці, є одночасно його загальною (корпоративною) стратегією;

– для мультибізнесових підприємств розробляються бізнес-стратегії кожної його бізнес-одиниці на основі загальної стратегії.

З теоретичної точки зору в загальному розумінні бізнес-стратегія визначає шляхи досягнення підприємством бажаного результату в певній сфері діяльності або сегменті ринку. В якості результату можна виокремити стабілізацію, зростання чи скорочення.

Процес розробки бізнес-стратегії будь-якого підприємства являє собою певну послідовність кроків – алгоритм. Для розробки бізнес-стратегії необхідною є послідовна реалізація таких кроків:

– визначення і чітке формулювання місії та цілей підприємства в цілому та його структурних підрозділів зокрема на основі загальної стратегії;

– визначення внутрішнього потенціалу підприємства та аналіз його зовнішнього середовища;

– узагальнююча оцінка зовнішніх та внутрішніх чинників, уточнення стратегічних цілей та визначення способів їх досягнення, тобто відбувається формування стратегічних альтернатив, які можуть бути фактично реалізовані;

– вибір стратегії підприємства, прийняття певних рішень щодо майбутнього функціонування та розвитку підприємства з метою отримання певної позиції на ринку та втримання її протягом тривалого періоду;

– сформована бізнес-стратегія.

Таким чином, бізнес-стратегія підприємства – це напрям альтернативної поведінки підприємства, результатом дотримання якого є успішна діяльність протягом тривалого періоду часу як підприємства в цілому, так і його структурних підрозділів зокрема.

На нашу думку, корисним при розробці бізнес стратегії підприємства є принципи, запропоновані Ч. Кімом та Р. Моборном у своїй науковій праці «Стратегія глибокого океану» [1]. Вчені виокремлюють шість принципів, яких потрібно дотримуватися підприємству, котре бажає збільшити попит на свою продукцію та розширити ринок збуту:

1) принцип полягає у тому, щоб розглядати в якості конкурентів не тільки представників своєї галузі, але й компанії, які працюють в альтернативних галузях;

2) принцип передбачає, що, досліджуючи основні стратегії компанії в середині галузі (зазвичай альтернативи – низькі ціни або висока якість), потрібно відмовитися від цієї альтернативи і з'ясувати, які додаткові фактори, окрім ціни та якості, впливають на вибір клієнтів та їх врахування як ключових для формування своєї бізнес-стратегії в галузі;

3) принцип характеризується тим, щоб правильно визначити основну (ключову) ланку покупців-споживачів продукту бізнесу компанії, на яких слід орієнтувати свій новий продукт;

4) принцип полягає в тому, щоб визначити і розглянути додаткові продукти та послуги, які матимуть цінність для споживачів-покупців;

5) принцип визначається аналізом функціональної та емоційної привабливості продукту для покупців, адже в одних галузях конкуренти акцентуються на функціональній корисності, а в інших – на свідомості та смаках покупців;

6) принцип являє собою формулювання майбутніх планів та чітке визначення можливостей для створення продукту для нового ринку, створення інноваційної цінності.

На основі обґрунтування теоретичних аспектів бізнес-стратегії та особливостей її побудови, можна підсумувати, що, як правило, підприємства дотримуються традиційних стратегій,

що зорієнтовані на боротьбу в існуючому ринковому середовищі. Такі стратегії спрямовані на перемогу над конкурентами в галузі та на ринку й ґрунтуються на експлуатації існуючого попиту за умови дотримання компромісу в стратегічному виборі альтернативи між цінністю та витратами. Але в сучасних умовах виникає необхідність зміни поглядів на побудову бізнес-стратегій для досягнення довгострокового успіху, який передбачає формування бізнесу із розгалуженим ринком і значним рівнем попиту на продукцію.

Література

1. Ким В. Чан Стратегия глибокого океана / В. Чан Ким, Р. Мотоборн. – М: Манн, Иванов и Фербер, 2016. – 304 с.

магістр кафедри МЕВ Сєдова Д. О.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

СТРАХУВАННЯ ЯК МЕТОД РОЗПОДІЛЕННЯ РИЗИКІВ У МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

В ринковій економіці кожен суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності забезпечує свою фінансову стабільність самостійно. Організації, що орієнтовані на ЗЕД, здійснюють підприємницьку діяльність на свій страх і ризик, тому можуть втратити майно або не отримати прибуток, що очікують. Прояви сил природи, пожежі, техногенні аварії, протиправні дії третіх осіб, невиконання зобов'язань контрагентами та інші події для таких організацій є об'єктивними факторами ризику [1, с. 5].

Страхування відіграє роль економічного стабілізатора, механізму захисту від ймовірних втрат в будь-якій галузі національної економіки. Страхування придає виключну міцність взаємовідносинам всіх учасників міжнародного ринку та створює умови для його успішного функціонування. Для підприємств-учасників зовнішньоекономічної діяльності це виражається в додаткових гарантіях своїх обов'язків перед партнерами по бізнесу, для держави – в інфраструктурі внутрішнього та зовнішнього ринку, що гармонійно розвивається.

Питання природи виникнення ризиків, методів та прийомів їх мінімізації останнім часом знаходиться в полі зору науковців. Зокрема, дослідник Бовтунов І. Ю. у своїй роботі пропонує ряд інструментів, за допомогою яких можна звести ризики у зовнішньоекономічній діяльності підприємств до мінімуму: аналіз зовнішнього середовища підприємства, що дозволяє знизити рівень невизначеності, що супроводжує прийняття рішень в умовах сучасної економіки; збір актуальної інформації для аналітичної роботи; створення неформальних зв'язків з елементами транспортної інфраструктури, що дозволяє отримувати актуальну інформацію; страхування угод і товарів від конкретних ризиків [2, с. 239–240].

Окрім цього, в останні роки все більше розповсюдження у світі отримує такий вид діяльності, як управління ризиками, що вперше з'явився у США на початку 1960-х років. Управління ризиками є результатом практичного використання у діяльності підприємств та організацій принципів страхового захисту в сучасних умовах з метою мінімізації збитків, що наносяться різноманітними випадковими подіями.

При цьому основними передумовами розвитку управління ризиками є:

– укрупнення масштабів бізнесу та розширення його географічних меж;

– використання обладнання та техніки, що дорого коштує;

– поява нових факторів ризику, що загрожує підприємницькій

діяльності [3, с. 42].

Оскільки поняття «ризик» не є однобічним та існує велика кількість критеріїв класифікації, тому відповідно існує великий набір інструментів, методів і процедур управління ризиком.

Аналіз основних підходів до мінімізації несприятливого впливу ризиків та їх фінансових наслідків дає змогу відокремити низку загальних методів управління ризиком, до яких відносяться скасування, запобігання, поглинання та розподілення ризику. Зокрема методами розподілення ризику є страхування, сострахування та перестрахування.

Складові частини процесу управління ризиком при всій своїй специфіці не мають чітко визначених меж. Вони тісно взаєпов'язані одна з іншою. Сукупність економічних відносин по недопущенню несприятливих подій, що носять випадковий характер, стриманню негативних наслідків та компенсації збитків, що виникають в результаті цих подій, представляють собою страховий захист.

В страхуванні управління ризиком необхідно на стадії визначення можливих видів страхових послуг, при встановленні договірних відносин між страховиком та страхувальником. Для забезпечення страхового захисту страховиками використовуються наступні прийоми управління ризиками: ідентифікація ризику, оцінка ризику, передача ризику, контролювання ризику, фінансування ризику.

Страхування – один із найбільш часто використовуваних методів фінансування ризиків, який належать до процедури передачі ризику. Сутність цього методу управління ризиком полягає в передачі відповідальності за відшкодування можливого збитку іншому суб'єкту, що спеціалізується на таких операціях, – страховій компанії. Використання страхування означає зниження участі, а іноді навіть повну відмову самого виробника від участі в покритті збитків за рахунок перекладання свого ризику на страхову компанію за певну плату [4, с. 298].

Власне тому, що страхування є елементом управління ризиками, з їх загальної маси виділяють ризики, котрі можна або доцільно страхувати. До їх числа відноситься більшість природних та антропогенних, а також майнових та особових ризиків.

Наведені вище методи управління ризиками не є взаємовиключними. Крім того, чим збалансованішою та різноманітнішою стає система управління ризиками, ти більш передбачуваним та ефективним стає результат її використання.

Література

4. Миляева М. Б., Громова С. В. Страхование рисков организаций, ориентированных на внешнеэкономическую деятельность : учебник. Москва : ВАВТ Минэкономразвития России, 2016. 276 с.

5. Бовтунов И. Ю. Риски во внешнеэкономической деятельности предприятий. Молодой ученый. 2017. №20. С. 237–

240. URL https://moluch. ru/archive/154/43611/ (дата звернення: 25.09.2018)

6. Блау С. Л., Романова Ю. А. Страхование внешнеэкономической деятельности: учеб. пособ. Москва : ИТК «Дашков и К°», 2017. 176 с.

7. Двойнос А. Л. Страхування як інструмент управління ризиками аграрного виробництва. Економічні науки. 2013. №21. С. 297–301

к. т. н., доц. Ситников М. М.
Запорізький національний технічний університет

ЗАЛУЧЕННЯ ДОСВІДУ ЄС ДЛЯ ПРИСКОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Суттєвим інструментом активізації соціально-економічного розвитку є перехід економіки до ефективного застосування інновацій з використанням досвіду інноваційної політики Європейського Союзу. Інноваційна політика ЄС побудована на удосконаленні механізмів і засобів стимулювання інноваційної діяльності на всіх рівнях, а також забезпеченні інституційної підтримки науково-технічного рівня розвитку з застосуванням таких інституцій, як науково-технічні парки, наукові, технічні, інвестиційні центри та інкубатори, венчурні компанії тощо. Важливу роль при цьому відіграє фінансування інноваційної діяльності. Окреме місце в інституційній системі інноваційного розвитку в ЄС слід відвести інноваційним кластерам які разом з технологічними платформами є основним механізмом впровадження інновацій.

Стратегія розвитку ЄС побудована на пріоритетах інтелектуального, сталого та соціально-інтегрованого зростання в межах інноваційного союзу, що забезпечить не тільки розвиток науково-технічної і інноваційної політик, а буде сприяти вирішенню основних проблем людства, пов’язаних з охороною здоров’я, демографією, кліматом та ефективністю використання ресурсів [1].

Мета роботи – на підставі дослідження інноваційної політики ЄС, аналізу ефективності економічного розвитку,

проблем інноваційних процесів та загальної динаміки надходження інвестицій в Україну, визначити та запропонувати шляхи підвищення темпів інноваційно-інвестиційної діяльності та зростання соціально-економічного потенціалу країни. Відповідно до мети у роботі було поставлено наступні завдання: дослідити побудову та особливості інноваційної політики ЄС, проаналізувати динаміку надходження інвестицій та інноваційну активність підприємств в Україні і розробити пропозиції щодо активізації інноваційно-інвестиційного розвитку. В ЄС інноваційний розвиток спрямований на ефективну взаємодію організаційно-правових, інформаційних, фінансових та інституційних складових. Основою економічного розвитку є взаємодія регіональної влади, яка займається розвитком інноваційної інфраструктури і кластерною політикою, та держави, що вирішує загальнонаціональні проблеми. При цьому регіональний економічний розвиток, започаткований на наукових дослідженнях, нової техніці та інноваціях є пріоритетним . Кожна з країн має переваги з того чи іншого критерію [2]. Інноваційна політика ЄС основана на розробці нормативних документів призначених для підтримки інновацій та розвитку підприємницької діяльності і виваженої стратегії розвитку яка передбачає стійке, всеосяжне економічне зростання. Інноваційна діяльність в ЄС базується на скоординованій співпраці у наступних напрямках:

– аналіз та прогнозування перспективних та пріоритетних напрямків розбудови інноваційної стратегії;

– організація широкомасштабного інформування з проблем інноваційного розвитку;

– організація інституційно-адміністративних структур;

– утворення інфраструктури за для забезпечення інноваційного розвитку;

– фінансування інноваційних розробок та втілення нововведень.

Ці напрямки та сучасна європейська науково-технічна політика в каїнах ЄС та асоційованих країнах успішно реалізується у рамках програми розбудови європейського дослідницького простору (European Research Area) (ЄДП), Стратегії Європа 2020, ініціатив «Інноваційний Союз»,

«Європейський науковий простір» (ЄНП) та «Інноваційна ініціатива 2000» [2,3]. Однією з головних цілей Стратегії Європа 2020 є залучення витрат на наукові дослідження та розробки в обсязі 3% від ВВП (інтенсивність R&D). Згідно інноваційному табло чотири країни ЄС відносяться до лідерів інновації, досягають та перевищують даний показник: Фінляндія (3,78 %), Швеція (3,37 %), Данія (3,09 %), Німеччина (2,84 %). Найменший показник у Кіпру, Словаччини, Румунії та Болгарії (від 0,48 до 0,68) [3]. Рівень інноваційного розвитку країн ЄС характеризується такими показниками як людські ресурси, підприємництво, фінансування та підтримка інновацій, відкритість та ефективність наукових досліджень, інтелектуальні активи та ін.

Встановлено, що технологічні лідери країн-членів ЄС будують свою наукову і інноваційну політику при активній взаємодії влади, наукових закладів, громадського суспільства і бізнесу, створюючи єдину інноваційну систему, що привело до розбудови європейського дослідницького простору, який будується на відкритості до світу і парадигмах відкритої науки і інновацій. Виявлено, що для вирішення задач соціально спрямованої інноваційно-інвестиційної політики, яка в кінцевому результаті передбачає зростання економіки країни, необхідно використовуючи досвід країн-членів ЄС створити умови та розробити програму залучення інвестицій і впровадження інновацій на державному і регіональному рівнях, яка б передбачала пільгове кредитування і оподаткування інноваційних розробок, з відповідним європейським нормам їх фінансування із коштів Держбюджету.

Література

1. Розвиток новітніх форм міжнародної економічної інтеграції на початку XXI століття: монографія / О. І. Шнирков, А. С. Філіпенко, Р. О. Заболоцька та ін.: за ред. О. І. Шниркова. –К.: ВПЦ «Київський університет»,2016.– 415 с.

2. Полякова Ю. В. Порівняльна характеристика інноваційної діяльності ЄС та України / Ю. В. Полякова // Інноваційна економіка.–2014.–№6.– С.37–42.

3. Землянкін А. І. Нова інноваційна політика Європейського Союзу: досвід для України / А. І, Землянкін, І. Ю, Підоричева // Регіональна економіка.– 2013.–№2.–С.193–201.

Ситников М. М.
доктор філософії, доцент кафедри міжнародних економічних відносин Запорізького національного технічного університету, м. Запоріжжя
Рибалка Т. І.
магістр спеціальності «Міжнародні економічні відносини» Запорізького національного технічного університету, м. Запоріжжя

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСУВАННЯ ЕКСПОРТУ В УКРАЇНІ

Перспективи розвитку міжнародної торгівлі в розвинених країнах світу забезпечені державною підтримкою фінансування та страхування експортних операцій, що здійснюється через Експортні Кредитні Агентства (ЕКА) [1]. Страхування експортних кредитів довело свою здатність стимулювати експорт та підвищувати конкурентоспроможність національних експортних галузей. За допомогою ЕКА багато країн інтегрувалися у світову торгівлю [2]. Найдавніші ЕКА були створені у 1910-х роках у Великій Британії та Німеччині. До кінця 70-х років більшість розвинутих країн уже мали ЕКА. На сьогодні у світі існує більше п'ятдесяти ЕКА, пік їх створення припадає на 90-ті роки минулого сторіччя, коли вони були відкриті в країнах із перехідною економікою та країнах, що розвиваються [3].

ЕКА представляють собою окремі страхові агентства, банки або департаменти міністерств, які реалізують державну політику підтримки експорту шляхом здійснення страхування експортних політичних і комерційних ризиків та надання гарантій з метою забезпечення конкурентоспроможних умов просування продукції/послуг своїх підприємств на міжнародні ринки та стимулюють і забезпечують гарантії інвестицій за кордон.

Офіційні експортні кредитні агентства надають захист від ризиків, що не обертаються на ринку. Тому мета офіційних ЕКА – закрити цю прогалину ринкового механізму. За правилами СОТ експортні субсидії загалом

заборонені. Страхування експортних кредитів дозволене відповідно до Угоди СОТ про субсидії та компенсаційні заходи за умови, що страхові премії достатні для покриття довгострокових операційних витрат та втрат за застрахованими кредитами – тобто підтримане державою страхування експортних кредитів не переростає в експортні субсидії.

Серед держав-членів ОЕСР, які є промислово розвинутими або з економікою, яка перебуває в процесі становлення, є консенсус щодо того, що експортери повинні конкурувати за ціною та якістю своїх товарів та послуг, а не на основі найвигідніших умов залучення фінансування. ЕКА пов'язані з державами, а тому повинні покривати лише ризики, які відмовляється брати на себе приватний сектор. Тобто йдеться про операції з середнім та довгим строком повернення поза межами індустріалізованих країн з високим рівнем доходу.

У 2017 році в нашій державі була прийнята Експортна стратегія України («дорожня карта» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017–2021 роки [4], яка передбачає створення ЕКА, проте на сьогодні відсутні реальні заходи щодо стимулювання експортного потенціалу України. Українській ЕКА потрібен час, для професійної підготовки своєї діяльності, та для налагодження відносин на міжнародних форумах експортно-кредитних агентств, таких як Робоча група ОЕСР з експортних кредитів та кредитних гарантій або Комітет Празького клубу Бернського союзу. За домовленістю з МВФ, робота ЕКА не розпочнеться, поки всі витрати та необхідний капітал на наступні три роки не будуть визначені та включені у державний бюджет [3].

В Україні основними цілями і завданнями діяльності ЕКА повинні стати: забезпечення стабільності експорту високотехнологічних товарів; підвищення конкурентоспроможності українських товарів на світових ринках і, зокрема, у міжнародних тендерах; впровадження сучасних, визнаних СОТ і ОЕСР фінансово-кредитних технологій у зовнішній торгівлі та механізмів державної підтримки експорту. Виконуючи ці завдання система державної фінансової підтримки експорту через ЕКА дозволить: поліпшити умови для активізації зовнішньої торгівлі

вітчизняних підприємств і підтримати їх у конкурентній боротьбі із зарубіжними виробниками; вирівняти торгівельний баланс країни; наблизити інституційно-організаційні аспекти зовнішньоторговельної діяльності до світових стандартів.

Отже, створення в Україні Експортного кредитного агентства вплине не лише на фінансування і страхування експорту, що в свою чергу допоможе підприємствам-експортерам нарощувати експорт, але це призведе до покращення соціально-економічного становища країни в цілому.

Література

1. Ярошенко С. Розвиток торгового фінаснування: необхідність створення експортного кредитного агенства в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://oldconf. neasmo. org. ua/node/832

2. Експортно-кредитне агентство по-українськи. Що треба відремонтувати, щоб запрацювало [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://voxukraine. org/uk/eksportno-kreditne-agentstvo-po-ukrayinski-shho-treba-vidremontuvati-shhob-zapratsyuvalo/

3. Політика сприяння експорту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. ier. com. ua/files/publications/Books/2. Export_promotion_policy. pdf

4. Про схвалення Експортної стратегії України («дорожньої карти» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017–2021 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www. kmu. gov. ua/ua/npas/pro-shvalennya-eksportnoyi-strategiyi-ukrayini-dorozhnoyi-karti-strategichnogo-rozvitku-torgivli-na-20172021-roki

к. е. н., доц. Титаренко Л. М.,
магістр Клименко А. С.
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка, м. Полтава

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

За остання роки зовнішньоекономічна політика України здійснювалася у складних умовах, що визначаються зовнішніми та внутрішніми факторами. Економічні відносини України з іншими державами регулюються відповідними міжнародними договорами та нормами міжнародного права. Правовий статус суб'єктів господарської діяльності інших держав на території України визначається цими договорами. Держава, згідно з Законом «Про зовнішньоекономічну діяльність», може укладати, виконувати і денонсувати міжнародні договори з питань зовнішньоекономічної діяльності, а також договори, які стосуються таких питань.

Інклюзивний розвиток національної економіки визначається аналітиками як успішна спроба глобального пріоритету, що є основою плідного динамічного і справедливого розвитку держави [1]. Сучасний економічний розвиток України та її інтеграція в європейський простір значною мірою залежать від таких факторів як використання новітніх технологій, наявність наукомісткого виробництва, а також розвиток людського капіталу. Інновації в усіх сферах діяльності мають вирішальне значення для диверсифікації виробництва, підвищення продуктивності економіки та зростання виробництва товарів з більшою доданою вартістю. З метою розширення зовнішньоекономічної діяльності, поступового переходу до більш інноваційної економіки, необхідно сприяти залученню прямих іноземних інвестицій

Тому вагомою складовою зовнішньоекономічної політики є залучення інвестиції в національну економіку. Надходження коштів до виробництва забезпечує збільшення його обсягів, модернізацію засобів виробництва, а також

підвищення рівня ринкової конкуренції, платіжного балансу, розвитку інвестиційної інфраструктури. Інвестори на власний розсуд визначають доцільність розміщення коштів у тих чи інших країнах світу, даючи оцінку інвестиційному клімату. Одним з основних інструментів такої оцінки є Індекс інвестиційної привабливості. За даними Європейської Бізнес Асоціації Індекс інвестиційної привабливості України в 2017 р. склав 3,03 балів за 5-ти бальною шкалою (2,88 бали у 2016 р.). У першій половині 2018 року цей показник є також на рівні вище трьох балів, означає позитивні зрушення [2].

Основним напрямом зовнішньоекономічної діяльності України є розвиток і поглиблення торгово-економічного співробітництва з різними країнами світу. Однією з головних передумов ефективного функціонування національної економіки, запорукою її динамічного розвитку є розширення експортного потенціалу. Відповідно, стратегічним завданням є масштабне зростання присутності України на зовнішніх ринках. Часткова або повна втрата традиційних ринків, яка відбулася протягом останніх років, підсилює необхідність пошуку ефективних рішень для розвитку експорту української продукції. Негативне сальдо торгівлі товарами в першому півріччі 2018 року збільшилося до 2,66 млрд. доларів США [3].

Організаційний, технологічний, інноваційний та інфраструктурний розвиток сфери міжнародної торгівлі потребує запровадження нових підходів до реалізації зовнішньоекономічної політики, а також широкого впровадження новітніх наукових та інформаційних технологій у виробничі та торговельні процеси. Позитивним кроком є затвердження урядом Експортної Стратегії України на 2017-2021 роки, що визначила пріоритетні сектори економіки з метою підтримки розвитку експорту. Головне завдання її є підвищення конкурентоспроможності українського експорту шляхом усунення перешкод та визначення конкретних можливостей за допомогою чітких кроків.

Обмеження доступу до традиційних експортних ринків спонукає до географічної диверсифікації експорту української продукції, готовності до змін кон'юнктури на міжнародних ринках та пошуку нових перспективних ринків збуту.

Зовнішньоекономічна політика повинна сприяти створенню механізму експорту готової продукції замість сировини, що буде реалізуватися у рамках принципів конкуренції, прозорості та формування доданої вартості.

Водночас масштабність змін зовнішньоекономічної політики вимагає точної координації у формуванні ефективної державної інноваційної політики. Це забезпечить реалізацію заходів для виходу на сучасний рівень виробничої і технологічної бази та запровадження механізмів заохочення інноваційної діяльності.

На сьогодні наукові дослідження та розробки є запорукою швидкої інноваційної трансформації у світовий ринок. Середньостроковим планом пріоритетних дій Уряду на період до 2020 року передбачено створення Офісу розвитку інновацій, метою якого є підтримка та заохочення розвитку інноваційних підприємств та стартапів шляхом забезпечення їх фінансування, необхідними консультаційними послугами та технічною допомогою на всіх етапах від інноваційної ідеї до кінцевого продукту

Загалом в умовах інклюзивного розвитку національної економіки зовнішньоекономічна політика уряду країни, повинна бути спрямована на оптимальне використання ресурсних можливостей, водночас бути комплексною і ґрунтуватися на чітко визначених у часі та просторі національних цілях і пріоритетах.

Література

1. Гриценко А. А. Економіка України на шляху до інклюзивного розвитку /А. А. Гриценко //Економіка і прогнозування. – 2016. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eip. org. ua/? page_id=526&lang=en&aid=623

2. Індекс інвестиційної привабливості України торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nachasi. com/2018/07/11/indeks-investytsijnoyi-pryv

3. В Україні погіршився один з основних економічних показників [Електронний ресурс]. – Режим доступу: /ukrstat. gov. ua/druk/publicat/kat_u/2018

магістрант кафедри МЕВ Труш О. М.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ВЕКТОР СПІЛЬНОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС – ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Вагомість сільських територій у відтворенні економічного та соціального капіталу України зумовлює стійку актуалізацію необхідності обґрунтування й удосконалення механізмів імплементації політики їх розвитку. Усвідомлення виключної ролі сільських територій у процесах вирішення сучасних соціально-економічних проблем, таких як: підтримка продовольчої безпеки, подолання бідності, зниження рівня безробіття та інших, призвели до остаточного цілеспрямованого зміщення векторів Спільної аграрної політики (САП) ЄС в напрямі забезпечення сталого та інклюзивного сільського розвитку.

Основним засобом матеріалізації політики розвитку сільських територій є інвестиційна діяльність, концептуальна трансформація якої відбувається паралельно з еволюцією методологічних підходів і практичних моделей сільського розвитку. При цьому слід зазначити, що ефективність змін інвестиційної політики забезпечується в контексті збереження (декларування в стратегічних документах ЄС (Лісабонська стратегія, стратегія «Європа 2020» та ін.) і дотримання інституційних принципів її імплементації, зокрема: комплементарність і узгодженість, розділене управління та координація, партнерство, пропорційність і субсидіарність, дотримання законодавства ЄС і національного законодавства країн-членів, гендерна рівність, недопущення дискримінації, сталий розвиток [1]. Ідентифікуювальними характеристиками сучасного механізму інвестиційного забезпечення розвитку сільських територій є його пріоритетні цілі та напрями реалізації, джерела фінансування й інструменти трансформації інвестиційних активів у суспільні блага. Цільова орієнтація інвестиційного забезпечення сільського розвитку формується в результаті взаємоузгодження стратегічних напрямів розвитку ЄС, цілей загальноєвропейської інвестиційної політики та пріоритетів САП. А саме: розвиток інновацій, управління кліматичними змінами, підвищення енергоефективності, зростання

рівня зайнятості населення для формування продуктивнозайнятого й соціально інклюзивного суспільства; зміцнення Європейського територіального співробітництва з метою досягнення економічної, соціальної та територіальної згуртованості, подолання бідності. Інвестиційна діяльність у зазначених напрямах повинна бути не лише засобом матеріалізації політики сільського розвитку, а й способом максимізації соціально-економічного та екологічного ефектів реалізації стратегії «Європа 2020», спрямованої на досягнення розумного, сталого та інклюзивного зростання. При цьому відмінною особливістю останнього програмного періоду є акцентування суспільної уваги та зусиль на просуванні ідей соціальної інклюзивності шляхом підтримки стійкої зайнятості й партнерства між громадськими організаціями та приватним і публічним секторами економіки. Соціальна інклюзивність передбачає гарантування державою рівних прав кожному члену суспільства щодо одержання суспільних послуг і благ, а також активної участі в розвитку економіки. Для підвищення якості управління розвитком сільських територій і запобігання розпорошенню інвестиційних активів стратегічні цілі знайшли відображення в певних пріоритетах. Одним з них визначено сприяння передачі знань у галузі сільського господарства, лісового господарства та сільських територій. Другим пріоритетом інвестиційної діяльності на сільських територіях встановлено підвищення життєздатності й конкурентоспроможності всіх видів сільського господарства. Наступним напрямом інвестиційної активності на сільських територіях має бути сприяння організації виробничого ланцюга. Особливу увагу акцентовано на необхідності підвищення ефективності використання ресурсів і сприянні переходу до низьковуглецевої, кліматично стійкої економіки в сільському й лісовому господарстві та харчовій промисловості. Згідно з аналітичними даними, понад 14% сільських територій ЄС характеризуються низьким рівнем зайнятості та ВВП на душу населення. Ефективними засобами вирішення цих проблем вбачається диверсифікація сільської економіки, посилення соціальної інклюзивності. Зважаючи на зазначене, пріоритетним напрямом інвестиційної діяльності в сільській місцевості також визначено сприяння соціальній інтеграції, скорочення бідності та розвиток сільської економіки,

зокрема за допомогою підвищення доступності інформаційних і комунікаційних технологій [2]. Окреслення пріоритетів у ЄС не носить декларативного чи формального характеру. Їх суворе дотримання забезпечується особливістю імплементації інвестиційного забезпечення розвитку сільських територій, яке є мультисуб'єктним і здійснюється на основі застосування програмно-цільового підходу.

Узагальнення європейського досвіду інвестиційного забезпечення політики сільського розвитку вказує на наявність ефективного механізму акумулювання та використання фінансових ресурсів у напрямі забезпечення диференційованих потреб сільських територій. Для України проблема інвестиційного забезпечення сільського розвитку є особливо актуальною, зважаючи на недосконаліть механізму його формування. Позитивним фактом є поступова її інституціоналізація, свідченням чого є прийняття Концепції розвитку сільських територій від 23 вересня 2015 р. [3]. Разом з тим, спільність пріоритетів і цілей політики сільського розвитку в Україні та країнах-членах ЄС дає підстави стверджувати про можливості використання досвіду останніх, зокрема в частині формування спеціалізованого інвестиційного фонду розвитку сільських територій і механізму його функціонування. Національна модель інвестиційного забезпечення політики сільського розвитку також потребує розбудови сільської фінансової інфраструктури, розширення кола потенційних інвесторів і спектра фінансових послуг для громад, що в сукупності сприятиме сталому, розумному та інклюзивному зростання сільських територій, відповідно до загальноєвропейських і світових цінностей та стратегічних орієнтацій.

Література

1. Europe 2020 targets [Electronic resource]. – Mode of access : http://ec. europa. eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_en. htm.

2. Rural development 2014–2020 [Electronic resource]. – Mode of access : http://enrd. ec. europa. eu/en/policy-in-action/cap-towards-2020/rdp-programming2014–2020.

3. Концепція розвитку сільських територій : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 995-р від 23 вересня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2. rada. gov. ua/laws/show/995-2015-р.

магістр кафедри МЕВ Хромагіна Н. І.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО РИНКУ: ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Розвиток аграрного ринку України повинен здійснюватися на інноваційній основі, основою для цього слугує поєднання державної аграрної та інвестиційної політики, спрямованої на активізацію досліджень та інноваційних розробок з метою подальшого їх впровадження у виробничу діяльність вітчизняних підприємств. Інновацією в аграрному ринковому господарстві є зміни в техніці, технології, організації, екології, економіці, а також у соціальній сфері за для одержання економічного ефекту, спрямованого на задоволення певних суспільних потреб. Інноваційна модель розвитку аграрного господарства – це сукупність взаємозв'язаних організаційних структур, що здійснюють апробацію та комерційну реалізацію наукових знань і технологій та займаються виробничою діяльністю.

Здійснення державної аграрної та інвестиційної політики, гарантує розвиток аграрного ринку спрямованого на активізацію нововведень, як пріоритетної складової загальної стратегії підвищення національної конкурентоспроможності, створення умов для реалізації вітчизняними сільськогосподарськими підприємствами наступальної стратегії на зовнішніх ринках, підтримки конструктивної конкуренції на внутрішньому ринку, що буде стимулювати аграрні формування до інноваційної діяльності, забезпечення тісної інтеграції виробництва і науки, з метою сприяння випереджальному розвиткові науково-технологічної сфери.

Аграрний ринок має специфічні особливості розвитку, пов'язані з впливом на результати господарювання природних, кліматичних і економічних чинників, які в комплексі формують виробничий потенціал, що є найважливішим показником економічної оцінки аграрного ринку. Ефективність розвитку ринку аграрної продукції та його потенційні можливості визначають географічні та кліматичні умови, забезпеченість

земельними угіддями та їх якість. Розвиток світового аграрного ринку передбачає розв'язання багатьох проблем, які виникають на етапі докорінних перетворень в аграрній сфері, особливо в умовах зменшення інвестиційної активності, через значне зношування основних засобів, уповільнення не тільки розширеного, але й скорочення простого відтворення. Ці негативні тенденції призвели до зменшення обсягів виробництва аграрної продукції в Україні.

Згідно з Інформацією щодо показників зовнішньої торгівлі товарами з найбільшими торговими партнерами у І кварталі 2018р, у загальному обсязі експорту товарів порівняно з І кварталом 2017р. збільшилась частка чорних металів – з 20,3% до 22,6%, електричних машин – з 5,5% до 6,4%, деревини і виробів з деревини – з 2,4% до 3,2%. Натомість зменшилась частка зернових культур з 16,4% до 14,1%, жирів та олій тваринного або рослинного походження – з 12,4% до 10,1%, руд, шлаку та золи – з 6,7% до 6,5%, насіння і плодів олійних рослин – з 4,8% до 4,0%.

Обсяг експорту товарів до країн Європейського Союзу становив 5073,3 млн. дол., або 44,4% від загального обсягу експорту (у І кварталі 2017р. – 3982,2 млн. дол., або 38,4%), та збільшився порівняно з І кварталом 2017р. на 1091,1 млн. дол., або 27,4%.

Найбільші обсяги експорту до країн ЄС складали продукція агропромислового комплексу та харчової промисловості – 28,9% від загального обсягу експорту, недорогоцінні метали та вироби з них – 22,6%, механічні та електричні машини – 14,5%, мінеральні продукти – 13,9%.

Подолання економічної кризи в аграрному секторі вимагає формування раціональної структури виробничого потенціалу і створення сприятливих умов для його використання. Вирішення цієї багатопланової проблеми має бути комплексним, тобто охоплювати всі види ресурсів, галузі та виробничі формування сільського господарства.

Щоб створити сприятливі умови для інноваційного розвитку аграрного бізнесу в Україні, потрібно ліквідувати фінансову нестабільність сільського господарства, що стримує фінансових інвесторів. Заходи щодо фінансового оздоровлення

підприємств АПК повинні стати пріоритетними в державній аграрній політиці. Основні стратегічні напрями оновлення національного агропромислового комплексу це: розробка та впровадження технологій і біоресурсів, які дають можливість істотно підвищити якість продуктів харчування й аграрної сировини; створення і застосування технологій і біоресурсів, що сприяють здешевленню вироблюваної агропромислової продукції; створення та широкомасштабне використання технологій і основних біологічних засобів виробництва, що забезпечують випуск екологічно чистого продовольства й екологічну сільськогосподарську діяльність, переробку продукції землеробства та тваринництва.

Література

1. Бодров В. Г. Інноваційно-інвестиційна модель сталого розвитку національної економіки : навч.-метод. матеріали / В. Г. Бодров, В. О. Гусєв, В. Ф. Мартиненко. – К.: НАДУ, 2009. – 60 с.

2. Інноваційно-інвестиційне забезпечення виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств. Монографія./ О. Ю. Єрмаков, А. А. Гребеннікова, Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2011. – 140 с.

3. Гудзинський О. Д. Державна політика інноваційного розвитку національної економіки / О. Д. Гудзинський, П. В. Іванюта // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 18. – С. 98–100.

магістр кафедри МЕВ Цараненко Д. І.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

КОМПЛЕКСНИЙ АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ТА ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ВІДЕОІГОР

Популярність ігрової індустрії з кожним роком зростає, її розвиток відбувається шаленими темпами. Величезний інтерес до кіберспорту з боку спортивних знаменитостей, клубів, медіа-компаній і брендів показує, що відеоігри займають все більш важливу роль в індустрії розваг. Вони приносять інновації в технічні процеси і бізнес-моделі, а також мають унікальну здатність взаємодіяти з молодим поколінням. Традиційні та

цифрові медіа, а також спортивні компанії можуть допомогти ігровій індустрії в створенні ефективної реклами. Це партнерство є стратегічно і комерційно обґрунтованим. Вже сьогодні можна побачити фінали чемпіонатів з League of Legends і Dota 2 на звичайному телебаченні, але ж раніше їх транслювали виключно в онлайн.

Отже, ринок відеоігор є одним з найбільш динамічно зростаючих IT-ринків у світі. До такого висновку дійшли експерти відразу декількох провідних аналітичних компаній. Так, за даними агентства Newzoo, за останні п'ять років доходи від продажу відеоігор в світі збільшилися на 65%, або на 82 млрд дол., досягнувши рекордної позначки в 122 млрд дол. за підсумками 2017 року. Згідно з прогнозами, до 2020 року капіталізація світового ринку відеоігор складе 166 млрд дол., а до 2021 року – 180,1 млрд дол., що означає приріст 30% до рівня 2018 року [1].

Експерти ж консалтингової компанії SuperData Research оцінюють поточний обсяг світового ринку трохи скромніше – на рівні 104,6 млрд дол., – але при цьому прогнозують зростання майже на 40% до 2020 року [2].

Структура світового ринку відеоігор є досить різноманітною, аби задовольняти зростаючи потреби користувачів, проте найбільшим сегментом на сучасному етапі ще залишаються розваги для мобільних пристроїв: на сьогоднішній день сукупний обсяг складає 56,4 млрд дол (41%) [1].

На частку ігрових консолей припадає 25% або 34,6 млрд дол. від загального обсягу продаж. Десктопні програми займають 34% ринку (46,8 млрд дол.), з яких 3% – це браузерні онлайн-ігри, а решта 31% – завантажуванні або коробкові версії ігор.

Експерти Newzoo прогнозують, що до 2021 року структура світового ринку відеоігор зазнає такі зміни. Обсяг продажу ігор для мобільних пристроїв збільшиться на 8% (до 49%), а частки настільних і консольних додатків, навпаки, скоротяться на 3% і складуть відповідно 18 і 22% [1].

Значну частку в структурі світового ринку відеоігор сьогодні займають масові багатокористувацькі онлайн-ігри (MMO).

MMO-ігри охоплюють широкий спектр жанрів, включаючи як відомі RPG (рольові) і FPS (шутери від першої

особи), так і відносно нову категорію MOBA (стратегії з елементами RPG), до яскравих представників якої відносяться Dota2 і League of Legends. Останні використовують умовно-безкоштовну модель розповсюдження (Free-to-Play, F2P) і на сьогоднішній день займають лідерські позиції – в основному за рахунок популярності на ринках країн Азії. У 2018 році обсяг F2P-ринку склав 15 млрд дол., з яких близько 60% припадає на країни азіатського регіону [3, с. 9].

Що стосується ігор, які розповсюджуються за передплатою (Pay-to-pay, P2P), то найбільш касовими в цій категорії залишаються старі бренди, такі як World of Warcraft і Lineage 2, які продовжують утримувати призначену для користування аудиторію протягом багатьох років.

Доходи від реалізації умовно-безкоштовних ігор в рази більше, ніж платних. У тому числі це обумовлено тим, що F2P-ігри мають дорослу, платоспроможну аудиторію. Наприклад, в США середній вік користувачів умовно-безкоштовних ігор становить 32 роки, а середній річний дохід – 56 тис дол. [4].

Таким чином, на сьогоднішній день умовно-безкоштовна модель поширення залишається найбільш перспективною з точки зору монетизації, особливо з огляду на загальну тенденцію на кросплатформенність. Виходячи з цього, можна припустити, що популярність таких платформ, як F2P та MMO, з часом буде тільки зростати.

На підставі представлених даних можна зробити наступні висновки. По-перше, вже сьогодні обсяг ігрового ринку перевищує доходи кіноіндустрії, поступово наздоганяючи спортивний ринок, а доходи окремих компаній, що спеціалізуються на розробці і продажу відеоігор, складають мільярди доларів.

По-друге, згідно з прогнозами провідних дослідницьких агентств (NewZoo, Superdata і ін.) ігрова індустрія продовжить стрімке і стійке зростання як в коротко-, так і довгостроковій перспективі. Причому це відноситься як до зростання доходів компаній-учасників ринку, так і до збільшення користувальницької аудиторії. З точки зору інвестицій, на даний момент це один з найперспективніших ринків в світі.

Література

1.Newzoo Global Games Market Report 2018. URL: https://newzoo. com/insights/trend-reports/newzoo-global-games-market-report-2018-light-version/ (дата звернення: 10.09.18)

2.SuperData 2017 Esports Market Brief. URL https://www. superdataresearch. com/market-data/market-brief-year-in-review/ (дата звернення: 10.09.18)

3.Esports Market Report: Courtside-Playmakers of 2017. URL: https://www. superdataresearch. com/market-data/esports-market-report/ (дата звернення: 10.09.18)

4.96% американських геймерів грають в мобільні ігри. URL: https://app2top. ru/industry/96-amerikanskih-hardkorny-h-gejmerov-igrayut-v-mobil-ny-e-igry-126977. html (дата звернення: 10.09.18)

к. е. н., доц. Черкавская Т. М.
НТУ «Дніпровська політехніка», м. Дніпро

НЕОБХОДИМОСТЬ ФОРМИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

Экономическая глобализация стала основной тенденцией развития всех стран мира. Процессы глобализации набирают темпы, и Украина не может оставаться вне сферы их действия. Глобализация экономической деятельности затрагивает производство товаров и услуг, использование рабочей силы, технологии, инвестиции, и вызывает обострение международной конкуренции.

Создание новых знаний и технологий и их использование в интересах социально-экономического развития государства определяют роль и место страны в мировом сообществе, и уровень обеспечения национальной безопасности. Развитие, исследование и анализ инноваций в экономической сфере Украины особенно актуально в настоящее время.

Большинство исследователей указанной проблемы к основным признакам инновационной экономики относят: наличие современных информационных технологий и компьютеризированных систем; создание и оперативное внедрение

в практику инноваций различного функционального назначения; ускоренная автоматизация и компьютеризация всех сфер и отраслей производства и управления; наличие гибкой системы опережающей подготовки и переподготовки квалифицированных специалистов.

Во второй половине XX века ведущие в научно-техническом отношении страны мира создали постиндустриальное общество, в котором сектор инновационной экономики стал доминирующим.

Инновационная экономика характеризуется следующими базовыми принципами: высокий индекс экономической свободы; высокий уровень развития образования и науки; высокая конкурентоспособность экономики; высокая доля инновационных предприятий и инновационной продукции; инициация новых рынков и принцип их разнообразия; развитая индустрия знаний и их высокий экспорт.

Опыт развитых стран свидетельствует, что инновации являются самым эффективным катализатором оживления экономики. Центральную роль в оказании влияния на инновационную деятельность играет государство. Перед национальной экономикой Украины стоит ключевая проблема: несформированный со стороны промышленности спрос на инновации, слабые рыночные стимулы для развития наукоемкого производства. Это объясняется причинами: отсутствием действенной системы экономического стимулирования инновационной деятельности; система финансирования сферы научно-исследовательских и опытно-конструкторских работ (НИОКР) в целом не предполагает доведения научных разработок до их коммерческого использования. Перед государством стоит задача перехода к новой инновационной политике, которая, должна быть связана с политикой в сфере образования и научно-технической деятельности, а также с экономической политикой в сфере промышленности и инвестиционной деятельности. Ключевые направления развития общеевропейской инновационной политики прописаны в стратегии Европейского Союза « Европа-2020, где, в частности, предполагается проведение следующих мероприятий: 1) Завершение создания Европейского исследовательского пространства 2) улучшение условий для бизнеса и инноваций; 3) внедрение « Европейских инновационных партнерств» между ЕС

и странами-членами для ускорения развития и перераспределения технологий; 4) укрепление и развитие политических инструментов ЕС для поддержки инноваций, 5) расширение партнерских отношений и укрепление связей между образованием, бизнесом и наукой, содействие развитию предпринимательства.

Для Украины эти мероприятия являются ориентирами по формированию собственных направлений государственной инновационной политики. Тем более что Соглашением об ассоциации Украины с ЕС предусмотрено сотрудничество сторон в направлении формирования благоприятных условий для проведения исследований и внедрения новых технологий, содействия развитию инновационной политики, модернизации и реструктуризации отдельных отраслей промышленности Украины и ЕС.

Принципы реализации в Украине новой инновационной политики следующие: 1) инновационная политика должна затрагивать все сферы деятельности, влияющие на инновации и базироваться на принципах системности и последовательности, уделяя внимание развитию сетевых взаимодействий между участниками инновационной системы; 2) инновационная политика должна соответствовать уровню развития страны и учитывать ее особенности.

В 2009 году Кабинетом Министров была одобрена Концепция развития инновационной системы и одновременно предложена «Стратегия инновационного развития Украины на 2010 – 2020 гг. в условиях глобализационных вызовов». Главная цель Стратегии – это создание механизма реализации новой государственной инновационно-инвестиционной политики. Несовершенство институциональной среды признается специалистами основной причиной, которая тормозит инновационный путь развития Украины, переходу ее до инновационной модели развития. В программах экономических реформ неоднократно указывалось на необходимость активизации инновационных процессов, полноценное использование потенциала науки в процессе технологической модернизации, что обеспечит интенсивный рост экономики, обеспечивающий политическую, социальную и экономическую стабильность.

Литература

1. Гражевська Н. І. Економічні системи епохи глобальних змін: монографія. / Н. І. Гражевська. – К.: Знання, 2008. – 431с.

2. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: [монографія] / Я. А. Жаліло. – К.: НІСД, 2009. – 336с.

аспірант кафедри МЕВ Черномаз К. Г.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

АГРАРНИЙ СЕКТОР ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сучасний етап розвитку аграрного сектору економіки України характеризується переходом до якісно нової його стадії, що зумовлюється процесами глобалізації та євроінтеграції. Перед нашою державою й національним агробізнесом постало завдання розв'язання надзвичайно важливої проблеми, пов'язаної з вибором та реалізацією ефективних шляхів розвитку в нових геополітичних умовах, коли дедалі відчутнішими стають наслідки впливу глобалізації. Щоб залучити кошти з-за кордону, країна повинна володіти чимось унікальним, оригінальним та упізнаваним. Ряд країн і територій вже створили такі бренди й тепер за всіма правилами ведуть маркетингові кампанії з просування їх у середовищі своїх громадян і за кордоном. Ріо-де-Жанейро асоціюється зі знаменитим карнавалом, Голландія залишається країною тюльпанів, Швейцарія – світовим банком, Париж – законодавцем моди, а Гонконг та Сінгапур – економічним дивом.

Україна може запропонувати безліч глобалізаційних проектів, оскільки має атрибути, які можна репрезентувати світовій громадськості. Бренд України можна формувати на основі позиціонування держави як центру активного розвитку аграрних технологій на родючих землях. На нинішній час Україна не реалізувала повністю свій агропромисловий потенціал на світовому ринку. За оцінками експертів, якщо це відбудеться, то світовий експорт зернових зросте на 15–20% [1,

с. 87]. Отже, за сприятливих умов наша держава може стати житницею Європи. За географічними, ресурсними, кліматичними показниками Україна потенційно спроможна стати державою з пріоритетним розвитком аграрної сфери та одним з основних постачальників на світові ринки сільськогосподарської продукції. Чисельність населення світу постійно зростає й за оцінками експертів [2, с.23] до 2050 року вона може сягнути 10 млрд осіб. Тому глобальний дефіцит продовольства буде ще відчутнішим. В цих умовах доцільною є, в довгостроковому плані та при відповідному фінансуванні, трансформація України в провідну європейську аграрно-промислову державу, що постачає якісні сільськогосподарські продукти. Процеси глобалізації, євроінтеграційні перспективи й структурні зміни в аграрному секторі економіки України актуалізують питання відповідності традиційної парадигми сучасним тенденціям і створення такої моделі управління, що забезпечить конкурентоспроможний розвиток національного сільського господарства. Йдеться про розробку принципово відмінної парадигми, відповідно до якої аграрна галузь України позиціонується як конкурентоспроможна в національній економіці та глобальному економічному просторі. Найбільш прийнятним для України у контексті пошуку її оптимальної економічної моделі слід вважати рух до інституційних і економічних параметрів провідних європейських країн. Найважливішою характеристикою перспективної національної моделі розвитку в умовах глобалізації буде не підпорядкування національної економіки глобальним економічним процесам, а активне використання позитивів глобальної економіки для оптимізації умов національного економічного розвитку. Це передбачає не зменшення, а зростання економічної ролі держави як гаранта дотримання вищезазначеної умови й організатора та регулятора накопичення критично необхідних ресурсів для ефективного національного саморозвитку. В першу чергу, необхідно зосередитись на цілеспрямованому формуванні ресурсів розвитку, адаптувавши до них відповідні тактичні цілі й завдання як усередині країни, так і в міжнародній економічній сфері. Актуальною сьогодні є, запропонована Кириловим Ю. Є., модель конкурентоспроможного розвитку аграрного сектору

вітчизняної економіки на основі принципу багатофункціональності сільського господарства. Згідно з цим принципом сільське господарство як вид економічної діяльності продукує не лише товари, а й незамінні суспільні блага (послуги) нетоварного характеру, найважливіші з яких – продовольча безпека, економічні умови існування сільського населення, відтворення селянства, підтримання екологічної рівноваги, збереження біорізноманіття тощо. Власне, продукування згаданих та інших суспільних благ (послуг) служить підставою для надання суб'єктам аграрного господарювання державної підтримки [3]. Модель органічно поєднує різних за формами організації й розмірами суб'єктів виробництва сільськогосподарської продукції та функціонує на засадах кластеризації й сталості. Функціонування моделі відбувається шляхом реалізації в глобалізованому світі інноваційно-інвестиційної, інтеграційної, зовнішньоекономічної, продовольчої, екологічної, маркетингової, іміджевої стратегій управління конкурентоспроможним розвитком національного сектору. Результатом реалізації даної стратегії є збалансоване використання природно-ресурсного потенціалу, розширення структури експорту, активізація у сфері трансферту технологій вирощування, агросервісних, меліоративних, консультаційних послуг у галузі розробки і запровадження новітніх методів вирощування сільськогосподарських культур у зоні ризикового землеробства; диверсифікація економічних ризиків в умовах глобалізації та підвищення геоекономічного статусу нашої держави. До конкурентних переваг у забезпеченні конкурентоспроможного розвитку є зелений туризм, натуральні продукти харчування, які можна без особливих проблем одержати в будь-якому селі та які відповідатимуть європейським стандартам якості, унікальні природні заповідники, що мають також історичну цінність. До головних завдань у зовнішньоекономічній стратегії віднесено: формування оптимальних товарної та географічної структури експорту продукції, розширення номенклатури експорту й нарощування виробництва товарів, які є конкурентоспроможнішими на світових агропродовольчих

ринках, нейтралізація ризиків географічної диверсифікації, збереження традиційних і залучення нових перспективних ринків збуту продукції. Стратегічними пріоритетами, можна вважати, ринки країн Північної Африки, де спостерігається зростання обсягів імпорту аграрної продукції, що вказує на збільшення попиту, імпортозалежність та підвищення платоспроможності регіону.

Глобалізація, євроінтеграція, посилення міжнародної конкуренції в результаті стрімких темпів розвитку науково-технічного прогресу й активізації інноваційних процесів вимагають нових підходів до соціально-економічного розвитку нашої держави загалом та окремих галузей її економіки зокрема. Цілеспрямовано сформований бренд України сприятиме збагаченню населення, підвищенню інвестиційної привабливості, конкурентоспроможності товарів і послуг, рівноправному входженню у систему світогосподарських зв'язків та дасть змогу посісти гідне місце серед лідерів світової економіки.

Література

1. Доклад международной конференции по народонаселенню и развитию. Каир, 5–13 сент. 2014 г.; пер. с англ. – Нью-Йорк: ООН, 2015. – 198 с.

2. Пугачов М. І. Перспективи розвитку вітчизняного аграрного сектора в зв'язку із підписанням Україною економічної частини Угоди про асоціацію з Європейським Союзом / М. І. Пугачов, В. І. Власов, Б. В. Духницький, Н. В. Кривенко та ін. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2014.– 38 с.

3. Бородіна О. На яку модель аграрного сектора має орієнтуватися Україна у стратегічній перспективі? [Електронний ресурс] / О. Бородіна, І. Прокопа. – Режим доступу: http://gazeta. dt. ua/promyshliennost/na-yaku-model- agramogo-sektora-maye-oriyentuvatisya-ukrayina-u-strategichniy-perspektivi-_. html.

д. е. н., проф. Чичкало-Кондрацька І. Б.,
ст. Кондрацька Д. С.
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка, м. Полтава

ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В останні роки у світі набула поширення думка про необхідність більш соціально-інклюзивного підходу до генерування економічного розвитку. Інклюзивна економіка є одним із пунктів глобальних цілей до 2030 р., які Україна запланувала адаптувати до своїх умов. Інклюзивність означає те, що більшість членів суспільства відчувають на собі результати економічного зростання.

Світовий Економічний Форум розраховує новий композитний індекс, який ранжує країни на основі їх комбінованих показників KPI-індекс інклюзивності розвитку (IDI). Цей глобальний індекс має більш комплексний зміст щодо стану економічного розвитку в порівнянні з іншими загальноприйнятими рейтингами.

Для розрахунку цього індексу індикатори згруповані таким чином [1]:

1. Освіта і знання – доступ, якість, рівність.
2. Базові послуги та інфраструктура – основна та цифрова інфраструктура, сервіси та інфраструктура охорони здоров’я.
3. Корупція та нездорова конкуренція – політична та бізнес-етика, концентрація нездорової конкуренції.
4. Фінансове посередництво в інвестиціях у реальний сектор – включення фінансової системи, посередництво в інвестиціях.
5. Створення активів та підприємництво – майно малого бізнесу, володіння нерухомістю та фінансовими активами.
6. Зайнятість та винагорода за працю – продуктивна зайнятість, заробітна плата та інші види винагороди.
7. Фіскальне навантаження – Податковий кодекс, соціальний захист.

Серед 30-ти розвинутих країн лідерами за індексом інклюзивного розвитку є Норвегія (6,02), Люксембург (5,86) і Швейцарія (5,75). У групі країн, що розвиваються, найвищі показники мають Литва (4,73), Азербайджан (4,73), Угорщина (4,57) і Польща (4,57) [1]. Відзначимо, що 52-і країни із 103-х, які вираховують IDI, зафіксували зниження рівня інклюзивного розвитку за останні 5 років поспіль, що свідчить про нездатність політиків трансформувати економічний розвиток у суспільний прогрес. У 42% країн IDI знизився навіть незважаючи на те, що ВВП на душу населення збільшився. Майнова нерівність є головною причиною зниження IDI у більше, ніж 75% країн.

Аналіз показав, що за ВВП на душу населення Україна відноситься до групи з 38-ми країн із рівнем цього показника нижче середнього. Її ВВП на душу населення склав у 2017 р. 2640,3 дол./ос. [2].

Деякі країни отримали значно кращу оцінку на основі індексу IDI, ніж на підставі показнику ВВП на душу населення. Це свідчить про те, що вони показали добрий результат стосовно формування процесів, які роблять їх зростання більш інклюзивним. Серед таких країн: Камбоджа, Чеська Республіка, Нова Зеландія, Південна Корея і В'єтнам. На відміну від інших країн, що мають значно нижчі рейтинги IDI, у цих країнах населення відчуло наслідки економічного зростання.

Україна займає 47-е місце у рейтингу IDI серед країн, що розвиваються, з індексом 3,67. Цей показник значно нижчий, ніж був п'ять років тому (на 3,16%), що є однією з найгірших динамік серед усіх країн. За даними Світового Банку в Україні також один з найвищих показників нерівності добробуту серед усіх країн, що розвиваються.

Тривалі бойові дії на Сході країни та незадовільна макроекономічна ситуація в Україні нівелюють ефект існуючого прогресу, оскільки вони негативно впливають на найменш забезпечені верстви населення та спонукають молодих і талановитих людей залишати країну в пошуках кращих можливостей.

Серед позитивного відзначимо наступне: українська система освіти підтримує інклюзивне зростання та надає досить рівні можливості для студентів із різних соціально-економічних

прошарків. У порівнянні з іншими країнами, що розвиваються, середній клас, хоча і бідний у порівнянні с розвинутими країнами, залишається доволі великим, а система охорони здоров'я та допомога безробітним дозволяють Україні бути першою у своїй групі за рівнем соціального захисту.

Пріоритети інклюзивного розвитку України повинні включати в себе покращення професійної підготовки, зниження адміністративного навантаження при створенні нового бізнесу, розширення фінансування для підприємців, а також посилення боротьби з корупцією.

Для переходу від екстрактивної до інклюзивної економіки в Україні пропонується впровадити систему «employee stock ownership plan» (ESOP), що передбачає перетворення найманого працівника на співвласника компанії. Така бізнес-модель дасть змогу активізувати підприємницький потенціал, стимулювати залучення працівників до результатів роботи підприємств, підвищити доходи держави та знизити залежність від зовнішніх фінансових ресурсів [3].

Програми, подібні до ESOP, діють у США та деяких європейських країнах і вже засвідчили свою ефективність. Вони актуальні не лише для малих та середніх підприємств. Модель ESOP активно впроваджується корпораціями Siemens, Lufthansa, Air France, UniCredit, Bayer, Daimler та багатьма іншими.

Інклюзивність економіки дає можливість зробити з працівника інвестора. Це вагомий резерв економічного зростання та розвитку промисловості. Але цей підхід потребує розроблення чітких законодавчих норм.

Література

1. The Inclusive Growth and Development Report 2017. World Economic Forum [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3. weforum. org/docs/WEF_Forum_IncGrwth_2017. pdf
2. https://index. minfin. com. ua/economy/gdp/
3. https://uteka. ua/ua/publication/

магістр кафедри МЕВ Шрам М. О.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ, ЯК ПЕРЕДУМОВА ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ

Обравши євроінтеграційний вектор розвитку економіки та підписавши Угоду Про Асоціацію з Європейським Союзом, Україна стала на шлях активного розвитку зовнішньоекономічних відносин. Для українських підприємств відкрилися нові ринки збуту продукції та нові ринки якісної сировини. Вільна торгівля з ЄС надала нашій країні цілий ряд переваг, які, в свою чергу, обумовлюють та пояснюють актуальність обраної теми доповіді. Європейські країни вже давно приділяють досить уваги питанням інклюзивного розвитку своїх економік. Уряди країн ЄС завжди піклувалися та продовжують піклуватися про індивідуалізоване ставлення до суспільства, вирішуючи проблеми кожного окремого громадянина та впливаючи на підвищення добробуту та якості життя всього населення. Прийшла черга і нашій країні, в процесі проведення реформаційних змін та покращення стану економіки, звернути увагу на проблеми населення, піклуючись про кожного окремого громадянина. Розвиваючи свою зовнішньоекономічну діяльність, кожне українське підприємство має підвищувати стандарти праці та якість життя кожного зі своїх працівників. Саме тому, питання євроінтеграційної спрямованості зовнішньоекономічної діяльності підприємств України є вагомим чинником впливу на загальний інклюзивний розвиток країни.

Вагомим етапом євроінтеграційних зрушень української економіки є підписана 27 червня 2014 року Угода про зону вільної торгівлі України з Європейським Союзом. Угода про асоціацію з ЄС покликана зменшити та скасувати тарифи щодо товарів і тим самим забезпечити лібералізацію торгівлі. В тексті Угоди передбачена адаптація українського законодавства з законодавством ЄС, з метою забезпечення вільного

переміщення товарів і послуг між Україною та країнами Європи. В свою чергу, це забезпечує рівноцінне відношення до підприємств України та ЄС [1; с.12].

Говорячи про основні переваги, які очікують на українську економіку від зони вільної торгівлі з ЄС, можна назвати слудуючі:

– вихід українських підприємств на ринки європейських країн;

– поступове збільшення обсягів експорту товарів і послуг;

– отримання статусу основного торговельного партнеру в торгівлі з ЄС в багатьох галузях;

– додаткові торговельні преференції від ЄС для України (квоти на експорт без сплати мита);

– гармонізація та імплементація національного законодавства із законодавством ЄС;

– розвиток середнього та малого бізнесу;

– підвищення конкурентоспроможності продукції підприємств України;

– можливість впровадження стандартів ЄС на вітчизняних підприємствах;

– отримання нових знань та досвіду українськими підприємствами під час участі на світовому ринку.

– збільшення ефективності діяльності вітчизняних підприємств [2].

Згідно з офіційними даними Комітету статистики України, експорт товарів та послуг українських підприємств до країн ЄС постійно зростає. Це обумовлюється інтенсифікацією інтеграційних процесів, які зараз відбуваються в Україні. Як приклад, за перший рік після ратифікації Угоди про асоціацію України з ЄС, тобто у 2016 р. експорт послуг до країн ЄС збільшився на 77 млн. дол. США, експорт товарів зріс з 13015,2 до 13496,3 млн. дол. США [3].

Однак науковці наголошують на тому, що інтеграція сприяє розвитку економічної системи країни, яка спрямовується на розвиток внутрішнього ринку та накопичення внутрішніх заощаджень. Також передбачається, що ці процеси сприяють

підвищенню національної конкурентоспроможності вітчизняних підприємств та активізує інвестиційно-інноваційну діяльність [1].

В свою чергу, використання підприємствами наданих з боку ЄС переваг потребує цілого ряду дій від керівників підприємств та, в цілому від Уряду нашої держави. Серед основних з таких завдань, можна назвати:

– здійснення внутрішніх економічних реформ з метою покращення ринкового середовища, яке буде адаптованим до співробітництва з країнами ЄС;

– адаптація законодавства України до вимог СОТ та ЄС;

– створення та модернізація підприємств, які б були здатними приймати активну участь у великомасштабній міжнародній кооперації;

– апробація підприємствами конкретних дієвих механізмів входження до економічних структур європейських фірм;

– розвиток договірних відносин з фірмами та підприємствами ЄС.

В цілому зазначимо, що процес євроінтеграції створює для підприємств України нові можливості ведення зовнішньоекономічної діяльності, а керівництво цих підприємств повинно створити сприятливі умови для використання цих можливостей, з метою сприяння інклюзивному розвитку економіки держави.

Література

1. Манаєнко І. М., Просяник І. В. Особливості зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств в умовах євроінтеграції. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство, 2018. Вип. 18, Ч.3. С. 11 – 14

2. Асоціація Україна-ЄС / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www. ukrinform. ua/tag-asociacia-ukrainaes

3. Дердавний комітет статистики України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat. org/uk/norm_doc/2004/487/487_2004. htm

СЕКЦІЯ 3
ЕКОНОМІКА ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ: ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ТА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

магістр кафедри Облік і оподаткування Алтинбаєва А. Р.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ НЕЗАВЕРШЕНОГО ВИРОБНИЦТВА

Ефективний розвиток та зростання прибутковості підприємств України неможливе без удосконалення системи управління витратами виробництва і собівартістю продукції. Витрати виробництва істотно впливають на обсяги та динаміку прибутку, управління витратами дозволяє оптимізувати їх величину, формувати більш достовірні результативні показники діяльності підприємств і правильно визначати стратегію розвитку. Достовірність визначення собівартості готової продукції залежить від коригування витрат виробництва на вартість незавершеного виробництва. Тому, однією із задач системи управління діяльністю суб'єкта господарювання є налагодження дієвої системи обліку витрат підприємства, важливою ділянкою якого є оцінка та бухгалтерський облік незавершеного виробництва.

Важливе місце у формуванні собівартості продукції і фінансового результату від основної діяльності мають витрати, які понесені у незавершеному виробництві. Триваючий характер процесу виробництва на підприємстві є причиною того, що на момент завершення звітного періоду як в податковому обліку, так і в бухгалтерському завжди є залишки продукції (робіт), яка не пройшла всіх стадій, передбачених технологічним процесом, а також вироби не укомплектовані, що не пройшли випробування і технічного приймання, не прийняті замовником роботи і послуги, залишки невиконаних замовлень виробництв і залишки напівфабрикатів власного виробництва. Вони і відносяться до незавершеного виробництва.

Облік незавершеного виробництва здійснюється відповідно до встановленого порядку на рахунках

бухгалтерського обліку, передбачених для узагальнення витрат основного та допоміжного виробництва та обслуговуючих господарств, відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Основним рахунком, який передбачений Планом рахунків бухгалтерського обліку для відображення процесу виробництва, є рахунок 23 «Виробництво» [1]. За дебетом рахунку 23 відбувається формування виробничої собівартості, за кредитом відображається сума фактично виготовленої продукції; сальдо початкове відображає залишки незавершеного виробництва на початок періоду, сальдо кінцеве – на кінець звітного періоду.

У фінансовій звітності суб'єктів господарювання інформація про незавершене виробництво (в частині витрат на незавершене виробництво і незавершені роботи (послуги), облік яких ведеться на рахунку 23 «Виробництво», а також вартість напівфабрикатів власного виробництва, які обліковуються на рахунку 25 «Напівфабрикати») знаходить відображення у статті «Незавершене виробництво» Ф. № 1 «Баланс» та Ф. № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» [2]. Доцільним є розробка форм внутрішньої звітності щодо незавершеного виробництва підприємства, яка б надавала управлінському персоналу оперативну інформацію про ефективність здійснення витратних операцій й залишок незавершеного виробництва, виступаючи інформаційною базою для прийняття рішень щодо попередження настання збитків.

Підприємство залежно від виду економічної діяльності, технологічного процесу, особливостей організації виробництва самостійно обирає спосіб оцінки незавершеного виробництва та закріплює його в Наказі про облікову політику. Оцінка незавершеного виробництва за фактично понесеними витратами застосовується для одиничних виробництв. Підприємства, які здійснюють масовий (серійний) випуск продукції можуть обрати один із чотирьох методів: за фактичною собівартістю; за плановою (нормативною) виробничою собівартістю; за вартістю сировини, матеріалів, напівфабрикатів та за прямими витратами. Оцінку незавершеного виробництва за фактичною собівартістю використовують підприємства із позамовним та попроцесним

методом калькулювання витрат. Оцінка за плановою (нормативною) собівартістю застосовується суб'єктами господарювання, які застосовують метод обліку за нормативними витратами.

У загальній сумі незавершеного виробництва або залишків готової продукції потрібно визначити вартість матеріалів, сировини, які використані у виробництві.

Величину вартості сировини і матеріалів, раніше списаних у виробництво, але таких, частина яких залишається у залишках незавершеного виробництва і готової продукції, можна визначити розрахунковим шляхом.

Встановлення нормативів незавершеного виробництва має для підприємств істотне значення. Завищення обсягу незавершеного виробництва викликає уповільнення оборотності обігових коштів, а заниження порівняно з реальною необхідністю перешкоджає створенню необхідних накопичень і тим самим спричиняє порушення ритмічності виробничого процесу. Вдосконалення організації виробництва, скорочення тривалості виробничого циклу є вирішальними факторами зменшення обсягу незавершеного виробництва і покращення показників роботи підприємства.

Література

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: затв. Верховною Радою України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (у ред. витягу від 01.07.2018). URL: http://zakon. rada. gov. ua/go/996-14 (дата звернення: 15.09.2018р.).

2. План рахунків бухгалтерського обліку підприємств, організацій та установ: Наказ Міністерства фінансів України від 09.12.2011 р. № 1591 URL: http://zakon4. rada. gov. ua/laws/show/z1557-11 (дата звернення: 15.09.2018р.).

к. е. н., доц. Афанас'єва І. І.
Державний університет інфраструктури і технологій, м. Київ

СУТНІСТЬ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

Екологічний стан нашої країни погіршується стрімкими темпами, стан навколишнього середовища відчутно негативно впливає на якість життя населення України, тим самим обмежує можливості економічного та соціального розвитку промислових регіонів. Одним з ключових елементів інклюзивного зростання економіки являється дбайливе використання природніх ресурсів та захист навколишнього середовища, тобто екологічно збалансований розвиток. Процес цей важкий і довготривалий, бо пов'язаний з трансформуванням техногенного господарського мислення у соціально-екологічне [1, с. 39].

Тому на сучасному етапі актуальним є формування ефективної екологічної політики та системи екологічного менеджменту на рівні кожного підприємства, галузі та регіону. Досягнення цієї мети неможливе без впровадження нових дієвих інструментів еколого-економічної політики, до яких відноситься екологічний аудит. Значення такого аудиту посилюється з впровадженням інноваційних підходів в умовах дефіциту та зниження якості природних ресурсів та впливу екологічних показників на інвестиційну привабливість суб'єктів господарювання.

В Україні перші кроки до впровадження екологічного аудиту зроблено наприкінці XX ст. з прийняттям Програми технічної допомоги «Розвиток управління навколишнім природнім середовищем в Україні (район басейну р. Дніпро)» та міжнародних стандартів ISO серії 14000 на рівні національних стандартів. У 2004 р. набув чинності Закон України « Про екологічний аудит», який закріпив правові засади для впровадження та розвитку такого виду фінансового контролю. Закон « Про екологічний аудит» визначає екологічний аудит як « документально оформлений системний незалежний процес оцінювання об'єкта екологічного аудиту, що передбачає збирання і об'єктивне оцінювання доказів для встановлення відповідності визначених видів діяльності, заходів, умов, системи екологічного управління та інформації з цих

питань вимогам законодавства України про охорону навколишнього природного середовища та іншим критеріям екологічного аудиту» [3].

На жаль, з прийняттям Закону не відбулося внутрішньої гармонізації його положень з іншими національними нормативним актами. Внутрішній аудит не зайняв належного місця у системі державної, галузевої та корпоративної екологічної політики і політики стійкого екологічного збалансованого розвитку.

В економічній науці трактування поняття «екологічний аудит» змінювалося з розвитком наукового і практичного осмислення цього явища. Зокрема, найпоширеніший підхід базується на уявленні екологічного аудита як елемента незалежного екологічного контролю. Л. І. Максимів та І. С. Буйна також розглядають « екологічний аудит як форму екологічного контролю, інструмент оцінки впливу на стан навколишнього середовища, спрямованого на посилення екологічної складової господарської діяльності» [4, с. 216]. Я. Мех і Р. Кулик наголошують на необхідності перевірки та засвідчення достовірності показників фінансової звітності, що є об'єктом дослідження фінансового аудиту та роздягають екологічний аудит як «різновид аудиторської діяльності, що включає систематизований, документований процес одержання, вивчення й об'єктивного оцінювання екологічної інформації … для встановлення відповідності визначених видів діяльності, заходів, умов, подій, системи управління навколишнім природнім середовищем…» [5, с. 46].

Іншими словами, метою екологічного аудиту як інструмента ефективного управління є визначення існуючих або потенційних проблем, з якими може зіткнутися власник або інвестор щодо операцій та проектів з точки зору відповідності екологічним вимогам, зниження екологічних ризиків та підвищення інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання.

У Європейському Союзі екологічний аудит найбільш поширений на корпоративному рівні, що підтверджується положеннями Директиви № 761/2001 EMAS «Системи екологічного менеджменту й аудиту» (СЕМА). Директива

визначила корпоративну екологічну політику як комплексний об'єкт цього виду аудиту з наступних аспектів: від планування нового екологічного продукту і утилізації відходів до економії енергії та екологічної поведінки корпорації.

Таким чином, одним з нагальних проблемних питань впровадження екологічного аудиту в Україні є недосконаліть діючого законодавства, правова невизначеність організації та впровадження екологічного аудиту, а нестача фінансових ресурсів не дозволяють повною мірою реалізувати його можливості.

Література

1. Басанцов В., Пантелейчук О. С. Екологічний аудит в Україні: актуальність, проблемні питання та напрями удосконалення / Басанцов В., О. С. Пантелейчук // Механізм регулювання економіки. – 2010. – №1. – С. 38–46.

2. Кочерга М. М. Сутність екологічного аудиту: концептуальні підходи / М. М. Кочерга // Інноваційна економіка. – 2013. – №41. – С. 175–178.

3. Закон України «Про екологічний аудит» від 24.06.2004 № 1862-IV // Відомості Верховної Ради. – 2004. – № 45. – Ст. 1833.

4. Максимів Л. І. Формування концепції екологічного аудиту в Україні у контексті європейської інтеграції / Максимів Л. І., Буйна І. С. // Науковий вісник. – 2005. – Вип. 15.7. – С. 215–220.

5. Мех Я. В. Екологічний аудит: сутність і проблеми становлення // Я. В. Мех, Р. Кулик // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – № 2. – С 45–48.

магістр кафедри Облік і оподаткування Великодна О. О.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВІ В ГАЛУЗІ ВИРОБНИЦТВА ДЕРЕВНОГО ВУГІЛЛЯ

С кожним роком економіка набуває великий розвиток в усіх галузях. Однією із актуальних галузей є виробництво деревного вугілля. Адже с кожним роком все більше людей користуються ним в побуті, металургії та хімічній промисловості.

Деревне вугілля – це деревна сировина, яку ми отримуємо при розкладанні органічних природних сполук без кисню.

Для отримання деревного вугілля спрямоване ціле виробництво.

Виробництво вугілля – це система використання сучасних технологій, спрямованих на виготовлення дернового вугілля з сировини дерева.

Опираючись на П(С) БО №16 «Витрати» розглянемо, що є витрати.

Прямі витрати – витрати, що можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об’єкта витрат доцільним шляхом[1].

Об’єкт витрат – продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов’язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат [1].

Для виготовлення даної продукції витрати обліку необхідно поділити на такі групи: провідні втрати та витрати пов’язані з виробництвом .

До провідних витрат можемо віднести:

– Оренда землі;
– Виробниче обладнання;
– Первісна партія сировини;
– Реклама;
– Оформлення документів;
– Будівля складів.

До витрат пов’язаних з виробництвом віднесемо:

– Сировина (дрова);
– Заробітна плата начальнику виробництва;

– Заробітна плата вуглежогам та ЄСВ ;

– Витрати на ГСМ;

– Амортизаційні витрати;

– Інші витрати.

При будь-якому виробництві слід поділити увага калькулюванні собівартості продукції.

Калькулювання собівартість продукції (робіт, послуг)–це сукупність прийомів і способів, що забезпечують обчислення в грошовому вираженні собівартості одиниці окремих видів виробленої підприємством продукції (робіт, послуг) у розрізі статей витрат [2].

Формування калькулювання собівартості продукції відбувається за трьома етапами [2]:

1. Розраховується собівартість випущеної продукції в цілому;

2. Визначається фактична собівартість кожного виду продукції;

3. Розраховується собівартість одиниці продукції.

При розрахунку собівартості можемо виділити, що виробництво деревинного вугілля ділиться на : деревне вугілля, дрібну фракцію деревного вугілля, золу.

Для обліку витрат на підприємстві використовуються за дебетом рахунки класу 8 «Витрати за елементами», 9 «Витрати діяльності», також що місяця кореспондують з дебетом наступних рахунків :

– Дебет 23 «Виробництво»;

– Дебет 91 «Загальновиробничі витрати»;

– Дебет 92 «Адміністративні витрати»;

– Дебет 93 «Витрати на збут»;

– Дебет 94 «Інші операційні витрати».

З огляду на зростаючий попит на деревне вугілля, можна очікувати, що продовження нераціонального виробництва і використання деревного вугілля посилить зміну клімату, що, в свою чергу, може негативно позначитись на здоров'ї і продуктивності лісів і лісонасаджень. І тим самим знизити майбутнє постачання енергією з деревини в багатьох регіонах світу. За відсутності реалістичнх і поновлювальних альтернатив деревного вугілля в найближчому майбутньому екологізація

виробничо-збутового ланцюжка деревного вугілля має найважливіше значення для пом'якшення наслідків зміни клімату при збереженні в той же час доступу домашні господарств до поновлювальних джерел енергії[3].

Література

1. Наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318 «Про положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»» // [Електроннийресурс]. – Режим доступу : http://vobu. ua/ukr/documents/item/nakaz-ministerstva-finansiv-ukrajini-vid-31-grudnya-1999-r-318? app_id=23

2. Методрекомендації №373 // [Електроннийресурс]. – Режим доступу :http://bz. ligazakon. ua/ua/magazine_article/BZ009198

3. Деревне вугілля : преді до ефективного виробництва // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www. fao. org/3/a-i6934r. pdf

к. с. н., доц. Зоря О. П.,
магістр кафедри Облік і оподаткування Радзевич М. Ю.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ПОРЯДОК ВІДОБРАЖЕННЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ БАНКАМИ ПОТОЧНИХ І ВІДСТРОЧЕНИХ ПОДАТКОВИХ АКТИВІВ ТА ПОДАТКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Нарахування та сплата податку на прибуток, відстрочених податкових зобов'язань і податкових активів визначає Інструкція про порядок відображення в бухгалтерському обліку банками України поточних і відстрочених податкових активів та податкових зобов'язань. Відстрочене податкове зобов'язання, це сума податку на прибуток, яка сплачуватиметься в наступних періодах з тимчасової різниці, що підлягає оподаткуванню. Відстрочений податковий актив, це сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню в наступних періодах унаслідок. [1]

Відображення поточних та відстрочених податкових активів і зобов'язань у бухгалтерському обліку здійснюється

згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку банків України, із застосуванням таких рахунків: 1200 А «Кореспондентський рахунок банку в НБУ». Призначення рахунку: облік коштів на кореспондентському рахунку банку, який відкрито в Національному банку України; 3520 А «Дебіторська заборгованість за податком на прибуток». Призначення рахунку: облік сум авансових платежів за податком на прибуток. За дебетом рахунку проводяться суми авансових платежів за податком на прибуток. За кредитом рахунку проводяться суми списання авансових платежів після фактичного розрахунку податку на прибуток; 3521 А «Відстрочений податковий актив». Призначення рахунку: облік сум податку на прибуток, що підлягають відшкодуванню в наступних звітних періодах. За дебетом рахунку проводяться суми податку на прибуток, що підлягають відшкодуванню в наступних звітних періодах унаслідок тимчасової різниці, що підлягає вирахуванню; перенесення податкового збитку, який не включено до розрахунку зменшення податку на прибуток у звітному періоді; перенесення на наступні періоди податкових пільг, якими скористатися у звітному періоді не можна. За кредитом рахунку відображається зменшення відстроченого податкового активу; 3620 П «Кредиторська заборгованість за податком на прибуток». Призначення рахунку: облік сум кредиторської заборгованості за податком на прибуток. Порядок обчислення, сплати податку до бюджету регулюється законодавчими та нормативно-правовими актами України. За кредитом рахунку проводяться суми кредиторської заборгованості за податком на прибуток, що підлягають сплаті. За дебетом рахунку проводяться суми погашення кредиторської заборгованості за податком на прибуток; 3621 П «Відстрочені податкові зобов'язання». Призначення рахунку: облік сум податку на прибуток, які сплачуватимуться в наступних звітних періодах із тимчасових різниць, що підлягають оподаткуванню. За кредитом рахунку проводяться суми податку на прибуток, які сплачуватимуться в наступних звітних періодах з тимчасових різниць, що підлягають оподаткуванню. За дебетом рахунку проводяться суми зменшення відстроченого податкового зобов'язання; 5100 П «Результати переоцінки основних

засобів». Призначення рахунку: облік результатів переоцінки основних засобів. За кредитом рахунку проводяться суми дооцінки основних засобів і відновлення їх корисності; суми визнаних відстрочених податків за результатами уцінки основних засобів. За дебетом рахунку проводяться суми уцінки основних засобів і втрат від зменшення їх корисності; суми перевищення попередніх дооцінок залишкової вартості об'єктів основних засобів і відновлення їх корисності над сумою попередніх уцінок залишкової вартості та втрат від зменшення їх корисності за кожним об'єктом, що раніше був переоцінений, у разі його в ибуття; суми визнаних відстрочених податків за результатами дооцінки основних засобів; 5101 П «Результати переоцінки нематеріальних активів». Призначення рахунку: облік результатів переоцінки нематеріальних активів; 5102 АП Результати переоцінки боргових фінансових активів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід. Призначення рахунку: облік результатів переоцінки до справедливої вартості боргових фінансових активів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід.; 7900 АП «Податок на прибуток».[1]

Банк відображає в обліку: перерахування суми податку на прибуток такими бухгалтерськими проводками: Дебет – 3520, 3620; Кредит – 1200; витрати з податку на прибуток такою бухгалтерською проводкою: Дебет –7900; Кредит – 3620; згортання дебіторської та кредиторської заборгованості з податку на прибуток за звітний період такою бухгалтерською проводкою: Дебет – 3620; Кредит – 3520. Банк відображає в обліку визнання відстрочених податкових зобов'язань такою бухгалтерською проводкою: Дебет – 7900, 5100, 5101, 5102; Кредит – 3621. Банк відображає в обліку визнаннявідстрочених податкових активів такою бухгалтерською проводкою: Дебет – 3521; Кредит – 7900. [2]

Банк за потреби на звітну дату переглядає суми витрат з податку на прибуток з урахуванням раніше визнаних відстрочених податкових зобов'язань і відстрочених податкових активів.

Література

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України: затв. постановою

Правління НБУ від 11.09.2017р.№ 89 URL: http:// *search. ligazakon. ua/l_doc2. nsf/link1/PB17131. html* (дата звернення: 09.09. 2018).

2. Інструкція про порядок відображення в бухгалтерському обліку банками України поточних і відстрочених податкових активів та податкових зобов'язань: затв. постановою Правління НБУ від 17.03.2009 р. № 140. URL: http:// *zakon. rada. gov. ua/go/z0291-09* (дата звернення: 09.09.2018).

к. с. н., доц. Зоря О. П.,
магістр кафедри Облік і оподаткування Дубейко Д. О.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ОСНОВИ ОЦІНКИ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПУАТ «КБ «АКОРДБАНК»

Фінансова звітність – звітність, що містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності банківської установи. Склад та форми фінансової звітності, консолідованої фінансової звітності та звіту про управління банків установлюються Національним банком України. Фінансова звітність та консолідована фінансова звітність за міжнародними стандартами складаються на підставі таксономії фінансової звітності за міжнародними стандартами.

Таксономія фінансової звітності – склад статей і показників фінансової звітності та її елементів, які підлягають розкриттю. Таксономія фінансової звітності затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку. Звіт про управління подається разом з фінансовою звітністю та консолідованою фінансовою звітністю в порядку та строки, встановлені законом. [1]

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК «АКОРДБАНК», був зареєстрований 03 червня 2008 року. Скорочена назва ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК». Банк зареєстровано Національним банком України 04 червня 2008 року за реєстраційним номером 324 в

Державному реєстрі банків. Організаційно-правова форма – Публічне акціонерне товариство. ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК» є універсальною банківською установою.

Основними контрагентами Банку є небанківські установи, підприємства малого та середнього бізнесу, фізичні особи. Банк залучає кошти від населення та суб'єктів господарювання, видає кредити, здійснює перекази платежів в Україні та за кордон, проводить операції з валютними коштами, надає банківські послуги своїм комерційним та роздрібним клієнтам. Станом на 31 грудня 2017 року ПуАТ «КБ АКОРДБАНК» представлений 58 точками продажу – Головний банк та 57 безбалансових відділень.

ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК» є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (Свідоцтво учасника Фонду № 198, дата реєстрації 14.08.2008 р.). Банк здійснює банківські операції відповідно до банківської ліцензії № 245, виданої Національним банком України 07 листопада 2011 року та генеральної ліцензії і додатка на здійснення валютних операцій № 245, виданої Національним банком України 07 листопада 2011 року.

ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК» у 2017 році продовжував зниження ставок залучення коштів фізичних осіб з урахуванням наявного тренду та підвищував прибутковість та ефективність діяльності регіональної мережі відділень. Приріст активів банку з початку 2017 року склав 38%, приріст коштів фізичних та юридичних осіб 176%. За 2017 рік ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК» отримав фінансовий збиток у розмірі 13,0 млн. грн, при цьому витрати на формування резервів під активні операції та зобов'язання склали 14,3 млн. грн.

Статутний капітал банку з початку року зріс на 111,3 млн. грн. до рівня 231,3 млн. грн. Комісійні доходи у порівнянні з 2016 роком збільшились на 45,6 млн. грн.(в 3 рази) за рахунок ефективної роботи розгалуженої регіональної мережі (57 територіально відособлених відділень). Нормативи ліквідності банку у 2017 року суттєво перевищували нормативні значення, встановлені регулятором (зокрема з початку року гроші та їх еквіваленти збільшились на 176 млн. у грн. екв.). [2]

Банк веде свої бухгалтерські записи у гривні, як того вимагають національні правила бухгалтерського обліку. Основуючись на економічній сутності операцій та обставин діяльності, Банк визначив гривню в якості функціональної валюти. Виходячи з цього, операції в інших валютах, ніж гривня, розглядаються як операції в іноземних валютах. Валютою подання фінансової звітності також визначена гривня. Всі суми в даній фінансовій звітності представлені в тисячах гривень, (якщо не вказано інше). Фінансова звітність є індивідуальною фінансовою звітністю Банку, була підготовлена на основі принципу оцінки за історичною вартістю, за винятком цінних паперів в портфелі банку на продаж та форвардних контрактів, які оцінені за справедливою вартістю. Фінансова звітність ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК» за 2017 рік затверджена до випуску рішенням Правління Банку від 17 квітня 2018 року.

При складанні фінансової звітності управлінський персонал несе відповідальність за оцінку здатності Банку продовжувати свою діяльність на безперервній основі, розкриваючи, де це застосовано, питання, що стосуються безперервності діяльності, та використовуючи припущення про безперервність діяльності як основи для бухгалтерського обліку, окрім випадків, коли управлінський персонал або планує ліквідувати Банк чи припинити діяльність, або не має інших реальних альтернатив цьому. Спостережна рада несе відповідальність за нагляд за процесом фінансового звітування Банку.

Література

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: затв. Верховною Радою України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (у ред. витягу від 01.07.2018) . URL: http:// *zakon. rada. gov. ua/go/996-14* (дата звернення: 09.09.2018).

2. Річний звіт ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК» 2017 р. URL: http:// *accordbank. com. ua/ua/247. htm* (дата звернення: 09.09.2018).

к. е. н., доц. Калач Г. М.
Національний університет фіскальної служби України, м. Ірпінь

ФІНАНСОВО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ

Проблема інклюзивного розвитку економіки актуалізувалася у зв'язку із загостренням соціально-економічної нерівності в світі. Важливою складовою інклюзивного розвитку економіки є фінансова інклюзивність. Головним фактором фінансової інклюзивності виступає здатність споживачів отримати зручний доступ до фінансових продуктів та послуг, незалежно від рівня доходу та місця проживання. Вирішення цієї проблеми можливе за рахунок розвитку фінансових технологій, які не лише сприяють підвищенню рівня фінансової інклюзії, але й трансформують фінансову систему в цілому. Для України розвиток фінансових технологій є особливо актуальним, тому що частка клієнтів – фізичних осіб, які активно користуються Інтернет- та мобільним банкінгом в Україні у 7–8 разів нижча, ніж в розвинених країнах. [1]

Проблема інклюзивного розвитку досліджується переважно в роботах зарубіжних науковців, найбільш відомими з яких є роботи Р. Аткінсона, Дж. Подеста, І. Рахіма та інших. Проблемі фінансової інклюзивності присвячено чимало досліджень українських вчених, серед яких варто відзначити статті О. Д. Прогнімак [5], С. В. Науменкової [6], Л. І. Федулової [7] та інших.

До найбільш важливих каналів, через які здійснюється вплив фінансово-технологічних інновацій на інклюзивний розвиток можна віднести технології комунікації, технології збирання та обробки інформації, штучний інтелект, біометрію, криптографію, «хмарні» технології, технології розподіленого реєстру.

Зручні мобільні додатки, які ґрунтуються на «хмарних» технологіях, призначених для використання на мобільних телефонах та комп'ютерах, дозволяють: отримувати інформацію про стан рахунків, здійснювати та отримувати платежі; купувати товари на різних ринках; користуватись альтернативними видами платежів (електронні та цифрові гаманці, QR(Quick Response)-платежі). Таким чином, інноваційні технології комунікації

збільшують рівень доступності фінансових послуг для широкого кола споживачів і сприяють інклюзивному розвитку.

Розвиток таких цифрових інновацій як криптографія та біометрія дозволяють здійснювати віддалену ідентифікацію клієнта шляхом зберігання унікальних характеристик окремих осіб (наприклад, відбитки пальців, радужки, голос, обличчя). Криптографія та біометрія підвищують безпеку і зручність фінансових операцій, зменшують рівень трансакційних витрат, збільшують доступність електронних послуг.

Європейська платіжна директива PSD2 (Payment Services Directive revised), яка вступила в дію 13 січня 2016 року стимулює подальший розвиток цих тенденцій в Європі. Директива передбачає введення нового типу фінансових інститутів – фінансових посередників, їх діяльність буде здійснюватись на підставі двох типів ліцензій. Перший вид ліцензії (payment initiation service provider) передбачає здійснення посередницьких послуг з надання інтерфейсів по здійсненню платежів, при цьому користувачі отримають надзвичайно зручний і дешевий сервіс, який дозволить здійснювати платежі без звернення в банки. Другий вид ліцензій (account information service providers) надає право фінансовому посереднику – власнику ліцензії право на накопичення, консолідацію і передавання фінансової інформації (таку інформацію консолідують найбільші технологічні компанії такі як Apple, Microsoft).

Таким чином, інноваційне фінансово-технологічне забезпечення не лише сприяє поширенню фінансових послуг у найвіддаленіших населених пунктах, де не має фінансових установ, але й призводить до трансформації фінансового сектору шляхом формування так званої фінансової екосистеми, яка також сприятиме підвищенню рівня інклюзивності економіки.

Література

1. Степанюк Є. От лозунгов к делу. Зачем нужна фінансовая инклюзия. [Електронний ресурс] / Є. Степанюк // Лига. Фінанси. – 06.07.2018. – Режим доступу: https://finance. liga. net/ekonomika/opinion/ot-lozungov-k-delu-zachem-nujna-finansovaya-inklyuziya

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting and Taxation Kolumbet O. P.,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Accounting and Taxation Yarmolitska O. V.
The State University of Infrastructure and Technology, Kyiv

ACCOUNTING AND ANALYTICAL PROVISION OF BUSINESS PROCESS MANAGEMENT IN CONDITIONS OF INCLUSIVE DEVELOPMENT OF ECONOMY

Research rationale. According to the World Economic Forum, Ukraine's ranking of the Global Competitiveness Index in 2017-2018 has deteriorated significantly over the past years. The biggest losses were due to the components of «Labor Market Efficiency», «Innovation» and «Infrastructure». Thus, the country ranked 81st among 137 countries, having lost four positions within the year in comparison with the previous rating. Since the successful business development is a concern of all groups of users of accounting and analytical support of individual business entities, it is necessary to understand and study the issues that arise at this stage in the conditions of inclusive economic development.

Presentation of the main research material. According to the Strategy for Sustainable Development «Ukraine – 2020» [1], the main vector shall be provision for sustainable development of the state, it was indicated that the necessary condition for it is restoration of financial stability and stable growth of the economy. Among the 63 reforms proposed in the financial sector, there are tax reform, reform of financial sector and monetary policy, reform of capital market. In this regard, several concepts have been put forward for further development in the longer term. The concept of inclusive sustainable growth has received considerable interest and become widespread. The economic literature considers notions of «inclusive growth», «inclusive development», «inclusive innovations», «inclusive economy», etc. Inclusive development is based on the type of economic growth which allows each member of society to feel its results, covering all spheres of life. For business, it is development of innovative approaches, expansion of market, strengthening of supply systems.

The effectiveness of management of business processes is based on the purposiveness of activities carried on by business entities using combination of methods and means of influencing the objects of management to achieve strategic goals, which is based on the popular doctrine of sustainable development. The main assumption is that managerial decisions and their implications are based on the economic, social and environmental responsibility of the business. The above requires revision of theoretical and methodological approaches to accounting as a key management function under the conditions of inclusive economic development. In the context of commitment of the management system to the model of inclusive development, the process of formation of accounting and analytical support acquires a qualitatively new level that allows managing business processes; professional development; sufficiency of information resources; innovation of technologies; to maintain a business reputation, etc.

Considering the system of accounting and analytical support as a single integrated system, O. P. Kundria-Vysotskaya proves that accounting and analytical support should occupy a central place in the information system of an enterprise [2, p. 57]. In our view, the formation of accounting and analytical support should be considered as a single system within which the database is formed of accounting and analytical support indicators. In turn, the process of formation of accounting and analytical support shall be considered through the following business processes: «professional development management»; «information resources management»; «management of financial flows»; «cost management»; «technology management»; «improvement and change management».

Accounting and analytical support involves the unity of accounting, analysis and audit systems, forms a united information flow for the management of economic processes when selecting or implementing directions of operation and development of an enterprise [3, p. 47]. Admitting the above definitions, we believe that the accounting and analytical support for the management of business processes under the conditions of inclusive economic development, generates information flow for effective use of existing and potential opportunities for improvement of the management system, collects and provides information on economic phenomena and processes that characterize business activities. It covers the process of collecting,

preparing, recording, transmitting and analytical processing of financial and economic information in sufficient quantity and quality necessary for informed management decisions, while meeting the current requirements for analysis, planning and control over their execution.

Conclusions. One of the conditions for the transition to a model of inclusive economic growth is the availability of adequate and consistent instruments of innovation, infrastructure, industrial and environmental policies. Priorities include feasibility of investing, development of innovations and their implementation, efficiency of labor market, including the creation of new jobs, reduction of social inequalities between people, quality accounting and analytical support for business processes management and neutralization of adverse impacts on the environment. The presented model is a system that provides for information support for optimal managerial decisions and allows assessment of the informational potential of sustainable development of modern business.

References

1. Stratehia staloho rozvytku «Ukraina – 2020»: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12.01.2015 № 5/2015. [Strategy for Sustainable Development «Ukraine – 2020»: Decree of the President of Ukraine dated January 12, 2015 No. 5/2015.] URL: http://zakon. rada. gov. ua/laws/show/5/2015 (date of appeal 14.09.2018).

2. Kundria-Vysotska O. P., Vahner I. M., Klius M. I. Bukhhalterskyi oblik v umovakh intehratsiinykh protsesiv: suchasnyi stan ta napriamy rozvytku: monohrafiia. [Accounting in the conditions of integration processes: current state and directions of development: monograph]. Kyiv: UBS NBU, 2013, 286.

3. Mekhanizm zabezpechennia rozvytku Ukrainy: humanitarni ta ekonomichni aspekty: monohrafiia. / za red. d-ra ekon. nauk N. S. Riznyk. [Mechanism for the development of Ukraine: humanitarian and economic aspects: monograph / edited by Doctor of of Economic Sciences N. S. Riznyk]. Lutsk: SPD Hadiak Zh. V., 2013, 722.

к. е. н., доц. Куреда Н. М.,
викладач Гірняк Є. І.
Хортицька національна академія, м. Запоріжжя

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ІНКЛЮЗИВНОГО ТУРИЗМУ У ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ

Інклюзивний реабілітаційно-соціальний туризм – це сучасний вид туризму, який дає змогу включити у туристичну діяльність будь-яку людину, незалежно від її фізичних можливостей, з урахуванням особливостей її фізично-психологічного стану і забезпеченням доступності до об'єктів туристичного інфраструктури. Цей вид туризму складається з таких напрямів, як лікувально-оздоровчий, культурно-пізнавальний, професійно-трудовий, неолімпійський фізкультурно-спортивний, сімейно-молодіжний та професійно-трудовий.

Турпродукт сфери інклюзивного туризму передбачає доступність цього виду подорожі для всіх, включаючи пристосування інфраструктури туристичних центрів і об'єктів туристичної індустрії до різних потреб людей, у тому числі інвалідів; літніх, їхніх опікунів та членів сімей з маленькими дітьми (транспортне обслуговування, харчування, розміщення та інші туристичні послуги). У 2016 році була створена в Україні та зареєстрована Асоціація «Інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму». Завданнями Асоціації є комплексний розвиток, координація в організації проведення фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі надання реабілітаційних та соціальних послуг видами Інклюзивного Реабілітаційно-Соціального Туризму, співпраця з громадськими організаціями інвалідів, учасників бойових дій, АТО, чорнобильців, ветеранів та іншими організаціями, які займаються наданням реабілітаційних та соціальних послуг особам, які їх потребують, виконання замовлення органів державної влади, проведення наукової експертизи проектів законів та інших нормативно-правових актів з питань реабілітації, соціального захисту, інклюзії та туризму для осіб з особливими потребами, сприяння інтеграції академічної і вузівської науки з питань реабілітації та соціальних послуг і туризму.

У сфері інклюзії Запорізька область стала першою (з 2016 року), де почали впроваджувати пілотний проект інклюзивної освіти «Розвиток інклюзивного освітнього середовища у Запорізькій області». Частка Запорізької області у загальному обсязі субвенції держави на надання державної підтримки особам з особливими освітянськими потребами (у тому числі на оснащення кабінетів інклюзивно-ресурсних центрів) у 2018 році склала 9,7 % (3,7%) [1]. Запорізька область має значні природні лікувальні рекреаційні ресурси, які використовуються в реабілітаційних програмах для людей з обмеженими можливостями та специфічними потребами. Хортицька національна академія з 2016 року почала підготовку фахівців за спеціалізацією «Лікувально-оздоровчий туризм», на основі чого почато розробку спеціальних туристичних програм для дітей і дорослих з обмеженими фізичними можливостями та особливими потребами. Наразі в Україні надають пропозиції із надання послуг для осіб з інвалідністю з наслідками травм і захворюваннями хребта та спинного мозку 5 санаторіїв і серед них ТОВ «Санаторій Арктика» (Запорізька область). Термін проходження санаторно-курортного лікування в санаторно-курортних закладах для осіб з інвалідністю становить 18 днів. Для осіб з інвалідністю з наслідками травм і захворюваннями хребта та спинного мозку становить 35 днів. Завданням фінансового менеджменту санаторно-курортних закладів в умовах інфляції потреб модернізації медичного устаткування є поєднати джерела надходження коштів для забезпечення якості лікувально-оздоровчих послуг. Державним менеджментом частково реалізується фінансова проблема щодо компенсації вартості санаторно-курортного лікування та оздоровлення інклюзивних туристів. Так, Мінсоцполітики розроблено та затверджено наказ «Про встановлення граничної вартості путівки (ліжко-дня) у 2018 р.» від 04.04.2018 № 471. У переліку санаторно-курортних закладів України в розрізі профілів медичної реабілітації для відшкодування витрат за надані застрахованим особам послуги із реабілітаційного лікування (зі змінами від 19.09.2018) лікувально-оздоровчі послуги (нейрореабілітація, м’язово-скелетна реабілітація, кардіо-пульмонарна, реабілітація після оперативних втручань на органи

зору) надають відповідні заклади Запорізького регіону: «Клінічний санаторій «Бердянськ» ПрАТ «Приазовкурорт», «Клінічний санаторій «Великий Луг» ПрАТ «Приазовкурорт» [2].

Звичайно у ринкових умовах питання відшкодування вартості витрат, з одного боку – самих інклюзивних туристів та супроводжуючих осіб, з іншого – санаторно-курортних закладів, потребує відповідних щодо платоспроможності заходів фінансового менеджменту як державних органів соціальної опіки, так і територіальних громад. Що ж до завдань фінансового менеджменту територіальних громад, то завдання оптимізації фінансування, лікування та оздоровлення інклюзивних туристів постає не тільки перед менеджментом Запорізького регіону, в лікувально-оздоровчі заклади якого направляються туристи з інших регіонів України та зарубіжжя.

Література

1. Розподіл обсягу субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами у 2018 році. Додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 88. 2018. URL: http://zakon. rada. gov. ua/laws/show/88-2018-%D0%BF.

2. Переліксанаторно-курортних закладів у розрізі профілів медичної реабілітації для відшкодування витратза надані застрахованим особам послуги із реабілітаційного лікування (зі змінами від 19.09.2018 року). URL: http://www. fssu. gov. ua/fse/control/main/uk/publish/article/952253; jsessionid=A83E8C01C2F4079325D18727987A6CBB.

д. е. н., доц. Лищенко О. Г.,
магістр кафедри Облік і оподаткування Емельянов М.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИТРАТ МЕБЛЕВОГО ВИРОБНИЦТВА

Меблеве виробництво є одним із найвагоміших сегментів деревообробної промисловості. Під час виробництва підприємство несе витрати. Нормами П(С) БО 16 «Витрати» витратами визнано або зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені [1].

Різноманітність меблевої продукції обумовлює необхідність створення на меблевому підприємстві обліково-аналітичне забезпечення процесу управління витратами.

Система обліково-аналітичного забезпечення на меблевому виробництві має виконувати завдання надання повної, достовірної та своєчасної інформації для здійснення аналізу, контролю, прогнозування, бюджетування. Оскільки дані для формування відповідних показників подаються, насамперед, системою бухгалтерського обліку, тому варто визначити види витрат згідно з чинною нормативно-правовою базою. Відповідно до П(С) БО 16 «Витрати» [1] витрати підприємства понесені у звітному періоді визнаються:

– виробничою собівартістю: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, змінні і розподілені постійні загальновиробничі витрати;

– витрати пов'язані з операційною діяльністю, які не включаються до собівартості реалізованої продукції, поділяються на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати;

– витрати фінансової та інвестиційної діяльності.

Особливу увагу на меблевому підприємстві слід приділяти обліку, аналізу та контролю виробничої собівартості, яка складається с витрат виробництва. Витрати виробництва –

це вираження в грошовій формі використання трудових, матеріальних, фінансових та інших видів ресурсів на виробництво продукції (робіт, послуг), яке призводить до вибуття активів або збільшення зобов'язань з одночасним зменшенням власного капіталу підприємства.

Залежно від характеру участі у процесі меблевого виробництва витрати розподіляються на основні (прямі) та накладні (непрямі). Основні витрати пов'язані з безпосереднім виконанням технологічних операцій з виробництва продукції, а накладні – з управлінням та обслуговуванням діяльності підрозділу або підприємства в цілому. Прямі затрати (direct cost) – це затрати ресурсів (капіталу, робочої сили, матеріалів) або діяльності (наприклад, з транспортування), які придбаваються для конкретного об'єкта затрат або використовуються (споживаються) цим об'єктом. До непрямих витрат (indirect cost) належать витрати, пов'язані з випуском (наданням) одночасно кількох або всіх видів меблевої продукції

Ключовим елементом системи обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на меблевому виробництві є визначення (обчислення) собівартості конкретного об'єкта затрат – виду продукції. Так обчислення має назву «калькулювання». На меблевому виробництві можуть застосовувати різні методи калькулювання, але найбільш розповсюджений метод – «позамовний». При цьому методі визначається і виробнича й повна собівартість замовлення.

Через те, що у фінансовій звітності (інформаційна база управління) розкриваються статті та елементи витрат, які визначені П(С) БО 16 «Витрати», то саме така класифікація повинна виступати підґрунтям в управлінні витратами з метою подальшої їх деталізації в аналізі, контролі, прогнозуванні тощо в управлінському (внутрішньогосподарському) обліку.

На підставі ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні»[2] підприємство самостійно розробляє систему і форму управлінського (внутрішньогосподарського) обліку.

Деталізація витрат в обліку здійснюється за допомогою робочого (управлінського) плану рахунків, який підприємство розробляє залежно від завдань, що постають перед системою

обліково-аналітичного забезпечення, на підставі «Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій» [3].

Отже, система обліково-аналітичного забезпечення витрат меблевого виробництва має передбачати необхідну деталізацію обліку витрат і доходів, що вимагає відповідного налаштування робочого плану рахунків на деталізацію та аналітику, яка була б достатньою для створення ефективної системи управлінського обліку та внутрішньогосподарської звітності.

Література

1. Витрати: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2. rada. gov. ua/laws/show/z0027-00

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16.07.1999р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1. rada. gov. ua.

3. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99р. №291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1. rada. gov. ua.

к. е. н., доц. Лищенко О. Г.,
Магістр кафедри Облік і оподаткування Горбань В. В.
Запорізький національний технічний університет

ОБЛІК ВИТРАТ ЗА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

В даний час основною метою роботи кожного підприємства є збільшення отриманого прибутку, яке можливе шляхом побудови ефективної системи управління витратами. Одним із головних факторів від якого залежить досягнення цієї мети є налагодження системи обліку витрат за центрами відповідальності в основу якої покладено: організацію, мотивацію, облік, аналіз, контроль, планування.

Для побудови ефективної системи обліку витрат за центрами відповідальності потрібно розуміти що являє собою сама сутність витрат, центру відповідальності, а також центру витрат.

В Україні правила формування облікової інформації про витрати встановлені в П(С) БО 16 «Витрати». Відповідно до цього положення термін «витрати» має таке тлумачення: «зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу [4].

Вперше концепцію центрів відповідальності було розроблено американським вченим Джоном Хіггінсоном у 1952 році. Сутність основного правила Дж. Хігінсона наступна: «кожну структурну одиницю підприємства хвилюють ті витрати і доходи, за які вона може відповідати і які вона контролює» [2, 161]. В. Лень розглядає центр відповідальності, як підрозділ підприємства, де контролюється поява витрат, одержання доходів і який перебуває під управлінням єдиного керівника [3].

Зараз існує велика кількість наукових підходів щодо трактування поняття «центр витрат», так С. Ф. Голов вважає, що центр витрат це центр відповідальності, керівник якого контролює витрати, але не контролює доходів й інвестицій в активи центру [1]. В. С. Лень розглядає центр витрат, як центр відповідальності, який контролює виникнення витрат [3].

Дані поняття в економіній літературі трактуються неоднозначно, так одні науковці ототожнюють їх, а інші поєднують лише належністю витрат до структурного підрозділу. Узагальнюючи різні наукові погляди тлумачення центру відповідальності та центру витрат пропонуємо ввести нове поняття центр відповідальності за витрати – це обліково-калькуляційний підрозділ, який здійснює планування, калькулювання, облік, аналіз та управління витратами, де кожен керівник відповідає за певну ланку виникнення витрат (виробничі витрати, витрати апарату управління, витрати на збут).

Обік за центрами відповідальності – це така облікова система, яка забезпечує відображення, накопичення, аналіз і надання інформації про витрати та результати по підрозділах підприємства з метою контролю і оцінки їх діяльності. На великих виробництвах аналітичний облік витрат може вестись за підрозділами підприємства та центрами витрат і відповідальності. Основне виробництво підрозділів металургійного підприємства є цехи, що утворюють виробничий

центр затрат. Виробничий центр витрат (переділ) – група цехів або ділянок, які безпосередньо зайняті в процесі виробництва, а також відділи які призначені для їх безпосереднього обслуговування і, як правило, фізично розташовані в даному цеху. Аналітичний облік виробничих витрат ведеться на рахунку 23 «Виробництво» за видами виробництв, за статтями витрат і видами або групами продукції, що виробляються. Для ефективного формування інформації про витрати для підприємств металургійної галузі в системі управлінського обліку потрібно розробити план рахунків з виділення окремої групи рахунків, які мають аналітичну деталізацію не тільки за центрами відповідальності, а й за статтями нормативних витрат.

Побудова технічної організації бухгалтерського обліку виробничих витрат за умови застосування даної пропозиції включатиме формування виробничих витрат за центрами відповідальності з одночасним відображення витрат за центрами витрат у розрізі виробничих цехів та місцями їх виникнення. Тобто аналітика рахунків виробничих витрат розподілятиметься на 4 рівні рівні аналітичного обліку виробничих витрат за центрами відповідальності, де рахунок першого порядку – за металургійним промислом; рахунок другого порядку – за центрами витрат у розрізі цехів; рахунок третього порядку – за місцями виникнення витрат у розрізі переділів; рахунок четвертого порядку – за видами продукції.

За результатами проведеного дослідження запропоновано облікову модель виробничих витрат за центрами відповідальності, яка включатиме одночасне відображення витрат за місцями їх виникнення та за центрами витрат у розрізі виробничих цехів металургійного підприємства, це дозволить оцінити витрати за кожним центром відповідальності, контролювати їх за окремими бюджетними одиницями та здійснювати чітке їх планування, з метою їх мінімізації.

Література

1. Голов С. Ф. Управлінський облік: навч. посіб. / С. Ф. Голов. – К.: центр. учб. літератури, 2018. С. 534.

2. Дюкарєва Х. Л. Концептуальні основи побудови облікової системи центрів відповідальності суб’єктів

господарювання // Науковий вісник НЛТУ України. 2008, № 18.6. С. 161-162.

3. Лень В. С. Управлінський облік: навч. посіб. – 2-ге вид., випр. – К.: Знання- Прес, 2018. С. 317.

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.help/law/318/

магістр кафедри Облік і оподаткування Літвінова К. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ НАДХОДЖЕННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВО

Необоротні активи є одним з найважливіших об’єктів економічних наук, зокрема бухгалтерського обліку. Необоротні активи у сучасних умовах господарювання відіграють визначальну роль, оскільки вони становлять вагому частину майна будь-якого суб’єкта господарювання.

Порядок відображення надходження необоротних активів у бухгалтерському обліку та формування їх первісної вартості залежить від того, яким чином і на яких умовах вони придбані. Застосування різних видів вартості при оцінці необоротних активів, що надходять на підприємство, зумовлено можливими різноманітними шляхами надходження необоротних активів. таким чином необоротні активи можуть надходити на підприємство шляхом:

- придбання за плату;
- отримання в оренду;
- внеску до статутного капіталу;
- створення власними силами;
- обмін на подібний чи неподібний актив;
- безоплатного отримання.

В обліку до первісної вартості об’єктів основних засобів, придбаних за плату, включають суму фактичних витрат підприємства на придбання, створення та виготовлення, включаючи витрати на їх доставку та встановлення, за

вирахуванням податків, що відшкодовуються підприємству, відсотків за кредит, якщо об'єкти придбаються за кредитні кошти.

До фактичних витрат відносять купівельну вартість, витрати пов'язані з доставкою об'єктів та приведення їх до стану придатного до використання, вартість інформаційно-консультаційних послуг, пов'язаних з придбанням об'єктів, суму ввізного мита, суми непрямих податків у зв'язку з придбанням основних засобів, що не відшкодовуються підприємству, державні збори та платежі, які сплачуються у зв'язку з придбанням об'єктів, винагороди посередникам, через яких придбаються об'єкти основних засобів, транспортно-заготівельні витрати, оплата тарифів за вантажно-розвантажувальні роботи і транспортування усіма видами транспорту до місця їх використання, включно з витратами зі страхування ризиків транспортування основних засобів та інших витрат, безпосередньо пов'язаних з придбанням, створенням або виготовленням основних засобів.

Згідно П(С) БО 7 «Основні засоби» [1], так як і за МСБО 16 «Основні засоби», до первісної вартості об'єкта основного засобу включається сума витрат на монтаж, переміщення об'єкта тощо. Проте оцінка суми вказаних зобов'язань щодо здійснення витрат відрізняється у МСБО 16 «Основні засоби» від П(С) БО 7 «Основні засоби». Згідно п. 18 МСБО 16 «Основні засоби» для оцінки витрат на монтаж слід застосовувати МСБО 2 «Запаси». Зобов'язання щодо вказаних витрат визнаються та оцінюються відповідно до МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» . За МСБО 37 (п. 45, 46, 59, 60) суми витрат на монтаж та відповідну суму забезпечень слід наводити за поточною (тобто дисконтованою) вартістю, оскільки вплив вартості грошей у часі в даному випадку є суттєвим.

Таким чином, до первісної вартості об'єкта основного засобу слід включати не всю суму очікуваних майбутніх витрат на монтаж, а теперішню вартість цієї суми. Щорічно суму забезпечення слід переглядати, і її збільшення слід відносити до фінансових витрат поточного періоду, а не до первісної вартості об'єкта.

Отже, операції з надходження необоротних активів досить різноманітні та численні. Методика їх бухгалтерського обліку, насамперед, залежить як від обраної облікової політики, так і від шляху надходження на підприємство необоротних активів. При цьому, послідовність дій, якої потрібно дотримуватися для правильного оприбутковування об'єктів необоротних активів, що надійшли, нарахування на них амортизації в бухгалтерському та податковому обліку, має бути така: визначення виду активів, до якого належить об'єкт, що надійшов (основні засоби, малоцінні необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи); формування первісної вартості об'єкта; визначення вартості об'єкта, яка амортизується, та ліквідаційної вартості об'єкта; визначення податкової групи необоротних активів, до якої належить об'єкт; встановлення терміну корисного використання об'єкта та фіксація його в наказі про зарахування об'єкта на баланс; введення об'єкта в експлуатацію.

Таким чином, механізм бухгалтерського обліку господарських операцій, пов'язаних з надходженням необоротних активів є складною системою, в межах якої поєднуються особливості документування вказаних операцій, порядку використання відповідних рахунків бухгалтерського обліку, організаційний аспект вказаної сфери, що ґрунтуються на приписах П(С) БО або МСФЗ.

Література

1. Наказ Міністерства Фінансів України «Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: затв. МФУ від 27.04.2000 р. № 92. URL: http://zakon5. rada. gov. ua/laws/show/z0288-00МСБО (дата звернення: 17.09.2018р.).

2. МСБО 16 «Основні засоби» від 01.01.2012 р.: URL: http://zakon2. rada. gov. ua/laws/show/929_014 (дата звернення: 17.09.2018р.).

к. е. н., доц. Максименко І. Я.,
магістр кафедри Облік і оподаткування Фісун Ю. О.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ВИПЛАТИ АВАНСУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Згідно із Законом про оплату праці заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу.

Згідно із ст. 24 Закону про оплату праці, ст. 115 КЗпП – заробітна плата виплачується працівникам регулярно в робочі дні в строки, установлені колективним договором або нормативним актом роботодавця, погодженим із виборним органом первинної профспілкової організації чи іншим уповноваженим на представництво трудовим колективом органом (а за відсутності таких органів – представниками, обраними й уповноваженими трудовим колективом), але не рідше ніж двічі на місяць через проміжок часу, що не перевищує 16 календарних днів, та не пізніше 7 днів після закінчення періоду, за який здійснюється виплата [1].

Ч. 1 ст. 115 КЗпП передбачає виплату зарплати не рідше ніж двічі на місяць через проміжок часу, що не перевищує шістнадцяти календарних днів, та не пізніше семи днів після закінчення періоду, за який здійснюється виплата.

Тому невиплата авансу (зарплати за першу половину місяця) – це пряме порушення трудового законодавства, за яке загрожує адміністраф відповідно до ст. 41 КпАП.

Розмір зарплати за першу половину місяця (авансу) визначають у колективному договорі чи нормативному акті роботодавця, погодженому з виборним органом первинної профспілки чи іншим уповноваженим на представництво трудовим колективом органом (а за відсутності таких органів – представниками, обраними й уповноваженими трудовим колективом). Розмір авансу не може бути меншим оплати за

фактично відпрацьований час із розрахунку тарифної ставки (посадового окладу) працівника.

Першою половиною місяця вважаються перші п'ятнадцять календарних днів місяця. Отже, працівнику повинні виплатити аванс у сумі, не меншій за фактично відпрацьовані робочі дні (години) із 1 по 15 число поточного місяця, виходячи із розрахунку тарифної ставки (посадового окладу).

Виплата авансу, а також сплата нарахованого ЄСВ із нього, утриманого військового збору та ПДФО здійснюються на підставі розрахунків, але без нарахування відповідних сум на момент такої виплати. Нарахування зарплати, ЄСВ, ПДФО та військового збору здійснюється наприкінці місяця після надання до бухгалтерії Табеля обліку робочого часу.

Згідно із пп. 168.1.2 ПКУ, ПДФО та військовий збір сплачуються (перераховуються) до бюджету під час виплати оподатковуваного доходу єдиним платіжним документом. Банки приймають платіжні документи на виплату доходу лише за умови одночасного подання розрахункового документа на перерахування цього податку до бюджету.

Згідно із абз. 2 ч. 8 ст. 9 Закону про ЄСВ, нарахований ЄСВ також сплачується роботодавцем під час кожної виплати заробітної плати (доходу, грошового забезпечення), на суми якої (якого) нараховується єдиний внесок, одночасно з видачею зазначених сумм [4].

Отже, виплата авансу працівнику, сплата нарахованого на суму авансу ЄСВ, утриманого ПДФО та військового збору здійснюються без фактичного нарахування такого авансу, фактичного нарахування ЄСВ, утримання ПДФО та військового збору.

Застосовання податкової соціальної пільги можливе у разі, якщо розмір зарплати не перевищує суми, котра дорівнює розміру місячного прожиткового мінімуму, діючого для працездатної особи станом на 1 січня звітного податкового року, помноженого на 1,4 й округленого до найближчих 10 грн (пп. 169.4.1 ПКУ) [3].

Податкова соціальна пільга застосовується саме до загального місячного доходу платника податку у вигляді

зарплати (яка складається із виплати за першу половину місяця й остаточного розрахунку за місяць).

Отже, заробітна плата виплачується працівникам регулярно в робочі дні у строки, встановлені колективним договором або нормативним актом роботодавця, але не рідше двох разів на місяць через проміжок часу, що не перевищує шістнадцяти календарних днів, та не пізніше семи днів після закінчення періоду, за який здійснюється виплата.

Література

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: затв. Верховною Радою України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (у ред. витягу від 01.07.2018) . URL: http:// zakon. rada. gov. ua/go/996-14 (дата звернення: 15.09.2018р.)

2. Закон України «Про оплату праці»: затв. Верховною Радою України від 16.07.1995 р. № 1774- VIII. URL: http://zakon. rada. gov. ua/laws/show/108/95-вр (дата звернення: 15.09.2018).

3. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755- VI. URL: http://zakon. rada. gov. ua/laws/show/2755-17 (дата звернення: 15.09.2018).

4. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»: затв. Верховною Радою України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (у ред. витягу від 11.06.2011). URL: http://zakon. rada. gov. ua/laws/show/2464-17 (дата звернення: 15.09.2018р.)

к. е. н., доц. Максименко І. Я.,
Магістр кафедри Облік і оподаткування Соболь В. А.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ ТА ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА В ЗДІЙСНЕННІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Згідно із п. 4 П(С) БО 8 «Нематеріальні активи». Отже – це немонетарний актив, який не має матеріальної форми та

може бути ідентифікований. Аналогічне тлумачення міститься й у п. 8 МСБО 38 «Нематеріальні активи».

Критерії визнання нематеріальних активів:

- немонетарність;
- відсутність фізичної субстанції;
- можливість ідентифікації;
- підконтрольність.

Немонетарність і нематеріальність дозволяють відрізнити нематеріальні активи від фінансових і матеріальних активів відповідно. У п. 12 МСБО 38 визначається: «Актив є ідентифікованим, якщо він:

а) може бути відокремлений, тобто його можна відокремити або відділити від суб'єкта господарювання і продати, передати, ліцензувати, здати в оренду або обміняти індивідуально або разом з пов'язаним з ним контрактом, ідентифікованим активом чи зобов'язанням, незалежно від того, чи має суб'єкт господарювання намір зробити це,

або

б) виникає внаслідок договірних або інших юридичних прав, незалежно від того, чи можуть вони бути передані або відокремлені від суб'єкта господарювання або ж від інших прав та зобов'язань».

Щодо підконтрольності нематеріальних, то згідно із п.13 МСБО 38 зазначають, що підприємство контролює актив лише в разі володіння правами на отримання майбутніх економічних вигід від нематеріального ресурсу та здатності обмежувати доступ інших суб'єктів господарювання до таких економічних благ. Водночас підкреслюється важливість наявності у володільця юридичних прав на інтелектуальний продукт, які можна захистити в судовому порядку. Водночас юридичне забезпечення прав не визнається першорядною умовою для контролю, адже суб'єкт господарювання може контролювати майбутні економічні вигоди від використання нематактивів і в інший спосіб.

Із першою групою кваліфікуючих критеріїв, ніби, усе зрозуміло. Однак далеко не кожен об'єкт, що відповідає визначенню нематактивів, може ним іменуватися. Далі наведені

критерії визнання обговорюваних активів (п. 6 П(С) БО 8, п. 21 МСБО 38):

– існування ймовірності одержання економічних вигод від використання активу;

– можливість достовірного визначення вартості.

Названі критерії не унікальні: їх застосовують під час визнання та зарахування на баланс не лише нематактивів, а й інших активів.

Водночас за будь-яких умов не визнаються нематеріальними активами та відображаються в складі витрат звітного періоду, у якому вони були здійснені (п. п. 5, 9 П(С) БО 8) [2]:

– роялті;

– витрати на дослідження;

– витрати на підготовку та перепідготовку кадрів;

– витрати на рекламу та просування продукції на ринку;

– витрати на створення, реорганізацію та переміщення підприємств або їх частини;

– витрати на підвищення ділової репутації підприємства, вартість видань та витрати на створення торгових марок (товарних знаків).

Більшість із перелічених вище критеріальних оцінок ґрунтуються на професійних судженнях управлінського персоналу підприємства.

Ведення обліку об’єктів нематериальных активів здійснюється за групами (тобто сукупністю однотипних за призначенням й умовами використання), за кожною обліковою групою закріпили однойменний субрахунок синтетичного рахунка 12 «Нематеріальні активи» [3].

Таким чином, правильна ідентифікація нематактивів і їх зарахування до належних облікових груп є принциповим як для потреб бухгалтерського, так і податкового обліку. Адже в першому випадку це дозволяє значно спростити та прискорити процес складання фінансової звітності У другому – коректно визначити строки корисного використання таких активів, виходячи з мінімально допустимих строків дії відповідних прав.

Отже, нематеріальні активи є важливим об'єктом бухгалтерського обліку за своїми характеристиками, своїм складом, за рівнем впливу на результати господарської діяльності та фінансовий стан підприємства.

Література

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: затв. Верховною Радою України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (у ред. витягу від 01.07.2018) . URL: http:// zakon. rada. gov. ua/go/996-14 (дата звернення: 15.09.2018р.)

2. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755- VI. URL: http://zakon. rada. gov. ua/laws/show/2755-17 (дата звернення: 15.09.2018).

3. Наказ Міністерства Фінансів України «Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: затв. МФУ від 18.10.1999 р. № 242. URL: http://zakon. rada. gov. ua/laws/show/z0750-99 (дата звернення: 15.09.2018р.).

к. е. н., доц. Очеретько Л. М.,
бакалавр кафедри Облік і оподаткування Багрій Т. О.
Запорізький національний технічний університет, Запоріжжя

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

Як соціально-економічна категорія заробітна плата служить основним засобом задоволення особистих потреб працюючих, економічним важелем, що стимулює розвиток суспільного виробництва, ріст продуктивності праці, скорочення витрат на виробництво, засіб перерозподілу кадрів по галузях.

Тому заробітна плата має одне із головних місць в системі бухгалтерського обліку. Заробітна плата працівника залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійних та ділових якостей виконуючого обов'язки, результатів його праці і кінцевих результатів господарської діяльності підприємства, максимальним розміром не обмежується і регулюється податками.

Найбільш вагомі дослідження з питань сутності та особливостей обліку заробітної плати провели вітчизняних та закордонних вчених, серед яких А. І. Радчук, А. О. Гордеюк, В. С. Василенко, О. С. Ветлужська, П. М. Матюшко, С. В. Цимбалюк, Т. В. Сизикова, Ю. М. Іванечко та ін. Не зважаючи на численну кількість наукових праць, недостатньо дослідили найважливіші проблеми з оплати праці в умовах вітчизняної економіки [1].

При цьому найбільшу увагу потрібно приділити саме дослідженню обліку заробітної плати працівників підприємства. Усе це сприяло вибору напряму наукового дослідження і свідчить про актуальність обраної теми.

На основі опитування, що проведене серед кваліфікованих бухгалтерів найбільших підприємств Запорізької області, встановлено, що до основних проблемних питань організації бухгалтерського обліку операцій із заробітною платою належать такі: недосконале регламентування організації бухгалтерського обліку операцій, пов'язаних із нарахуванням та виплатою заробітної плати, зокрема, в частині своєчасності та правильності визначення суми нарахованої заробітної плати, єдиного соціального внеску та податку на доходи фізичних осіб[2].

Тому зауважимо, що щільне місце займає досконала організація бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві, оскільки саме вона є найвідповідальнішою. Не потребує додаткових доказів те, що неправильність нарахування заробітної плати та несвоєчасність її виплати призводять до виникнення значної кількості судових спорів за умовами оплати праці юридичними та фізичними особами на підприємствах різних видів економічної діяльності.

Основною соціальною гарантією в оплаті праці, базовим інструментом її організації є мінімальна заробітна плата, оскільки виходячи з її розміру встановлюються тарифна ставка першого тарифного розряду працівників і мінімальний посадовий оклад. Саме вона визначає диференціацію оплати праці. Згідно із Законом України «Про оплату праці», її розмір не може бути нижчим від прожиткового мінімуму для працездатних осіб, проте тільки у листопаді 2009 р. рівень мінімальної заробітної плати зрівнявся з встановленим рівнем

прожиткового мінімуму, коли його значення досягло 744 грн. на місяць. На сьогодні мінімальна заробітна плата становить 3723 гривні[1].

Тобто можна говорити про те, що на підприємствах діє досить слабка матеріальна зацікавленість у підвищенні кваліфікації. Окрім вищесказаного, слід зазначити недостатню стимулюючу роль премій, надбавок і всієї преміальної системи.

Тому, на мою думку, для того, щоб вдосконалити облік розрахунків із заробітною платою потрібно покращити автоматизацію усього бухгалтерського обліку. Автоматизація обробки обліково-економічної інформації є вирішальним фактором підвищення оперативності, аналітичності та достовірності даних на підприємствах.

Також я пропоную підвищити обсяги фінансування облікової роботи для забезпечення обліковців всіма необхідними матеріалами.

Наступна пропозиція – удосконалення витрат на оплату праці в управлінському обліку. Витрати на оплату праці є третьою після матеріальних витрат та інших операційних витрат по значимості складовою частиною операційної діяльності підприємств більшості галузей економіки. Значна частина цих витрат потребує досконалого обліку.

Ведення обліку праці і заробітної плати набуло кращих результатів за допомогою програми «1С: Підприємство». Програма «1С: Підприємство» є універсальною бухгалтерською програмою і призначена для ведення синтетичного й аналітичного бухгалтерського обліку по різних розділах[3].

Можна виділити основні проблеми з обліку розрахунків заробітної плати працівників:

1. Недостатність автоматизації необхідної ділянки обліку;

2. Недостатня виплата премій, надбавок у зв’язку з нестабільністю та неспроможністю їх виплат;

3. Несвоєчасна виплата відпусток та заробітної плати;

4. На підприємстві працівники різних розрядів мають невелику різницю в окладах.

Тому, для вдосконалення обліку заробітної плати працівників необхідно:

1. На підставі оцінки заслуг працівників розробити систему індивідуальної заробітної плати;

2. Запровадити відрядну форму виплати заробітної плати для виробничого персоналу;

3. Для підвищення ефективності стимулювання працівників встановити так званий «гнучкий тариф».

Література

1. Оніщук Л. І. Організація обліку витрат за центрами відповідальності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://xreff. ru/587353. html. https://naub. oa. edu. ua/2018/вдосконалення-обліку-заробітної-плати/.

2. Карпенко О. В. Управлінський облік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://westudents. com. ua/glavy/8270-111-kontseptsya-tsentrv-ta-oblkuvdpovdalnost. html.

3. Білик М. Д. Заробітна плата – поняття, функції, принципи. Тарифна система [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://studopedia. org/12-10466. html.

к. е. н., доц. Панченко О. М.,
магістр кафедри Облік і оподаткування Жолоб А. А.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ПОНЯТТЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМ

Словосполучення «обліково-аналітичне забезпечення» має дві складові – «обліково-аналітичне» та «забезпечення», які необхідно розглядати як окремо так і у взаємозв’язку.

Обліково-аналітичною інформацією є вид економічної інформації, яка здійснює рух в системі управління для виконання основних завдань діяльності суб’єкта господарювання.

Поняття «забезпечення» у загальному розумінні означає сукупність засобів, заходів та умов, які необхідні для підтримання системи в стані діяльності. Забезпечення визначають як сукупність заходів і коштів, створення умов, що сприяють нормальному здійсненню економічних процесів,

реалізації запланованих програм, проектів, підтримці стабільного функціонування економічної системи та її об'єктів, усуненню порушень нормативних актів [1].

Отже, термін «забезпечення» в рамках обліково-аналітичного механізму необхідно розглядати з позиції видів обліково-економічної інформації, особливостей її збирання, здійсненням аналізу, контролем за своєчасністю її подання та рівнем якості тощо. Головною метою обліково-аналітичного забезпечення є надання достовірної інформації для управління економічними процесами підприємства.

Грошовий потік – це результат руху грошових коштів підприємства за той чи інший період часу, тобто в загальному вигляді це різниця між надходженнями грошових коштів та їх виплатами за період [2],

Інформація про рух грошових коштів підприємства справді є корисною, оскільки вона надає користувачам фінансових звітів основу для оцінки спроможності підприємства генерувати грошові кошти та їх еквіваленти, а також потреби підприємства щодо використання цих грошових коштів. Для економічних рішень, які приймають користувачі, необхідна оцінка спроможності підприємства генерувати грошові кошти та їх еквіваленти, а також часу такого генерування і впевненості в ньому. Грошові кошти потрібні підприємствам, в основному, з однакових причин, якою різною не була б їх основна діяльність, від котрої одержують прибутки: для здійснення операцій, погашення зобов'язань і забезпечення доходу інвесторам [3].

Незбалансованість і нерівномірність надходжень та виплат у розрізі часових інтервалів грошових потоків може призвести, як до тимчасового дефіциту, так і до виникнення тимчасово вільних їх обсягів. Дефіцит чи тимчасово вільні грошові кошти, призводить неефективне управління ними, або недосконале обліково-аналітичне забезпечення. Ці фактори в свою чергу погіршують стан підприємства. Тому саме управління грошовими потоками один із найважливіших сегментів фінансової роботи підприємства, тому що від нього залежать діяльність підприємства як в поточному році, так і в майбутніх періодах.

Обліково-аналітичне забезпечення при управлінні грошовими потоками, слід розглядати як єдність обліку, контроль та аналізу. Поєднання цієї взаємодії дає можливість отримати якісну та правдиву обліково-аналітичну інформацію для прийняття управлінських рішень, а також ведення справ із зовнішніми користувачами.

Обліково-аналітичне забезпечення грошових потоків підприємства несе в собі величезну інформацію про грошові кошти, яка є дуже корисною та важливою для підприємства, якою користуються при управлінні так і при веденні діяльності даного підприємства.

Облік грошових потоків є першою і невід'ємною частиною системи управління ними. Облік грошових коштів достатньо регламентований законодавчими та нормативними актами України. А ось, розширення форм і методів здійснення розрахунків, властивостей та функцій грошових коштів як інструментів забезпечення оперативної платоспроможності стали основною причиною уточнення й деталізації відображення в бухгалтерському обліку та контролю операцій з ними. Виникає необхідність у застосуванні конкретних прийомів управління грошовими коштами, джерелом якого є достовірне інформаційне забезпечення.

В свою чергу здійснення аналізу та контролю являє собою перевірку правильності інформаційного потоку щодо грошових коштів. Так, завдяки аналізу грошових потоків чиниться оцінка ефективності роботи підприємства з грошовими коштами. Результатом обліку та аналізу є система внутрішньої та зовнішньої звітності щодо грошових коштів, на даному етапі інформаційний потік стосовно грошових потоків згруповується у звіти.

Таким чином, пропонуємо наступне визначенні поняття «обліково-аналітичне забезпечення у системі управління грошовими потоками» – це сукупність обліково-аналітичної інформації на основі якої будується управлінська стратегія щодо оптимізації руху грошових потоків з метою збільшення прибутку та підвищення загальної конкурентоспроможності підприємства.

Література

1. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 480 с.

2. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібник / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2003. – 554 с.

3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IAS) 7 «Звіти про рух грошових коштів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon. rada. gov. ua/laws/show/929_019

к. е. н., доц. Панченко О. М.,
магістр кафедри Облік і оподаткування Красноперова Т. С.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ВИТРАТ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Організація та ведення обліку на сільськогосподарських підприємствах має певні особливості, які, обумовлені із технологією вирощування біологічних активів рослинництва і тваринництва. Виробники у межах одного господарства займаються виробництвом різноманітних видів сільськогосподарської продукції. Виробничі цикли, кожного виду сільськогосподарської продукції відрізняються між собою через природні особливості кожного виду біологічного активу, що зумовлює різну номенклатуру та ритмічність понесення витрат. Галузева специфіка визначає класифікацію витрат, методи обліку і калькулювання собівартості продукції, і тим самим впливає на організацію фінансового та управлінського обліку в сільському господарстві.

Значення управлінського обліку полягає в тому, що він дає змогу системно розглядати всередині підприємства питання оперативного планування, аналізу, контролю та обліку окремих видів діяльності. Основним критерієм дієвої системи є ефективне управління фінансовими і людськими ресурсами, а управлінський облік забезпечує для цього необхідний механізм та використовує оперативну (первинну) інформацію незалежно

від її кількісного виміру, наприклад, відгуки покупців про якість продукції [1].

Складність обліку витрат у сільськогосподарському виробництві вдало ілюструє думка професора Л. К. Сук, який прокоментував вказану проблему так: «Біологічний актив – це «явище життя», тобто живі тварини або рослини, які здатні до біологічної трансформації. Вони можуть забезпечувати процес виробництва нових неживих продуктів, наприклад, корови дають молоко; процес відтворення живих тварин, наприклад, корови народжують телят. З ходом часу біологічні активи можуть поліпшувати свої якості (відбувається ріст рослин, телят тощо), або їх погіршувати (плодовий сад старіє і втрачає продуктивність, телята зменшують свою вагу тощо)»[2].

Ці складні, багатоаспектні процеси мають бути відображені належним чином у обліку кожного фермерського господарства. Облік має бути побудованим так, щоб відокремити відображення біологічних активів, які пройшли процес якісного та кількісного біологічного перетворення, продуктів промислової переробки сільськогосподарського виробництва.

Відрізняється облік витрат по створенню поточних та довгострокових біологічних активів. У рослинництві частина продукції поточного врожаю використовують для вирощування врожаю наступного року або у вигляді насіння, або у вигляді рослин, що мають ознаки напівфабрикатів, наприклад, у дворічних рослин на кшталт луковичних культур.

Крім того, продукція сільгоспвиробництва поділяється на основну, супутню та побічну, і кожна потребує особливого обліку. Тому навіть у невеликому фермерському господарстві можуть поєднуватися різні види виробництва (сільськогосподарське та промислове з переробки продукції, рослинництво і тваринництво), види продукції тощо.

Також на організацію та ведення обліку витрат впливають такі особливості сільгоспвиробництва як значний вплив природних умов, сезонність, нерівномірність у використанні робочої сили і техніки протягом року, особливостей формування доходів та витрат майбутніх періодів, та найважливіший засіб праці – земля. Всі ці аспекти мають

бути враховані при побудові управлінського обліку витрат у сільгоспвиробника.

Для обліку витрат сільськогосподарські підприємства використовують План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій [3]. Для врахування галузевих особливостей в обліку витрат використовують Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств [4].

Оскільки, основною метою діяльності сільськогосподарського підприємства є отримання прибутку, то управлінський облік витрат сільськогосподарського виробництва та іншої діяльності повинен бути організований таким чином, щоб забезпечити: своєчасне документування, повне і достовірне відображення витрат в обліку та звітності; контроль за раціональним використанням активів господарства; проведення аналізу фактично понесених витрат з метою виявлення шляхів їх скорочення та управління ними.

Література

1. Тлучкевич Н. Організація управлінського обліку (практика впровадження на сільськогосподарських підприємствах) / Н. Тлучкевич // Бухгалтерський облік та аудит. – 2007. – № 7. – С.13–25.

2. Сук Л. К. Облік біологічних активів / Л. К. Сук, П. Л.Сук // Облік і фінанси АПК. – 2006. – № 6. – С. 128–134.

3. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon. rada. gov. ua/laws/show/z1557-11

4. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затверджені наказом Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001р. № 132. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www. zakon-i-normativ. info/index.

к. е. н., доц. Панченко О. М.,
магістр кафедри Облік і оподаткування Пересипкіна А. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА

Кредитні відносини є важливою складовою сучасної економічної системи як держави в цілому, так й окремих господарюючих суб'єктів всіх видів власності та організаційно-правових форм.

Слово «кредит» походить від латинського «credere» – довіряти, це відображає головну передумову виникнення кредитних відносин – довіру кредитора до позичальника стосовно надання останньому запозичення. Основною умовою виникнення такої довіри є процедура доведення належної кредитоспроможності позичальника.

Оцінка кредитоспроможності – подвійна процедура, яка проводиться і кредитором і позичальником для прийняття рішення щодо, відповідно, надання/отримання кредиту. Кредитор оцінює кредитоспроможність позичальника, насамперед, з точки зору мінімізації ризику неповернення коштів, також важливим є ризик нецільового використання коштів позичальником. Позичальник оцінює свою здатність раціонально використати кредитні засоби та акумулювати необхідні для обслуговування та повернення кредиту грошові кошти без втрати фінансової стійкості та створення загрози банкрутства.

Складність та багатомірність цієї категорії обумовлює існуванні різних підходів до визначення сутності кредитоспроможності та критеріїв її оцінки. Зрозуміло, що оцінка кредитоспроможності з точки зору кредитної установи або іншого кредитодавця та підприємства – позичальника різняться, як й система захисту від кредитних ризиків.

Нормативне визначення поняття «кредитоспроможність» наведено у Положення «Про кредитування» кредитоспроможність – це здатність позичальника в повному

обсязі й у визначений кредитною угодою термін розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями [1].

Світовою практикою розроблено багато методик оцінювання кредитоспроможності позичальника залежно від мети кредитування, терміну надання кредиту, форми надання кредиту тощо. Наприклад, визначення кредитоспроможності у разі оформлення овердрафта під закупівлю товару, кредитної лінії для фінансування касових розривів або довгострокового кредитування інвестиційних проектів відрізняються одна від одної. Також особливості має методика оцінки кредитоспроможності у разі надання кредиту під державні гарантії або державні компенсації (наприклад, пільгові кредити для підтримки сільгоспвиробників). У цілому наявні методи оцінки кредитоспроможності автори поділяють на[2; 3]:

– статичні методи: бально-рейтингові (система коефіцієнтів, рейтингові, кредитний скоринг, аналіз грошових потоків) та прогнозування (багатофакторні моделі);

– методи комплексного аналізу: Правило «6С»; CAMPARI; PARTS; PARSER; Система 4FC; Правило «5С» поганих кредитів.

Не існує кращій за всіх методики, яка підходить для кожного випадку. Для прийняття рішення стосовно надання кредиту мають бути враховані як кількісні, так і якісні показники, які характеризують здатність позичальника виконувати свої зобов'язання. Так, наприклад, аналіз фінансових коефіцієнтів (ліквідності, рентабельності, фінансової незалежності тощо) дозволяє оцінити фінансовий стан підприємства за вже минулі звітні періоди. На підставі цих даних можна зробити прогноз стосовно дотримання підприємством належної фінансової стійкості у майбутньому.

Але проведення фінансового аналізу недостатньо для повноцінної оцінки кредитоспроможності. Мають бути враховані кредитна історії позичальника, його ділова репутація, якість техніко-економічного обґрунтування проекту, під фінансування якого залучається кредит, наявність та ліквідність заставного майна, наявність гарантій, страховки тощо.

Щоб уніфікувати процес надання кредиту, кожна кредитна установа має розробити власне положення «Про кредитування» з описом методики оцінки кредитоспроможності позичальника з урахуванням власних фінансових показників діяльності, наприклад, наявних резервів; клієнтської бази; галузевої спеціалізації тощо. Базою для розробки такого положення повинні слугувати рекомендації НБУ та інші нормативні документи з питань здійснення кредитних операцій [4]. Разом з тим кредитна установа на власний розсуд може використовувати додаткові методи для оцінки кредитоспроможності позичальника для отримання оптимального результату у мінімізації кредитних ризиків.

Література

1. Положення про кредитування: Постанова Правління Національного банку України від 28.09.1995р. №246 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon. rada. gov. ua/laws/show/v0246500-95

2. Бордюг В. В. Теоретичні основи оцінки кредитоспроможності позичальника банку / В. В. Бордюг // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2008. – № 3. – С. 112–115.

3. Кривоконь О. С. Організаційні аспекти аналізу кредитоспроможності підприємств-позичальників / О. С. Кривоконь, І. М. Буряк // Ефективна економіка. – 2012. – № 6.

4. Офіційний сайт Національного Банку України. Кредитоспроможність: визначення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https:// bank. gov. ua/control/uk/publish/article? art_id=123417.

к. е. н., доц. Панченко О. М.
магістр гр. ФЕУ з – 613 Ждан В. М..

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ, М. ЗАПОРІЖЖЯ
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІЗНИХ СТРАТЕГІЙ ПІДПРИЄМСТВА

Стратегія в сучасній науці управління розглядається як результат, як сукупність взаємозалежних рішень, що визначають пріоритетні напрямки використання ресурсів, зусиль підприємства для реалізації його місії, забезпечення довгострокових конкурентних переваг на цільових ринках, як засіб реалізації інтересів підприємства [1, с.7].

Вибір стратегії залежить від багатьох факторів, у тому числі від стратегічної позиції підприємства, динаміки її зміни, виробничого і технічного потенціалу, наданих послуг, стану економіки, політичного середовища та ін.[2, с. 425]

З урахуванням впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на функціонування підприємства до однієї й тієї ж мети можна рухатися різними способами. Наприклад, для максимізації прибутку можна обрати стратегію зменшення витрат, або стратегію максимізації доходів шляхом стимулювання збуту продукції через надання знижок, також можна стимулювати збут шляхом зосередження уваги на задоволенні індивідуальних побажань споживачів щодо характеристик продукції тощо. Всі ці неоднакові підходи будуть потребувати різних методів стратегічного управління розвитком підприємства.

Так як вибір підприємством стратегії розвитку залежить від великої кількості зовнішніх та внутрішніх чинників, то підприємство має обрати ієрархію цілей за критеріями їх пріоритетності та досяжності. При цьому, ключовими факторами вибору стратегії будуть: продукт (товар/послуга), що підприємство вже виробляє, або планує виробляти; місце компанії на ринку; існування умов для розширення збуту тощо.

Стратегія має бути гнучкою, керівництво повинно оперативно та ефективно реагувати на зміни умов функціонування підприємства шляхом переходу від одного виду

стратегії до другого. Для цього на підприємстві має бути створено потужне обліково-аналітичне забезпечення процесу стратегічного управління.

Обліково-аналітичне забезпечення займає ключове місце в інформаційній системі підприємства і відповідає за формування всіх фінансових і нефінансових показників про внутрішні процеси і зовнішнє середовище підприємства, координує інформаційні потоки [3, с. 57].

Роль обліково-аналітичної системи у стратегічному розвитку підприємства можна охарактеризувати так: надання необхідної обліково-аналітичної інформації управлінському апарату для прийняття рішення в межах стратегії розвитку підприємства із витрачанням мінімальних зусиль на її підготовку та забезпечення високої гнучкості обліково-аналітичних процесів у випадку зміни довгострокової стратегії [4, с.133].

Функціональними складниками системи обліково-аналітичного забезпечення є підсистеми обліку, аналізу, контролю. Специфіка управління стратегічними процесами підприємства має виявлятися у всіх складниках системи обліково-аналітичного забезпечення управління стратегічним розвитком підприємства, зокрема у створенні підсистем стратегічного обліку, аналізу та контролю.

В умовах невизначеності зовнішнього середовища для побудови ефективної системи обліково-аналітичного забезпечення стратегії розвитку підприємства пропонуємо виділяти наступні блоки:

– блок накопичення облікової інформації щодо господарської діяльності та її узагальнення у внутрішній звітності підсистем стратегічного обліку та аналізу внутрішнього середовища функціонування підприємства.

– блок стратегічного аналізу умов зовнішнього середовища функціонування підприємства;

– блок стратегічного аналізу потенціалу розвитку підприємства, його компетенції, що є сукупністю наявних матеріальних і нематеріальних ресурсів, можливостей і здібностей (компетенцій) для розроблення і реалізації стратегії підприємства. Цей блок призначений для адаптації інформаційних потоків, отриманих в ході обліку та аналізу

зовнішніх та внутрішніх умов функціонування підприємства до реалізації стратегічних цілей підприємства;

– блок стратегічного контролю для здійснення нагляду, оцінки та моніторингу процесу стратегічного управління стосовно досягнення не лише фінансово-економічних цілей, а й виконання технічних, якісних, організаційних, трудових та інших нормативів.

Література

1. Кравченко О. В. Поняття стратегії розвитку підприємства / О. В. Кравченко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uabs. edu. ua/images/stories/docs/K_BOA/kravchenko_023. pdf

2. Жихарева В. В. Формування стратегії розвитку підприємства в умовах невизначеності / В. В. Жихарева, Т. М. Савельєва // Економіка і суспільство.-Випуск № 9.-2017. – с.423-427.

3. Кундря-Висоцька О. П. Бухгалтерський облік в умовах інтеграційних процесів : сучасний стан та напрями розвитку : монографія / О. П. КундряВисоцька, І. М. Вагнер, М. І. Клюс ; Нац. банк України, Ун-т банк. справи. – Київ : УБС НБУ, 2013. – 286 с.

4. Бандура З. Л. Роль обліково-аналітичної інформації в стратегічному управлінні розвитком закладів ресторанного господарства / З. Л. Бандура, Л. В. Семенюк // http://ena. lp. edu. ua/bitstream/ntb/25276/1/19-131-138. pdf.

к. е. н., доц. Панченко О. М.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ОБЛІК ІННОВАЦІЙНОГО ЦИКЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Створення, освоєння, поширення інновацій на підприємстві відбувається під час здійснення інноваційної діяльності. Термін «інноваційний цикл» доцільно використовувати, якщо необхідно сфокусуватися на особливостях динаміки здійснення інноваційних дій, підкреслити їх замкнутий, повторюваний характер в окремих організаціях.

Цикл (від грецьк. kyklos – круг) є сукупністю явищ, процесів, яка становить кругооборот на протязі відомого проміжку часу. При визначені змісту поняття «інноваційний цикл», на нашу думку, необхідно виділити і окреслити універсальний для даної системи порядок чергування певних фаз.

Фаза (від грец. phasis – поява) період, стадія в розвиткові якого-небудь явища, процесу тощо. Фаза характеризується як однорідна за складом та властивостями частина системи, відокремлена від інших частин з іншими властивостями границями розподілу, на яких відбувається зміна якостей [1, С. 1314; 2, С.539].

В організації інноваційного циклу дуже важливим є фіксація на забезпеченні необхідними ресурсами (фінансовими, людськими, часу тощо) повної якісної завершеності кожної фази для підтримки циклічності чергування фаз. Інноваційний цикл (життєвий цикл інновації) – це проміжок часу, розділений певними фазами, коли нововведення проходить шлях від виникнення ідеї до її комерційного використання.

Для кожного інноваційного циклу необхідно окреслити які види діяльності включаються до окремої фази, які критерії початку, завершення та ефективності результатів її характеризують. Це чергування фаз має бути сталим, тобто постійним, безперервним, та сформованим по визначених проміжках часу.

Кожна фаза повинна бути чітко відокремлена одна від іншої якісними змінами в реалізації інноваційних дій при

забезпеченні підтримки певного сталого порядку в її організації. По суті кожна фаза сама по собі мусить мати циклічний характер. В налагодженому інноваційному циклі фази взаємодіють аналогічно шестерінкам в механізмі з механічною передачею. На практиці це означає, що кожна фаза має специфіку реалізації, своє коло завдань і виконавців, які можуть знаходитися як в межах однієї організації так і бути юридично незалежними, знаходитися навіть у різних державах.

Базова модель інноваційного циклу, діяльності відображає просування людської активності від забезпечення появи інноваційної ідеї до її широкого розповсюдження у вигляді комерційно оформленого товару або послуги. Виходячи з цього, об'єктом бухгалтерського обліку інноваційної діяльності є не тільки створений продукт, а й діяльність з його впровадження. Склад об'єктів обліку інноваційної діяльності багатомірний та розгалужений. Інноваційна діяльність повинна знаходити своє відображення в бухгалтерському обліку у всієї своєї різноманітності.

Відповідно до чинного законодавства з питань бухгалтерського обліку, у фінансовому обліку виділяють операційну, фінансову та інвестиційну види діяльності підприємств. Поняття «інноваційна діяльність» діючими стандартам обліку та Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» не визначено, та не існує нормативно затверджених методичних рекомендацій щодо відображення інноваційної діяльності в бухгалтерському обліку.

Розширення облікової системи відповідно до її інформаційного наповнення у частині інноваційної діяльності відбувається як в підсистемі фінансового обліку, де постійно з'являються нові поняття та об'єкти, так і в підсистемі внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, контролінгу, які орієнтуються на всебічне забезпечення внутрішніх користувачів інформацією про наявні господарські процеси підприємства в будь-який час.

Інформаційні системи управлінського, бухгалтерського та податкового обліку, а також економічного аналізу мають створити необхідні умови для розширення, прискорення й підвищення ефективності процесів створення та реалізації

різних видів інновацій (продуктових, технологічних, соціальних тощо), націлених на створення конкурентоздатної продукції на рівні міжнародних стандартів.

Облік етапів інноваційного циклу на підприємстві повинна відбуватися відповідно до таких принципів.

1. Виокремлення інноваційної продукту як об'єкта бухгалтерського обліку з урахуванням його властивостей.

2. Відображення інновацій на рахунках бухгалтерського обліку як кількісно визначених і відокремлених об'єктів.

3. Накопичення на рахунках бухгалтерського обліку витрат на інновації та доходів від їх реалізації.

4. Відображення інформації про витрати та доходи інноваційної діяльності у фінансовій звітності підприємства.

Отже, облік інноваційної діяльності на підприємстві має охоплювати всі етапи інноваційного циклу кожної інноваційної розробки, весь комплекс відносин виробництва та споживання інноваційного продукту, який являє собою період від народження ідеї до її комерційної реалізації.

Література

1. Великий тлумчний словник сучасної Української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпень: ВТФ «Перун», 2002. – 1440 с.

2. Большой энциклопедический словарь: в 2-х томах/ Гл. ред. Ф. М. Прохоров. – Советская энциклопедия, 1991. Т.2 –1991 – 768 с.

магістрант кафедри МЕВ Романенко Р. А.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Формування світової системи господарства, інтернаціоналізація та глобалізація господарських зв'язків призвели до розвитку міжнародних валютних відносин, які наділені ознаками хаотичності та визначають прагнення суспільства загалом та окремих економічних суб'єктів. На сучасному етапі валютний ринок носить глобальний характер та

охоплює всі країни світу. Він являє собою певну систему стійких економічних і організаційних відносин між учасниками міжнародних розрахунків з приводу не тільки валютних операцій, а й зовнішньої торгівлі, надання послуг, здійснення інвестицій та інших видів діяльності, які потребують обміну і використання різних іноземних валют. Для кожної країни важливо бути причетним до світовому валютному ринку, оскільки це зумовлює ріст національної економіки країни та визначає її місце на світовій арені.

У англомовному середовищі «Форексом» зазвичай називають валютний ринок, а також торгівлю валютою. В українській науковій думці термін «Форекс» зазвичай використовується у більш вузькому сенсі, тобто мається на увазі винятково спекулятивна торгівля валютою через комерційні банки або дилінгові центри, яка ведеться з використанням «кредитного плеча», тобто маржинальна торгівля валютою.

Разом з тим, валютний ринок України, як і валютні ринки більшості країн світу, значною мірою відображає стан економіки країни. Високий рівень доларизації економіки України веде до виникнення валютних ризиків та різких коливань валютного курсу гривні [1]. З метою стабілізації валютного ринку України Національний банк має вирішити проблеми щодо прийняття нового валютного законодавства. Нині в Україні немає єдиного нормативного документа, який поєднував би в собі всі аспекти валютного регулювання і контролю. В існуючій нормативній літературі не існує чіткого розподілу функцій валютного регулювання та валютного контролю між державними органами, не визначено механізми встановлення режиму валютного курсу, що, у свою чергу, ускладнює можливість прогнозувати валютний ринок [2]. Процес формування та розвитку валютному ринку України потребує не тільки осмислення і оцінки змін, які на ньому відбуваються в контексті еволюції світової валютної системи, але й використання механізмів та інструментів світового валютного ринку в українській практиці. Цілком очевидно, що діяльність комерційних банків на валютному ринку ставить перед економічною наукою низку складних проблем, які потребують наукового осмислення та практичного вирішення.

Для ефективного валютного регулювання на сучасному етапі необхідним є прискорення ринкової трансформації, забезпечення фінансової стабільності та інтегрування України до Євросоюзу, відповідність умов кредитування України міжнародними фінансовими інститутами, зростання структурних перетворень, формування розвиненого внутрішнього ринку, мобілізація та ефективне використання внутрішніх фінансових ресурсів, дотримання економічного обґрунтування і загально визначених меж і порогів рівня зовнішньої заборгованості відповідно до міжнародних критеріїв платоспроможності держави, залучення альтернативних зовнішніх джерел фінансування міжнародних фінансових відносин України. Крім того важливим є застосування економічних методів управління валютним обігом, що передбачають використання стимулюючих засобів та створення економічної зацікавленості суб'єктів зазначених відносин. До них можна віднести валютні інтервенції та стимулювання експорту.

У процесі удосконалення системи валютного регулювання в Україні доцільно використовувати досвід зарубіжних країн з розвиненою ринковою економікою, що пов'язані з оптимізацією режиму валютного курсу. Сучасні тенденції світового валютного ринку характеризуються сталою тенденцією до розвитку, свідченням чого є динаміка загального щодобового обороту FOREX-ринку та динаміка курсів валют. Важливо зазначити, що у XXI ст. спостерігаються певні особливості розвитку валютного ринку, а саме: інтернаціональний характер валютних ринків через поглиблення глобалізації, широке використання електронних засобів зв'язку, волатильність курсів валют, безперервний характер валютних операцій цілодобово в усіх країнах світу, активний ріст спекулятивних операцій, що включають не тільки банки, а й фінансово-промислові групи, ТНК та ін., використання хеджування ризиків, уніфікований характер валютних операцій [3]. Одночасно, у більш практичному плані, кожна країна світу має орієнтуватись на пожвавлення власного валютного ринку, ураховуючи національні особливості та з використанням зарубіжного досвіду управління та розвитку валютного ринку.

З огляду на це перспективи України на міжнародному валютному ринку з фінансового погляду є негативними. Тенденції України (зменшення валютних резервів, збільшення кредитної заборгованості, девальвація гривні, висока інфляція) можуть призвести до дефолту національної валюти та всієї економіки країни. Тому сьогодні для нашої держави життєво необхідно провести докорінні зміни, впровадити цілий комплекс законодавчих, нормативно правових і інших заходів з метою вирішення актуальних проблем розвитку валютного ринку, забезпечення процесів інвестування економіки країни та інтеграції в систему світового фінансового ринку.

Література

1. Официальный сайт Совета по финансовой стабильности [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www. financialstabilityboard. org.

2. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www. imf. org.

3. Офіційний сайт Світового банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www. data. worldbank. org.

магістр кафедри Облік і оподаткування Сердюк Є. М.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВА: ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Кожне промислове підприємство може функціонувати лише за умови правильної організації облікового процесу. Створення виробничих запасів обумовлено багатьма причинами, основною з яких є забезпечення економічної безпеки підприємства. Відсутність таких запасів у необхідній кількості може призвести до втрати підприємством ринків збуту і замовників через нестабільність виробничого процесу та невчасну реалізацію виробленої продукції.

Виробничими запасами, на нашу думку, слід вважати такі матеріальні ресурси, які можуть бути придбані підприємством або самостійно виготовлені та які зберігаються у

складських приміщеннях підприємства з метою подальшої переробки у процесі виробництва продукції або для забезпечення нормальної операційної діяльності підприємства.

До виробничих запасів відносять сировину, матеріали, купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби, паливо, тару і тарні матеріали, будівельні матеріали, матеріали, передані в переробку, запасні частини, матеріали сільськогосподарського призначення, інші матеріали [1, с. 156].

Кількість і структура матеріальних ресурсів, необхідних для нормального функціонування підприємства визначається величиною виробництва, галузевими і технологічними особливостями, а своєчасність його забезпечення ефективністю управління виробничими запасами.

Управління запасами – це забезпечення та підтримування оптимальної кількості й видів фізичних ресурсів, необхідних для реалізації стратегічного плану організації. Необхідність управління запасами пояснюється тим, що виробництво – це потік матеріальних ресурсів через процес, який змінює форму цих матеріалів, перетворюючи їх на готову продукцію [2, с. 52].

Виробничі запаси можна поділити на дві великі групи: за економічним і за технічним змістом. Економічна класифікація передбачає групування запасів у залежності від їх значення для виробничого циклу.

На великим промислових підприємствах використовується значна кількість запасів, тому доцільно також застосовувати технічну класифікацію, оскільки вона дозволяє додатково класифікувати виробничі запаси за типом, ґатунком, розміром, найменуванням тощо.

Якщо обліковується велика номенклатура матеріальних цінностей усі виробничі запаси деталізують на більш докладні угруповання на відповідних аналітичних рахунках [3, с. 66].

Ведення аналітичного обліку може відбуватися за різними ознаками: місце зберігання (цех, склад, комора); матеріально відповідальні особи; види діяльності; центри витрат; групи виробничих запасів тощо.

Необхідність використання рахунків аналітичного обліку полягає у можливості контролю за процесом зберігання та руху

товарно-матеріальних цінностей, оцінки та проведенні інвентаризації.

Раціональна організація системи обліку виробничих запасів забезпечується правильним оформленням господарських операцій за допомогою первинних документів.

Щоб приймати ефективні управлінські рішення необхідно здійснювати контроль певними показниками ефективності матеріальних витрат, зокрема, за матеріаловіддачею та матеріаломісткістю витрат при здійсненні операційної діяльності та формуванні чистого доходу.

Не менш важливе значення має матеріальне завантаження створених фінансових ресурсів за елементами доданої вартості та еластичності динаміки матеріальних витрат відносно їх впливу на формування чистого доходу і фінансових ресурсів господарюючих суб'єктів [4, с. 79].

Ефективне управління запасами надає можливість значно скоротити операційний і виробничий цикл, що сприяє скороченню витрат, пов'язаних зі зберіганням виробничих запасів, та дозволяє вивільнити частину оборотних коштів.

Отже, з метою підвищення ефективності в управлінні виробничих запасів необхідно удосконалити ведення і обробку первинних документів, за допомогою яких буде повністю відображена необхідна інформація стосовно оприбуткування, зберігання, переміщення та відпуску запасів у виробництво. Покращити первинний облік пропонується за рахунок створення уніфікованих форм, зокрема сальдових відомостей, які надають можливість обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами по підприємству з можливістю деталізації за місцями зберігання, матеріально-відповідальними особами тощо.

Література

1. Роєва О. С. Облікова політика як інструмент регулювання організації обліку виробничих запасів на підприємстві / Роєва О. С. // Вісник ДонНУЕТ. – 2017. – № 1 (66). – С. 155–161.

2. Різник В. В. Теоретичні аспекти управління виробничими запасами підприємства / Різник В. В. //

Економічний вісник університету. Сер. : «Економіка та управління». – 2015. – Вип. 24/1. – С. 50–56.

3. Шевців Л. Ю. Організація та методика обліку виробничих запасів як важливої складової оборотних активів підприємств / Шевців Любов Юліанівна, Тесляк Мар'яна Михайлівна // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Сер. : «Економічні науки». – 2018. – № 4 (44). – Т. 2. – С. 65–69.

4. Грицишен Д. О. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами підприємства / Д. О. Грицишен, Л. В. Каленчук // Вісник ЖДТУ. Сер. : «Економічні науки». – 2014. – №4 (70). – С. 268–276.

д. е. н., проф. Фінагіна О. В.
Черкаський державний технічний університет
magisterka Monika Wilchelmi
II rok, studia niestacjonarne Finanse i Rachunkowość
Kujawsko-Pomorska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy, Polska

PROBLEMY FINANSOWANIA ROZWOJU LOKALNEGO I REGIONALNEGO

Rozwój regionalny rozumiany jest jako proces pozytywnych zmian wzrostu ilościowego i postępu o charakterze jakościowym, zachodzących w regionie. Natomiast rozwój lokalny stanowi pojęcie wielowymiarowe postrzegane jako ciąg zmian ilościowych i jakościowych dokonujących się w aspekcie społecznym, gospodarczym, politycznym, kulturowym i ekologicznym w ramach funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego.

Sama kategoria „ rozwój„ ma dwa znaczenia: w jednym – ruch w określonym kierunku, w drugim odnosi się do przestrzeni, do kierunków wyznaczających przestrzeń, inaczej: okolicę, krainę, dzielnicę. Drugie znaczenie, odnoszące się do obszaru, z biegiem czasu było coraz popularniejsze, zyskało także powszechną akceptację, czego rezultatem jest występowanie słowa «region» w wielu językach [1, s. 110].

Można wykorzystać również określenie rozwoju jako „ procesu pozytywnych zmian wzrostu ilościowego i postępu jakościowego, zachodzących w regionie, tj. ponadlokalnym układzie

społeczno-terytorialnym identyfikującym się specyficznymi cechami przestrzeni, strukturą gospodarki, a także więzią społeczną wynikającą ze wspólnej regionalnej tożsamości» [2, s. 14].

W klasyfikacjach pojęcia «rozwój» można dostrzec tendencję do dzielenia go według kryterium terytorium, którego dotyczy. Wyróżnia się zatem rozwój kraju, rozwój regionalny i rozwój lokalny. Za jeden z ważniejszych czynników decydujących o tempie rozwoju regionalnego i lokalnego oraz o jego zakresie należy uznać sprawnie funkcjonującą administrację publiczną, a przede wszystkim jej organizację, zakres zadań i instrumentarium, którym dysponuje . Władza publiczna, w tym samorządowa, może i powinna kształtować rozwój lokalny i regionalny, przede wszystkim poprzez wypracowywanie i wdrażanie strategii rozwoju. Wpływ ten jednak nie może odbywać się poprzez «narzucanie» rozwiązań, ale ukierunkowywanie działań.

Z kolei dochody publiczne można podzielić na:

– dochody własne to podatki i opłaty lokalne, udziały we wpływach z podatków dochodowych (PIT i CIT), dochody z majątku, dochody jednostek budżetowych;

– subwencja ogólna to część oświatowa, część wyrównawcza;

– dotacje celowe pochodzące z budżetu państwa, z budżetów innych jednostek samorządu terytorialnego oraz z funduszy celowych - dodatkowe to środki pochodzące ze źródeł zagranicznych niepodlegające zwrotowi oraz środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej [3, s. 115]. Poniżej przedstawia rozkład dochodów dla województwa Kujawsko-pomorskiego na lata 2016 – 2018 wg źródeł pochodzenia (Tabela 1)).

Z danych zawartych w tabeli powyżej możemy zauważyć spadek procentowy udziałów w podatku dochodowym, dochodów własnych, subwencji ogólnych i dotacji celowych w stosunku do dochodów ogółem. Natomiast wyraźną tendencję wzrostową przejawiają dotacje na zadania z udziałem środków Unii Europejskiej, na przestrzeni 3 lat jest to wzrost aż o 10 pkt procentowych.

Przyspieszenie rozwoju regionalnego wymaga poniesienia dużych nakładów. Niestety w Polsce obserwuje się chroniczny niedostatek kapitałów na rozwój.

Kolejna możliwością finansowania jest realizacja projektów w ramach funduszy unijnych. Fundusze te stanowią szansę na przyspieszenie rozwoju przedsiębiorstw w Polsce a tym samym na przyspieszenie rozwoju regionalnego kraju.

Istotne jest przyspieszenie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, które borykają się z ciągłym brakiem kapitałów i dla których zdobycie kapitałów jest często dużym problemem. Finansowanie w ramach funduszy kojarzą się z zaletami, przede wszystkim fundusz dąży do tego, aby firma faktycznie się rozwijała, gdyż tylko wtedy jest w stanie realizować wysokie zyski. Ponadto firma korzysta z wiedzy i doświadczenia nowego podmiotu będącego eksporterem w pomnażaniu wartości przedsiębiorstwa, jednocześnie firma korzystająca z dofinansowania może liczyć na dodatkowe kapitały.

Tabela 1

Rozkład dochodów dla województwa Kujawsko-pomorskiego na lata 2016–2018 wg źródeł pochodzenia.

Lp	Wyszczególnienie	Dochody w zł na rok 2018	Struktura %	Dochody w zł za rok 2017	Struktura %	Dochody w zł za rok 2016	Struktura %
1	**Dochody własne uzyskiwane przez województwo i jednostki budżetowe**	**27699143**	**2,91**	**25994039**	**3,06**	**28572409**	**3,62**
2	**Udziały w podatkach dochodowych**	**276691216**	**29,08**	**263451139**	**31,02**	**254335940**	**32,25**
2.1	- od osób fizycznych	68191216	7,17	63951139	7,53	61135940	7,75
2.2	- od osób prawnych	208500000	21,91	199500000	23,49	193200000	24,50
3	**Subwencja ogólna**	**192917159**	**20,28**	**187074515**	**22,02**	**165635514**	**21,00**
3.1	- część oświatowa	58770855	6,18	57402408	6,76	60413694	7,66

3.2	- część wyrównawcza	88744195	9,33	91672407	10,79	77876026	9,87
3.3	- część regionalna	45402109	4,77	37999700	4,47	27345794	3,47
4	**Dotacje celowe z budżetu państwa**	**66601524**	**7,00**	**66113852**	**7,78**	**73094789**	**9,27**
5	**Dotacje od jednostek samorządu terytorialnego**	**8411951**	**0,88**	**8788264**	**1,04**	**7867455**	**1,00**
6	**Dotacje z funduszy celowych**	**15054166**	**1,58**	**16469073**	**1,94**	**24213949**	**3,07**
7	**Dotacje na zadania z udziałem środków z Unii Europejskiej**	**363262565**	**38,17**	**281296895**	**33,12**	**234960112**	**29,79**
8	**Inne środki zagraniczne**	**961420**	**0,10**	**194638**	**0,02**	**-**	-
	OGÓŁEM	**951599144**	**100,0**	**849382415**	**100,0**	**788680168**	**100,0**

Fundusze inwestują wyłącznie w spółki dojrzałe i angażuje się tylko w duże projekty, dlatego najmniejsze szanse na pozyskanie pieniędzy z funduszy mają firmy będąca na początkowym etapie rozwoju oraz firmy w fazie zasiewu czyli nie istniejąca ale co do których powstał pomysł na ich uruchomienie [4, s.31].

W województwie kujawsko-pomorskim podstawowym instrumentem realizacji celów strategii rozwoju województwa do roku 2020 jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020. Program finansowany jest głównie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (w kwocie ok. 1 miliarda 400 mln euro), oraz z Europejskiego Funduszu Społecznego (ok. 535 mln euro). Aby wzmocnić innowacyjność i konkurencyjność gospodarki regionu, Zarząd Województwa przeznaczył do dyspozycji przedsiębiorców 429.623.387 EUR, co stanowi 22,7 % środków dostępnych w Programie.

Zakończenie. Jak widać w tabeli powyżej, środki udostępnione na cele Programu to ogromny zastrzyk dofinansowania dla województwa kujawsko-pomorskiego, przyczyniający się do poprawy jakości życia mieszkańców i wzrostu innowacyjności i konkurencyjności regionu w Europie.

Przedstawione formy finansowania rozwoju lokalnego i regionalnego oraz ich zagrożenia stanowią szansę na przyspieszenie tego rozwoju. Są one szansą na pozyskanie kapitałów niezbędnych do finansowania inwestycji. Ponadto rozpowszechnianie nowych form finansowania rozwoju lokalnego i regionalnego chociaż stwarza szansę na wzrost konkurencyjności Polski, nie jest gwarantem tego wzrostu. Podstawowym warunkiem wzrostu konkurencyjności kraju jest bowiem dobra kondycja jego gospodarki. Nowe formy finansowania rozwoju lokalnego i regionalnego mogą przyczynić się do wzrostu konkurencyjności Polski, jeśli ten warunek zostanie w pełni spełniony.

Literatura

1.Szymla, Z. Podstawy badań rozwoju regionalnego. Kraków. 2005.

2.Strzelecki, Z. Gospodarka regionalna i lokalna. Warszawa. 2008.

3.Szewczuk, A. Rozwój lokalny i regionalny. Warszawa. 2011.

4.Czekaj, J. Kapitał i źródła jego pozyskiwania dla przedsiębiorstw i regionów. Bielsko – Biała 2005.

соискатель Холиков Х. Х.
Таджикский государственный университет коммерции,
г. Душанбе

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ПОДГОТОВКИ И ПЕРЕПОДГОТОВКИ РАБОТНИКОВ БАНКОВСКОЙ СФЕРЫ

За последние столетия на рынке трудовых ресурсов западных стран сформировалась целая социальная группа банковских служащих, сохранявшая «семейную специализацию» на протяжении многих поколений. Аналогичная ситуация была характерна и для работодателей на этом сегменте рынка в лице банкиров, неохотно передававших свои функции руководителей наемным управляющим. В результате управление персоналом большинства созданных до второй половины прошлого века кредитных организаций базировалось на применении ограниченной номенклатуры методов и во многом определялось сложившимися традициями конкретного банка.

К середине 80-х годов в большинстве стран с развитой рыночной экономикой федеральные и местные органы государственной власти активно содействуют решению кадровых проблем банков путем:

−формирования и финансирования деятельности специальных центров дополнительного обучения банковского персонала (например, Центр национальной квалификации в Великобритании);

−создания региональных и федеральных банков информации о состоянии рынка трудовых ресурсов;

−организации регулярных конференций и тематических семинаров силами Центрального банка (или его аналогов).

Таким образом, рассмотренные выше изменения в кадровой деятельности определили возможность формирования к середине 80-х годов не только полноценной методологии персонального менеджмента в банковской сфере, но и развитой инфраструктуры отраслевого рынка труда.

В зарубежных банках обучению работников придается огромное значение. Причем оно является составным элементом общей системы работы с кадрами, которая предусматривает не только их подготовку и повышение квалификации, но отбор, аттестацию, продвижение по службе и стимулирование [1, с.24]. Важнейшим направлением совершенствования системы формирования кадров является увязка планирования и управления персоналом со стратегией хозяйственной деятельности, повышением ее эффективности в целом.

Образование и профессиональная подготовка имеют огромное значение для повышения эффективности производства. Быстрые технологические изменения требуют поддержки и расширения профессиональной подготовки без отрыва от производства. Многие программы обучения и профессиональной подготовки осуществляются самими фирмами. Но большая их часть основана на сотрудничестве производства с учебными заведениями или профессиональными училищами. Подобное взаимовыгодное сотрудничество позволяет стажерам получать полезные навыки в процессе производства или проведения НИОКР. Некоторые традиционные формы профессиональной подготовки, например, ученичество, доказали свою жизнеспособность благодаря использованию новых, необычных для них инструментов. Речь идет о некоторых гибридных формах, при которых непосредственная передача навыков сочетается с теоретической подготовкой.

В мире существует три основные модели организации подготовки кадров банковской сферы в зависимости от доли государственного сектора в экономике страны[2, с. 86]. Все эти модели доказали свою результативность.

Первая модель, которая включает такие страны, как США, Великобритания, Япония. Профессиональная подготовка и переподготовка децентрализована и осуществляется крупными фирмами. Они готовят кадры для себя, руководствуясь при этом ожидаемым спросом на рабочую силу, ее количественной и качественной сторонами. При финансировании фирма руководствуется формулой – достижение максимума при минимальных затратах средств на

обучение. Государство играет ограниченную роль в организации профессионального образования. Лишь для проблемных и периферийных групп населения существует образовательные программы – подготовка организуется в соответствующих центрах.

Вторая модель присутствует во Франции, Италии, Швеции, Норвегии, и ряде стран третьего мира. В этих странах довольно высок уровень государственного регулирования экономики. Государство выполняет основные функции по организации профессиональной подготовки, контроля за ее качеством, эффективностью. Система обучения согласно этой модели представляет собой ступенчатую систему подготовки, переподготовки через сеть профессиональных школ, непосредственно сопряженных с системой общеобразовательных школ.

К третьей модели относятся – Бельгия, Дания, Голландия, Австрия, Германия, Швейцария, Бразилия, Аргентина, Перу, Южная Корея. Модель, осуществляемая в этих странах, получила название дуальной системы профессионального образования.

Государство определяет стандарт профессиональной подготовки, условия обучения. Одновременно оно привлекает частные предприятия для организации непосредственной работы в этой области. Несмотря на то, что профессиональная структура подготавливаемых рабочих определяется, в первую очередь, потребностями предприятий, точнее конъюнктурой рынка, государство влияет на определение перечня профессий для подготовки и переподготовки с учетом будущего развития.

В зарубежных банках внутри банков-ское обучение и повышение квалификации рабочих кадров – важнейшая задача служб кадров. Они осуществляют методическое обучение этой работы, непосредственно участвуют в организации обучения, оценке, отборе рабочих кадров, планировании карьеры работников, оказании практической помощи линейным руководителям в работе с подчиненными.

В крупных зарубежных банках отделы подготовки кадров, как правило, обеспечивают менее половины объема формального обучения, в основном оно осуществляется

непосредственно на рабочем месте. Это – кружки качества, целью которых является повышение квалификации, обучение передовым методам производства. Их работа начинается с систематического обучения всех его членов качественной работе, при-чем сюда входит весьма широкий круг вопросов – организация и технология производства, его экономика, различные аспекты управления (методы статистического контроля качества и регулирования технологических процессов, функционально-стоимостного анализа, обсуждение проблем и принятие решений, сбор и анализ производственной информации), анализируются производственные процессы и хозяйственные ситуации.

Таким образом, зарубежный опыт свидетельствует, что организация подготовки и переподготовки кадров очень важная составляющая для каждого банка. К этому вопросу надо подходить с особой важностью, так как он является ключевым фактором при формировании и повышении качества кадрового состава предприятия финансовой сферы.

Литература

1. Крупинина Н. Н. Оценка деятельности – ключевой вопрос кадровой политики банка / Н. Н. Крупинина // Деньги и кредит. – 2009. – №8. – С. 23–25.

2. Веснин В. Р. Практический менеджмент персонала банка / В. Р. Веснин. – М. : «Юристъ», 2009. – 496 с.

магістр кафедри Облік і оподаткування Чехова М. Ю.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ОСОБЛИВОСТІ ПОРЯДКУ ПОДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН

Згідно із ст. 12 Закону України про бухгалтерський облік, *визначено*, що фінансову звітність і консолідовану фінансову звітність складають за МСФЗ:

1. Публічні акціонерні товариства.
2. Підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається КМУ:

– надання фінансових послуг, окрім страхування та пенсійного забезпечення (розділ 64 КВЕД ДК 009:2010);

– недержавне пенсійне забезпечення (група 65.3 КВЕД ДК 009:2010);

– допоміжна діяльність у сферах фінансових послуг і страхування (розділ 66 КВЕД ДК 009:2010), за винятком допоміжної діяльності у сфері страхування та пенсійного забезпечення (група 66.2 КВЕД ДК 009:2010).

3. Підприємства, що становлять суспільний інтерес [1] :

– підприємства — емітенти цінних паперів, цінні папери яких допущені до біржових торгів;

– банки;

– страховики;

– недержавні пенсійні фонди;

– інші фінансові установи (крім інших фінансових установ і недержавних пенсійних фондів, що належать до мікропідприємств і малих підприємств);

– підприємства, які належать до великих підприємств.

4. Підприємства, які провадять діяльність із видобутку корисних копалин загальнодержавного значення.

Згідно із Порядком № 419 визначено, що річна фінансова звітність, річна консолідована фінансова звітність, звіт про управління, консолідований звіт про управління, звіт про платежі на користь держави та консолідований звіт про платежі на користь держави повинні бути оприлюднені разом з

аудиторським звітом на веб-сторінці або веб-сайті підприємства та в інший спосіб у випадках, визначених законодавством [2].

Таблиця 1

Категорії осіб, які подають фінансову звітність

Категорії	Особливості подання фінансової звітності
Платники податку на прибуток	Подають органам доходів і зборів у порядку, передбаченому ПКУ для подання податкової декларації, проміжну (перший квартал, перше півріччя, дев'ять місяців) і річну фінансову звітність
Підприємства, які складають фінансову звітність і консолідовану фінансову звітність за національними П(С) БО або НП(С) БОДС	Складають проміжну фінансову звітність, яка охоплює відповідний період (перший квартал, перше півріччя, дев'ять місяців), наростаючим підсумком із початку звітного року в складі балансу та звіту про фінансові результати.
Підприємства, яким відповідно до Закону про бухгалтерський облік установлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу та звіту про фінансові результати (крім тих, які зобов'язані складати фінансову звітність за МСФЗ), і підприємства, які ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів і витрат	Подають відповідним органам річну фінансову звітність, передбачену для суб'єктів малого підприємництва

Своєю чергою, фінансова звітність має оприлюднюватися у форматі, який виключає можливість унесення змін до фінансової звітності іншими користувачами, та в єдиному електронному форматі, визначеному Мінфіном, на основі таксономії фінансової звітності за МСФЗ.

Проміжну фінансову звітність подають за:

– перший квартал;
– перше півріччя;
– дев’ять місяців.

Категорії осіб, які подають фінансова звітність наведені в табл.. 1.

Визначено, що датою подання фінансової звітності для підприємства вважається день фактичного її передання за належністю, а в разі надсилання її поштою – дата одержання адресатом звітності, зазначена на штемпелі підприємства зв’язку, що обслуговує адресата.

Датою подання фінансової звітності в єдиному електронному форматі вважається дата отримання електронного повідомлення про одержання центром збору фінансової звітності такої фінансової звітності.

Водночас датою подання фінансової звітності в електронному форматі для розпорядників бюджетних коштів та фондів загальнообов’язкового державного соціального та пенсійного страхування вважається дата одержання повідомлення від Казначейства про подання звітності.

Таким чином, переваги складання фінансової звітності за міжнародними стандартами є і вони незаперечні для більшості користувачів фінансової звітності. МСФЗ можна розцінювати як інструмент глобалізації економіки і світових господарських зв’язків. Принципи, закладені в порядок формування звітності згідно з МСФЗ, роблять її адекватнішою і здатною відобразити істинний майновий стан підприємства.

Література

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: затв. Верховною Радою України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (у ред. витягу від 01.07.2018) . URL: http:// zakon. rada. gov. ua/go/996-14 (дата звернення: 25.09.2018р.)

2. Постанова Кабінета Міністрів України «Про затвердження порядку подання фінансової звітності»: затв. КМУ від 28.02.2000 р. № 419. URL: https://ips. ligazakon. net/document/view/KP000419 (дата звернення: 25.09.2018р.).

СЕКЦІЯ 4
МАРКЕТИНГОВІ ТА ЛОГІСТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ІННОВАЦІЙНО-ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ

к. е. н. Антонюк К. І.
Запорізький національний технічний університет, Запоріжжя

УБЕЗПЕЧЕННЯ СПОЖИВАННЯ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНО-ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ

Проблеми інклюзивного розвитку є невід'ємною складовою концепції сталого розвитку, якій у 2017 р, вже виповнилося 25 років, але вона не втрачає своєї актуальності. Серед бар'єрів переходу до неї називають: економічні, інституціональні, управлінсько-організаційні, світоглядні (зокрема, менталітет), тощо. І якщо у розвинених країнах пріоритетним є розвиток соціальної та екологічної компонент за апріорі стійкої динаміки економічної складової, то в Україні, на нашу думку, саме нестабільність економічної ситуації (що погіршується проблемами геополітичного характеру) є однією з головних причин низької результативності заходів із забезпечення сталого розвитку.

Актуальність проблем сталого споживання підтверджуються незгасанням інтересу до них з боку світової наукової спільноти, міжнародних і транснаціональних корпорацій, мегарегіональних, наднаціональних, глобальних організацій. Так, забезпечення сталого споживання та виробництва виступає однією з 17 Глобальних цілей сталого розвитку ООН.

У межах концепції сталого споживання актуальним є формування споживчих звичок, які допомагають не тільки суттєво заощаджувати кошти, а й приносять користь здоров'ю, дозволяють економити ресурси та обмежувати негативні впливи на довкілля, що є вагомою складовою якості життя людей, особливо у великих містах.

Наприклад, в Україні формуванню навичок сталого споживання має сприяти проект «Стале споживання - шлях до

збереження навколишнього природного середовища та покращення якості життя», який впроваджено з 2015 року за підтримки Програми розвитку ООН в Україні, і до якого долучилися громадські організації захисту прав споживачів, асоціації виробників, екологів, правників та експертів. Однак питання використання ресурсів міжнародних донорів викликає чисельні дискусії серед державних діячів, науковців і громадськості, зокрема, в контексті забезпечення національних інтересів.

Навіть результати досліджень у розвинених країнах свідчать про незавжди достатньо високий ступінь розвиненості культури сталого споживання (рис. 1). Так, зі 100% опитаних «купили би» «зелену» продукцію 95%, знають, що це таке – 75%, шукають її – 63%, бачили – 47%, купували – 22% [1, с. 3].

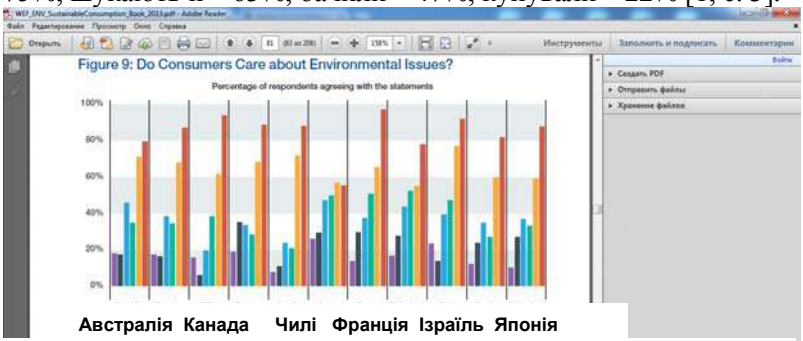

Рис. 1. Наскільки споживачі піклуються про навколишнє середовище (відсоток респондентів, згодних із твердженням) [2]

На жаль, можна впевнено стверджувати, що ситуація в Україні є ще гіршою. Так, за даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, третина різноманітних захворювань в Україні пов'язана із споживанням неякісних та забруднених продуктів і напоїв, а також негативним впливом від різноманітних товарів, матеріалів, виробів, приладів, що нас оточують.

В світі розглянутих проблем хотілося б наголосити на ролі освіти як базової передумови впровадження принципів сталого споживання та виробництва у соціально-економічний розвиток України. На нашу думку, це також сприятиме розробленню та імплементації положень концепції інклюзивності стосовно розвитку як окремих індивідів, соціальних груп, так і певних територій.

І цьому має сприяти, не лише, як зазначено в межах Національної парадигми сталого розвитку, формування культури сталого споживання. Адже саме в межах викладання теорії маркетингу має формуватися у студентів культура сталого виробництва. Яка, окрім загально відомих аспектів, має, на наш погляд, також передбачати обов'язкове врахування принципів соціально-етичного, відповідального маркетингу, як в процесі планування продукції, так і під час проходження етапів системи менеджменту якості, а також, що не менш важливе, її просування до споживача.

Важливим у цьому аспекті вважаємо спрямування зусиль викладацького складу у напряму того, щоб студенти у своїй науковій, навчальній, а в подальшому і професійній діяльності не користувалися механізмами деструктивного маркетингу (нав'язування, введення в оману, недобросовісної конкуренції тощо), а навпаки – шляхом використання маркетингового інструментарію сприяли формуванню навичок сталого споживання і виробництва, а отже забезпечували сталий розвиток держави та вирішення глобальних проблем, серед яких все більшої актуальності набуває питання інклюзивності.

Література

1. Finding the green in today's shoppers: Sustainability trends and new shopper insights. – GMA/Deloitte Study, 2009. – 28 pp.

2. Greening Household Behaviour. Main Results of OECD Survey / Johnstone N., Serret Y. [Електронний ресурс]. – 2013. – Режим доступу: http://www. sviva. gov. il/English/env_topics/InternationalCooperation/OnTheIntlFront/Documents/GreeningHouseholdsBehavior-OECDSurveyResults-Nov2013. pdf.

Bilovodska O.
Sumy State University, Sumy
Shymarina A.
Sumy State University, Sumy

LOGISTIC POTENTIAL IN A REGION AS THE BASIS OF DISTRIBUTING SYSTEM AT INDUSTRIAL ENTERPRISES[1]

To form an economically reasonable marketing policy for the distribution of industrial enterprises, we consider it compulsory to take into account not only the level of marketing resources' development at the enterprises in the region, but also the level of its logistic support, since this will allow an enterprise to further integrate successfully in the regional supply chain.

In our opinion, the logistic potential in the region is a combination of existing and potentially possible elements and factors of logistic infrastructure that are involved in the formation and distribution of material and related accompanying flows. At the same time, the formation and use of such potential is intended to ensure the timely and efficient transfer of logistic resources at a minimum cost. The structure of logistic potential, which influences the validity of the decision when forming the enterprise distributing system, within the analyzed region contains transport, personnel, consumer and sales, service and spatial potentials.

Transport potential is the capacity of the transport system in the region, which reflects the availability and number of rolling stock of the different means of transport, the length of the transport network, the number of the infrastructure objects to provide various types of transportation, etc.

Personnel potential – reflects the ability to provide logistics infrastructure by its own specialists of different levels and profile, as well as to explore and analyze logistics systems and processes, develop programs for their improvement, etc. The list of indicators in the structure of human resources includes the number of Doctors and

[1] The publication contains the results of studies conducted within the project «The development of a mechanism of commercialization of innovative products» (0118U003572)

Ph. Ds in economy, the number and level of the employed and the unemployed, incl. the registered population, the demand for labor and the load on one vacancy, as well as the employment of registered unemployed persons and the average number of full-time employees of transport and warehousing enterprises.

The consumer and sales potential of the regions in the distribution of industrial products covers the actual and potentially possible sales, depending on the size of demand for goods, the general market conditions, income and business activity. The composition of consumer's indicators and sales potential for the analysis of Ukrainian regions includes gross regional product, production of goods and services, sales of industrial products, retail and wholesale trade turnover.

Service potential in the distribution of industrial products brings together intermediaries (number of enterprises, including industry, as well as service sector), volumes of services sold, etc.

Spatial potential is an integrated indicator that combines the convenience and features of the climatic and geographical location (population, export and import of goods and services, the length of the state border, the distance to the largest industrial cities, and the provision of territories).

Transit potential is the volume of freight traffic and passenger traffic passing through the territory by different means of transport, as well as the amount of transit cargo transported on the territory in accordance with the terms of the contract, etc.

The total result of the conducted research is to determine the ranking of the Ukrainian regions by the level of logistics potential, which is given in the table 1.

Table 1

Rating of Ukrainian regions by the level of logistics potential in 2016

Regions of Ukraine	Ranking by components of logistics potential							General ranking***	Integral ranking
	transport	personnel	consumer and sales	service	spatial		transit		
					1*	2**			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Vinnytska	6	16	11	14	11	14	4	76	9

Continuation of the table 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Volynska	14-15	10	19	17	14	12	20	106-107	15
Dnipropetrovska	1	5	2	3	6	6	2	25	2
Donetska	4-5	19	12	8	18	7	23-24	91-93	12
Zhytomyrska	9	14	14	18	5	15	11-12	86-87	11
Zakarpatska	21	12	22	16	24	11	16	122	19
Zaporizka	8	13	7	9	12	10	8	67	8
Ivano-Frankivska	23	11	15	13	25	13	21	121	18
Kyiv	3	1	1	1	20	1	5	32	4
Kyivska	13	4	3	5	1	5	15	46	5
Kirovohradska	18-19	21-22	13	11	10	24	10	107-109	16
Luhanska	18-19	25	24	24	15	18	25	149-150	23
Lvivska	7	6	8	4	19	3	6	53	6
Mykolaivska	11	8-9	9	7	16	9	18	78-79	10
Odeska	4-5	2	5	2	2	2	1	18-19	1
Poltavska	10	20	6	10	3	8	7	64	7
Rivnenska	22	15	21	20	17	19	9	123	20
Sumska	12	7	16	22	13	17	14	101	14
Ternopilska	24	18	23	23	23	22	19	152	24
Kharkivska	2	3	4	6	7	4	3	29	3
Khersonska	20	24	20	15	9	23	17	128	22
Khmelnytska	14-15	17	17	19	21	20	11-12	119-121	17
Cherkaska	17	23	10	12	8	16	13	99	13
Chernivetska	25	8-9	25	25	22	25	23-24	156-158	25
Chernihivska	16	21-22	18	21	4	21	22	123-124	21

* – according to the components of the transport-geographical position;

** – without considering transport and geographical position;

***– calculated as the sum of rankings for each indicator.

According to the results of the research, we see that Odesa, Dnipropetrovsk and Kharkiv regions have the highest level of logistics potential (highlighted in the bold cell borders in table 1), which in our opinion will contribute to more effective planning, organization, regulation and control of product delivery and services provided by manufacturers to consumers in these regions, the formation and implementation of economically feasible marketing logistics measures for enterprises that shape or extend the distribution system and, in the end, will help manufacturers of innovative or existing products to establish long-term, mutually beneficial and reliable connections in the distribution channels. Unfortunately, Chernivtsi, Ternopil and Luhansk regions (highlighted by shading in table 1) have the lowest level of logistics that needs to be increased, for example, due to the development of the personnel potential in Chernivtsi region, personnel and transit potentials in Ternopil region, and transport and spatial potentials in Luhansk region by which these regions do not occupy the last places in the rating.

к. е. н., доцент Бочко О. Ю.
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів
к. е. н., ст. викладач. Кузяк В. В.
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

УДОСКОНАЛЕННЯ ЛАНЦЮГА ВАРТОСТІ ОБСЛУГОВУВАННЯ КЛІЄНТА НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РИНКУ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Сучасні технології, дослідження та розробки, на базі яких формуються ринки мережевих товарів, істотно модифікують тип ринкових відносин. Мережеві блага змінюють внутрішній ланцюжок створення вартості, тим самим рішучим чином змінюючи всю модель бізнесу і природу маркетингу та маркетингу-мікс. Отже, використання мережевих благ та інформаційних технологій значно скорочує кількість ланок у ланцюгах поставок. Покупці раптом виявляють, що вони можуть усунути посередника і можуть здешевити покупку, замовивши її в інтернет-магазині або безпосередньо у виробника чи за телефоном. Продавець у свою чергу, працюючи з кінцевим споживачем, створює клієнтські бази, що містять всю інформацію про смаки та вподобання клієнтів.

Отож, інформація і поширення інтернет-мереж змінюють характер та форму маркетингу, стимулюючи рух від масових комунікацій й стандартизованих марок до індивідуального маркетингу. Завдяки мережевим ефектам, фірми мають змогу напряму впливати на попит і підвищення лояльності споживачів.

Особливу роль тут відіграє ланцюг вартості обслуговування клієнта, який об'єднує в собі кілька функцій: постачальницьких, складських, логістичних, планування, побудови дистрибуційних мереж, які сприяють тому, що в межах одного ланцюга здійснюється кілька операцій: починаючи від створення товару до його обслуговування.

Розглянемо детальніше удосконалений ланцюг вартості обслуговування клієнта на прикладі ринку молочної продукції. Суть удосконаленого ланцюга вартості обслуговування клієнта на ринку молочної продукції полягає в тому, що повний цикл бізнесу охоплює забезпечення постачання сировини і матеріалами, створення продукту, його продаж і післяпродажне обслуговування. Проте післяпродажне обслуговування в окремих випадках продовжує здійснювати сам клієнт. Наприклад, подібну ситуацію можна спостерігати, коли напівфабрикати доводить до готовності вже споживач самостійно в домашніх умовах.

Доцільно зазначити, що ланцюг вартості обслуговування клієнта на регіональному ринку молочної продукції починається не від постачальників, а ще від постачальників наших постачальників, інакше це називається постачальниками II рівня. При цьому якщо постачальники I рівня не практикують управління ланцюгами постачання зі своїми постачальниками, то постраждають власні ланцюги поставок. Основним механізмом впливу на постачальників II рівня є «інформація». Інформація, яка потрібна постачальникам рівня II – це інформація про попит, яку може надати підприємство, незалежно від того, чи є і прогнози постійними замовленнями.

Звернувши увагу на початковому етапі на ланцюг поставок, доцільно підкреслити роль планування обсягів продажу та операцій. Впровадження процесів планування в практику приносить вигоду постачальникам, подібну до вигоди для внутрішніх виробничих процесів підприємства. Якщо підприємство доведе до відома своїх постійних, основних постачальників хоча б частину результатів свого плану, то вони

також можуть очікувати стабільного ритму у власному виробництві, а зміни, які можуть відбуватися у перспективі будуть не настільки значними, щоб мати особливий вплив на економічні результати загалом [20].

Клієнти найбільше прогнозують продуктивність конкретного підприємства. При цьому важливо, щоб конкретне підприємство та його постачальники працювали разом, у команді, з метою чіткого здійснення оцінки ефективності регіонального підприємства. Поставка в режимі реального часу є найпоширенішим вимірюваним показником.

Доцільно вказати на одну з найбільших складових витрат у ланцюжку поставок регіонального ринку – вартість доставки. При цьому неабияку роль тут відіграє наявність логістики та економія витрат на логістичне забезпечення. При цьому відмітимо, що логістика відрізняється від ланцюга поставок, оскільки, по-перше, – це лише система управління рухом товарів, а по-друге, це поняття є ширшим та охоплює набагато більше сфер.

Отже, чітке розуміння того, які причини гальмують процес досягнення прогресу у проходженні ланцюжка поставок до кінцевого рівня в межах регіонального ринку молочної продукції, може забезпечити вчасне усунення проблеми й вказати на виходи із ситуації. При цьому важливо не переносити проблему з одного пункту в інший, а усунути її на місці, працюючи комплексно та в команді. Для цього необхідно виконувати єдине завдання, яке, на нашу думку, полягає в тому, щоб забезпечити комплексне розслідування, аналіз, вирішення та усунення проблем швидкими темпами в межах регіону.

Література

1.Директ маркетинг или почтовая рассылка с пользой. История и результаты. URL : http://ecall. ua/dm. php (дата обращения: 24.11.2017).

2.Сталь Р., Уоллас Т. Планування продажів і операцій : практ. посіб. URL: http://lifeinbooks. net/chto-pochitat/planirovanie-prodazh-i-operatsiy-prakticheskoe-rukovodstvo-robert-stal-tomas-uollas/ (дата звернення: 19.12.2016).

Dr Lidia Kaliszczak
Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Ekonomii

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ JAKO PODSTAWA ROZWOJU GOSPODARKI – UWARUNKOWANIA DLA POLSKI I UKRAINY

Współcześnie powszechnie wskazuje się na przedsiębiorczość jako główny czynnik sprawczy procesów przemian strukturalnych i rozwoju gospodarki. Jednak jest to problem wielostronnie złożony ze względu na wieloaspektowość zarówno identyfikowania samego pojęcia, jak i uwarunkowań przedsiębiorczości. W literaturze przedmiotu dowodzi się coraz częściej roli kulturowych uwarunkowań przedsiębiorczości, w aspekcie rozumienia przedsiębiorczości przede wszystkim jako aktywnej i innowacyjnej postawy człowieka wobec otoczenia, w którym żyje i pracuje.

Uwzględniając fakt, że przedsiębiorczość ma historycznie ukształtowane źródła kulturowe, które należy respektować w budowie podstaw konkurencyjności przedsiębiorstw i całego regionu, należy wskazywać na oddziaływanie na zachowania przedsiębiorcze takich czynników jak tradycja i wartości kultury, wobec drugorzędnego oddziaływania pozostałych uwarunkowań.

Zatem istotą podjętych rozważań jest kształtowaniu przede wszystkim klimatu przedsiębiorczości i innowacji, wzrostu świadomości przedsiębiorczej całego społeczeństwa poprzez promocję postaw proaktywnych.

Podstawowym problemem badawczym jest poszukiwanie odpowiedzi na pytanie: w jaki sposób kształtować, stymulować i dynamizować zachowania przedsiębiorcze, w aspekcie założeń strategii Europa 2020 Inteligentny rozwój – gospodarka opartej na wiedzy i innowacji[2], w odniesieniu do głównych aktorów lokalnej sceny gospodarczej (sektora przedsiębiorstw, w tym przede wszystkim mikro, małych i średnich przedsiębiorców oraz samorządów lokalnych, a także pozostałych mieszkańców lokalnej społeczności).

[2] EUROPA 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, KOMISJA EUROPEJSKA, Bruksela, 3.3.2010, KOM(2010) 2020.

Rozwiązaniu problemu badawczego będzie służyła wielokryterialna analiza uwarunkowań przedsiębiorczości, w nawiązaniu do teorii przedsiębiorczości i «twórczej destrukcji» J. Schumpetera.

Teza główna: Uznawane wartości i postawy społeczne stanowią główne uwarunkowanie zachowań przedsiębiorczych. Waga pozostałych uwarunkowań (prawnych, ekonomicznych, infrastrukturalnych) polega na wzmacnianiu lub hamowaniu postaw przedsiębiorczych.

Dotychczasowe wyniki badań wskazują, że szczególnie kształtowanie lub wzmacnianie tych postaw jest ważne w regionach o monokulturze przemysłowej. Procesy przekształceń strukturalnych przebiegają w nich wolniej, gdyż długotrwała dominacja monopsonu utrwaliła poczucie bezpieczeństwa zatrudnienia w przedsiębiorstwach dużych w charakterze pracownika najemnego, stąd bariery zachowań przedsiębiorczych w tego typu regionach tkwią przede wszystkim w sferze mentalnej, motywacyjnej i kompetencyjnej, a dopiero w dalszej kolejności mają charakter materialny.

Kulturowa akceptacja dla przedsiębiorczości i innowacji wyraża się poprzez ukształtowanie klimatu przedsiębiorczości; istotną rolę w tym względzie odgrywa samorząd terytorialny, który w programach wsparcia powinien dobierać odpowiednie instrumenty. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości, przejawiający się głównie poprzez rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw pozwala wykorzystać wewnętrzny (endogeniczny) potencjał rozwojowy i angażować lokalne zasoby w procesie różnicowania struktury gospodarczej, zapewniając względnie trwałe perspektywy rozwojowe.

к. е. н., доцент Козицька Г. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ЕКОНОМІКИ

Збільшення наукового інтересу щодо пошуку моделі розвитку соціально-економічних систем, яка ідеально впишеться в економіку знань і сталого розвитку, пов'язане з трансформацією індустріального суспільства в інклюзивне. Ці зміни супроводжуються економічними, фінансовими, соціальними кризами, що актуалізує питання забезпечення безпеки функціонуючих в них суб'єктів господарювання.

Безпека – це складне поняття, яке відображає потребу, відчуття, результат цілеспрямованої діяльності, а також стан, за якого відбувається захист життєво важливих інтересів суб'єктів соціально-економічної системи від можливих загроз та небезпек з метою забезпечення їх нормального функціонування [1].

Безпека є однією з найважливіших категорій діалектики, яка, у свою чергу виділяє дві найважливіші функції буття – функцію існування і розвитку та функцію самозбереження і безпеки. Функція розвитку являє собою комплекс дій, що забезпечують процес сходження від вищого до нижчого, пов'язаних з реалізацією інтересів, що ведуть, або до виникнення якісно нових станів, або до принципово нових об'єктів як цілісних своєрідних систем [2]. Функція самозбереження і безпеки – це конкретні дії по підтриманню цілісності об'єкта та гарантуванню захисту його сталого розвитку від внутрішніх та зовнішніх загроз.

Розвиток і безпека, як дві найважливіші функції, що забезпечують життєдіяльність будь-якої системи, взаємопов'язані між собою і окремо здійснюватися в принципі не можуть.

На початку XXI тисячоліття питання безпеки як фундаментальної парадигми забезпечення сталого розвитку як окремих суб'єктів, так і суспільства в цілому актуалізувалося у зв'язку з новими викликами, серед яких найважливішими є:

1. Глобалізація економічного та соціального простору;
2. Стрімке ускладнення техносфери та відставання нормативної бази для управління її безпекою;
3. Трансформації інформаційного простору;

4. Структурні диспропорції за регіональними та галузевими показниками, які значним чином впливають на збалансованість розвитку економіки;

5. Глобальні кліматичні зміни;

6. Обмеженість природних ресурсів та їх неефективне використання;

7. Техногенні та природно-екологічні катастрофи;

8. Значне розшарування населення за рівнем доходів та, як наслідок, виникнення супутніх проблем, головною серед яких є бідність. На тепер в Україні за межею бідності проживає 80% населення [3];

9. Відсутність рівного доступу в соціумі до можливостей реалізації власного потенціалу та справедливого розподілу результатів праці й ін.

Саме тому, на сучасному етапі становлення інклюзивної економіки формування системи безпеки суб'єктів господарювання необхідно здійснювати на соціально-економічних засадах.

На нашу думку, соціально-економічна безпека підприємства – це збалансований стан суб'єкта господарювання, який дозволяє реалізовувати економічні інтереси й розвиток на засадах знань та інновацій, ефективного використання ресурсів, принципах екологічної безпеки, конкурентоспроможності та забезпечення соціальної й територіальної єдності та злагодженості.

Слід також зазначити, що стану абсолютної безпеки об'єктивно не може існувати, адже будь-яка система, перебуваючи під впливом певних чинників, сама впливає на середовище свого функціонування, змінює його та змінюється сама.

Література

1. Степаненко А. Безпека як фундаментальна системна парадигма сталого розвитку і буття суспільства / А. Степаненко // Економіст. – 2011. – № 4 – С. 26–29.

2. Мельник Л. Г. Научные основы самоорганизации экономических систем. Часть 1 / Л. Г. Мельник // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 3, Т.1. – С. 12–14.

3. Базилюк А. В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку [Електронний ресурс] / А. В. Базилюк, О. В. Жулин // Економіка та управління на транспорті. – 2015. – Вип. 1. – С. 19–29. – Режим доступу: http://nbuv. gov. ua/UJRN/eut_2015_1_5.

к. е. н., доцент Козицька Г. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
магістрант Ассаул О. К.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

МАРКЕТИНГОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ НАФТОПРОДУКТІВ

В умовах загострення зовнішніх ризиків важливою передумовою укріплення господарської самодостатності України є суттєве підвищення рівня енергетичної незалежності, в тому числі, за рахунок розвитку вітчизняного ринку нафтопродуктів.

Стагнація національної економіки і відсутність ефективної державної політики структурної перебудови вітчизняної нафтопереробної галузі призвели до значної залежності від імпортерів нафтопродуктів, які отримуючи надприбутки, згодом стали лобіювати лише власні інтереси. Свідоцтвом занепаду вітчизняної «нафтопереробки» є негативні тенденції у виробництві бензину та дизпалива для автомобільного та залізничного транспорту, а також у первинній переробці нафти. Якщо, у 1990 році Україна виробляла 8,4е тон бензину, то у 2004 – 5 млн. тон, у 2013 – 1 млн. тонн, а у 2016 – лише 0,74 млн. тонн. Високі темпи падіння спостерігаються і у виробництві дизельного палива для автомобільного і залізничного транспорту. У 1990 році обсяг виробництва даного виду палива склав 1,27 млн. тон, у 2004–6,3 млн. тон, у 2013–1 млн. тонн, у 2016–0,63 млн. тонн. За аналізуємий період суттєво скоротилася і первинна переробка нафти. У 1990 році її обсяги становили 59 млн. тонн, у 2004–22 млн. тон, у 2013 – 3,5 млн. тонн, а у 2016 – 2,8 млн. тонн. В результаті склалася пагубна ситуація, коли у 2016 році обсяг імпортованого бензину в структурі споживання сягав 1,5 млн. тон (67% від загального обсягу споживання), а бензину вітчизняного виробництва – 0,738 млн. тон (33%); в структурі дизельного палива питома вага імпорту склала 89% (5,28 млн. тон), а внутрішнє виробництво – лише 11% (0,63 млн. тон) [1].

Серед інших факторів, що чинять негативний вплив на вітчизняний ринок нафтопродуктів слід відзначити:

– монополізація ринку;

– посилення корпоративних суперечок між промислово-фінансовими групами, дисбаланс загальнодержавних і корпоративних інтересів;

– низька інвестиційна привабливість внутрішнього ринку для вітчизняних операторів через зловживання фінансово-промисловими групами своєю ринковою владою;

– відсутність методологічних принципів та ефективних інструментів державної політики розвитку ринку;

– відсутність ефективних біржових механізмів, податкових, кредитно-фінансових та інших інструментів, які б гарантували стабільний розвиток ринкових відносин;

– «інерційність» функціонування системи постачання сировини, її переробки та реалізації виробленої продукції;

– залежність від імпорту сировини та нафтопродуктів;

– відсутність запасів нафтопродуктів, достатніх для довгострокової стабілізації ринку та подолання можливих передкризових та кризових явищ [2].

У зв'язку з цим, на даний час для України постає нагальне питання розбудови та розвитку вітчизняного ринку нафтопродуктів, через:

– диверсифікацію джерел та шляхів постачання нафти, зокрема за рахунок збільшення власного видобутку;

– формування інструментів здатних ефективно впливати та узгоджувати інтереси учасників ринку, через стимулювання розвитку ринкових процесів у бажаному для суспільства напрямку – удосконалення правового простору, встановлення єдиних, прозорих, стабільних правил діяльності;

– удосконалення порядку встановлення цін і тарифів на нафту і нафтопродукти, що мають компенсувати витрати на виробництво і логістику, стимулювати залучення інвестицій та впровадження енергозберігаючих технологій;

– удосконалення фіскальних інструментів, зокрема через запровадження диференційованої ставки акцизного податку на бензин в залежності від його якості (масової частки сірки, ароматичних вуглеводнів та оксигенатів). На сьогодні близько 45% вартості українського бензину для споживачів становлять

податки та акциз, інші 55% – закупівельна вартість нафтопродуктів, логістика та націнка власників мереж АЗС [3];

– створення електронної торговельної системи продажу нафтопродуктів, обладнання, консалтингових, технічних і посередницьких послуг;

– удосконалення нормативної бази, що дозволятиме відновити державну систему контролю за якістю нафтопродуктів на всіх етапах – від виробництва до реалізації кінцевому споживачу;

– розробка та реалізація стратегії зменшення техногенного навантаження на довкілля та управління відходами як ресурсами, що повинна включати три основних напрями: зменшення забруднення, впровадження нових стандартів екологічної безпеки, економічне зростання через визнання відходів як ресурсів;

– удосконалення принципів захисту економічної конкуренції через встановлення відповідальності за усунення чи обмеження конкуренції шляхом узгоджених дій (картельної змови), зловживання монопольним становищем, за викривлення результатів торгів, аукціонів, тендерів з корисливих мотивів

Література

1. Украинский рынок нафтопродуктов: почему государство наблюдает со стороны? [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zn. ua/energy_market/ukrainskiy-rynok-nefteproduktov-pochemu-gosudarstvo-nablyudaet-so-storony-268769_. html

2. Рябцев Г. Л. А если так? Шесть возможных сценариев развития украинской переработки и топливного рынка в 2014–2015 гг. / Г. Л. Рябцев // Терминал. – 2014. – № 14. – С. 6–11.

3. Проблеми та перспективи розвитку ринку нафтопродуктів у контексті забезпечення енергетичної безпеки [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www. niss. gov. ua/content/articles/files/nafta-89ffa. pdf

к. е. н., доцент Козицька Г. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
магістрант Білецький І. С.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ УСТАНОВИ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ЕКОНОМІКИ

Глобальна економічна криза продемонструвала суттєві дисбаланси моделей зростання світової економіки і викликала завдання переходу до нової, більш гнучкої і збалансованої моделі, здатної підтримувати високі темпи зростання в довгостроковій перспективі разом із забезпеченням рівності доступу до усіх видів ресурсів. Поступово в наукових колах сформувалася потреба більш широкої парадигми погляду на зростання і розвиток, в межах якої виникла, отримала значний інтерес і поширення концепція інклюзивної економіки.

На сьогодні більшість провідних науковців переконані, що економічного зростання недостатньо, щоб говорити про ефективний суспільний розвиток держави. Аналіз макроекономічних показників країни може відображати досягнення високого рівня розвитку, але при цьому значна частина її суб'єктів не буде задіяна в процесі створення ВВП, а відповідно і в процесі його розподілу.

Інклюзивне зростання – це концепція, яка забезпечує справедливі можливості та рівноправ'я для економічних учасників, що супроводжується вигодами, принесеними кожному сектору економіки та різним верствам суспільства. Даний підхід розширює традиційні моделі економічного зростання й включає зосередження уваги на рівному доступі до можливостей, людському капіталі, екологічному стані довкілля, соціальному захисті та продовольчій безпеці у широкому розумінні.

В Україні існує цілий ряд чинників, що стримують інклюзивний розвиток –це політична нестабільність; макроекономічні ризики; суттєві масштаби тіньової економіки і корупції; відсутність належної правової бази; нерівномірний географічний і секторальний (галузевий) розподіл можливостей;

обмеженість фінансового потенціалу; значні коливання таких показників, як інфляція, реальний обмінний курс, відсоткові ставки, що стримують інвестиційний потік в Україну, обмежують розвиток фінансового сектору, зменшують можливість формування повної зайнятості.

У зв'язку з цим актуалізується роль фінансових установ у розбудові економіки на засадах сталого розвитку. Вона полягає у наступному:

– забезпеченні суб'єктів господарювання в довгостроковому кредитуванні;

– нарощенні капіталізації, усунення невідповідностей між промисловим і фінансовим секторами та впровадження вимог Базеля III, CRR / CRD IV;

– створенні ефективного механізму трансформації тимчасово вільних фінансових ресурсів в інвестиції;

– забезпеченні рівноваги на фінансовому ринку шляхом узгодження попиту та пропозиції на фінансові ресурси, використання тих чи інших фінансових інструментів у відповідності до потреб ринку;

– підвищенні ліквідності фінансових інструментів, в т. ч. через надання послуг професійного управління портфелем активів;

– забезпеченні повноцінного функціонування системи страхування ресурсів;

– здійсненні адекватної тарифної політики, що відповідає положенням соціальноорієнтованої економіки;

– нейтралізації проблем асиметричної інформації на фінансовому ринку країни;

– зниженні трансакційних витрат.

ст. викладач Кочнова І. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

РОЛЬ ІНКЛЮЗИВНИХ ІННОВАЦІЙ У СТАЛОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ

В світлі активної позиції України в глобальному економічному просторі існує актуальна потреба у сталому розвитку економіки на засадах інклюзивно-інноваційного підходу.

Розуміння інклюзивних інновацій для України важливо в наступних аспектах. З одного боку, необхідне усвідомлення особливостей ринків країн, що розвиваються, при реалізації продукції й послуг (багатовекторність міжнародної економічної політики). З іншого боку, важливо забезпечити залученість в інноваційні процеси всіх регіонів країни, рушійних сил особистості, що обмежує інноваційний розвиток країни, та реалізувати величезний креативний ресурс українського суспільства. На державному рівні – це пошук і стимулювання нових джерел забезпечення соціального розвитку, що є ключовою проблемою державної економічної політики [1].

Економічна сутність поняття «інклюзивності» найбільш повно розглядається в наукових роботах відомих сучасних економістів – Робінсона Д. й Асемоглоу Д. «inclusive – це залучення до процесів усіх, без відмінностей и обмежень» [2].

На думку українських вчених Базилюка А. В. та Жулина О. В., інклюзія полягає у адаптації системи до потреб людини. «Концепція інклюзивного розвитку передбачає, що кожен суб'єкт економіки є важливим та цінним для суспільства і має можливості, щоб задовольнити свої потреби» [3].

В глобальному інноваційному індексі Україна в 2016 році зайняла 56 місце, розташувавшись між Монголією і Бахрейном, які займають 55 і 57 місця відповідно. У групі країн з доходом нижче середнього, куди входить наша країна, вона зайняла друге місце після сусідньої Молдови. В регіоні «Європа» Україна на 34 місці з 39, випереджаючи Македонію (58), Сербію (65), Білорусь (79), Боснію і Герцоговину (87) і Албанію (92). При цьому наша країна єдина серед європейських країн в загальному рейтингу від 50 до 100, хто покращив свої позиції [4].

Метою розробки та упровадження інклюзивних інновацій є економічне зростання на основі поліпшення існування «виключених» груп людей, забезпечення їх більш повноцінного залучення до життя суспільства. Постає реальна необхідність розвитку маркетингу інклюзивних інновацій, що дозволить більш конкретно ідентифікувати питання інклюзивної моделі розвитку, інклюзивних продуктів та ринків.

Приклади інклюзивних бізнес-моделей, що сприяють досягненню Цілей розвитку тисячоліття (ЦРТ): у Колумбії компанія Juan Valdez пропонує високий і стійкий дохід більш ніж 500 000 виробникам кави; у Китаї компанія Tsinghua Tongfang поставляє в сільські райони комп'ютери із програмним забезпеченням для дистанційної освіти в початковій і середній школі, а також для вивчення мов малих народностей та ін. [5].

Розвиток інклюзивних інститутів в Україні має бути важливим кроком у реалізації цілісної концепції системи соціального захисту населення, акцентованої на зниженні соціальних ризиків для незаможних і уразливих верств населення, на створенні умов для скорочення малозабезпеченості, сприяти у формуванні активної політики зайнятості й скорочення безробіття, включаючи:

1) інклюзивній розвиток є першочерговим завданням багатьох країн світу, оскільки воно зачіпає все суспільство в цілому і сприяє усуненню нерівності в питаннях життєдіяльності, розвитку, працевлаштування;

2) інноваційний розвиток і збільшення значущості соціальних інновацій: усунення нерівності в світі, окремих країнах, окремих регіонах, в залежності від рівня розвитку і пріоритетів суспільства. Як справедливо відзначається рядом авторів, «зміни, що відбуваються вимагають їх глибокого вивчення для формування радикально нових підходів до обґрунтування прийнятих управлінських рішень, а також створення простору для нових бізнес-моделей» [6].

Для цього необхідно розглядати інклюзивні бізнес-моделі як елемент загальної ділової стратегії, спрямованої на залучення уразливих верств населення в ділову діяльність у різних галузях національного господарства.

Література

1. Федулова Л. І. Інклюзивні інновації в системі соціально-економічного розвитку / Л. І. Федулова // Економіка: реалії часі, 2016. – №3(25). – С.57.
2. Acemoglu, Daron. Why nations fail: the origins of power, prosperity, and poverty / Daron Acemoglu, James A. Robinson. – New York Crown Publishing Group, 2012. – 544 p.
3. Базилюк А. В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку / А. В. Базилюк, О. В. Жулин // Економіка та управління на транспорті. – КНТУ, 2015. – Вип. 1. – С. 5–12.
4. European Innovation Scoreboard 2016 // European Commission – [Електронний ресурс] – Режим доступу – https://www. google. com. ua.
5. Creating value for all strategies for doing business with the poor – [Електронний ресурс] – Режим доступу – https://www. google. com. ua.
6. Нехорошева Л. Н. Новые возможности, глобальные вызовы и перспективы развития бизнеса в контексте четвертой промышленной революции / Л. Н. Нехорошева // Социально-экономическое развитие организаций и регионов Беларуси: эффективность и инновации. – Витебск: ВГТУ, 2017. – С. 15–22.

аспірант Новицька І. В.
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка, м. Полтава

ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ПРИ ВИРОБНИЦТВІ ТА ПРОСУВАННІ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ НА РИНОК

На сьогодні перед суспільством постає питання знайти ідеальний баланс між людьми, планетою і прибутком. В цьому полягає і місія корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). Основною рушійною силою у створенні соціально орієнтованого підходу служить інклюзивна економіка. Її мета – забезпечити рівний для людей доступ до економічної незалежності і безперешкодному взаємодії між соціальними групами.

Для виробників органічної продукції інклюзивна економіка складається з двох окремих аспектів. Один з них полягає з інклюзивної політики праці та зайнятості. Наприклад, виробник може прагнути до того, щоб її персонал був неоднорідний, і наймати співробітників, які володіють не занадто широкими можливостями на ринку праці. Інший аспект акцентує увагу просування свої продукції на інклюзивний ринок. Тобто підприємства з виробництва органічної продукції сприяють розвитку інклюзивності шляхом забезпечення основними потребами тих, хто знаходиться за межею бідності (в основі піраміди) [1].

Так, як просування товарів і послуг на ринок – одна з функціональних завдань маркетингу. Використовуючи різну техніку просування органічної продукції, можна «розштовхувати» конкурентів або знаходити нішу ринку, в якій їх ще немає. В такому випадку, можна задовольнити тих споживача, що знаходяться за межею бідності. І з акцентувати увагу на тому, що органічна продукція це не лише чистий продукт, а й соціально доступний [1].

Різна техніка просування повинна скорочувати час досягнення повної сили збуту продукції і цей період продовжувати якомога довше.

Формування образу престижності, низьких цін і інновацій. Ключове слово в цій фразі – «образ». Йдеться про формування у споживачів такого уявлення про товар, яке часто перевершує його реальний споживчий зміст, виділяючи товар із загального ряду (шампунь «РН 5.5», пластикові вікна «без свинцю» і т. Д.). В даному випадку, ми говоримо що органічна продукція, це продукція суспільно доступна [2].

При підтримці популярності товарів і послуг, перш за все ми говоримо про нагадування споживачам про важливість і потрібність в їхньому житті дійсно чистого продукту «органік». Дану схему активно використовує компанія Coca-Cola, щороку нагадуючи своїм споживачам, що Новий рік «свято до нас приходить» [4].

Крім того, при пропонуємо змінити виробникам органічної продукції і стереотип сприйняття продукту. Переламати негативну тенденцію можна допомогою спеціальної компанії просування.

Так, коли південнокорейська корпорація Samsung збільшила термін сервісного обслуговування до 3 років і побудувала на цьому свою кампанію просування, її метою було переконати потенційних покупців, що побутова техніка Samsung не менш якісна, ніж у японських конкурентів, а ціни нижчі і сервіс кращий [3].

Інклюзивність виступає як сприятливий показник діяльності виробників органічної продукції. В даному випадку, це може стати результатом того, що у нас часто називають «прихованою рекламою» (спонсорство, меценатство, соціальні проекти та ін.) Незважаючи на захоплення цим видом просування, він досить важливим за своїм значенням. Якщо продукція не відповідатиме якості, ціна його висока, а сприйняття споживачами негативний, то ніяке спонсорство не змусить його купувати.

В інклюзивній економіці виробник органічної продукції, повинен враховувати індивідуальні здібності кожної людини. Роботодавці повинні проводити оцінку потенціалу своїх співробітників і використовувати їх можливості найбільш ефективно. Для досягнення максимального результату роботи свого персоналу виробникам органічної продукції слід враховувати, наприклад, такі фактори, як професійний розвиток співробітників і забезпечення безпеки їх здоров'я.

Згідно інклюзивної економіки кожна людина повинна мати доступ до основних потреб для підтримки своєї життєдіяльності: їжі, води, одязі, охорони здоров'я, житла, освіти, енергоресурсів. В даному випадку, виробники органічної продукції по всьому світу вносять істотний внесок у здійснення поставленого завдання.

До числа невирішених проблем інклюзивного просування органічної продукції на ринок, також можна віднести дитячу працю, дискримінацію, небезпечні або шкідливі для здоров'я умови праці, несправедливий розмір заробітної плати. Виробники, які є частиною міжнародної мережі, повинні, як і інші комерційні структури, вживати заходів для вирішення всіх цих питань, в тому числі: підвищувати розмір заробітної плати, створювати сприятливі та безпечні умови праці, дбати про дотримання прав профспілок. Все частіше самі споживачі вимагають від компаній створення гідних умов праці та дотримання прав людини в усіх її філіях.

Література

1. Інклюзивність економіки – нове мірило економічного росту. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://forumkyiv.org/uk/news/inkljuzivnist-ekonomiki-nove-mirilo-ekonomichnogo-rostu

2. Inclusive economy. [Electronic source]. – URL: http://mvonederland. nl/dossier/inclusive-economy

3. Концепція інклюзивного зростання в антикризовому управлінні економікою. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://conferencekneu. wordpress. com/2017/04/23

4. Різдвяна реклама Coca-Cola, якій вже понад 10 років: Свято наближається. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vikna. if. ua/news/category/world/2014/12/23/27043/view

к. е. н. Павлішина Н. М.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО – ПРАКТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ

Розвиток регіонів сьогодні – це не тільки збільшення рівня надходжень до бюджету та внесок у зростання ВВП країни, це перш за все, соціальна інтеграція та створення умов для гідного проживання, розвитку прогресу, інноваційних соціальних зрушень у межах всього суспільства. Поступово країни світу переходять від традиційної до інклюзивної моделі зростання і розвитку, що вимагає і від України, як країни що тримає курс на інтеграцію у світове співтовариство, пітримки та поступового впровадження інклюзії у економічне життя.

Добробут суспільства є ключовим постулатом економічної політики розвинутих країн. На це спрямована освіта, інфраструктура, інвестиційна підтримка та соціальний захист. Звичайно, рівень їх реалізації залежить від багатьох факторів, зокрема від здатності економічних інститутів використовувати потенціал ринків, заохочувати технологічні інновації, інвестувати в людський капітал, мобілізувати досвід і знання значної кількості людей та створювати сприятливі умови

для розвитку людського ресурсу – факторів, які є необхідними умовами інклюзивного розвитку.

Заступник Міністра економічного розвитку і торгівлі України М. Нефьодов зазначає, «що включення всіх членів суспільства в економічне життя країни сприятиме генеруванню нових ідей та ефективних підходів до вирішення економічних проблем та формування сприятливого бізнес-клімату в країні» [1]. Його думку поділяє А. В. Базилюк, відмічаючи, що «http://pleddg. org. ua/ua/2017/nacionalna-konferenciya-inklyuzivni/інклюзія полягає у адаптації системи до потреб людини. У ній всі зацікавлені сторони повинні брати активну участь для отримання позитивного результату при рівних можливостях. У рамках інклюзивної моделі люди адаптуються, змінюються, враховуючи і задовольняючи потреби кожного члена суспільства» [2, с. 20].

Світовий банк (World Bank) визначає інклюзивне зростання як «зростання швидкими темпами, стале, широко поширене по всім секторам економіки, що залучає значну частину трудових ресурсів країни і характеризується рівністю можливостей в доступі до ринку праці і ресурсів». Головний акцент у даному визначенні робиться на продуктивній зайнятості для всіх груп працездатного населення, як важливої умови зниження рівня бідності, більше, ніж на розподілі доходів [3]. При цьому варто відмітити тенденцію до поступової заміни індустріального суспільства на інтелектуальне, що спричиняє значне вивільнення робочої сили, яка може задіяти свої професійні та прагнення у підприємництві. Малі і середні підприємства складають основу успішної економіки розвинутих країн. За умови створення оптимальних умов функціонування вони внесли б значний вклад у забезпечення рівня зайнятості населення та підвищення рівня ВВП України.

Враховуючи інклюзивну спрямованість розвитку, на зміну традиційному сприйняттю підприємництва, як виду діяльності, що спрямована виключно на отримання прибутку, в Україні має прийти нова культура, спрямована на формування соціальної відповідальності. Саме соціальне підприємництво може стати тією силою яка дозволить вирішити широке коло соціальних проблем, що залишились поза увагою державних

інституцій чи крупних бізнес-установ, являючись при цьому виключно добровільною ініціативою [5, с. 52]. Серед основних рис такого підприємництва можна виділити: відповідальність перед споживачами, працівниками, контактними групами, дотримання екологічних стандартів, етичність конкурентної боротьби, ініціювання або участь у соціальних проектах.

З метою досягнення основних завдань інклюзивного розвитку шляхом розвитку соціального підприємництва необхідним є ініціювання кардинальних перетвореннь в багатьох сферах та створення сприятливих умов для розвитку соціального партнерства між державними організаціями, бізнесом і некомерційним сектором.

Метою реформ має стати забезпечення швидкого переходу до соціально відповідальної моделі економіки, а її результатом – розробка політики вирівнювання диспропорцій за регіонами, стимулювання підприємницької активності із забезпеченням рівних можливостей для всіх громадян, формування середнього класу, підвищення добробуту усіх громадян.

Література

1. Національна конференція «Інклюзивний розвиток бізнесу» [Електроний ресурс] // Проект міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС). – Режим доступу: http://pleddg. org. ua/ua/2017/nacionalna-konferenciya-inklyuzivni/

2. Базилюк А. В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку [Електроний ресурс] / А. В. Базилюк, О. В. Жулин // Економіка та управління на транспорті. – 2015. – Вип. 1. – С. 19–29. – Режим доступу: http://nbuv. gov. ua/UJRN/eut_2015_1_5.

3. Development Goals in an Era of Demographic Change. Global Monitoring Report 2014/15 [Електроний ресурс] // The World Bank. – Режим доступу: http://www. worldbank. org/en/publication/global-monitoring-report.

4. Резолюція учасників конференції «Інклюзивний розвиток бізнесу» 22–23 листопада 2017 р. [Електроний ресурс] // Проект «ПРОМІС». – Режим доступу: http://pleddg. org. ua/ua/2017/nacionalna-konferenciya-inklyuzivni/

5. Супрун Н. А. Корпоративна соціальна відповідальність як стратегія інноваційного, інклюзивного та сталого розвитку підприємництва [Електроний ресурс] // Підприємництво як рушійна сила суспільного прогресу : матеріали круглого столу (Київ, 1 грудня 2016 р.). – К.: ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». 2016. – С. 52–55. – Режим доступу : http://ief. org. ua/docs/scc/1. pdf

магістр, гр.513 Передерій А. А.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБКИ КОМПЛЕКСУ ПРОСУВАННЯ ПРОДУКЦІЇ ХЛІБОПЕКАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Необхідність розробки нової програми просування на ринок хлібобулочних продуктів з використанням інтегрованих маркетингових комунікацій підприємства обумовлена скороченням заходів з просування продукції до мінімуму або посиленням конкуренції та необхідністю прийняття адекватних відповідних рішень. У зв'язку з цим, існує потреба послідовної організації всієї промоційної діяльності підприємства в рамках вибраної методики.

Промоційні процеси промислового – підприємства організовуються на різних ієрархічних рівнях і у відношенні до різних структур, що приймають рішення. Тому рішення з формування комплексу просування продукції, повинні прийматися підприємством на різних рівнях комунікаційної системи, що складається з різноманітних засобів комунікацій.

З метою ефективного просування продукції ПАТ «Хліббодар» запропоновано методичні рекомендації з розробки програми її просування на ринок з використанням інтегрованих маркетингових комунікацій. Методичний алгоритм формування програми просування на ринок нового молочного продукту, заснованого на інтегрованих маркетингових комунікаціях, може бути представлений у вигляді поетапного процесу:

Етап 1. Формування баз даних про споживачів продукції. Одним із ключових елементів інтегрованого підходу, застосовуваного для розробки ефективних програм комунікацій,

є найбільш повна і постійно оновлювана інформація про наявних і потенційних споживачів. Саме споживачі є вихідною основою для розробки програми інтегрованих маркетингових комунікацій.

Етап 2. Оцінка споживача. Важливість баз даних про споживачів стає більш зрозумілою після переходу до другого етапу процесу організації ІМК – оцінці наявних або потенційних споживачів.

Етап 3. Визначення контактних точок і переваг споживачів. Як правило, рішення компанії про те, як, коли і в яких умовах слід здійснювати контакти з наявними і потенційними споживачами приймають фахівці по просуванню продукції компанії.

Оскільки хліб – це товар щоденного вжитку і споживача важко здивувати новинками, пропонується вибирати сегмент базуючись на саме на нових продуктах: «Хлібець до сніданку», «Хлібець до обіду», «Хлібець до вечері», «Хлібець 8 злаків» та Біблійний хліб. Споживачі цих хлібів це енергійні молоді люди, люди що слідкують за своїм здоров'ям, це жінки що слідкують за своєю фігурою, це мандрівники (хліб має зручну розфасовку). Вік від 20 до 45 років. Освіта – середня спеціальна і вища. Рівень доходу – середній, вище середнього. Сімейний стан та наявність дітей особливого значення не мають.

Етап 4. Ставлення споживачів до компанії. Промислові підприємства часто взаємодіють з усіма своїми споживачами однаково, здійснюючи універсальні комунікаційні види діяльності. Вони часто розробляють типову рекламу і через різні види ЗМІ відправляють її кожному наявному або потенційному споживачеві. Аналогічна ситуація має місце і у відношенні використання прямих поштових розсилок, буклетів про продукти компанії і більшої частини інших традиційних засобів просування.

Етап 5. Розробка та доставка повідомлення і мотивації споживачеві хлібобулочної продукції компанії. Недоліком організації процесу просування продукції на основі ІМК є те, що розробці повідомлень і мотивацій, використовуваних для просування, передує ряд етапів. Перш за все, необхідно здійснити ідентифікацію осіб, з якими компанія прагне побудувати комунікації. На даному етапі також важливі креативність ідей просування продукції і формування інтересу

до неї у наявних і потенційних споживачів або інших аудиторій, для яких комунікація повинна розроблятися.

Для просування продукції ПАТ «Хліbодар» були обґрунтовані як найбільш доцільні засоби просування: реклама на телебаченні, в місцях продажів, директ-маркетинг, організація промо-акцій з нестандартним подарунком за покупку. В якості основного каналу комунікації можна запропонувати телебачення, рідко використовуваний компанією засіб просування продукції. Решта медіа-каналів можуть бути використані в якості підкріплення функціональної частини телевізійного рекламного ролика.

Доцільним є організація екскурсій на виробництво для студентів і школярів, що забезпечить зацікавленість у підростаючого покоління в роботі у хлібопекарній галузі, зацікавить молодь у виборі професії. Впровадження співпраці з вищими учбовими закладами у вигляді направлення студентів на практику чи стажування в межах поширювальної дуальної освіти, чим забезпечити підприємство молодими спеціалістами, які дуже швидко реагують на мінливе середовище.

Для того щоб забезпечити швидкість та якість роботи підприємство може звернутись за допомогою до рекламного агентства, де фахівці з певного виду просування продукції, з яким не зможе самостійно впоратись відділ маркетингу підприємства, організують роботу інструменту просування за нашими вимогами. В постійно змінному навколишньому середовищі час спливає дуже скоро і засоби поширення інформації постійно вдосконалюються, тому ми пропонуємо за довгострокову перспективу розвитку просування підприємства брати один рік. Розпочати підготовку необхідно вже з січня 2019 р. Необхідно визначитись з графіком проведення заходів, відповідальними за їх організацію, бюджетом. Визначення відповідального за оновлення інформації на сайті організації. Визначення відповідального за зв'язки з громадськістю та PR.

Висновок. Методичні підходи до розробки комплексу просування продукції хлібопекарного підприємства слід орієнтувати на потреби цільового ринку та ринкових ніш, а також поєднувати просування хлібопродуктів із підтримкою здорового способу життя з боку різних спортивних організацій, фітнес-центрів тощо.

к. е. н., доцент Петруня В. Ю.
Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро
студент Здорик А. В.
Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ КОНЦЕПЦІЙ МАРКЕТИНГОВОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Маркетингова діяльність та управління цим процесом має базуватися на певних концептуальних підходах, на певному баченні управління щодо пріоритетів використання певних маркетингових інструментів впливу. Вибір концепції будується на визначенні потреб цільового сегменту та визнанні необхідності найкращого пристосування власного виробництва і збуту до цих потреб, їх динаміки.

Ефективність управління, рівень конкурентоспроможності компанії в сучасних умовах істотно залежать від її здатності здійснювати певну інноваційну динаміку. Лідери ринків – це компанії інноваційного характеру діяльності.

Концепція маркетингового управління – це певний фокус уваги в орієнтації компанії на споживачів, певна інтегрована бізнес-філософія, певні стратегічні принципи її ринкової діяльності. Вибір концепції в кінцевому рахунку є вибором власників та топ-менеджерів підприємницької організації.

Традиційно виділяється п’ять концепцій, можливих маркетингових підходів до проведення ринкової діяльності: концепція виробництва; концепція товару; концепція збуту; концепція маркетингу; концепція соціально-етичного маркетингу.

Відповідь на запитання, якій концепції віддають перевагу менеджери певної компанії залежить від багатьох факторів: особливостей конкуренції, потенціалу компанії, її ринкових позицій, стилю мислення менеджерів, рівня технологічності компанії тощо.

Сучасні умови конкурентної боротьби, рівень ринкових амбіцій компаній вимагають від управлінців постійної та серйозної уваги до інновацій. Розглянемо їх основний прояв в зазначених концепціях.

Виробнича концепція передбачає акцент на масовій доступності товару за рахунок цінової достіпності насамперед. Менеджери в цьому випадку мають концентрувати зусилля на контролі собівартості продукції та знаходженні способів її мінімізації. Зрозуміло, що в цьому випадку інноваційні рішення спрямовуються на вдосконалення технологічних процесів в компанії. Визначальним фактором орієнтації є виробництво, його ефективність. Зазначимо, що концепція є непростою для реалізації, технологічні інноваційні рішення потребують значних зусиль та талантів. Альтернатива інноваціям в такій концепції – масове виробництво, досягнення ефекту масштабу [1, с. 28].

Продуктова концепція передбачає, що покупці надають перевагу певному товару завдяки кращій якості, кращій сукупності споживчих властивостей. Фокус уваги менеджерів – характеристики товару. Тут потрібні товарні інновації, причому – регулярні. Потрібна постійна якісна аналітична робота на ринку, зі споживачами, а також наявність відповідного інженерно-винахідницького потенціалу.

Торгова концепція передбачає акцент на актах збуту, на збутовому процесі в цілому. Вона передбачає інтенсивну комунікаційну роботу зі споживачами, наявність на використання відповідних маркетингових бюджетів. Інноваційний компонент в цьому випадку буде полягати в таких складових, як вибір каналів комунікації, формування комунікаційних звернень, стимулювання збуту тощо. Можливо для інноваційного вибору тут важливим є комунікаційна креативність співробітників, ніж здатність до інноваційності товарно-технологічного характеру.

Традиційна концепція маркетингу – комплексний маркетинговий підхід, без яскраво виражених пріоритетів та акцентів. Він передбачає ефективну управлінську роботу щодо визначення потреб, купівельної спроможності покупців, діяльності конкурентів тощо. Відповідно й концентрованих інноваційних підходів в рамках цієї концепції ми не побачимо. Але це не означає відсутність інноваційних рішень в діяльності компаній.

Соціально-етична концепція маркетингового управління – модернізація, розширення традиційно-класичної концепції. Фокус цієї управлінської концептуальної ідеї – комплексне

бачення маркетингово-ринкової роботи з урахуванням суспільних інтересів. Мета – гармонійно поєднати інтереси компанії, споживачів та суспільства. На нашу думку, специфіка інноваційності в рамках цієї концепції мало чим відрізняється від інноваційності «класично-традиційного» маркетингового управління [2, с. 21].

Кожна із зазначених концепцій відповідає певному баченню філософії управління бізнесом з боку його власників та менеджерів. Вибір залежить від багатьох факторів, які змінюються в часі. Інноваційність – важлива риса будь-якої концепції. Спрямованість, сфери, акценти інноваційності відбивають в кінцевому рахунку бачення менеджерів щодо можливостей досягнення конкурентних переваг на ринку, формування ефективних стратегічних підходів до позиціонування компаній та їх продуктів. Управління інноваційною діяльністю компаній суттєвим чином модифікується за пріоритетами та змістом залежно від обраної маркетингової концепції [3, с. 46].

Література

1. Петруня Ю. Є. Маркетинг : навчальний посібник / Ю. Є. Петруня, В. Ю. Петруня. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – Дніпропетровськ : Університет митної справи та фінансів, 2016. – 362 с.

2. Храбатин О. І., Яворська Л. В. Маркетинг : навчальний посібник / За наук. Ред. О. А. Тимчик. – Київ : Видавництво, 2014. – 284 с.

3. Ілляшенко С. М. Маркетинг. Менеджмент. Інновації: [Монографія] / За заг. ред. д. е. н., професора С. М. Ілляшенка. – Суми : ТОВ Друкарський дім «Папірус», 2010. – 624 с.

к. е. н., доцент Петруня В. Ю.
Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро
студент Рогожина Ю. В.
Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро

ДИРЕКТ-МАРКЕТИНГ ЯК СУЧАСНА ФОРМА МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЇ

Будь-яка ефективна компанія повинна справлятися з трьома основними завданнями: створення і підтримка довгострокових партнерських відносин з постійними клієнтами; залучення та підготовка першокласних фахівців; ефективне і швидке засвоєння і поширення досвіду, насамперед інноваційного. Вирішення цих завдань, як правило, є передумовою і головним джерелом конкурентоспроможності бізнес-струкутури.

Компанії, які використовують у своїй практиці директ-маркетинг, мають можливість безпосередньо звертатися до клієнтів, що, безумовно, є перевагою і ефективним інструментом просування. В сучасних умовах при реалізації маркетингової стратегії дуже важливо використовувати сучасні технології і засоби масової комунікації. Саме ці канали є найбільш перспективним напрямком в сфері спілкування з клієнтами [1].

Директ-маркетинг (прямий маркетинг) є такою формою маркетингових комунікацій, при якій підприємства та некомерційні організації звертаються до клієнтів безпосередньо без використання інформаційних посередників. Директ-маркетинг здійснюється з метою побудови взаємовідносин зі споживачами і передбачає зворотний зв'язок від них. Прямий маркетинг здійснюється за допомогою існуючих технічних засобів: електронної пошти, факсу, мобільних телефонів, відправки листівок, каталогів тощо. Також для прямого маркетингу властиво заохочення клієнтів: різні подарунки від компанії, поздоровлення зі святами, різні бонуси та інше.

Можливо основною перевагою використання директ-маркетингу є не стільки в залученні нових клієнтів, скільки спрямованість на постійне збільшення лояльності до компанії

існуючих клієнтів і зацікавлених осіб. Як наслідок, нові клієнти звертаються в компанію не в результаті випадковості або під впливом активно проведеної рекламної компанії, а за рекомендацією постійних клієнтів.

Прямий маркетинг дозволяє обробляти великі обсяги маркетингової інформації, що надає можливості менеджерам визначити рівень, досягнутий компанією, а також спланувати збільшення обсягу потрібної інформації, розширення каналів зв'язку і проводити тестування. Результати тестування можуть мати значний вплив на весь функціонування компанії на ринку.

Прямий маркетинг постійно підвищує ефективність традиційних засобів масової інформації. Прямий маркетинг – це багатоканальність маркетингових комунікацій і їх обробка. Ринкове просування компанії більше залежить від розуміння поведінки цільових груп, що може з'явитися з обробки відповідних повідомлень, даних моніторингу та аналізу.

В даний час прямий маркетинг стикається з деякими проблемами, зокрема: кваліфікація співробітників, недосконале планування, попередніх досліджень і труднощі з отриманням і структурою баз даних. Останні містять не завжди вірну і повну інформацію. Також складна ситуація з розсилками, які більшість людей приймають за спам. Причиною цього є низька якість виконання, відсутність копірайту та інші помилки [2].

В умовах гострої конкуренції на перенасиченому ринку, коли боротьба йде за кожного клієнта і збут продукції, пряма реклама втрачає свою актуальність, і активно використовуються технології директ-маркетингу. Великі компанії перерозподіляють маркетингові бюджети в бік посилення прямої маркетингової діяльності. Саме ця технологія допомагає зробити персональну пропозицію клієнту, оцінити його реакцію на дане повідомлення, внести корективи і, головне, утримати клієнта для подальшої взаємодії.

Будь-який інструмент директ-маркетингу спрямований на те, щоб рекламну інформацію не отримала випадкова людина, тому що одне з головних його завдань – встановлення прямої комунікації тільки з представниками цільової аудиторії. Встановлення ефективного зворотного зв'язку дозволить звести

до мінімуму фінансові ризики за рахунок точного знання реакції клієнтів на пропозиції.

Більшість західних фахівців з маркетингу сходяться на думці, що в найближчі роки директ-маркетинг здатний збільшити свій вплив на покупця, на фоні зниження ефективності рекламних засобів впливу і стане домінуючим у сфері маркетингових комунікацій. На світовому ринку директ-маркетинг розвивається втричі інтенсивніше, ніж реклама в засобах масової інформації, і в порівнянні з нею вдвічі прибутковіше для рекламних агентств [3].

Таким чином, директ-маркетинг є ефективним способом залучення і утримання клієнтів і дозволяє вибудувати такі комунікації зі споживачами, коли продукт «ідеально» їм підходить і «продає сам себе». Для більшості бізнес-компаній директ-маркетинг є найбільш ефективним засобом маркетингової комунікації. Відповідно, найближчим часом в сфері бізнесу та послуг цей напрямок буде розвиватися найбільш активно, доповнюючи себе новими інструментами, підходами і технологіями, насамперед інноваційного характеру – як технологічного, так і організаційно-креативного походження.

Література

1. Голова А. Директ- маркетинг: діалог з клієнтом. [Електронний ресурс] / Анна Голова – Режим доступу до ресурсу: http://www. md-marketing. ru/articles/html/article10124. html.

2. Кондаурова А. Прямий маркетинг на РЖД / А. Кондаурова, І. Зиганшин. // Рекламні технології. – 2009. – С. 16 – 18.

3. Директ-маркетинг [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www. marketch. ru/marketing_dictionary/marketing_terms_d/direct_marketing/

військовослужбовець Рижук Н. І.
Збройні Сили України

ЛОГІСТИЧНІ ЛАНЦЮГИ ДОСТАВКИ ГУМАНІТАРНИХ ВАНТАЖІВ В ЗОНУ АТО: ТЕОРЕТИЧНІ І ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ

Протягом військового конфлікту на сході України зросла потреба в перевезенні гуманітарних вантажів в зону АТО і звільнені населені пункти [1]. 30 квітня 2018 офіційно завершилася АТО й розпочалась операція Об'єднаних сил (ООС). Проте питання гуманітарних вантажів постає не менш гостро.

Організації логістики Збройних Сил України приділяють увагу численні науковці, зокрема, Національного університету оборони України імені Івана Черняховського [2]. Але постачання гуманітарних вантажів межує з проблемами, якими опікуються і цивільні структури, і тому здебільшого залишається поза увагою військових науковців.

Гуманітарна допомога є різновидом благодійництва і має спрямовуватися відповідно до вимог статті 3 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [3].

Сферами благодійної діяльності є, зокрема, сприяння обороноздатності та мобілізаційній готовності країни, захисту населення у надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного стану [3]. Тобто, під поняття «гуманітарний вантаж» можуть підпадати й комплектуючі до зброї, спецзасоби і тому подібне.

Дослідивши літературу та практичні аспекти, можна виокремити такі складові логістичних ланцюгів гуманітарних вантажів у АТО/ООС:

1.Preliminary assessment – попередня оцінка потреб. Може бути наявна як комплексна оцінка із складанням електронних списків, так і одиничний дзвінок із усним повідомленням. Вже на цій стадії можуть виникати проблеми через неточне пояснення потреб.

2.Logistics feasibility analysis – аналіз логістичної втілюваності/ спроможності. Це – критичний погляд на «ідеальний» список потреб. До даного етапу входять [4]: оцінка

транспортабельності, переговори щодо доступу до пункту призначення наявними дорожніми шляхами та через блок-пости тощо. Для кожного пункту призначення вантажу оцінка проводиться окремо, адже ситуація на пункті – унікальна.

3.Logistics procedures and tools – логістичні процедури та інструменти. Це – вироблені виходячи з попереднього досвіду більшою чи меншою мірою універсальні методи та засоби.

4.Tracking and tracing – відстеження та підтвердження. Волонтери та гуманітарні організації використовують фото-звіти в соцмережах, підтвердження телефоном та за допомогою програм-месенджерів. Підтвердження не завжди доступне через відсутність мобільного та поштового зв'язку, фото-звіти не завжди можливо викласти в мережу у зв'язку з необхідністю нерозголошення інформації щодо осіб, які отримали допомогу – наприклад, вони військовослужбовці-спецпризначенці чи неповнолітні діти.

5. Aftermath – оптимізація наявних процедур, інструментів та алгоритмів для покращення існуючої логістичної схеми. Специфіка доставки гуманітарних вантажів у зону ООС така, що залучені організації та особи не мають достатнього рівня, аби вести повноцінну «систему LL» (узагальнення та навчання з набутого досвіду) [5]. Це – складний процес управління даними, який за браком часу зазвичай виключається з ланцюга.

Можна виокремити наступні проблеми доставки гуманітарних вантажів у зону АТО/ООС:

1. Вкрай важко виробити чіткий алгоритм замовлень: їхня частота, орієнтованість і об'єми варіюються.

2. Робота ведеться в умовах гострої гуманітарної кризи, у зв'язку з чим наявні постійні ризики, складнощі та непередбачуваності.

3. Потреби збільшуються та зменшуються відповідно до природних та гуманітарних факторів: в холодну пору збільшуються потреби в одязі, їжі, засобах обігріву та медикаментах (природні фактори). Напередодні навчального року чи у зв'язку з евакуацією потреба у дитячому одязі та взутті, шкільному приладді тощо (гуманітарні фактори).

4. Часто відсутній чіткий алгоритм управління логістичними даними за браком відповідних технічних засобів, фахівців, оплати відповідної роботи.

5. Логістична система доставки гуманітарних вантажів у зону ООС, як і деякі інші подібні логістичні системи, базуються майже цілковито на довірі.

Подальше вирішення проблеми доставки гуманітарних вантажів в зону ООС передбачає розробку ефективної моделі взаємодії держави, благодійних, військових та міжнародних організацій.

Література

1. Шандрівська О. Є. Ідентифікація етапів розвитку ринку логістичних послуг в Україні / О. Є. Шандрівська, О. С. Костюк, Т. В. Наконечна // Lviv Polytechnic National University Institutional Repository

URL: http://ena. lp. edu. ua (дата звернення: 15.09.2018).

2. Збірник наукових праць центру воєнно-стратегічних досліджень. URL: http://nuou. org. ua/nauka/naukovi-publikatsii/content/39-zbirnyk-naukovykh-prats-cvsd. html (дата звернення: 15.09.2018).

3. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон від 5.05.2012 № 5073-VI. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon. rada. gov. ua/laws/show/5073-17 (дата звернення: 15.09.2018).

4. Underground humanitarian logistics in Syria: The invisible driving force of medical care in besieged areas. Emergency Log: URL: http://emergencylog. weebly. com/uploads/2/5/2/4/25246358/ehl_in_syria-jul16. pdf (дата звернення: 15.09.2018).

5. Syria Lessons learned report. Logistics Cluster: URL: https://logcluster.
org/sites/default/files/syria_logistics_cluster_lessons_learned_0. pdf (дата звернення: 15.09.2018).

магістрантка ФЕУ-513м Рохмістрова Д. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ВЗАЄМОДІЯ ВІДДІЛУ ЛОГІСТИКИ ІЗ СТРУКТУРНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

На сучасних підприємствах України значення логістики як інструменту адаптації виробничої системи до дії зовнішніх та внутрішніх факторів на цей час не до кінця сприйняте. Впровадження нових методів управління із метою максимальної сукупної ефективності її роботи (яким не завжди є прибуток), проходить з труднощами. Недовіра до всього нового заважає деяким підприємствам сприймати логістику як ефективний інструмент управління.

Для систематизації логістичних процесів, а також впровадження логістичного управління в повсякденну діяльність підприємства необхідно, по-перше, створити спеціальну логістичну службу, яка буде керувати матеріальним потоком, починаючи від формування договірних відносин з постачальником і закінчуючи доставкою покупцеві готової продукції.

Служба логістики повинна діяти з урахуванням того, що на підприємстві існує організаційна структура, діють окремі підрозділи з виробництва продукції по кращім технологіям (взуття різноманітного методу кріплення і технології виробництва, підошва, устілка, колодка) та різноманітний асортимент сировини і комплектуючих (номенклатура нараховує тисячі найменувань).

Розглянемо розподіл функцій між відділами і службами, пов’язаними з логістичними операціями, на типовому підприємстві легкої промисловості.

Служба транспорту і диспетчерів забезпечує транспортування сировини і матеріалів на підприємство, готової продукції клієнтам, а також паливні і змащувальні матеріали. Також до функцій даного підрозділу відносяться: забезпечення технологічної єдності транспортного процесу із складськими і виробничими процесами, визначення маршрутів доставки,

поєднання замовлень на доставку готової продукції з доставкою сировини від постачальників, раціональний вибір вигляду транспорту.

Начальники складів сировини, напівфабрикатів та готової продукції забезпечують умови збереження сировини, матеріалів готової продукції. Від роботи складу залежить своєчасність завантаження продукції в транспортні засоби, а отже і доставка клієнтам в точки продажу.

Одночасно з цим начальники цехів частково виконують обов'язки з контролю за залишком сировини (виходячи з планових завдань), разом з завідуючими складами передають замовлення на поповнення запасів. Таким чином, безпосередньо начальник дільниці відповідає за формування замовлень. Адже саме він чудово володіє ситуацією «на місці», і краще може слідкувати за формуванням заявок.

На наступному етапі відділ забезпечення згідно заявок, поданих безпосередньо з дільниць, формує загальне замовлення і потім постачає на виробництво необхідний асортимент сировини і матеріалів. Цей же відділ займається постачанням пакувальних матеріалів, картону, наповнювачів, запасних частин, устаткування.

Відділ управління товарними запасами відповідає за наявність належного рівня запасів готової продукції на складі. Цей відділ тісно співпрацює з виробничими цехами, регулює і контролює кількість використаного продукту, а також з відділом маркетингу який проводить аналіз попиту і надає відповідну аналітику.

Служба логістики тісно пов'язана із службою маркетингу. Маркетинг формує попит, а логістика його реалізує. Безпосередній контакт повинен існувати і з відділом продажів, оскільки саме він проводить аналітику попиту. Також вона пов'язана з плануванням виробництва: виробництво дає готові продукти, тобто об'єм робіт для збутової логістики; виробництво залежить від заготівельної логістики (своєчасної і якісної доставки сировини, матеріалів, комплектуючих частин) тощо.

Розглянемо можливий варіант взаємодії виробництва, постачання і збуту з урахуванням логістичного, а не

функціонального підходу Для внутрішньовиробничої логістики основною задачею є максимальне використання наявних виробничих потужностей з урахуванням тривалості основного виробничого циклу. При наявності замовлення завдання виробництва – виконати його в належний термін.

Але якщо в цей же час на складах, або в дистрибутивних мережах є достатні запаси такого виду готової продукції, відділу логістики необхідно розрахувати найбільш вигідний варіант задоволення потреби споживача. Це може бути виробництво нової партії товару, або перерозподіл з одного складу на інший.

Одночасно з цим запаси сировини можуть бути спрямовані на виробництво замовлення, яке надійшло пізніше, але для якого можуть бути використані ті самі сировина і комплектуючі, що і для першого замовлення.

Персонал логістичного менеджменту має постійну потребу в аналізі результатів прийнятих управлінських рішень і системних характеристик. При цьому аналіз повинен проводиться, як правило, по базисним і ключовим логістичним операціям і в цілому для визначення рівня досягнення стратегічних, тактичних і оперативних цілей логістичного менеджменту.

Висновки. Резюмуючи дослідження, слід зазначити, що Служба логістики не повинна фізично підміняти собою відповідні функціональні підрозділи компанії. У більшості випадків кількість та обсяги замовлень можуть бути такими, що вони не дозволять фахівцям служби логістики якісно і детально охопити всі аспекти виконання замовлень. У зв’язку з цим необхідно розмежовувати процес управління замовленнями від процесу власне координації. Перед службою логістики ставиться завдання не вирішення виникаючих проблем і конфліктних ситуацій, а їх аналіз і перерозподіл по іншим службам компанії, не занурення в численні, часом суто технічні деталі процесу виконання замовлення, а координація укрупнених блоків завдань.

магістр, гр. 513М Савченко Б. М.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ПРОСУВАННЯМ ПРОДАЖІВ ГОТЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Стимулювання продажів готельного продукту означає сукупність заходів, які направлені на підвищення купівельного попиту, прискорення і інтенсифікацію процесу його реалізації. Розробка комплексу заходів, спрямованих на стимулювання продажів, включає наступні дії:

– виділення груп справжніх і потенційних споживачів, в складі контрольованих або можливих для охоплення підприємством ринкових секторів;

– забезпечення відповідності готельних продуктів за ціною, якістю, цінності, наявності новацій вимогам споживачів виділених сегментів ринку;

– залучення нових і утримання індивідуальних і корпоративних постійних споживачів, використовуючи систему заходів щодо їх залучення й утримання;

– оптимальний вибір каналів розподілу і продажу з урахуванням розміру готелю, її інфраструктури та категорії;

– використання пакетних пропозицій і особливо для тих груп споживачів, на яких орієнтується готель;

– широке використання можливих засобів просування готельних продуктів, включаючи рекламу, особисті продажі, стимулювання збуту, зв'язки з громадськістю, а також сайту підприємства і різних нестандартних методів [1, с. 68–70].

На сучасному етапі вже можна говорити про вагомий науковий внесок щодо розробки теоретико-методичних засад формування та реалізації стратегії управління просуванням продажів підприємств, що засвідчують праці вітчизняних вчених З. Є. Шершньової, Т. В. Омельяненко, О. Б. Іванова, А. П. Наливайка, Н. В. Куденко, Л. Л. Антонюка, С. М. Клименко, Р. А. Дименка, Л. В. Гринів, Л. С. Кобиляцького, Д. О. Барабася, І. З. Должанського та зарубіжних дослідників Ф. Котлера, Г. Л. Азоєва, М. І. Книша, Р. А. Фатхутдинова, І. М. Ліфица.

Так, М. Портер включає до процесу формулювання стратегії: аналіз структури і рушійних сил галузі (аналіз конкурентів, споживачів та стратегічного потенціалу підприємства); виявлення та оцінка альтернатив досягнення конкурентної переваги; аналіз типів конкурентних стратегій; вибір оптимальних альтернатив і формування системи стратегій [2, с. 78–92]. Близьким до класика є бачення Івановим Ю. Б. процесу стратегічного вибору, який складається з чотирьох етапів: оцінка існуючої стратегії, формування стратегії, оцінка ризику, вибір стратегічних альтернатив [3, с.112]. Виходячи із функцій менеджменту, окремі науковці пропонують розглядати стратегію як симбіоз запланованих дій (проактивна стратегія) і адаптивної реакції на ситуацію, що виникла (реактивна стратегія) [4].

Розробка стратегії просування продажів є процесом стратегічного управління як різновид процесу розробки та прийняття управлінських рішень, що складається з визначених етапів. Виходячи з цього, можемо визначити основні етапи формування та реалізації стратегії управління просуванням продажів в готелі, що визначає процес розвитку стратегії управління просуванням продажів (рис. 1.).

Завдання реалізації стратегії полягає в забезпеченні створення стратегічного потенціалу успіху з одного боку, і перетворення його в стратегічні фактори успіху – з іншого. Створення й збереження потенціалу успіху тісно зв’язане з концепцією організаційного навчання. Саме на динамічних ринках здатність до більш швидкого, ніж у конкурентів, навчання розглядається як єдине джерело стійких конкурентних переваг. Перетворення стратегічного потенціалу в стратегічні фактори успіху – завдання стратегічного менеджменту готелю, так як у цьому перетворенні й полягає ключова проблема для багатьох підприємств готельного господарства. Реалізація обраної стратегії передбачає діяльність керівництва, що спрямована на модернізацію, в разі необхідності, системи управління, приведення ЇЇ до відповідності зі стратегічними цілями організаційної структури готелю, виділення необхідних ресурсів, а також підготовку персоналу.

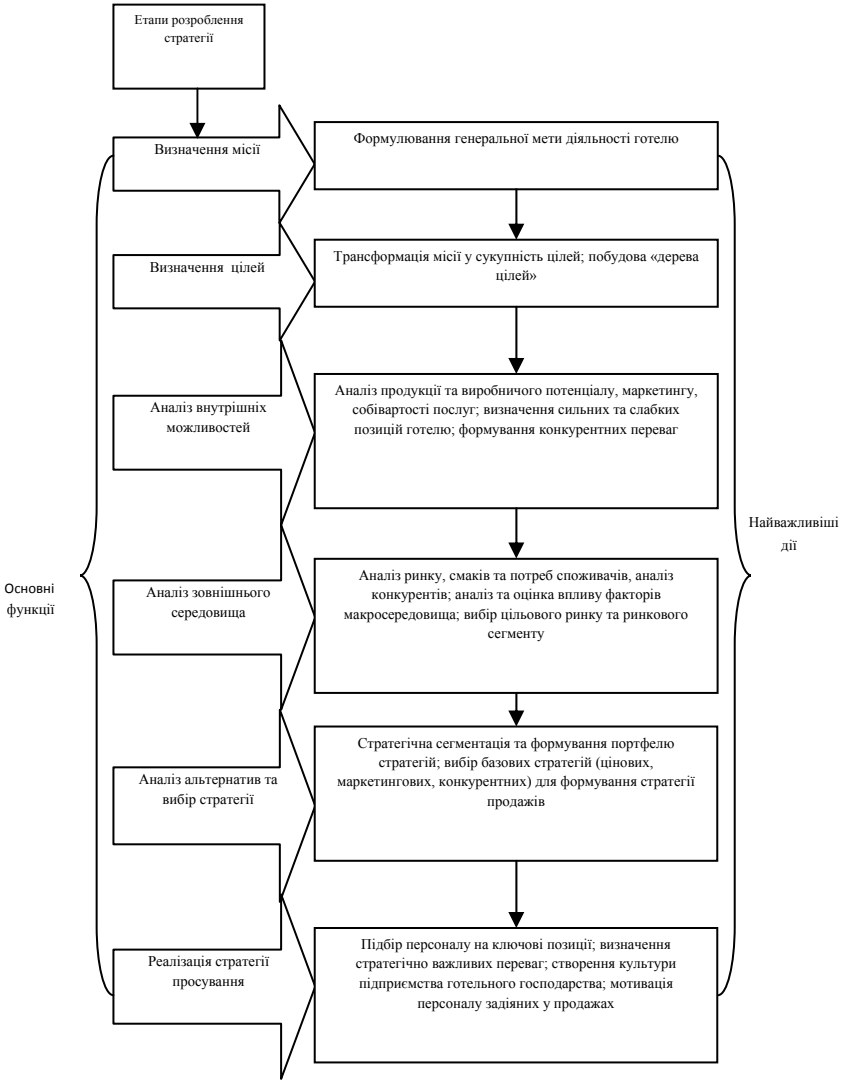

Рис. 1. Етапи формування та реалізації стратегії просування продажів на підприємствах готельного бізнесу [5, с.19]

Іншими словами, стратегічний менеджмент готелю формується таким чином, щоб допомогти керівництву

передбачати тенденції розвитку бізнесу, відслідковувати зовнішній вплив.

Висновок. Проведений аналіз етапів формування та реалізації стратегії просування продажів підприємств готельного господарства дозволяє зробити висновок, що це є складний і багатогранний процес, який включає значну кількість стадій. Проте ефективна реалізація всіх етапів розроблення стратегії просування продажів дозволить підприємству готельного господарства забезпечити конкурентні переваги і підвищити обсяги реалізації своїх послуг.

Література

1. Страшинська Л. В. Маркетинг готельного і ресторанного господарства: Конспект лекцій з дисципліни «Маркетинг готельного і ресторанного господарства» для студ. спец. 6.140101 «Готельно-ресторанна справа». К.: НУХТ, 2011. 89 с.

2. Porter, Micheal E. and Kramer, Mark R. (2006) «Strategy and Society: The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility», Harvard Business Review, December 2006, pp. 78–92.

3. Ілляшенко С. М. Стратегічне управління інноваційною діяльністю підприємства на засадах маркетингу інновацій. Актуальні проблеми економіки. 2010. № 12 (114). С. 111–119.

4. Осовська Г. В. Процес розробки стратегії та характеристика його етапів. URL: http://pidruchniki. ws/114702.

5. Орлова, Н. С. Стратегічне управління розвитком економіки України / Орлова, Н. С., Іващенко А. І. // Економіка та держава. 2009. № 6. С. 18–20.

к. е. н., доцент Соколова Ю. О.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

МАРКЕТИНГОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ІНСТИТУТІВ У ПРОМИСЛОВОМУ РЕГІОНІ

В світовій суспільствознавчій діяльності розгортається фундаментальна дискусія про те – чому одні країни процвітають в економічному відношенні, а інші ні. Тим більше, це питання є актуальним для України, яка володіє значним потенціалом розвитку завдяки своєму просторово-територіальному розташуванню (перетин Європейсько-Азіатських шляхів, логістична доступність ринків Близького Сходу та Африки); людським ресурсам (трудовим і науковим); кліматичним умовам та земельним ресурсам; умовам для розвитку альтернативної енергетики та енергозберігаючих технологій.

Запорізький регіон, – один з найбільш розвинених в минулому промислових регіонів України, який сьогодні практично втратив промисловість IV (виробничі ланцюги, родинні та підтримуючі галузі виробництва кольорових металів – ПАТ «ЗАлК», виробництва феросплавів) та V (радіо та приборобудівництво – ЗДП «Радіоприбор», завод «Гамма», ПАТ «Завод Перетворювач», ПАТ «Запоріжтрансформатор»; автомобілебудування – ПАО «ЗАЗ») технологічних укладів через неможливість доступу до традиційних ринків збуту та низьку конкурентоспроможність на глобальному ринку. Занепад традиційної для регіону промисловості призводить не лише до негативних економічних наслідків, але й до значних соціальних потрясінь, відтоку працездатного населення та кваліфікованих трудових ресурсів, прояву соціальних захворювань суспільства, руйнування інфраструктури.

Водночас Запорізькому регіону вдалося зберегти виробництво авіадвигунів (VI технологічний уклад) та надати йому подальший розвиток шляхом центрованої диверсифікації – будівництво сучасних гелікоптерів (АТ «Мотор Січ»). Поступово розвиваються компанії VII технологічного укладу (ІТ-сфера, альтернативна енергетика, логістичні центри та інші),

які змінюють профіль регіону та роблять його промисловість більш сучасною та інноваційною. Ситуація, що склалася вимагає від керівництва підприємств та регіону пошуку нових ефективних шляхів та інструментів для збереження його промислового статусу, розвитку інноваційних галузей, приваблення інвестицій та кваліфікованих фахівців.

Одним з таких шляхів є новітня концепція інклюзивного розвитку, основоположники якої сучасні представники інституціональної школи Д. Аджемоглу та Дж. А. Робінсон в своїй монографії «Чому одні країни багаті, а інші бідні. Походження влади, процвітання та злиднів» (2012 р.) ввели категорії екстрактивних та інклюзивних політичних та економічних інститутів. На їх думку зародження інклюзивних інститутів потребує збігу декількох передумов в єдино вірний історичний момент часу («точка перелому»). Головна з цих передумов – наявність широкої коаліції різноманітних сил, зацікавлених у створенні нових інститутів, і довготривале визнання кожної з них права інших сил на захист власних інтересів. Інклюзивні інститути створюють стійке довгострокове зростання благополуччя. Екстрактивні інститути також можуть запустити зростання, однак воно буде нестійким та недовготривалим. Зростання при інклюзивних інститутах допускає «творче руйнування» і, тим самим, підтримує технічний прогрес та інновації. Екстрактивні інститути лише в дуже обмежених масштабах здатні запустити інноваційні процеси. Інклюзивні та екстрактивні інститути запускають складні зворотні зв’язки, які можуть мати, як позитивний, так і негативний характер [1].

На нашу думку, сьогодні, як для України в цілому, так і для Запорізького регіону зокрема, склалася саме така «точка перелому», що потребує появи інклюзивних економічних інститутів.

Аналіз наукової літератури, присвяченої питанням інноваційно-інклюзивного розвитку [1, 2, 3], доводить, що інклюзивні економічні інститути дозволяють співучасть якщо не усіх, то великої кількості громадян в економічних відносинах з можливістю отримання доходу. Ці інститути мають також забезпечувати вільний вхід на ринок для нових компаній і

вільний вибір професії і кар'єри для усіх громадян. Тобто вони стимулюють економічну активність усіх верств населення, а це дозволяє найкращим чином використовувати їх таланти і навички, при цьому залишаючи право вибору за кожною окремою людиною. Обов'язковою складовою інклюзивних інститутів є захищені права приватної власності, неупереджена система правосуддя і рівні можливості для участі усіх громадян в економічній діяльності. Інклюзивні економічні інститути підтримуються інклюзивними політичними інститутами, які перешкоджають вузьким групам інтересів регулювати економіку країни на свою користь.

Формування інклюзивних економічних інститутів промислового регіону повинно відбуватися у відповідності до сучасної парадигми маркетингу: соціальна орієнтація, забезпечення екологічної безпеки, створення суспільної споживчої вартості, цифрової економіки, конкурентного позиціонування, брендинг територій, активна співпраця з громадою та створення позитивного іміджу.

Література

1. Аджемоглу, Д. Почему одни страны богатые, а другие бедные. Происходжение власти, процветания и нищеты / Д. Аджемоглу, Д. А. Робинсон; [пер. с англ. Д. Литвинова, П. Миронова, С. Сановича]. – М.: Издательство АСТ, 2016. – 693 с. 2. Павленко Н. В. Екстрактивні інститути в економічній системі України [Електронний ресурс] / Н. В. Павленко. – Режим доступу: http://univd. edu. ua/science-issue/issue/1010.

3. Прогнімак О. Д. Інклюзивний розвиток України: перешкоди vs перспективи / О. Д. Прогнімак // Економічний вісник Донбасу. – № 1(51). – 2018. – С. 187–197.

starszy wykładowca Dr Wiesław Szopiński,
Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Ekonomii

SPOSOBY WYKORZYSTYWANIA WYBRANYCH NARZĘDZI MARKETINGOWYCH W BUDOWANIU LOJALNOŚCI KLIENTÓW BANKU ZACHODNIEGO WBK W JAROSŁAWIU

Celem opracowania jest określenie sposobu wykorzystania wybranych narzędzi marketingowych wpływających na budowanie lojalności klientów Banku Zachodniego WBK w Jarosławiu.

W dzisiejszym świecie instytucje finansowe jakimi są banki konkurują ze sobą wykorzystując do tego różnorodne formy marketingu-mix. Najważniejszy dla nich jest klient, bo to dzięki niemu funkcjonują i powiększają swoje zyski, dlatego też walka o klienta i zwrócenie jego uwagi na daną ofertę produktową jest ich priorytetem. Aktualnie na rynku zachodzi duża dynamika zmian, która wymusza na instytucjach finansowych konieczność doskonalenia swoich relacji miedzy daną placówką banku a klientem [4, s. 156]. Obecnie nie jest już ważne samo zawarcie transakcji, lecz budowa trwałej więzi z klientem. Działania pozwalające ją tworzyć są różnorodne, stosunek pracowników do klientów, profesjonalna obsługa czy indywidualne podejście do klienta mogą przyczynić się do przemiany zwykłego klienta w klienta lojalnego. Lojalność klienta jest dla banków bardzo ważna. Oznacza ona, że wierzy on bankowi, ufam mu i bez żadnego zastanowienia jest w stanie powierzyć mu swoje środki finansowe, w wielu przypadkach oszczędności gromadzone przez całe swoje życie. Bank musi więc bardzo dokładnie poznać i zrozumieć potrzeby klientów, aby w jak największym stopniu je zaspokoić.

Na budowanie lojalności klientów różnych przedsiębiorstw wpływa bardzo wiele czynników. Jeżeli chodzi o banki to dla ich klientów najważniejsze stają się oferowane produkty, ceny, a także jakość obsługi. Aby klient stał się klientem lojalnym potrzeba czasu. Musi on przekonać się, że właśnie ten oddział banku odpowiada mu najbardziej i właśnie w tym miejscu czuje się on profesjonalnie obsługiwany. Właśnie za tą obsługę odpowiedzialni są pracownicy, którzy w dzisiejszych czasach dość intensywnie szkoleni są na temat

obsługi klienta, a także umiejętności interpersonalnych. To właśnie oni sprawiają, że dany klient z przyjemnością korzysta z usług banku a co za tym idzie, staje się klientem lojalnym. Społeczność jest bardzo zabiegana, ciągle komuś brakuje czasu dlatego ważne jest, aby pracownicy potrafili szybko, ale też i dokładnie zająć się problemami klienta i całkowicie je rozwiązać. Klient czuje się najlepiej w banku, w którym pracownicy zwracają na niego uwagę od samego wejścia do oddziału, gdzie mili i uśmiechnięci pracownicy zajmą się jego potrzebami i szybko, sprawnie rozwiążą jego problemy.

W dzisiejszych czasach w bankach stosuje się wiele miar lojalności klientów, a mianowicie wskaźnik utrzymania i utraty klientów, intensywność reklamacji czy też charakter rekomendacji wystawionych przez klientów. Bardzo dobrą miarą lojalności klienta jest jego skłonność do stałego korzystania z usług banku [2, s. 93].

G**.** Hallberg opracował tzw. «cykl życia klienta z firmą», w którym pokazał wpływ poszczególnych faz związku klienta z firmą na osiągane przez nią zyski. Wyróżnił tutaj trzy grupy klientów. Do pierwszej grupy zaliczył klientów nowych, którzy po raz pierwszych korzystają z danej oferty, przedstawicielami drugiej grupy są klienci zatrzymani, czyli Ci, którzy po pierwszym kontakcie z firmą decydują się na kolejne korzystanie z usług przedsiębiorstwa. Natomiast do trzeciej grupy zaliczył klientów, których firma utraciła na skutek zaprzestania korzystanie z usług firmy [3, s. 75]. Najbardziej wartościowym klientem dla firmy jest klient prawdziwie lojalny, który często korzysta z usług oferowanych przez firmę bądź zakupuje jego produkty. [1, s. 43].

Bank Zachodni WBK S. A. 1 Oddział w Jarosławiu powstał w roku 1995 i podlega on pod Bank Zachodni WBK SA Centrala, którego siedziba znajduje się we Wrocławiu. Bank Zachodni WBK należy do największych polskich banków, a jego aktywa wynoszą ponad 100 miliardów złotych.

Bank Zachodni WBK jest na pierwszym miejscu w Polsce pod względem wprowadzania nowatorskich rozwiązań na rynku finansowym w zakresie budowania lojalności klientów. Bank ten jako pierwszy w Polsce zaczął wydawać karty z mikroprocesorem oraz karty do płatności bezdotykowych. Oferuje klientom nowoczesne rozwiązania bankowości mobilnej, w tym m. in.

przelewy na komórkę, wypłaty gotówki z bankomatu bez konieczności użycia karty, płatności faktur przez zeskanowanie kodu QR. Liczba oddziałów banku wynosi obecnie 927 placówek zlokalizowanych na terenie całej Polski. Bank posiada 1376 bankomatów i 189 wpłatomatów.

Bank Zachodni WBK jest bardzo dobrze rozwijającym się bankiem. Praca w nim jest bardzo dobrze zorganizowana, a zespół pracowników współpracuje ze sobą bez zarzuceń. Klienci Oddziału w Jarosławiu są w dużej mierze zadowoleni z obsługi i jakości oferowanych przez Bank usług. Pracownicy są bardzo dobrze wyszkoleni, ich kompetencje są naprawdę na wysokim poziomie, a każdego klienta, który odwiedza ich Oddział starają się traktować indywidualnie. Bank Zachodni WBK jako instytucja bankowa od 2014 roku prowadzi badania mające na celu sprawdzenie satysfakcji klientów. Każda negatywna uwaga jest dla Banku bardzo ważna ponieważ pozwala mu się udoskonalić, zaspokoić w pełni potrzeby swoich klientów tak, aby nie musieli oni zacząć korzystać z usług banków konkurencyjnych.

Instrumentów marketingu jest wiele, z których każdy bank chętnie korzysta w celu wykreowanie własnej marki, poinformowania dużego grona osób o swoich ofertach, a także wyróżnienia się spośród konkurencji. Poprzez wykorzystywane działania banki dążą do pozyskiwania nowych klientów, a także wzmacniania więzi z obecnymi klientami.

Literatura

1. Cichosz M., Lojalność klienta a logistyka firm usługowych. Wydawnictwo Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2010.

2. Grzywacz J., Marketing banku. Wydawnictwo Difin, Warszawa 2010.

3. Hallberg G., Wiley J., All Consumers are not Created Equal, New York 1995.

4. Skowron Ł., Wykorzystanie modelu EPSI w badaniach lojalności klienta usług bankowych w wybranych krajach UE, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Nr 97, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2010.

к . е. н, доцент Тіховська Т. М.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

СИНТЕЗ ІНФОРМАЦІЙНО-ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Еволюція господарської діяльності підприємств на сучасному етапі, а також зростаюча потреба в посиленні всіх видів взаємозв'язків у процесах управління як матеріальними, так і грошовими потоками зумовили основні вимоги до нових форм і методів, пов'язаних з підвищенням ефективності управління підприємством. В сучасних умовах розвитку складних економічних об'єктів важливу роль в управлінні матеріальними потоками відводиться системі логістики [1, с. 166]. В основі процесу управління підприємством знаходиться обробка інформації, що циркулює в логістичних системах. Для того, щоб описати поведінку матеріального потоку і захопити кілька ланок логістичної системи, доцільно мати просторово-часову математичну модель. Необхідною умовою узгодженої роботи всіх ланок логістичного ланцюга є наявність інформаційних систем, які здатні швидко та економічно підвести потрібні сигнали до потрібної точки у потрібний момент.

Донедавна логістичний менеджмент взагалі не розглядався як необхідна складова системи управляння підприємством. Існує низка досліджень, що стосуються специфіки управління логістичними ризиками в конкретних галузях промисловості. Зокрема, в [2] описано структуру інформаційної системи прийняття рішень для управління проектними ризиками IT-проектів, концептуальні засади моделювання логістичних ризиків у складних багатопотокових системах. Але розробці адаптивних систем управління з урахуванням логістичної складової на базі інформаційних технологій вітчизняними науковцями приділено недостатньо уваги.

Одним з перших вітчизняних економістів, хто ввів в наукову термінологію поняття «логістичний менеджмент» був Є. В. Крикавський [3]. Він розглядав логістичний менеджмент як менеджмент в логістичних системах на основі теорії логістики, вказуючи на те, що сутність цього терміна базується

на інтеграції логістики і менеджменту в форму «логістико-менеджменту» як комплексної локалізованої системи управління матеріальними і інформаційними потоками. Розглядаючи взаємозалежність виділених сфер і функцій менеджменту, названий автор не може відмовитися від думки, що логістика є окремим елементом системи менеджменту. Логістичний менеджмент неможливо розглядати відокремлено від діяльності підприємства в цілому. За стратегічними і оперативними цілями він тісно пов'язаний з усіма функціональними складовими менеджменту підприємства: інноваційним, виробничим, фінансовим, інформаційним. Логістико-орієнтований підхід до управління підприємством націлений на забезпечення стійкості функціонування підприємства на ринках виробників, постачальників і споживачів. Потенціал логістики можливо уявити як суму методичних, трудових, матеріальних, фінансових, інформаційних ресурсів і часу, які формують логістичну систему підприємства. Для автоматизованої системи управління підприємством доцільно, щоб збір, зберігання, переробка інформації, необхідної для реалізації проекту, здійснюється із застосуванням засобів автоматизації та комп'ютеризації в єдиному інформаційному просторі. Слід зазначити, що інформаційно-аналітична система управління підприємством не обмежується тільки накопиченням і представленням інформації. Спеціалізовані алгоритми, реалізовані окремими підсистемами (модулями) програмного забезпечення, дозволяють вирішувати задачі моделювання в реальному масштабі часу. Для вирішення таких завдань доцільно застосовувати штучні нейронні мережі [4]. Застосування нейромережевої технології доречно у випадках, коли формалізація процесу рішення важка або взагалі неможлива. Вони є дуже потужним інструментом моделювання, оскільки нелінійні за своєю природою. Штучні нейронні мережі виробляють певні правила рішення, які дозволяють віднести багатопараметрові об'єкти до певних класів.

До переваг інформаційної логістики можна віднести зручність і високу швидкість обміну інформацією між постачальником і покупцем, великий обсяг передачі даних, відсутність запізнювання.

Основний недолік інформаційної логістики – високі ціни на високотехнологічне обладнання та швидке його старіння в порівнянні з розвитком науки і техніки. Отже, необхідна заміна такого обладнання на менш дороге.

Література

1. Иванов Н. Н. Информационно-сервисные системы в управлении сложным экономическим объектом: [Монография] / Н. Н. Иванов. – Донецк: ООО «Юго-Восток, Лтд», 2005. – 252 с.

2. Маргіта Н. О. Особливості управління логістичними ризиками на вітчизняних підприємствах та підходи до їх оцінки / Н. О. Маргіта, М. Ю. Криницька // Вісник Національного університету « Львівська політехніка». Логістика. – 2016. – № 846. – С. 110–119. – Режим доступу: http://nbuv. gov. ua/ UJRN/VNULPL_2016_846_20.

3. Логістика та управління ланцюгами поставок: навч. посібник / Є. Крикавський, О. Похильченко, М. Фертч – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. – 804 с.

4. Тиховская Т. Н. Применение искусственных нейронних сетей в проектном анализе / Проблеми моніторингу, моделювання та менеджменту емерджентної економіки: Монографія / За заг. ред. Соловйова В. М. – Черкаси: Брама, видавець Вовчок О. Ю., 2013 – 218 с.

к. е. н., доц. Шишкін В. О.
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

АНАЛІЗ ПРИЧИН ПЕРЕДАЧІ ЛОГІСТИКИ ПІДПРИЄМСТВА НА АУТСОРСИНГ

В даний час все більше вітчизняних підприємств користуються такою послугою як «аутсорсинг логістики».

Аутсорсинг логістики – це не тільки один із способів підвищення ефективності управління діяльністю підприємства, а й інструмент, що сприяє оптимізації моделі логістики, отримання найбільшого ефекту за рахунок зосередження на основній корпоративній діяльності та передачі інфраструктурних функцій зовнішнім фахівцям [1].

Фірми, що надають такі послуги пропонують повний комплекс логістичних рішень: забезпечують клієнтів складськими потужностями; беруть на себе планування і оснащення складу під вимоги замовника; організовують всі внутрішньоскладські процеси; виконують автоперевезення як по Україні, так і міжнародні перевезення вантажів; надають митно-брокерські послуги та логістичний консалтинг, а також додаткові логістичні послуги, куди входять формування метроюнітів, стикерування, маркування та перепакування товарів, формування наборів будь-якої складності (наприклад, подарункових наборів, промо-наборів для проведення рекламних акцій), відбір зразків для проведення сертифікації та інших експертиз.

Для підприємств роздрібної торгівлі, що здійснюють продаж товарів або послуг кінцевому споживачеві, які передають логістичні процеси третій стороні пропонують спеціальні комплексні рішення з організації регіональних розподільних центрів на базі складських комплексів спеціалізованих фірм. При цьому здійснюється надійна доставка в усі магазини роздрібних торгових мереж, реалізовуються логістичні процеси під індивідуальні потреби клієнтів.

В умовах тривалої соціально-економічної кризи в Україні спостерігається неухильне скорочення обсягів виробництва і уповільнення зростання оптової та роздрібної торгівлі, що створює недозавантаженість складських площ і транспорту підприємств, що, в свою чергу, спричиняє зростання логістичної частини витрат в собівартості продукції. Транспортні активи багатьох компаній, що розраховані на докризові обсяги і товаропотоки, в момент виявилися істотно недозавантажені, тим самим збільшуючи відсоток логістичних витрат в собівартості продукції, що призвело до зменшення прибутковості. Таким чином, криза змусила багато компаній звернути особливу увагу на аутсорсинг логістики як на можливість оптимізації бізнесу.

Перехід на аутсорсинг дозволяє перевести постійні витрати підприємства в категорію змінних, які пропорційно йдуть за змінами обсягу бізнесу. Рішення на користь аутсорсингу приймають компанії, які поділяють думку про те,

що вкрай важливим є концентрація ресурсів на профільному напрямку бізнесу, а не на процесах, що його підтримують.

При самостійній реалізації компанією логістичних завдань серйозних зусиль вимагає здійснення контролю за управлінням запасами і контролю за реалізацією поставок споживачам, що в кінцевому підсумку призводить до зниження рівня вимог до якості функціонування власної логістики.

Таким чином, рішення повністю або частково віддавати логістику на аутсорсинг для більшості вітчизняних компаній, які прагнуть не просто вижити на ринку, але і зайняти домінуючі позиції в своїй галузі стає все більш актуальним.

Література

1. Аникин Б. А. Аутсорсинг : создание высокоэффективных и конкурентоспособных организаций. – М. : Инфра-М, 2003. – 192 с.

к. е. н., доцент Шишкін В. О.
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя
студент Бірюков Т. Р.
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

ЛОГІСТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ІННОВАЦІЙНО – ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Інноваційна діяльність підприємства являє собою комплексний процес створення, використання і розповсюдження нововведень з метою отримання конкурентних переваг та збільшення прибутковості свого виробництва [1].

Взаємозв’язок між інноваційно-інклюзивним розвитком та логістикою ґрунтується на декількох аспектах. Перш за все, використання логістики як науки про управління матеріальними та інформаційними потоками у часі і просторі за мінімальних витрат, логістичними системами та процесами для оптимізації здійснення інноваційно-інклюзивного розвитку означає її підтримку та забезпечення максимальної ефективності. Також, впровадження логістичних функцій у роботу багатьох українських підприємств, установ та організацій є вже само по

собі інноваційною діяльністю. Окрім того, сама логістика, як і будь-яка інша діяльність в організації, потребує інновацій [2].

В сучасних умовах динамічного розвитку логістики, як науки, актуальними є проблеми запровадження наукових засад логістики в теорію та практику інноваційного менеджменту. Взаємозв'язок логістики та маркетингу підтверджує, що поряд з маркетинговим підходом до інноваційного менеджменту своє місце повинен зайняти логістичний підхід.

Дослідження основних методів інноваційного менеджменту в інклюзивному розвитку економіки також підтверджують доцільність їх доповнення логістичними методами.

Використання логістичного підходу в інноваційній діяльності дає певні преваги щодо інтегрованої підтримки інноваційно-інклюзивного розвитку підприємства. Перш за все при закупівлі організацією усіх необхідних ресурсів. Серед підтримуючих логістичних методів для покращення постачання основними вважаються: використання ABC аналізу, експертних методів для вибору постачальника, використання моделей EOQ тощо.

Для удосконалення взаємодії організації з зовнішнім середовищем організації, компонентами якої є інфраструктура, макро- та мікросередовище, які мають прямий або опосередкований вплив на стабільність, ефективність та конкурентоспроможність роботи фірми доцільним є використання методів визначення меж ринку, «центру ваги», сітьових моделей тощо.

Для того, щоб підвищити рівень логістичного обслуговування на підприємстві доцільними будуть такі інструменти логістики, як організація ефективного логістичного обслуговування, розробка систем обслуговування споживачів, а також оцінка рівня сервісу.

З метою формування або удосконалення системи менеджменту запасів, складування на логістичних принципах підтримуючими будуть наступні логістичні методи: розробка оптимальної стратегії керування матеріальними ресурсами, принципу Паретто.

Для інтегрованої логістичної підтримки інклюзивного розвитку підприємства впровадження інновацій можуть бути

використані концепція управління ланцюгами постачань та концепція «Value added logistics», окрім того основні методичні принципи створення системи моніторингу ланцюгів постачань.

Отже, доцільним є впровадження логістики на всіх етапах інноваційної діяльності та інклюзивного розвитку підприємництва.

Література

1. Економіка./ Сутність і структура інноваційної діяльності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://buklib. net

2. Інформаційна платформа Pidruchniki. com. Логістика./Логістична підтримка інноваційної діяльності./ Сутність логістичного підходу до інноваційного менеджменту та його застосування у сферах обігу та обслуговування споживачів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidruchniki. com.

к. е. н., доцент Шишкін В. О.
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя
студентка Жабицька Н. С.
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

АДАПТАЦИЯ УКРАИНСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ К ИННОВАЦИЯМ В ЛОГИСТИКЕ

В связи с быстрым ростом и развитием технологий, и вообще в целом научно исследовательской деятельности, перед предприятиями и фирмами Украины появляется проблема, связанная со скоростью их адаптации к этим изменениям. Актуальность данной проблемы обусловливается тем, что в 21 веке конкурентно способность определяется скоростью адаптаций: это в первую очередь связано с перенасыщенностью рынков. В странах Европы предприятия уже около 50-ти лет назад прошли период адаптации и определения скорости прогресса для того что бы успевать за инновационно-инклюзивным развитием, тогда как украинские предприятия проходят только первые этапы этого процесса.

На примере одного из предприятий США, страны, предприятия которой являются бесспорно лидерами по внедрению инноваций, и предприятия Украины мы бы хотели продемонстрировать с чем в частности сталкиваются украинские предприятии на пути инновационно-инклюзивного развития.

Для первого примера мы бы хотели кратко рассмотреть развитие технологий в компании «Amazon». В принципе любая компания была бы хорошим примером внедрения новых технологий, но именно «Amazon» в 2014 году публично продемонстрировали насколько компания заботиться о сотрудниках, и старается оптимизировать процесс предоставления услуг их клиенту. Всем нам знаком такой тип компаний как «Amazon», которые занимаются продажей реальной (физически ощутимой) продукции в интернет пространстве. Так вот, складская логистика в этой копании работает на высшем уровне. В 2014 году компания для оптимизации складских процессов таких как: хранение, транспортировка, поиск и т. д. выпустила и внедрила роботов-кладовщиков. Роботы-кладовщики способны передвигать стеллажи с товаром весом до 1360 килограммов, а их передвижение осуществляется по периметру без каких либо проблем, это благодаря программному обеспечению разработанному таким образом, что каждый из роботов-кладовщиков способен перемещаться по складскому помещению без угрозы столкновения с другим роботом. Так же поскольку роботы имеют квадратную форму и перевозят груз на своей «спине» размещать стеллажи стало возможным максимально близко. Вот что мы имеем в итоге как вывод: оптимизация пространства, быстрый доступ к товару, минимизация человеческого фактора и доступность внедрения стратегии «just in time» как бонусное преимущество. Согласитесь, это не плохой пример компании принявшей и внедрившей вызов 21 века – века развития технологий. Отличительно то, что хоть компания и минимизировала человеческий фактор при работе на складе, ни один сотрудник не был уволен. Об этом вы можете более подробно узнать в интервью с менеджером «Amazon» перейдя по ссылке предоставленной в списке литературы.

Какой же хороший пример можно выбрать из украинских фирм и предприятий, которые хоть как-то связаны с

логистикой? Поскольку сейчас страна испытывает финансовый кризис, а ситуация на рынках крайне не стабильна понятие инновации в Украине несколько отличается от оригинала. Очень удачно по этому поводу сказал Алексей Долгих, в своем недавнем интервью для журнала delo. ua: «инновации по-украински – это способность вести честный бизнес в нечестной среде». Он также довольно удачно заметил, что для успешного бизнеса необходимо сначала настроить базовые и фундаментальные элементы управления: «Вот сделать дороги в нашей стране будет очень инновационно».

Исходя из приведенного выше определения инновации, на наш взгляд хорошим примером принятия действий и решений на пути к инновациям в Украине будет «Укрпошта». Стоит заметить, что еще год назад предприятие можно было считать убыточным, и оно находилось на гране закрытия. Всего за период в полтора года предприятие ожило заново благодаря гендиректору предприятия, Игорю Смелянскому. Получив грант от фонда повышения качества всемирного почтового союза, «Укрпошта» закупила новые авто и значительно обновила свой автопарк. Благодаря старанию ген директора полностью изменен подход предоставления услуг на предприятии и уже сегодня «Укрпошта» стала сильной для, относительно недавно появившегося, конкурента «Новая Почта».

Как вывод мы хотели бы подчеркнуть важность осознания и принятия украинскими предприятиями существующей ситуации с инновационно-инклюзивным развитием в стране. Очень важно уже сейчас начитать выстраивать фундамент ведения бизнеса для того чтобы быть готовыми к внедрению инновационно-инклюзивного развития.

Литература

1. На складах «Amazon» по всей территории США работает более 125 тысяч человек. URL: https://rb. ru/story/amazon-robots-workers/ (дата звернення: 10.09.18)

2. Оновлення авто парку «Укрпошти» URL: https://ukrposhta. ua/ukrposhta-realizuye-strategiyu-onovlennya-avtoparku-24-novix-avto-zastupili-v-robotu-v-regionalnix-direkciyax/ (дата звернення: 12.09.18)

СЕКЦІЯ 5
ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІНКЛЮЗИВНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ

Beata Bazeli, Prodziekan, Doctor Phd
Wydziału prawa, administracji i ekonomii,
Kujawsko -Pomorska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy, Polska
Monika Adamska, **magisterka,**
Kujawsko -Pomorska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy, Polska

ANALIZA PORÓWNAWCZA DOCHODÓW I WYDATKÓWGMINY W POLSCE I CZECHACH

Zmiany polityczne, społeczne i ustrojowe, jakie nastąpiły w państwach Europy Środkowej i Wschodniej na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych, zasadniczo wpłynęły na przeobrażenia systemu lokalnych struktur administaracji państwowej. *Samorzad terytorialny w Europie Środkowej i Wschodniej*, red. M. Barański, Toruń – Katowice 2009, s.50.

Samorząd terytorialny stał sie jedną z podstawowych idei, którą zaczęto urzeczywistniać wraz z rozpoczęciem przemian ustrojowych w Polsce po 1989 roku. Gmina jest jedyną jednostką samorzadu terytorialnego bezpośrednio określoną w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 roku. Działalnośc tego samorządu opiera się na jej VII rozdziale. Aktualny podział zasadniczy kraju obejmuje gminy (7479 w tym: 305 – gmin miejskich, 608 – gmin miejsko –wiejskich, 1566 – gmin wiejskich), powiaty (380 w tym: 66 – powiatów grodzkich i 314 – powiatów ziemskich), oraz województwa (16). Gmina jest podstawową jednostką samorządu i na niej spoczywa zaspokajanie zbiorowych potrzeb jej mieszkańców.

Republika Czechosłowacka po 1 stycznia 1993 r. rozpadła sie na Republikę Czeską i Republikę Słowacką. Dnia 16 grudnia 1992 r. została uchwalona Konstytucja Republiki Czeskiej, w której w rozdziale pierwszym «Zasady podstawowe» artykuł 8 brzmi: «gwarantuje się samorządnośćjednostek samorządu terytorialnego», a rozdział siódmy w całości poświęcony jest zagadnieniom samorządu terytorialnego. Za podstawową jednostkę samorządu

terytorialnego w Czechach konstytucja uznaje gminę, natomiast jednostką wyższego szczebla jest kraj, co oznacza, iż struktura samorządu w Czechach jest dwuszczeblowa. Czeski samorząd charakteryzuje się dużym rozdrobnieniem, obecnie istnieje 6250 gmin, z czego około 5000 liczy poniżej 1000 mieszkańców, oraz 13 krajów i miasto wydzielone Praga [1, s.50 –51].

Aby gmina mogła zrealizować powierzone zadania musi posiadać odpowiednie dochody. Źródeł przychodów w gminie jest kilka: własny majątek, prowadzenie własnej gospodarki, podatki, opłaty lokalne oraz dotacje państwowe. Źródła finansowania gmin w Polsce i Czechach przedstawia poniższa tabela 1:

Tabela 1

Źródła finansowania gmin w Polsce i Czechach [2]

Źródła finansowania gmin w Polsce	**Źródla finansowania gmin w Czechach**
1. dochody własne podatki (od nieruchomości, rolny, dochodowy od osób fizycznych opłacany w formie karty podatkowej, od spadków i darowizn, od czynności cywilnoprawnych), opłaty lokalne (skarbowa, targowa, miejscowa, administracyjna i eksploatacyjna, od posiadania psa), dochody gminnych jednostek budżetowych, dochody z majątku gminy, spadki, zapisy i darowizny na rzecz gminy, dochody z kar pieniężnych i grzywien	1. dochody własne dochody z podatków lokalnych (odnieruchomości, od osób prawnych gdygmina jest podatnikiem) dochody z działalności gospodarczej osób prawnych utworzonych przez gminę dochody z dzierżawy majątku, darowizny, kary nakładane przez gminę dochody kapitałowe (sprzedaż majątku, obligacje komunalne, pożyczki) opłaty gminne (od posiadania psów, uzdrowiskowa lub turystyczna, za użytkowanie miejsc publicznych, za wjazd i parkowanie w wyznaczonych miejscach, od uruchomienia automatów do gier, od składania, transportowania, segregacji i unieszkodliwiania odpadów komunalnych
2. udział w podatkach dochodowym od osób fizycznych zamieszkałych na obszarze gminy– 39,34% dochodowym od osób prawnych posiadających siedzibę na obszarze gminy – 6,71%	2. udział w podatkach dochodowych (od osób fizycznych, od osób prawnych i podatku VAT) na poziomie 20,59%
3. dotacje celowe na realizację zadań zleconych oraz na dofinansowanie zadań własnych	3. dotacja z budżetu państwa na realizację zadań zleconych, zadań z zakresu pomocy socjalnej i edukacji
4. subwencje ogólne z budżetu państwa	

Dochody gmin w Polsce kształtują się na różnym poziomie. Według danych statystycznych za 2015 rok, w Polsce najwyższe dochody osiągnęła gmina Kleszczów (woj. łódzkie), wydatki w tej gminie również były najwyższe. Gminą o najniższych dochodach była gmina Nowa Ruda (woj. dolnośląskie), wydatki w tej gminie były jednymi z najniższych w kraju. Gmina w której mieszkam – Osielsko, pod względem dochodu na 1 mieszkańca, znalazła sie na 100 miejscu w kraju (z 2 414 gmin) (3).

Tabela 2

Przedstawia poziom dochodów i wydatków (w EUR) w tych gminach w 2015 roku

Gmina	Liczba mieszkańców	Dochód ogółem	Dochód na 1 mieszkańca	Wydatki ogółem	Wydatki na 1 mieszkańca
Kleszczów	5104	55 170 945,75	10 809,35	47 389 065,00	9 284,69
Nowa Ruda	23347	12 081 247,64	517,46	11 700 909,67	501,17
Osielsko	12143	12 588 463,44	1 036,68	12 493 457,78	1 028,86

Poziom przychodów i wydatków (w EUR) w trzech wybranych gminach w Republice Czeskiej również w 2015 r.

Gmina	Liczba mieszkańców	Dochód ogółem	Dochód na 1 mieszkańca	Wydatki ogółem	Wydatki na 1 mieszkańca
Broumov	7 615	5 414 433,60	711,02	5 600 502,20	735,46
Kraliky	4 651	2 882 310,50	619,72	2 814 259,93	605,10
Jesenik	12 204	8 272 168,60	677,82	7 634 550,20	625,58

Wniosek. W celu zaspokajania potrzeb mieszkańców gmina wykonuje: zadania własne; zadania z zakresu administracji rządowej i inne zadania zlecone ustawami; zadania przyjęte do realizacji w

drodze umowy lub porozumienia; zadania realizowane wspólnie z innymi jednostkami samorządu terytorialnego.

Zadania własnne gminy w Polsce a w Czechach obejmują sprawy: ładu przestrzennego, gospodarki terenami i nieruchomościami, gospodarki wodnej i ochrony środowiska; gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego; wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i czystości ścieków komunalnych, utrzymania czystości, utylizacja odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i cieplną inne.

Literature

1. Samorzad terytorialny w Europie Środkowej i Wschodniej, red. M. Barański, Warszawa. 2016.

2. http://stat. gov. pl/statystyka –regionalna/rankingi – statystyczne/

3. http://www. broumov. net/, http://www. kraliky. eu/, http://www. jesenik. org.

к. е. н., доц. Бут Т. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ

Для розвитку туристичної галузі в Україні існують усі передумови. Оскільки оцінка кон'юнктури розвитку туризму в Україні, насамперед, залежить від розвитку регіонального туризму, тому дане дослідження спрямоване визначити сучасний стан розвитку ринку туристичних послуг Запорізької області та визначити перспективи його розвитку.

Для аналізу структури та динаміки зростання туристичної галузі України та Запорізької області з урахуванням фактору доступності, достовірності та адекватності статистичної інформації обрано такі три групи показників:

– абсолютні показники: кількість туристів, кількість суб'єктів туристичної діяльності, обсяг наданих туристичних послуг, середньооблікова кількість працівників туристичних підприємств;

– відносні показники: обсяги наданих туристичних послуг у розрахунку на одне туристичне підприємство, на одного зайнятого, на одного туриста;

– структурні показники: мотиваційна структура іноземного та зарубіжного туризму, географічна структура, регіональна структура.

За результатами аналізу туристичних потоків Запорізької області за 2015 – 2017 рр., досліджено збільшення кількості туристів, обслуговуваних туроператорами та турагентами у Запорізькій області (на 14,1%), а також на 20,9% збільшення турпотоків за виїзним туризмом і на 3,2% – внутрішнього туризму. Але майже на 3 % відбулося скорочення в'їзного туризму. Це викликано необхідністю у поліпшенні іміджу Запорізької області за рахунок покращення якості туристичних послуг та надання додаткової реклами. При цьому є недостатніми обсяги продажів турпослуг за рахунок стимулювання праці власних працівників відділів продажів та маркетингу. Необхідно розширювати збутову мережу за рахунок пошуку нових партнерів і запровадження технологічних інновацій, а також розробити інноваційні тури, модифікувати цінову політику за рахунок встановлення знижок.

Щодо розвитку дитячого туризму Запорізької області, за результатами статистичних даних за 2015–2017 рр., досліджено збільшення відпочиваючих дітей у Запорізькій області на 7,3%. Попит та пропозиція в дитячому туризмі мають яскраво виражений сезонний характер. Екскурсійні тури користуються найбільшим попитом під час шкільних канікул та травневих свят. Найбільш масовим видом дитячого туризму є відвідування дитячих спортивних центрів, центрів дитячого відпочинку, оздоровчих таборів та закладів санаторного типу, що спеціалізуються на профілактичному лікуванні.

Важливим елементом будь-якої подорожі є розміщення відвідувачів. З дослідження засобів розміщування у сфері туризму проведено аналіз. З'ясовано, що відбувається збільшення кількості колективних засобів розміщування (на 13,6 %), кількості місць у готелях (на 6,6 %), а саме середньої тривалості перебування, яке сприяло зростанню кількості ночівель, тобто загальному часу перебування в готелях та

аналогічних засобах розміщування. Демонструє зростання і один із важливих показників: загальна кількість осіб, які отримали послуги засобів розміщення (на 6,5 %). Також, серед готелів та аналогічних засобів розміщування переважають цілорічні підприємства, а серед спеціалізованих засобів розміщування більша питома вага у сезонних закладів [1].

За результатами дослідження шляхом зіставлення статистичних даних про основні показники діяльності турфірм Запорізького регіону з узагальненими даними по всій країні, визначено питому вагу участі турфірм Запоріжжя в загальному обсязі обслуговування туристів та обчислено їх рейтинг у масштабах України [2]. Досліджено низку суперечностей у розвитку діяльності турфірм Запорізького регіону, а саме:

– Запорізькій області належить стабільно високий рейтинг практично за всіма показниками розвитку туризму (за винятком доходів від надання туристичних послуг та кількістю обслуговуваних екскурсантів);

– разом із тим, варто звернути увагу на невелику частку, яку займає Запорізький регіон за багатьма показниками;

– так, якщо середньостатистичне значення окремого регіону в цілому по Україні дорівнює 4,9% (100%: 24 регіони та м. Київ), то показники Запорізької області (за винятком кількості іноземних туристів та виїзного туризму) мало відрізняються від зазначеної цифри;

– крім того, питома вага і рейтинг Запорізької області за минулі три роки знижуються практично за всіма показниками (виняток – кількість турфірм, кількість українських туристів, що виїжджали за кордон та середньооблікова чисельність працівників).

Отже, Запорізька область входить в п’ятірку лідерів серед регіонів України з розвитку виїзного туризму, посідає 8 місце у показниках в’їзного туризму, та 6 місце у внутрішньому туризмі.

Серед основних проблем розвитку ринку туристичних послуг Запорізького регіону виділено недостатній рівень поінформованості країн і вітчизняного населення про туристичні ресурси регіону. З метою розвитку ринку туристичних послуг Запорізької області рекомендується

підвищити рівень якості наданих послуг вітчизняними суб'єктами туристичної діяльності до європейських стандартів, що значно прискорить розвиток ринку туристичних послуг в Запорізькому регіоні, підвищити імідж регіону, створити потужний Інтернет-ресурс, який буде висвітлювати всі події відносно розвитку туризму в регіоні.

Література

1. Головне управління статистики у Запорізькій області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. zp. ukrstat. gov. ua/ [Посилання дійсне на 21.09.2018 р.].

2. Бут, Т. В. Визначення рівня конкурентоспроможності ринку туристичних послуг Запорізького регіону [Електронний ресурс] / Т. В. Бут // Електронне фахове видання. – Мукачево: Мукачівський державний університет, Вип. 11, 2017 / Режим доступу до сайту: http://www. economyandsociety. in. ua/journal – 11/18 –stati –11/1274 –yushchenko –n –l С. 402 – 407.

к. е. н., доц. Бут Т. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
магістр гр. МТУ –114м Шимонівська А. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ОРГАНІЗАЦІЯ СФЕРИ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

Нині в економічно розвинених країнах світу сфера послуг випередила сферу матеріального виробництва та темпи її росту залишаються високими.

Сфера туристичних послуг – частка загальної сфери послуг та складова компонента сфери соціокультурних послуг [1].

Туристські послуги становлять собою великий сегмент сфери послуг, які забезпечують задоволення потреб людей та реалізацію їх діяльності у вільний час: відпочинок, розваги, подорожі. Крім того туристська послуга характеризується сезонністю, різноманітністю, комплектністю та унікальністю.

Основні туристські послуги орієнтовані на споживання туристів (наприклад, послуги розміщення, трансфер, екскурсії); додаткові послуги можуть виконуватися як для туристів (міні-

бар в номері, екскурсії), так і для місцевого населення (вистави). Супутні послуги споживаються в основному місцевим населенням.

Особливості туристської галузі як об'єкта управління вказують на те, що менеджери туристського бізнесу повинні рахуватися з тим, що ця галузь абсолютно не схожа на інші галузі і тому механічно перенести напрацювання або моделі управління з інших сфер трудової діяльності в сферу туризму неможливо. У зв'язку з цим можна виділити наступні риси, характерні для управління будь-яким туристським підприємством: нездатність туристичних послуг до зберігання; невідчутність туристичних послуг; розповсюдження брошур, буклетів та інших матеріальних носіїв, що дозволяють зрозуміти й оцінити послуги підприємства; залучення до реклами власних послуг відомих людей – «зірок» естради, кіно, спорту; доведення до клієнтів інформації про своїх співробітників, їх досвід роботи і кваліфікацію; використання можливості мережі Інтернет; схильність туристичних послуг до сезонних коливань; значна статичність туристичних послуг; розбіжність у часі факту продажу туристичної послуги та її споживання; територіальна роз'єднаність споживача та виробника на туристичному ринку; нерозривність виробництва та споживання туристичної послуги; крім того, деякі послуги надаються у відсутності замовника (наприклад, ремонт автомобілів, чистка одягу, прання та прасування білизни); інші послуги робляться за допомогою технічних засобів – автоматів із продажу квитків, видачі грошей, реалізації пакетованих продуктів харчування та напоїв та ін.

Таким чином, туризм є специфічною формою діяльності людей, якою обов'язково потрібно управляти. Тому процес управління у сфері туризму повинен спиратися на низку особливостей даної галузі.

Дослідження показали, що у збуті послуг потрібно більше особистої участі спеціалістів, їх уваги й одержання інформації від споживачів, чим при реалізації товарів.

Також має значення мінливість споживання у сфері туризму, ріст спокусливості споживачів туристичних послуг, які висувають питання підвищення якості обслуговування на передній план.

Основними факторами, які впливають на сприйняття туристами якості послуг, є:

– безпека – для туриста вона полягає в неможливості нанесення послугою шкоди його життю, здоров'ю або майну. Безпека – це почуття спокою та захищеності, випробовуване, наприклад, від добре освітленої охоронюваної автомобільної стоянки або присутності представників спеціальної служби охорони у холі засобу розміщення, від справності устаткування (систем водо –, тепло –, енергопостачання тощо);

– надійність – відчуття високої якості обслуговування, що зберігається завжди на постійному рівні;

– доступність – незначна тривалість очікування, що може передувати обслуговуванню; легкість, з якої можна одержати обслуговування;

– репутація – довіра споживачів до даного підприємства сфери туризму;

– поведінка обслуговуючого персоналу – задоволення, яке випробується споживачем від поважного ставлення до нього з боку співробітників туристичного підприємства;

– розуміння потреб туристів – відчутність дій підприємства в прагненні довідатися потреби клієнтів;

– компетенція – наявність у персоналу знань і умінь, необхідних для якісного обслуговування споживачів;

– повнота набору послуг – відповідність набору всіх запропонованих у каталозі (прейскуранті, меню) послуг фактично отриманим;

– умови надання послуг – навколишнє середовище та інфраструктура тощо.

Висновки. Будучи складною соціально-економічною системою, туризм піддається впливу з боку численних чинників, роль яких у кожен момент може бути різна. На ефективне функціонування системи туризму впливають розвиток туристичної індустрії та розробка туристської політики.

Процес управління в сфері туризму повинен спиратися на низку особливостей даної галузі. Відповідно до цього можна виділити ряд загальних рис, характерних для управління у сфері туризму: пріоритет бажань кінцевих споживачів при плануванні

туристської діяльності; велике значення маркетингу в туристській галузі; унікальність туристської послуги.

Таким чином, організація сфери туристичних послуг безпосередньо впливає на розвиток туризму і має ґрунтуватися переважно на тих видах і формах туризму, які дозволяють максимально і комплексно використовувати наявний туристський потенціал.

Література

1. Герасименко В. Г. Організація надання туристичних послуг: навчальний посібник / В. Г. Герасименко, С. С. Галасюк – Одеса: Атлант, 2014. – 242 с.

д. е. н., проф. Гудзь М. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
магістр гр. ФЕУ–313м Миколенко П. М.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ОТГ

Існуюча в Україні система публічного управління залишається в цілому неефективною. Тому сенс адміністративної реформи полягає в комплексній перебудові існуючої в Україні системи публічного управління всіма сферами суспільного життя та у розвитку деяких інститутів публічного управління, яких Україна ще не створила як суверенна держава. В новітніх умовах розвитку економіки регіону з'являється нова суб'єктність, яка видозмінює традиційний господарський ландшафт внаслідок трансформації суб'єктно–об'єктних відносин економіки локалітетів і регіону в цілому, зростання повноважень і відповідальності щодо використання економічного потенціалу території.

Ця суб'єктність детермінована формуванням і становленням у якості актора публічного управління та адміністрування – об'єднаних територіальних громад (ОТГ), зростанням їх організаційно- економічного потенціалу, ринкової участі та зародження нового типу місцевого самоврядування на основі врядування громад як інституту

публічного управління. В Україні створено 698 об'єднаних територіальних громад, в яких станом на січень 2018 року проживають понад 6,0 млн. українців і понад 29% території країни охоплені ОТГ. Лише за 2017 р. власні доходи цих 366 ОТГ зросли на 85% – до 7,5 млрд грн. [1].

В літературі визначається, що в Україні не сформовано систему інституцій, які б здійснювали ефективну реалізацію завдань як державної регіональної політики, так і місцевого економічного розвитку [2, с. 7].

Метою дослідження є визначення інституційного забезпечення місцевого економічного розвитку об'єднаних територіальних громад.

Науковці визначають різні суб'єкти публічного управління, інститути та інституції, які опікуються місцевим чи регіональним розвитком: асоціації муніципалітетів; національні агентства розвитку; торговельно-комерційні та промислові палати; технополіси; бізнесові й інноваційні центри; регіональні фінансові компанії; приватні консультанти та експерти; профспілки; організації, що займаються працевлаштуванням населення; бізнес-інкубатори; венчурні фонди; гарантійні фонди; благодійні фонди; місцеві агентства розвитку; комунальні фундації; заклади вищої освіти та наукові центри; технологічні дослідні лабораторії; агентства регіонального розвитку тощо [3].

Роль маркетингових інституцій і технологій розглядають фахівці в контексті інституційного забезпечення розвитку привабливості і просування територіального продукту [4, с. 72–97].

За Дугласом Нортом, фундатором теорії інституціоналізму, інституції за своїм характером – це певні обмеження в будь-якій діяльності, а формою прояву їх є інститути, як об'єднання людей у взаємодії для виконання цілей інститутів. Фахівець у сфері демократизації місцевого самоврядування А. Ф. Ткачук вважає, що інституційне забезпечення місцевого економічного розвитку здійснюється неполітичними динамічними інституціями, діяльність яких спрямована на реалізацію стратегічних програм розвитку територій, на які вони поширюють свою діяльність шляхом

консолідації зусиль влади, бізнесу та громади задля вирішення спільних проблем та створення нових можливостей.

Низка вчених виділяють чотири типи інституцій:

1. Ініційовані органами влади або спрямовані на підвищення ефективності органів влади: державний фонд регіонального розвитку, державне агентство з інвестицій та управління національними проектами, регіональні фонди розвитку, асоціації міст тощо.

2. Ініційовані бізнесом або спрямовані на підвищення бізнес-активності: індустріальні парки, бізнес-інкубатори, торгово-промислові-палати, центри трансферу технологій тощо.

3. Ініційовані громадою або спрямовані на підвищення участі населення у процесах розвитку: фонди розвитку громад, асоціації ОСББ, органи самоорганізації населення тощо.

4. Інституції, які перебувають на перетині секторів, і які можуть бути ініційовані будь-яким сектором та рівною мірою інтегрувати у свою діяльність інтереси влади, громади та бізнесу, наприклад: міжсекторні коаліції (вирішення питань безпеки на дорогах, фінансової грамотності, тощо); промислові кластери (розвиток конкретної галузі) [4, с. 15–16].

Висновок. Ключовими для системи місцевого економічного розвитку в ОТГ є гібридні організації – інституції, які працюють на стику секторів, а саме Агенції місцевого і регіонального розвитку – створені органами влади та заінтересованими сторонами з інших секторів інституції, покликані стимулювати та координувати розвиток певного регіону. В Україні лише розпочалось створення агенцій регіонального розвитку, і вони наразі шукають своє місце в системі регіонального розвитку країни.

Література

1. Урядовий портал. URL:https://www. kmu. gov. ua/ua/news/premyer –ministr –proponuye –likviduvati – dublyuvannya –funkcij –miscevih –rad –ta –administracij –i –onoviti –normativnu –bazu –iz –adminteritorialnogo –ustroyu.

2. Войтик О. Є. Інституційне забезпечення державного управління регіональним розвитком. Theory and Practice of Public Administration. 2016.1(52). С. 3 –8.

3. Слава С. С., Гапак Н. М. Структурна парадигма збалансованості інструментів підтримки економічного розвитку регіону. Економіка праці та регіональна економіка. 2014. URL: phttp://ecj. oa. edu. ua/articles/2014/n27/10. pdf.

3. Борщ Г. А., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Дехтяренко Ю. Ф., Ігнатенко О. С., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф., Юзефович В. В. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посіб. К. 2017. 107 с.

4. Воробей В., Кравчук К., Крижанівський В., Поліковська Ю. «Інструменти економічного розвитку територій». PPV Knowledge Networks, 2017.

д. е. н., проф. Гудзь М. В.
Запорізький національний технічний університет,
м. Запоріжжя
магістр. гр. МТУз–213м Ненова Л. І.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

РЕГУЛЮВАННЯ СТРЕСОВИХ СИТУАЦІЙ В ОРГАНІЗАЦІЇ МЕТОДОМ СТРЕС-МЕНЕДЖМЕНТУ

З точки зору Міжнародної організації праці, стрес – це болюча фізична і емоційна реакція, викликана порушенням рівноваги між усвідомлюваними вимогами і наявними ресурсами і здібностями людей задовольняти цим вимогам. Стрес залежить від організації праці, трудових відносин та механізмів взаємодії. Він виникає в тому випадку, якщо вимоги до працівника не відповідають або перевершують його можливості, ресурси або потреби, або якщо знання або здатності працівника (групи працівників) не задовольняють очікуванням, що пред'являються культурою підприємства.

Основною метою роботи є обґрунтування регулювання стресових ситуацій в організації методом стрес-менеджменту. Поняття «стрес –менеджмент» розглянули такі українські вчені як: В. Лученко., О. Є. Кузьмін, Рульєв В. А. Уолтер Кеннон і Ганс Сельє використовували дослідження на тваринах, щоб встановити наукову основу для вивчення стресу.

Сьюзен Фолькмен запропонувала у 1984 р. розглядати стрес як результат «дисбалансу між потребами і ресурсами». Поняття «стрес» уперше ввів у науку доктор Монреальського університету Г. Сельє в 1946 р. для позначення впливу різних неспецифічних факторів, чи «стресорів», на організм людини. Він писав: «Не слід боятися стресу. Його не було тільки у мертвих. Стресом треба управляти. Керований стрес несе в собі аромат і смак життя» [1, с. 95].

Водночас багато питань управління стресами залишаються невирішеними, тому звернемо увагу на основні методи та способи регулювання стресових ситуацій в організації. Стрес-менеджмент – це процес управління стресом, якій включає три головних напрямки: профілактику стресогенних факторів, зменшення напруження від неминучих стресорів та організацію системи подолання їх негативних наслідків. Управління стресами – це процес цілеспрямованої дії на персонал організації в цілях адаптації особи до стресової ситуації, усунення джерел стресу і опанування методами їх нейтралізації усім персоналом.

Щоб управляти стресом на виробництві, необхідно правильно організувати роботу, скласти план ходу операцій на виробництві, визначити необхідний обсяг роботи для кожного працівника. Щодо стресу у системі управління, то тут слід звернути особливу увагу на поведінку керівника, його відношення до підлеглих. Керівнику необхідно делегувати свої повноваження в такій мірі, щоб він сам міг виконати те, що повинен, і щоб обсяг делегованих ним повноважень іншим, також відповідав можливостям працівників. Одним з простих способів зменшення стресу є звичайне фізичне навантаження. Зі щоденними навантаженнями дуже допомагає зміна положення, зміна роду роботи. Варто робити перерви при виконанні розумової роботи, наприклад піти на прогулянку або зайнятися фізичними вправами для позбавлення від емоційного стресу.

За даними статистики ВООЗ, у ряді країн Європейського регіону стрес є основною причиною невиходу на роботу. Різко зріс збиток від виплат допомог на випадок хвороби і втрати робочих днів. Результати досліджень показують, що 50–60% всіх втрат робочого часу в цих країнах пов’язані з наслідками

стресу. Згідно з результатами недавнього дослідження, до стресів схильні 28% з 160 мільйонів працюючих в ЄС. При цьому більше половини з них скаржаться на велику кількість роботи і необхідність виконувати її в стислі терміни. «Виробничий» стрес сприяє розвитку цілого ряду нездужань: 13% працівників у країнах ЄС скаржаться на головні болі, 17% – на м'язові болі, а 30% – на болі в спині [2].

Майже 80% працюючого населення України скаржиться на регулярні або часті стреси на робочому місці, причому це стосується як рядових співробітників, так і керівництва. Конфлікти на роботі також сприяють збільшенню рівня стресу співробітників [3]. За статистикою В Україні 64% громадян перебувають у стані емоційного вигорання – стан виснаження на тлі хронічного стресу, що призводить не тільки до «блокаді» всіх сил людини, а й до втрати відчуття радості від життя [там же]. При цьому кожен четвертий українець зазначає, що боїться втратити роботу, оскільки повинен заробляти кошти для себе і своєї сім'ї.

Серед головних причин, що призводять до емоційного вигорання, респонденти виділяють: високий рівень перенавантаження і постійне хвилювання з приводу неможливості встигнути виконати всі завдання; відсутність інтересу і задоволення від виконуваної роботи; незадоволеність рівнем фінансової винагороди; низький рівень мотивації. При цьому кожен п'ятий респондент вважає, що через велику завантаженість на роботі, а також відповідальності він постійно нервує. 18% українців зазначили, що головною причиною емоційного розладу є брак часу на відпочинок, що призводить до фізичної перевтоми і емоційних розладів. 16% опитаних вважають, що їх емоційне вигорання зокрема є наслідком отримання низької заробітної плати. Респонденти не готові знижувати свої вимоги до зарплат.

Таким чином, регулювання стресових ситуацій в організації методом стрес- менеджменту виконує функцію вдосконалення ефективності праці робітників. Відстеження виробничих процесів та зусиль працівників, використання психологічних методів діагностики стресу дозволяють мінімізувати негативні прояви фізичної і психологічної втоми працюючих та звести до мінімуму прояви стресових ситуацій.

Література

1. Гончар М. Ф. Особливості управління у стресових ситуаціях. Стрес –менеджмент на підприємстві / М. Ф. Гончар, Ю. В. Білик // Науковий вісник НЛТУ України; серія економічна. – 2017. – Вип. 27(2). – С. 94–97.

2. Стрес на роботі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://megasite. in. ua/55688 –stresi –na –roboti. html

3 ТОР –5 причин стресу на роботі і як з ним боротися. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://worknew. info/articles/candidate/tor_5_prychyn_stressa_na_rabote_y_kak_s_nym_borotsya_55149. html

д. е. н., проф. Гудзь М. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
магістр гр. МТУз –223м Пилипенко С. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ВИЗНАЧЕННЯ ПРІОРІТЕТНОСТІ СПРАВ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА МЕТОДОМ АБВ-АНАЛІЗУ

Визначити пріоритетність завдань у менеджменті означає прийняти рішення про те, яким із завдань слід надати першочергового, а яким – другорядного значення. Поширеною помилкою багатьох людей, що зазнають невдачі в плануванні, є саме брак уміння розставити пріоритети в завданнях, які потребують вирішення. Це можна зробити методом АБВ-аналізу, який зародився в США і набув широкого розповсюдження в кінці 1980-х роках завдяки працям Г. Бере, Р. Купера, Т. Джонсона, Р. Каплана.

Мета роботи – визначення пріорітетності справ сучасного менеджера методом АБВ-аналізу. У теорії менеджменту є рекомендації, яки полегшують вибір пріоритетних справ менеджера, це, перш за все, використання методу АБВ-аналізу. Метод АБВ-аналізу – ґрунтується на таких закономірностях:

– найважливіші завдання (категорії А) становлять приблизно 15% усієї кількості завдань, які виконує менеджер.

Значущість же цих справ з погляду внеску у досягнення мети становить приблизно 65%;

– важливі завдання (категорії Б) припадає в середньому 20% загальної кількості і також 20% значущості завдань і справ менеджера;

– менш важливі і несуттєві завдання (категорії В) становлять 65% загальної кількості завдань, але всього 15% значущості усіх справ, які має виконувати менеджер [1].

Отже, відповідно до висновків АБВ-аналізу, менеджер повинен, у першу чергу, розв'язувати справи категорії А, щоб за допомогою небагатьох дій забезпечити більшу частину загального результату. Тільки після цього можна займатися справами категорії Б, на які також припадає значуща частина сукупного результату, і лише потім виконувати численні завдання категорії В, які забезпечують найменший внесок до досягнення мети [2].

На підприємстві ТОВ «ВМС Україна» було запропоновано кожен день, з ранку, на протязі двох тижнів, усім топ-менеджерам використовувати АБВ-аналіз при плануванні робочого дня. А саме, кожний топ-менеджер складав список всіх майбутніх завдань, систематизував їх за важливістю і встановлював черговість. Далі кожен пронумерував ці завдання і оцінив відповідно за категоріями А, Б, В. Завдання з групи А складало приблизно 15% і вирішував їх виключно топ-менеджер в першу чергу. Далі аналізували завдання з групи Б на предмет того, які з них можуть бути передоручені, завдання які залишилися виконувалися виключно після виконання завдань групи А. Завдання категорії В майже всі передоручалися, залишалися для виконання топ-менеджером лише ті, які були особистими та приємними для виконання [3]. Далі намагалися приблизно визначити витрати часу, потрібного для виконання кожного виду роботи. Оскільки заздалегідь неможливо передбачити, всі завдання які потрібно буде виконати протягом планового періоду, зарезервували час для непередбачених справ – приблизно 20%. За тим, як дотримується план, слідкували секретарі топ-менеджерів.

За два тижні використання АБВ-аналізу на підприємстві зроблено наступні висновки:

– за робочий день приблизно на 20% підвищилась продуктивність праці як топ менеджера, так і його підлеглих, за рахунок того, що з ранку кожний знає які завдання і в якій послідовності має виконати;

– визначення пріоритетів сприяє додержанню запланованих строків, це дало можливість скоротити невкладання виконання завдань у строки майже на 50%;

– мотивується праця підлеглих за рахунок делегування частини своїх завдань;

– зменшується імовірність виникнення конфліктів і стресів;

– керівник розвантажує себе для дійсно важливих керівних функцій;

– зменшилась кількість понаднормових годин, що дозволило скоротити фонд оплати праці на 8%;

– збільшується вимогливість до своїх підлеглих, бо від них залежить належне виконання завдань, але це дає змогу з співробітників зробити команду.

По закінченню двох тижнів, тільки 30% топ-менеджерів продовжили планувати робочий день за допомогою АБВ-аналізу, а саме ті, що займаються технологічними процесами, пономерною документацією, персоналом, якістю виробництва, бухгалтерією. Інші відмовились, спираючись на брак часу на планування дня та на те, що дуже багато виникає непередбачуваних справ, на що 20% відведеного часу не достатньо – це керівники виробничих, диспетчерських відділів, транспортного відділу.

Висновок. На основі аналізу можна зробити припущення, що АБВ-аналіз у визначені пріоритетності справ найкраще впроваджувати у галузі, де монотонна робота, яка виконується кожен день, одна і та сама більшу частину робочого дня, можливо зв’язана з паперами, кресленнями, технологіями. На експериментальному виробництві це зробити набагато складніше, тому що непередбачувані справи і ситуації виникають на протязі 80% робочого дня, що не дозволяє детально планувати день. Необхідно планувати час у відповідності до значення і важливості завдань, а не їх питомої ваги в загальній кількості справ.

Література

1. Івахів Ю. Метод АВС–аналізу: доцільність застосування / Ю. Івахів, І. Спільник // Економічний аналіз: збірник наукових праць Тернопільского національного економічного університету. – 2008. – Вип. 3(19). – С. 170 – 172.

2. Сердюк О. І. Управлінські та маркетингові аспекти АВС – аналізу/ О. І. Сердюк, Г. А. Паламарчук, О. В. Мирна // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – 2012. – Вип. 1 (4). – Т. 1. – С. 246 – 254.

3. Лукашов А. В. Практические материалы круглого стола АВС (activity based costing) и АВМ (activity based management): оптимизация бизнес –процессов и повышение прибыльности компаний / А. В. Лукашов // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gaap. ru/biblio/ mngacc/foreign/017. asp

д. е. н., проф. Гудзь П. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
магістр гр. ФЕУ – 313м Блохін С. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Нині закладаються економічні умови функціонування місцевої економіки на основі комбінації принципово нових відносин, факторів, інтересів, саме на рівні первинної ланки адміністративно-територіального устрою країни – ОТГ.

Нова роль ОТГ в економіці регіонального простору визначається новою конфігурацією форм розвитку продуктивних сил і виробничих відносин, комбінацією ресурсів, сукупністю економічних інтересів, повноваженнями і відповідальністю органів управління ОТГ.

У Запорізькій області до реформи діяло загальною кількістю – 299 рад, з них: міських – 14, селищних – 22, сільських – 263, а після реформи: Об'єднаних територіальних громад, схвалених обласною радою – 69, а Об'єднаних

територіальних громад, включених до проекту розпорядження – 51. Площа території ОТГ охоплює 60,3% від загальної площі території області; у кожному із 20 районів області створені об'єднані територіальні громади [2].

Нові ознаки адміністрування розвитку регіонального простору у регіональних влад проявляються у видозмінених функціональних ролях, а саме як : а) каталізатора інноваційних процесів у регіоні, що підтримує інноваційну діяльність та розробки на рівні ОТГ та їх об'єднань, б) арбітра у врівноваженні інтересів і перспектив громад- учасників інфраструктурних, стратегічних для регіону чи держави проектах, в) організатора діалогу між різними економічними акторами місцевого економічного розвитку та інвесторами, г) ініціатора розробки нових програм, проектів інноваційного розвитку регіону.

На прикладі Веселівської ОТГ Запорізької області відстежимо якісні зміни, які проходять публічному адмініструванні. По-перше, виходячи із норми відповідності компетенцій (повноважень) і обов'язків (посадових вимог) сформовано адміністрацію громади: штат в кількості 56 штатних одиниць, з яких на даний момент працюють 49 службовців з фаховою вищою освітою.

По-друге, відбувається розвиток додаткових компетенцій посадових осіб: представники Веселівської селищної територіальної громади успішно долучалися до участі в конкурсах та пошуках грантів та неодноразово ставали переможцями Всеукраїнського конкурсу проектів і програм органів місцевого самоврядування; подано 3 проекти загальною вартістю понад 1 млн. грн.: «Енергія води Веселівщини» Веселівської районної ради; «Громадський транспорт селища Веселе», Веселівська селищна рада; «Творчості – затишок і комфорт», Веселівська селищна рада [3].

Формується коло компетентних осіб із фандрайзингу – залучення коштів у соціальні, освітні, екологічні проекти, проекти обміну фахівців з публічного управління за кордоном та реалізується співпраця із зарубіжними фондами, тобто якість спеціалістів зростає: станом на зараз реалізується проект разом з ПРООН, у найближчому часі буде реалізований проект закупівлі

обладнання для рятувально-пожежної частини, співфінансований GIZ, разом з Міжнародним фондом «Відродження» громада реалізує проект щодо написання стратегії розвитку громади.

По-третє, напрямком розвитку публічного управління в ОТГ є залучення активних громадян до вироблення та реалізації управлінських рішень, тобто партисипативно за участі представників громади**.** В рамках проекту « Українська адміністрація майбутнього» 18–19 березня 2016 року відбулася зустріч з мешканцями громади, в якій взяли участь 35 осіб. За допомогою методу RADAR було створено список проблем громади, а потім шляхом демократичного голосування визначено пріоритетність проблем.

В результаті було ранжовано першу десятку проблем розвитку ОТГ:

небезпека транспортних артерій; відсутність робочих місць; відсутність постійного та якісного водопостачання; відсутність підприємств переробки та ринку збуту с/г продукції; низький рівень доходу мешканців у зв'язку з низькою рентабельністю с/г діяльністю; відсутність кваліфікованих спеціалістів у різних сферах діяльності; низький рівень впровадження енергоефективних заходів; відсутність якісного та сучасного медичного обладнання для належного медичного обслуговування, низький рівень обслуговування; відсутність зон відпочинку; велика засміченість території громади через не санкціоноване викидання сміття.

Прийняття колективного рішення дає підстави для організації колективного їх виконання, що свідчить про розвиток народної демократії і успіх перших кроків адміністративно-територіальної реформи та реформи місцевого самоврядування.

Висновок. Отже на прикладі діяльності ОТГ у Запорізькій області можна констатувати позитивні зміни з розвитку публічного управління та адміністрування, що проявилися у створенні документів стратегічного розвитку громади та соціально-економічного розвитку, адмініструванні створення робочого органу громади та підвищенні якості службовців ОТГ, розвитку громадянських компетентностей

через залучення активних громадян до вироблення та реалізації управлінських рішень.

Література

1. Запорізька обласна державна адміністрація. Процес децентралізації коригує перспективний план формування територій громад URL: http://www. zoda. gov. ua/news/41749/protses–detsentralizatsiji –koriguje –perspektivniy –plan –formuvannya –teritoriy–gromad. html.

2. Гудзь П. В. Роль ОТГ в новій конфігурації економіки регіонального простору. Економіка та право. 2018. №2. – С.42 –47.

3. Стратегія розвитку Веселівської об'єднаної територіальної громади на 2016 –2025 роки. URL: https://veselivska –gromada. gov. ua/strategiya –rozvitku –11–58–36–20–01–2017.

Аспірант Єршов С. В.
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

ЕВОЛЮЦІЯ МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІНКЛЮЗИВНИМ РОЗВИТКОМ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ

Вдосконалення сучасної системи вітчизняної освіти у відповідності з принципами гуманізації та індивідуалізації передбачає розробку теоретичних моделей, які найбільш повно відображають зміст і характер допомоги дітям з обмеженими можливостями в умовах конкретного освітнього комплексу. Важливість цього завдання в даний час пояснюється тенденцією до збільшення кількості дітей, які мають різні порушення фізичного і нервово–психічного здоров'я. За даними Міністерства охорони здоров'я і соціального розвитку, чисельність дітей-інвалідів становить понад 545 тисяч чоловік [1, с. 2].

Однак саме на субрегіональному рівні виникає первинна суспільна потреба в організації доступної освіти дітям з особливими освітніми потребами, що, у свою чергу, ставить перед органами освіти задачу, спрямовану на задоволення даних потреб [2].

Модель інклюзивної освіти в умовах регіональної освітньої системи є важливим соціальним аспектом: дотримання прав дітей з особливими можливостями здоров'я, розширення міжвідомчої

взаємодії, формування доступної освіти для всіх учасників освітнього процесу.

У кожному регіоні України формується своя модель нової інклюзивної освітньої системи.

Метою роботи є дослідження еволюції механізму публічного управління інклюзивним розвитком Запорізького регіону.

Цей досвід заслуговує на увагу, в першу чергу, в силу демонстрації різних підходів до практичного вирішення питань інклюзивної освіти.

Практика показує, що розвиток інклюзивної освіти – процес складний і багатогранний. Педагоги і адміністрація освітніх установ, що прийняли ідею інклюзії, особливо гостро потребують допомоги щодо організації педагогічного процесу, відпрацювання механізму взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу, де центральною фігурою є дитина [3].

В системі освіти Запорізького регіону в даний час існує кілька моделей навчання і виховання дітей з обмеженими можливостями здоров'я:

– дошкільна освітня установа (компенсуючого, комбінованого, загальнорозвиваючого видів);

– спеціальний (корекційний) заклад з денним (школа) або цілодобовим перебуванням дітей (інтернат);

– спеціальні (корекційні) класи в системі загальної освіти;

– спільне (інтегроване) навчання дітей, різні форми індивідуального навчання [4].

Система освіти Запорізького регіону прагне до того, щоб кожна дитина з особливостями розвитку мала можливість реалізувати своє право на освіту в будь-якому типі навчального закладу і отримати при цьому необхідну їй спеціалізовану підтримку.

Одним з показників інтенсивності розвитку інтегрованого навчання дітей з особливими потребами є залучення їх в систему загальної освіти.

У Запорізькому регіоні розроблено і реалізується проект «Сучасна (корекційна) освіта», одним із напрямків якого є інклюзивна освіта [4].

Для управління інклюзивними процесами необхідно вводити командні форми роботи, проектні форми організації діяльності, діагностику і моніторинг інклюзивних процесів, форми узгодження інтересів різних учасників освітнього процесу (дітей, батьків, педагогів, адміністрації) [2, с. 11].

Командна робота сприяє:

– більш успішній роботі навчального закладу;

– швидкої адаптації освітньої системи до змін у зовнішньому середовищі, швидкому реагуванню на зміну освітнього запиту;

– модернізації організаційної системи управління, коли здійснюється перехід від функціонально-лінійної організаційної структури до матричної структури, в якій поєднується вертикальна і горизонтальна системи управління.

Таким чином, однією з важливих умов управління інклюзивною освітою в умовах навчального закладу є наявність високої професійної кваліфікації педагогів та спеціалістів з чіткою системою управлінського підходу і взаємодії між відомствами та зацікавленими особами.

Література

1. Данілавічюте Е. А. Закономірності виникнення, суть та місце інклюзії у єдиній системі освіти в Україні // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання – №1 – 2013р. – С. 2–8

2. Балакірська Л. В. Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами // Педагогічна майстерня. –2011. – №6. – С. 11–13

3. Горна С. «Інклюзивна освіта: як зустрічає дітей з особливими освітніми потребами українська школа ?» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eura. org. ua/? page_id=69

4. Запорізькій області є чим пишатися або Простір рівних можливостей для всіх дітей без винятку // Режим доступу: http://khnnra. com. ua/uk/2018/04/04/inklyuzivna –osvita –zaporizkij –oblasti –ye –chim –pishatisya –abo –prostir –rivnih –mozhlivostej –dlya –vsih –ditej –bez –vinyatku/

5. Концепція розвитку інклюзивної освіти. Наказ МОН України № 912 від 091.10.2010 р.

к. п. н., проф. Зайцева В. М.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Однією з найважливіших соціально-економічних галузей світової економіки є туристична. Саме туризм найбільш суттєво впливає на розвиток політичних, економічних, соціальних, культурних відносин і міжособистісних стосунків у міжнародному масштабі, стає змістом та стилем життя для мільйонів людей. Конкурентоспроможність є категорією ринкової економіки, що відображає можливість туристичного підприємства ефективно функціонувати в умовах ринкового середовища.

Деякі дослідники проводять порівняння між поняттями конкурентоспроможність та стійкість підприємства. Так, поширеною є точка зору, відповідно до якої конкурентоспроможність є елементом або передумовою загальної стійкості функціонування підприємства.

Але, слід зазначити, що ці категорії мають і спільні, і відмінні риси, оскільки поняття «конкурентоспроможність туристичного підприємства» більш широке поняття, ніж його стійка робота в умовах ринкової економіки. Стійка робота декількох підприємств з рівними конкурентними перевагами не може забезпечити жодному з них більшу конкурентоспроможність, оскільки з метою забезпечення створення нових конкурентних переваг туристичне підприємство має адаптувати своє внутрішнє середовище до зовнішніх факторів. Крім того, конкурентоспроможність та стійка діяльність туристичного підприємства напряму залежить від якості надання туристичних послуг, яка, у свою чергу, є гарантією успіху та конкурентоспроможності туристичних підприємств в умовах ринку. Висока якість туристичних послуг дозволяє уникнути цінової конкуренції і максимізувати доходи.

За результатами аналізу туристичних потоків Запорізької області за 2015–2017 рр. спостерігається збільшення кількості туристів, обслуговуваних туроператорами та турагентами в

Запорізькій області (на 14,1 %), а також на 20,9% збільшення турпотоків за виїзним туризмом і на 3,2 % внутрішнього туризму [1]. Але майже на 3 % відбулося скорочення в'їзного туризму. Це викликано необхідністю поліпшення іміджу Запорізької області за рахунок покращення якості туристичних послуг та надання додаткової реклами. При цьому обсяги виробництва продажів турпослуг за рахунок стимулювання роботи власних працівників відділів продажів та маркетингу є недостатніми. Необхідно розширювати збутову мережу за рахунок пошуку нових партнерів і запровадження технологічних інновацій, а також розробити інноваційні програми (тури), модифікувати цінову політику за рахунок встановлення знижок.

Аналізуючи ринок санаторно-курортних послуг Запорізької області за 2015–2017 рр. досліджено збільшення кількості баз відпочинку (на 19 %). Але протягом останніх трьох років кількість санаторіїв та пансіонатів з лікуванням має тенденцію до зменшення через нестабільну фінансову ситуацію на внутрішньому ринку країни. Стабільність спостерігається в пансіонатах відпочинку, санаторіях-профілакторіях.

Цінова політика є одним із основних факторів, який формує зацікавленість ринком санаторно-курортних послуг у регіоні і яка залежить не тільки від переліку надаваних послуг і сезонності відпочинку але й від ряду інших факторів. Так, попит на курортно-рекреаційні послуги також залежить від рівня доходів споживачів, тому необхідно постійно стежити за тенденціями змін у сфері особистих доходів населення [2]. Скорочення реальних доходів населення в умовах високої інфляції негативно позначається на попиті на послуги закладів санаторно-курортної сфери.

Згідно з рейтингом, до основних конкурентів Запорізької області належать м. Київ, Львівська, Дніпропетровська області, а також області, центрами яких є міста з населенням більше 1 млн. осіб – Харківська, Одеська.

Наступною, не менш важливою, проблемою розвитку сучасного туризму в Запорізькій області є аспект якості надання туристичних послуг. Якщо брати до уваги цей показник, то регіон, як і Україна в цілому, значно поступається та відстає від

багатьох держав зі схожим рекреаційно-туристичним потенціалом. Наслідком цього є те, що значна кількість співвітчизників надає перевагу іноземним курортам, де вони отримують набагато вищий рівень обслуговування та відпочинку загалом за ті самі кошти. Процес підвищення рівня якості наданих послуг вітчизняними суб'єктами туристичної діяльності до європейських стандартів значно прискорить розвиток ринку туристичних послуг у Запорізькому регіоні.

Серед інших проблем розвитку ринку туристичних послуг Запорізького регіону можна виділити недостатній рівень поінформованості країн і вітчизняного населення про туристичні ресурси регіону.

За результатами дослідження конкурентоспроможності надання туристичних послуг з'ясовано, що в Запорізькій області відбувається стрибкоподібне зростання обсягів господарської діяльності у сфері туризму. З метою підвищення конкурентоспроможності туристичної галузі Запорізької області запропоновано підвищити виконавчу дисципліну турфірм області, створити системи статистичних спостережень у сфері туризму, залучити державну підтримку для популяризації регіонального турпродукту на світовому туристичному ринку, удосконалити екскурсійну діяльність, збільшити туристичний сезон з використанням комплексу маркетингових заходів.

Література

1. Головне управління статистики у Запорізькій області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. zp. ukrstat. gov. ua/ [Посилання дійсне на 21.09.2018 р.].

2. Давидова О. Ю. Дослідження факторів, що впливають на туристський попит в Україні / О. Ю. Давидова, І. В. Халіна // Коммунальное хозяйство городов: Науч. -техн. сборник. – 2006. – № 71. – С. 372–376.

асистент Кеда В. С.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
магістр гр. ФЕУ –513м Сакун О. О.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Конституція України та Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» не дають чіткої відповіді на питання про організацію влади на рівні районів у місті. Так, відповідно до п. 5 ст. 140 Конституції України питання організації управління районами у містах належать до компетенції міських рад. З іншого боку, п. 8 перехідних положень до Конституції України визначає, що районні в містах ради та голови цих рад після набуття чинності Конституції здійснюють свої повноваження відповідно до закону. В свою чергу, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» також не визначив чітко механізм управління міськими районами. З одного боку, згідно зі ст. 5 вказаного закону, за рішенням територіальної громади міста або міської ради можуть утворюватися районні в місті ради. Внаслідок цього в Україні склалося три основні моделі управління районами у містах.

Модель 1 (представлена у м. Київ). На рівні районів міста існують районні ради та їх виконавчі органи під назвою «районна у місті державна адміністрація». Незважаючи на фіксацію в назві зазначеного органу категорії «державна», районні у м. Київ державні адміністрації, тим не менш, є виконавчими органами районних у місті рад, що й було роз'яснено відповідним рішенням Конституційного Суду України N 9 – рп/2005 від 13.10.2005. Однак з питань здійснення державних повноважень вони також входять до вертикалі виконавчої влади, що є особливістю здійснення місцевого самоврядування в Києві відповідно до Закону України « Про столицю України – місто-герой Київ». Голова районної в місті ради обирається зі складу депутатів районної ради та призначається Президентом України на посаду голови районної

в місті державної адміністрації за поданням Кабінету Міністрів України, кандидатуру до якого вносить Київський міський голова, який є одночасно головою Київської міської державної адміністрації.

Модель 2 (Львів, Одеса, Миколаїв тощо), відповідно до якої від імені районних у місті територіальних громад діють не районні ради, а міська рада. Таким чином, міська рада володіє немов би подвійним статусом – як представницький орган територіальної громади міста та як орган спільної компетенції територіальних громад районів міста. З метою виконання своїх повноважень міська рада створює на рівні районів у місті свої територіальні виконавчі органи у вигляді районних у місті адміністрацій (в деяких містах вони мають інші назви). Голова районної у місті адміністрації призначається на посаду міським головою. В деяких містах за даною моделлю голова районної у місті адміністрації є одночасно заступником міського голови, що викликає необхідність його затвердження міською радою.

Модель 3 (Сімферополь, Херсон, Запоріжжя), за якою на рівні районів міста існують районні у місті ради, які створюють власні виконавчі органи. Органи самоврядування районів у місті є самостійними правовими суб'єктами та взаємодіють з міськими радами на засадах координації в межах розділення повноважень. Голова районної у місті ради обирається зі складу депутатів, є підзвітнім та підконтрольнім виключно територіальній громаді району міста та районній у місті раді.

Реалізація державно-управлінського рішення органами державної влади вимагає від її підрозділів значної аналітичної роботи, що набула характеру обов'язкової процедури (рис.1) .

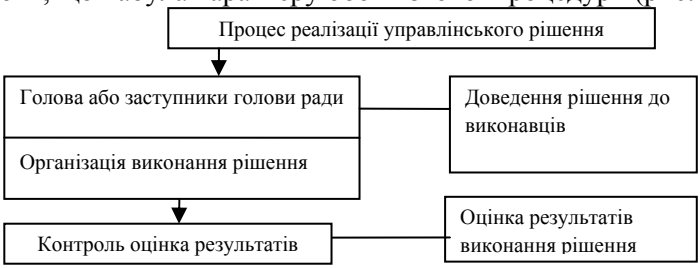

Рис. 1. Процес реалізації управлінського рішення

Висновок. При організації виконання і контролі управлінських рішень передбачено такі дії: своєчасне доведення рішення до виконавців та організацій і керівників, яких воно стосується, роз'яснення його змісту, важливості та необхідності; конкретизація завдань по кожному виконавцю (підрозділ, підвідомча організація, підприємство, керівник, працівник тощо). Розроблення у разі необхідності планів виконання рішення на місцях; організація роботи виконавців (добір виконавців на місцях; навчання (інструктування) їх з питань, пов'язаних із виконанням управлінського рішення; оперативна робота з виконання рішення на місцях); контроль виконання рішення (поетапна й загальна перевірки на місцях, співбесіди з виконавцями, заслуховування їх звітів і повідомлень, аналіз статистичних даних, інформаційних матеріалів тощо); підбиття підсумків виконання управлінського рішення, оцінка його результатів.

Література

1. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс]: Закон України від 21.05.1997 р., №280/97 –ВР. – Режим доступу: http://search. ligazakon. ua/l_doc2. nsf/link1/Z970280. html.

2. Бакуменко В. Д. Державно –управлінські рішення : навч. посіб. / В. Д Бакуменко.– К. : ВПЦ АМУ, 2012. – 344 с.

CSc., Associate Professor (rank), Kyrychenko O. O.
CERGE –EI and the Czech Academy of Sciences, Prague

CREDIBLE ESTIMATES OF THE RELATIONSHIP BETWEEN AIR POLLUTION AND INFANT MORTALITY IN INDIA: IMPLICATIONS FOR INCLUSIVE DEVELOPMENT

Motivation. Nowadays, air pollution is a particularly grave concern in the developing world. However, many developing countries avoid committing themselves to the reduction of air pollution, even though evidence –based interventions would allow them to advance attainment of several United Nations' Sustainable Development Goals (SDGs) simultaneously: directly – by improving health and wellbeing (SDG3), and indirectly – by alleviating poverty (SDG1), reducing inequalities (SDG10), transitioning to clean energy (SDG7), slowing the pace of climate change (SDG13).

Two observations emerge immediately. First, air pollution, poor health, poverty and inequalities are highly interconnected. Air pollution and related diseases unequally distributed in a way that they disproportionally affects the poor and the powerless preventing them from the participation in economic development. Second, as the concept of inclusive development directly refers to equity in sharing the benefits of economic development across population, it also focuses on the poor and the powerless, those that need to be equitably included in the development process. Therefore, environmental regulations aimed at improving health outcomes through the reduction of air pollution concentrations could facilitate the advancements in attainment of the UN SDGs and inclusive development.

This research is set out to focus on the health –related SDG, the one that can be achieved by a cost –effective policies. Efficiency of such policies depends on the credible estimates of the relationship between air pollution and health. Such estimates are of considerable importance as they could help policymakers to design environmental policies and provide them with a valid means of impact evaluation.

Research hypothesis and questions. This research examines the effect of the reduction in particulate air pollution on district–level infant mortality in India. Specifically, it takes advantage of the economic slowdown in India that was caused by the Global Financial Crisis 2008 and led to synchronous (i) decline in industrial production, (ii) reduction in air pollution, and (iii) improvement in infant mortality. We ask the following research questions: (i) Did the crisis–induced reduction in air pollution cause the decline in the district –level infant mortality? (ii) What are the transmission channels through which the reduction in air pollution effects infant mortality? (iii) What are the benefits of the resulting decline in infant mortality?

Data and Variables. We collected detailed district–by–year data on infant mortality and its potential determinants for 284 districts across 9 states in India during 2007 –2011. Representing nearly 50% of the overall Indian population, these districts account for 60% of all births and 70% of all infant deaths in the country.

Raw data are from the novel, rich and detailed survey–based and satellite –based sources. The outcome variable is derived from the three rounds of the Annual Health Survey (AHS) of India, 2010 –2013. Infant mortality rate (IMR), an outcome variable, is conventionally

expressed as the number of infant deaths per 1000 live births. AHS is also the primary source of the other control variables. The main variable of interest, air pollution exposure, was constructed from the satellite–derived estimates of surface fine particulate matter ($PM_{2.5}$). By analogy, we constructed the main confounding variables: GDP per capita and meteorological indicators. Raw data for these variables were obtained from the various satellite –derived gridded datasets.

Empirical Strategy. To answer the research questions, we apply the difference –in –differences technique. The model compares pre – and post –crisis levels and trends in IMR between the group of the affected and control districts. Using the crisis as a natural experiment exposes this empirical strategy to two conceptual challenges: (i) unknown timing of the crisis –induced effects on air pollution (variable $Post_t$), (ii) complicated sorting of the sample districts into affected and control groups (variable $Affected_d$). To overcome these difficulties, we exploit such methodological innovations as a time –series econometric test for structural trend break and a spatial Hot Spot Analysis.

Based on the results of the trend –break and Hot Spot analyses, our preferred difference –in –differences model compares pre – vs. post – 2010 levels and trends in infant mortality rates between affected and control districts. The key identifying assumption is that, conditional on district –specific trend, any pre – versus post –2010 changes in infant mortality rates caused by factors besides air pollution are the same for the affected and control districts, and that air pollution is the only factor differentially impacting the affected districts beginning in 2010. Visual examination validates this parallel trends identifying assumption of the model.

Summary of Results. Providing the answer to the first research question, regression coefficients indicate that infant mortality rate in the group of the affected districts fell by about 24% more than in the group of the control districts between pre – and post –crisis period. Alternative explanations (migration, selection into motherhood, income channel) can be ruled out.

Answering the second research question, we examine the impact of the changes in $PM_{2.5}$ concentrations on infant deaths at different time periods and by various symptoms leading to deaths. Overall, our findings suggest that infants' deaths are more likely to occur during postneonatal period. Moreover, the effects are specific for

respiratory infections and might be related to some of the infectious diseases.

Concerning the last research question, our calculations suggest that 1338 infant lives were saved only due to the analyzed episode of the crisis –induced reduction in air pollution. This implies a contribution of 11% to the overall decline in infant mortality during the post –crisis period. Finally, the monetized value of saved infant lives constitutes $312.5 millions ($289 per –household on average annually).

Conclusions. One can draw the following general conclusions: (i) improvements in air quality in the sample of Indian districts indeed led to substantial decline in infant mortality, (ii) the effect of interest is strongest in the postneonatal period, specific for respiratory infections and might be related to infectious diseases, (iii) estimated decline in infant mortality translates into substantial health benefits that can be used as a benchmark for evaluation of the potential policies designed to improve air quality in the study area. Thus, the obtained in this research credible estimates could potentially facilitate the designing of optimal environmental policy in India, advancing of the attainment of the UN SDGs and inclusive development.

магістр гр. ФЕУ –513м Колесников О. І.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ОСНОВНІ РІШЕННЯ В УПРАВЛІННІ ЗМІНАМИ

Сучасні ідеї проведення різноманітних змін та перетворень на підприємстві основані на теоріях розвитку та лідерства. Такі теорії передбачають заплановані поетапні зміни для досягнення поставленої мети підприємства. К. Левін в 1947 р. розробив теорію організаційних змін, відповідно до якої дві групи сил, що сприяють і протидіють змінам, протистоять одна одній. Поняття «зміни» зіставляється з поняттям «стабільність». Коли ці групи сил рівні, організація перебуває в стабільному стані й ніяких змін не відбувається.

На процес організаційних змін впливають деякі фактори, які сприяють проведенню таких змін або ж стримують їх. Для проведення змін керівник чи менеджер підприємства повинен аналізувати можливі фактори впливу на проведення змін, а також

дослідити позитивні та негативні сторони впливу таких факторів та знайти підходи до мінімізації чи нейтралізації негативного впливу. Фактори спричиняють переважно груповий вплив на підприємство, оскільки середовище, в якому існують сьогодні організації, є дуже мінливим. Тому, на думку авторів, ці фактори варто групувати за декількома критеріями, а саме: фактори, які стимулюють та стримують проведення змін в організації, за вагомістю впливу на організаційні зміни в організації, за тривалістю впливу, фактори, які впливають на масштаб майбутніх організаційних змін та фактори, які впливають на певні об'єкти підприємства, в яких здійснюються організаційні зміни.

У табл. наведено фактори, які стимулюють та стримують організаційні зміни (за основу взято фактори для проведення організаційних змін за К. Левіном) [1] (табл. 1).

Таблиця 1

Фактори, які впливають на організаційно-економічні зміни

Фактори, які стимулюють	Фактори, які стримують
1) усвідомлення необхідності проведення змін; 2) організаційна криза; 3) старіння продукції, технології; 4) зміни законодавчих і економічних важелів; 5) зміни цінностей та норм у працівників; 6) зниження продуктивності праці, якості продукції; 7) зміни стилю управління; 8) використання концепцій поведінкових шкіл; 9) зростання конкуренції;	1) бюрократична жорсткість структури; 2) протиріччя в цілях; 3) організаційна інерція; 4) застарілі концепції або невизначеність управлінського стилю керівництва; 5) невдачі у впровадженні системних перетворень в організаціях; 6) опір і побоювання змін; 7) невпевненість в ефективності проведення змін.

Ефективність проведення організаційних змін залежить прямо пропорційно від дотримання поетапності реалізації процесу здійснення змін. Зміни не варто впроваджувати без попереднього аналізу можливих наслідків та оцінки усіх можливих альтернатів, адже від цього залежатиме подальший розвиток самого підприємства.

Ефективність впровадження організаційних змін оцінюється за результатами, до яких ці зміни призвели, а також за можливими перспективами, що виникли внаслідок впровадження змін. Отже, результати змін слід оцінювати з двох позицій: з позиції того, до чого ці зміни привели, та з позиції того, які перспективи відкриваються перед підприємством у результаті запровадження таких змін. При цьому варто зважати на новизну і перспективність запропонованих змін; кількість запропонованих і можливість реалізації таких змін; економічний ефект, здобутий від впровадження таких змін, практичний внесок у підвищення технічного рівня і техніко–економічних показників підприємства.

Необхідність організаційних змін зумовлена мінливістю у середовищі існування організації, а ефективні зміни підвищують показники діяльності організації. Сьогодні для того, щоб успішно функціонувати на ринку, організація повинна проводити зміни.

Бар'єрами змін на рівні організації можуть бути інертність складних організаційних структур, взаємозалежність підсистем, коли одна несинхронізована зміна гальмує реалізацію всього проекту, опір передачі привілей певним неформальним групам і можливим змінам у «балансі влади», минулий негативний досвід реалізації проектів змін, опір перетворенням, що нав'язані консультантами ззовні [2, с. 359].

Опір змінам можна вважати природним явищем, яке має єдину основу – побоювання людини перед можливим погіршенням свого стану в організації чи перед необхідністю долати додаткові труднощі. Тому однією з головних проблем, яку намагаються розв'язати за допомогою моделей процесу здійснення змін, є подолання чи зменшення опору змінам з боку персоналу організації.

Висновок. Отже, основними шляхами подолання опору стратегічним змінам можна вважати наявність чіткої програми змін, яка доводить їх необхідність і вигідність, пропагування і забезпечення привабливості концепції змін серед колективу організації, формування команди прихильників змін, системи цільового мотивування і заохочення людей до нововведень, досягнення компромісів з тими провідними працівниками, становище яких втрачає стабільність, визначення їх нових ролей, обнародування покрокових досягнень і інформування організації про кращих реформаторів та їх команди, створення

обстановки терпимості до окремих невдач, розвиток організаційної культури, цінностей, принципів. У процесі змін ключова роль відводиться лідеру, компетентність і рішучість якого мобілізує колектив. Базовою підставою для нормального сприйняття і успішного здійснення змін є постійне навчання і розвиток персоналу, виховання почуття нового і прагнення до постійного вдосконалення.

Література

1. Lewin, K., and Gertrude W. Lewin (Ed.). Resolving social conflicts: selected papers on group dynamics [1935 –1946]. 1948. New York: Harper and Brothers.

2. Скібіцька Л. І., Скібіцький О. М. Проведення організаційних змін як засіб подолання криз. Наука та економіка: наук. –теорет. журнал. 2012. № 4. С.354 –361.

к. е. н., доц. Корольков В. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
магістр гр. ФЕУ –513м Березовська О. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЙ СИСТЕМИ БЕЗПЕРЕРВНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ НА ПАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ»

Ідеї безперервного вдосконалення стали відомими тому, що в умовах глобальної конкуренції компаніям потрібні не окремі разові зміни, як відповідь на зміни всередині або зовні компанії, а система безперервних покращень, яка дозволить бачити систему підприємства в цілому і здійснювати мінімально витратні, але ефективні, зміни у ключових точках організації. Стратегія управління підприємством повинна бути високоефективною, тобто приносити максимальний прибуток, що надається при мінімальних витратах[1, с. 259]. Концепція безперервного вдосконалення спочатку була сформульована в кайдзен – японській виробничій філософії. Сутність кайдзен дуже проста: вдосконалення. Більш того, це безперервний процес вдосконалення, в якому беруть участь всі – і менеджери, і робітники [2, с. 21–22]. Безперервне вдосконалення часто асоціюється з поступовими змінами повсякденного виробничого процесу, які пропонують самі

працівники. Це не означає, що безперервно удосконалюються фірми уникають радикальних змін, однак саме поступове вдосконалення є їх відмітною ознакою. Але на кожному підприємстві є свої особливості які можуть бути враховані тільки безпосередньо на місті їх виникнення – гамба. Це зумовлює актуальність теми дослідження для впровадження системи на ПАТ «Запоріжсталь».

Оскільки ПАТ «Запоріжсталь» – одно із найбільших металургійних підприємств Європи, то керівництво підприємства впроваджує програми, що схвалені та використовуються потужними підприємствами на міжнародній арені. Однією з таких програм стала програма безперервного вдосконалення, яка стартувала на ПАТ «Запоріжсталь» в серпні 2012 року. Керівництво підприємства мало на меті зробити так, щоб кожен співробітник міг виявляти існуючі проблеми, визначати їх першопричини і впроваджувати системні рішення щодо усунення та недопущення цих проблем.

Безперервне вдосконалення – комплексний системний підхід до вирішення виробничих проблем, оптимізація виробничих процесів для зниження витрат сировини, матеріалів, часу виробничого циклу і поліпшення якості продукції, що випускається. Оскільки комплекс дій обумовлених в програмі ніколи не буває однаковим, підприємство обирає певні напрямки роботи, що відповідатимуть бажанням самого підприємства. Основними напрямки роботи ПАТ «Запоріжсталь» стали: система преміювання за КПЕ, розроблена і впроваджена в підрозділах комбінату; переліки контрольованих параметрів технології та обладнання (КПТіО), розроблені для підвищення якості продукції; оптимізація виробничих процесів за допомогою хвиль операційних покращень, проведених у підрозділах комбінату; системний аналіз причин відхилень співробітниками всіх рівнів з розробкою коригувальних та запобіжних заходів; система подачі пропозицій і робота команд безперервного вдосконалення; «Школа виробничих менеджерів» на базі відділу безперервного вдосконалення ПАТ «Запоріжсталь»; «5С» – система організації робочого місця, яка значно підвищує ефективність і керованість процесів, покращує корпоративну культуру і піднімає продуктивність праці [3].

Сучасний розвиток високотехнологічних виробництв неминуче приводить до трансформації структури і якості робочої

сили організацій. Це стосується всіх сторін діяльності підприємства: пошуку нових ідей, створення і впровадження інноваційних технологій і мереж, особливій організації праці креативних осіб тощо. Саме тому, система безперервного вдосконалення на ПАТ «Запоріжсталь» має ряд перспектив, серед яких: впровадження ТРМ – системи загального догляду за обладнанням, в якій спільно беруть участь технологічний і ремонтний персонал; впровадження SMED – проведення переналагоджень обладнання з постійним підвищенням їх ефективності.

Отже, впровадження ощадливого виробництва дозволяє створити систему організації і управління розробкою продукції, виробничими операціями, взаємовідносинами з постачальниками і клієнтами, при якій продукція виготовляється в точній відповідності із запитами споживачів і з меншим числом дефектів. При цьому скорочуються витрати праці, капіталу і часу, скорочуються виробничі площі – для незмінного обсягу випуску продукції при використанні системи ощадливого виробництва, як правило, потрібно в два рази менше витрат праці, в два рази менше виробничих площ і капіталовкладень, у декілька разів менше часу на розробку нової продукції і виконання замовлень, продукція виробляється партіями меншого розміру, знижується відсоток дефектів і об'єми запасів. В цілому використання Бережливого виробництва може дати значні ефекти, а основна перевага концепції в тому, що система на 80% складається з організаційних заходів і лише 20% складають інвестиції.

Література

1. Сосунова Л. А. Экономико–математические методы выбора оптимальной стратегии управления предприятиями сферы услуг / Л. А. Сосунова, І. А. Тойменцева – М.: – Экономические науки. –2011. –№4(77)

2. Имаи М. Кайдзен: ключ к успеху японских компаний / М. Имаи. – Пер. с англ. – М.: «Альпина Бизнес Букс», 2004. – 274 с.

3. Офіційний сайт ПАТ »Запоріжсталь» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. zaporizhstal. com

к. е. н., доц. Корольков В. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
магістр гр. ФЕУ – 513м Корогод М. К.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

СТИМУЛЮВАННЯ ТОРГОВЕЛЬНО-ОПЕРАТИВНОГО ПЕРСОНАЛУ МЕРЕЖІ «СІЛЬПО» ЯК МЕТОД АКТУАЛІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ

Під впливом сучасних методів мотивації в провідних фірмах нині склалася нова філософія управління персоналом, де знайшли відображення як традиційні, так і нетрадиційні підходи щодо впливу на поведінку та інтереси людей. Незважаючи на це, проблема подальшого розвитку методів мотивації в окремих структурних підрозділах мережі «Сільпо» стає дедалі більш актуальною.

Проблема мотивації персоналу досить широко розглядається сьогодні в науковій літературі. Теоретичною базою для аналізу мотивації праці стали наукові праці російських вчених В. Адамчука, О. Виханського, Б. Генкіна, А. Здравомислова, С. Каверіна, та ін. Серед вітчизняних науковців вагомий внесок у розвиток проблеми мотивації праці персоналу зробили В. Абрамов, Д. Богиня, В. Данюк, В. Гриньова, О. Грішнова, Т. Завіновська, М. Карлін, А. Колот, В. Пономаренко, О. Пушкар, Л. Червинська та ін. Проте, спроби пристосувати класичні теорії мотивації до сучасності багато в чому не систематизовані, що ускладнює практичне використання технологій і методів мотивації. Також складність практичної організації системи мотивації персоналу визначається слабким вивченням особливостей мотивації працівників, зайнятих в окремих галузях економіки та видах виробництва.

Вивчення проблем мотивації трудової діяльності має як теоретичне, так і пряме практичне значення. Від того, як розуміє та чи інша людина свою трудову діяльність, якими мотивами вона керується, залежить її ставлення до роботи та її інклюзивне включення у процес досягнення загальної мети організації.

Форми стимулювання персоналу поділяються на чотири групи: загальна матеріальна винагорода розглядається як база для кожної компанії та умов праці; надбавки, доплати, додаткові виплати, премії, комісійні винагороди, компенсації – специфічний набір інструментів стимулювання працівників; нематеріальне стимулювання являє собою класичні форми мотивації співпрацівників за винятком матеріального стимулювання, а також ігри, конкурси та програми загального та спеціального навчання; змішане стимулювання – комбінування матеріальних та нематеріальних форм, що є необхідним додатком до загального стимулювання та компенсацій. Додаткові блага на кожному підприємстві можуть бути свої, тому крім загальної оплати працівнику надаються спеціальні набори благ. Ці блага можуть належати до матеріального, нематеріального або змішаного стимулювання.

До системи мотивації торговельно–оперативного персоналу торговельної мережі магазинів «Сільпо» входять усі вище перераховані форми стимулювання персоналу.

Розглянувши усі механізми стимулювання працівників, які використовуються в мережі торговельних магазинів «Сільпо», можемо зробити висновок, що компанія, знаходячись вже давно на ринку, використовує усі види мотиваційних заходів. На основі цих даних ми пропонуємо більш детально розглянути усі форми стимулювання у рамках конкретного магазину для виявлення конкретних стимулів до праці. Задля цього ми пропонуємо на базі магазину:

– провести опитування у формі анкети серед торговельно-оперативного персоналу на тему матеріальної та нематеріальної мотивації;

– на основі даних опитування провести аналіз та виявити найбільш пріоритетний напрямок діяльності у сфері мотивації всередині мережі магазинів «Сільпо»;

– обравши найефективніші форми мотивації, запропонувати конкретні заходи щодо вдосконалення механізму мотивації персоналу мережі.

Розглядаючи політику мотивації персоналу, визначимо ті основні принципи, головний зміст яких передбачає повагу до

кожного працівника та не розмежованість інтересів компанії з інтересами кожного співробітника:

– кожен робітник може та прагне максимально використовувати свої потенційні можливості;

– цінність індивідуалізму;

– створення стимулів та умов, завдяки яким робітники працювали б продуктивно та могли вирішувати складні й масштабні завдання;

– єдине прагнення компанії та працівника до загального успіху.

Отже, повинні бути сильні стимули, які спонукають персонал шукати нове, експериментувати, прагнути до досягнення загальних цілей компанії. Такі стимули керівництву необхідно створювати в кожній сфері життя колективу: матеріальній, морально-психологічній, організаційній. Кожен співробітник, який прагне знайти та запропонувати щось нове в діяльності мережі магазинів « Сільпо», свого відділу, в своїй власній роботі, має заохочуватися преміями, просуватися на посаді.

к. е. н., доц. Корольков В. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
аспірант Литвин К. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
магістр гр. ФЕУ – 513м Магдалінська К. А.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Основним показником економічного розвитку є ВВП. На економічний розвиток впливає багато факторів як ендогенного та і екзогенного походження. Одним з таких факторів є економічна криза. Під впливом такої економічної кризи опинились практично всі пострадянські країни. У минулому така глибока криза відбулася під час великої депресії у США. Якщо порівняти зміни ВВП у відсотках з початку кризи до її

завершення, то з'являється, що криза сьогодення набагато глибше і довше ніж під час великої депресії. Якщо ВВП під час депресії впав на 40% і через 10 років кризу було повністю подолано, то падіння ВВП в Україні досягло 60%, а рівень ВВП досі не досяг стану, який був на початок кризи. Серед інших країн СНД найкращого стану досягли Білорусь та Вірменія, найгіршого – Грузія, Україна, Молдова.

В Україні одним з наслідків кризи та погіршення добробуту населення стало падіння народжуваності, яке відбувалося з 1991 до 2000 року. Після 2000 року народжуваність почала зростати, але також ще не досягла рівня 1991 року. Такий провал народжуваності породив структурні зрушення вікової структури складу населення і оцінюється багатьма науковцями як демографічна криза. За результатами дослідження і прогнозування [1, с .98] в Україні очікується суттєве зменшення кількості населення, а саме зменшення населення працездатного віку та збільшення населення пенсійного віку. Тобто, якщо продуктивність праці залишиться без змін, то тягар пенсійного забезпечення буде перекладатися з пенсійного фонду на бюджет.

Теорія економічного росту визначає як основні фактори впливу на економічне зростання: капітал, земельні і трудові ресурси. Якщо в період накопичування первинного капіталу основним фактором вважався інвестиційний капітал, то в умовах глобалізації все більшого значення набуває інший фактор – технології, які є інтелектуальним продуктом і безпосередньо впливають на можливості трудових ресурсів та у багато разів підвищують продуктивність праці.

Якщо розглядати технології у широкому сенсі, то до технологій можна віднести і методи управління, організації і мобілізації трудових колективів для досягнення мети і навіть реалізації місії організації. Саме це є завданням інклюзивного розвитку.

Розширення кола співробітників, які піклуються про вирішення насущних проблем організації для досягнення її мети, передбачає різні методологічні концепції. До них можна віднести мозковий штурм, метод Дельфі, японську виробничу філософію Кайдзен та інші.

Мозковий штурм є популярним методом висування творчих ідей у процесі розв'язування будь-якої проблеми технічного або наукового характеру. Цей метод передбачає участь у вирішенні проблеми групи учасників.

Метод Дельфі, або метод експертних оцінок, передбачає поступове наближення до істини. Якщо з початку кожен з експертів висуває свою гіпотезу, то вже на наступному кроці кожен учасник має можливість ознайомитись з гіпотезами інших та скоригувати свою. Формування остаточної гіпотези є результатом ітераційного процесу інтеграції думок всіх учасників.

Японська філософія Кайдзен визначає безперервний процес вдосконалення, в якому беруть участь всі – і менеджери, і робітники організації [2, с. 21–22].

Всі ці методи мають спільну характерну рису – мобілізацію всіх учасників процесу на вирішення проблеми. Саме це і є характерною рисою процесу інклюзивного розвитку.

В умовах, в яких опинилась Україна, завдання досягти збільшення ВВП при зменшенні чисельності трудових ресурсів є досить важким. Тім більш таки події, як анексія Криму, а також військові дії на Сході ще більш ускладнюють процес вирішення завдання економічного росту. Зазвичай, включення знаннєвої складової дозволить актуалізувати нематеріальні активи шляхом комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності. Але цього не достатньо.

Отже, процес стимулювання інклюзивного розвитку дозволить сформувати сінергетичний ефект включення трудових ресурсів в досягнення завдань економічного зростання і підвищення добробуту народу України.

Література

1. Корольков В. В. Особливості врахування фактора технічного прогресу у виробничій функції / В. В. Корольков // Економіка і прогнозування. – 2009. – № 2. – С. 97–110.

2. М. Імаи Кайдзен: ключ к успеху японских компаний. Пер. с англ. – М.: «Альпина Бизнес Букс», 2004. – 274 с.

аспірант Кунаєв А. Ю.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
магістр гр. ФЕУ – 313м Горбенко А. Є.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ПРОБЛЕМА УПРАВЛІННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИМ ПРОЦЕСОМ СУЧАСНОГО ВЕРТОЛІТНОГО БУДУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ УОСОБЛЕНОГО ПІДРОЗДІЛУ «ВЕРТОЛЬОТИ МОТОР-СІЧ»

Авіабудування відноситься до стратегічних напрямів економічного розвитку України. Перспективність галузі обумовлюється, насамперед, наявністю замкненого технологічного циклу виробництва літаків й гелікоптерів й експлуатаційними характеристиками вітчизняних літаків і гелікоптерів, що дозволяють використовувати їх в нестандартних умовах. Важливість авіаційної промисловості для економіки країни полягає не лише у позитивному впливі на розвиток суміжних галузей економіки, але й у збереженні та створенні висококваліфікованих робочих місць.

Однак, як високотехнологічна галузь, світове авіабудування є дуже динамічним: зростання екологічних і експлуатаційних вимог, запозичення у громадському авіабудуванні технологій з військового авіабудування та навпаки. Крім того, світовий ринок авіабудування внаслідок глобалізації відчуває на собі соціальні, енергетичні, екологічні та ін. сперечання. На тлі загальних ускладнень варто зазначити внутрішні проблеми українського авіабудування, пов’язані зі значним зносом основних фондів, дефіцитом оборотних коштів та ін. В таких умовах стає актуальним обґрунтування напрямів трансформації авіабудівної галузі України в контексті сучасних інтеграційних процесів у світовій економіці.

Розвиток авіабудування є дуже перспективним напрямком. Бо у світі є дуже багато старих і зношених гелікоптерів, які були вироблені ще за часів Радянського Союзу [1, с. 58]. Доцільно відновлювати старі, але конструктивні актуальні гелікоптери, оснащувати їх сучасним обладнанням, підсилювати, ремонтувати зношені вузли, збільшуючи термін життя гелікоптера.

Управління в галузі авіабудування побудовано на базі управління, яке практикували за попередніх часів, коли весь світ трансформує модель менеджменту вводячи ноу-хау, наприклад будуючи складальні лінії таким чином, що виробництво займає набагато менше часу. Але на сьогодні в Україні чинна модель є актуальною, бо виробництво малосерійне і є дуже гнучким, що дає змогу виконувати різноманітні задачі, не перебудовуючи виробничу лінію. Тобто є можливість швидко пристосовуватись до ситуації на ринку, що є також можливістю розвитку.

Мета роботи – розглянути основні проблеми менеджменту уособленого підрозділу «Вертольоти Мотор-Січ» та запропонувати шляхи їх вирішення. Об'єктом дослідження є технологія виробництва гелікоптерів типу Мі-8.

Детальний аналіз етапу технологічного процесу складання гелікоптеру, який описано в системі гнучких виробничих систем [2, с. 58], дозволив отримати наступні результати. Отримати відремонтовані агрегати та перевірити їх на працездатність. На цьому етапі за якість ремонту агрегату відповідає фірма, або цех–виробник; він дає гарантію на свою роботу, але в цеху їх все одно необхідно перевірити. Так, їх спочатку перевіряють представник ГВП МОУ 621 ззовні, а потім їх перевіряють на спеціалізованих стендах за процесом випробувань – відповідальним є контрольний майстер.

При отриманні нової продукції виробник також дає гарантію і процес перевірки проходить аналогічно попередньому. На етапі монтажу систем ВіД є ціла низка відповідальних за роботу осіб, насамперед, це слюсар, який безпосередньо виконує роботу, потім майстер який перевіряє роботу слюсаря, потім контрольній майстер, який перевіряю відповідність виконаних робіт до технологічної документації, а після них представники ГВП МОУ 621, які є найвищим контрольним органом на виробництві.

Контроль монтажу систем АО і військових систем є повністю аналогічним до монтажу системи ВіД. Фарбування гелікоптеру проходить за договором з окремим виробництвом, яке має свій внутрішній контроль, після чого відбувається контроль працівників бюро технічного контролю, а далі перевірку проводять представники ГВП МОУ 621. В основі

регламентів технологічного процесу зборки гелікоптера знаходяться розроблені «Вертольоти Мотор-Січ» інструкції та технічні стандарти, посадові інструкції [3,4,5].

На нашу думку, основною проблемою виробництва є слабка комунікація між групами та затримки постачання комплектуючих деталей. Для розв'язання цих проблем необхідно налагоджувати власний ремонт вузлів та агрегатів, або шукати підприємства в Україні які б могли відремонтувати вузли і агрегати вчасно. Далі. Відсутність якісних керівників та покращення комунікацій підрозділу ВБ та головного заводу, що полегшило б вирішення багатьох виробничих завдань.

Висновок: Для покращення менеджменту на виробництві, насамперед. необхідно використовувати потенціал комунікативного менеджменту через різні форми групової роботи, подолання перешкод в комунікаціях, уміння працювати в командах, уміння підкорятися, генерувати лідерів змін на підприємстві. Необхідне інвестування з боку керівництва компанії у кадровий резерв, підвищення фахових і громадянських компетентностей персоналу, залучення фахівців, котрі мають досвід в авіабудуванні та керівництві малосерійними виробництвами, бо відсутність якісних кадрів є основною проблемою на даний момент.

Література

1. Колесов Н. М. Автоматизации подлежит производственный процесс. Вестник машиностроения. 1985. №3. С. 57–61.

2. Гибкие производственные системы Японии / Пер. с яп. А. Л. Семенова, под. ред. Ю. Л. Мищинского. М.: Машиностроение, 1987. 232 с.

3. Технічні інструкції 549.25000.00581 «Порядок сбора, учета и передачи в ремонт агрегатов». Запоріжжя: ПАТ «Мотор Січ», 2015.

4. Технічні інструкції 549.25201.00004 «Порядок и метод, приема агрегатов с ремонта». Запоріжжя: ПАТ «Мотор Січ», 2015.

5. Технічні інструкції 549.25345.00020 «Должносная инструкция». Запоріжжя: ПАТ «Мотор Січ», 2015.

к. е. н., доц. Кутідзе Л. С.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
магістр гр. ФЕУз –513 м Єрьоменко І. С.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНКЛЮЗИВНИМ РОЗВИТКОМ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Аналіз проблем формування і розвитку ринку праці, визначення і розробка механізмів його державного регулювання є на сьогодні одним з найбільш актуальних завдань для української влади. На стан ринку праці в Україні впливають негативні економічні і демографічні процеси. Так, за даними Державної служби статистики тільки за січень – липень 2018 року природне скорочення населення країни становило148619 осіб. За результатами вибіркового обстеження населення з питань економічної активності, кількість зайнятого населення віком 15–70 років у II кварталі 2018р. складала 16,5 млн. осіб, а кількість безробітних відповідного віку – 1,5 млн. осіб, рівень безробіття серед економічно активного населення становив 8,3% [1]. Також, негативні структурні зміни у сфері трудових ресурсів викликає відтік працездатного населення за кордон, де, за даними Держприкордонслужби, на постійній основі працюють 3 мільйони 200 тисяч чоловік [2].

Науковці вважають, що найбільш прийнятною для нашої країни у сенсі забезпечення конкурентоспроможності економіки та рівномірного підвищення добробуту усіх громадян, є модель інклюзивного розвитку. Інклюзивне зростання – це зростання, яке дозволяє залучити більшу частину трудових ресурсів до ефективної економічної діяльності завдяки чому забезпечити більшій частині населення більш високий рівень життя [3].

Оцінка ефективності державного управління в цьому напрямі вимірюється за допомогою індексу інклюзивного розвитку. У доповіді Всесвітнього економічного форуму за результатами дослідження інклюзивного зростання та розвитку низки країн у 2017 році за індексом інклюзивного розвитку

Україна займає 47-е місце з 79 країн [4], що свідчить про неефективність державного управління.

У 2008 році Комісією з росту та розвитку було опубліковано «Доповідь о росте. Стратегії стійкого росту і інклюзивного розвитку» (The Growth Report. Strategies for Sustained Growth and Inclusive Development), у якій виявлено особливості швидкозростаючих економік і досліджується питання – яким чином країни, що розвиваються, могли б це відтворити.

У доповіді наголошується, що для укріплення підтримки глобальної економіки урядам, можливо, доведеться змінити свою внутрішню політику, а також звертається увага на те, що баланс, який країна утримує між гнучкістю і безпекою, ефективністю і добробутом, не є чимось вічним або незалежним від обставин. Автори зауважують, що вигоди та витрати глобалізації нерівномірно розподіляються між країнами і між групами населення однієї країни. І таких, «що потерпають від росту» не можна ігнорувати, бо вони почнуть шукати засоби, щоб сповільнити прогрес економіки. Тому держави повинні по можливості захищати людей (але не робочі місця). Методами пом'якшення ударів ринку є страхування на випадок втрати роботи, перепідготовка, збереження доступу до медичних послуг. А якщо держава не спроможна забезпечити необхідний рівень соціального захисту, то при проведенні економічних реформ їй потрібно діяти більш обережно. Комісія чітко дотримується думки, що права працівників не повинні приноситися у жертву заради досягнення інших економічних цілей, у тому числі й росту [5, с. 46].

Негативні тенденції, що відбуваються на ринку праці України, свідчать про необхідність розбудови інституційної основи, яка б забезпечувала рівність можливостей доступу до ринку праці і ресурсів населенню країни. Законодавчо-нормативне забезпечення та функції відповідних організаційних структур потребують перегляду з урахуванням внутрішніх проблем та викликів сучасного глобального середовища. Уряду країни необхідно чітко визначити економічні пріоритети та здійснювати організаційні кроки, щодо розробки і втілення в життя програм розвитку секторів вітчизняної економіки і, відповідно, розвитку збалансованого ринку праці. Але на

сьогодні, враховуючи зростаючу мобільність трудових ресурсів і наявність великої кількості конкурентних вакансій на ринках європейських країн, не менш актуальним для інклюзивного розвитку ринку праці стає проведення соціальної політики, яка б гарантувала безпеку життєдіяльності, належне медичне і пенсійне забезпечення для тих, хто працює в Україні.

Література

1. Державна служба статистики України. Зайнятість та безробіття населення І кварталі 2018 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. ukrstat. gov. ua/express/expr2018/06/109. pdf

2. Міністерство соціальної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www. msp. gov. ua/news/15975. html

3. Прогнімак О. Д. Інклюзивний розвиток України: перешкоди vs перспективи / О. Д. Прогнімак // Економічний вісник Донбасу. – 2018. – № 1 (51). – С. 187 –197.

4. World Economic Forum. The Inclusive Development Index 2018. Summary and Data Highlights [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3. weforum. org/docs/WEF_Forum_IncGrwth_2018. pd

5. Доклад о росте. Стратегии устойчивого роста и инклюзивного развития [Електронний ресурс] – 2008. – 178 с. – Режим доступу: https://siteresources. worldbank. org/EXTPREMNET/Resources/489960 – 1338997241035/Growth_Commission_Final_Report_Russian. pdf

к. е. н., доц. Нечаєва І. А.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ПОДАТОК НА ВИВЕДЕНИЙ КАПІТАЛ – ЗРОСТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ І АКТИВІЗАЦІЯ БІЗНЕСУ ЧИ РИЗИК БЮДЖЕТНИХ ВТРАТ?

Основна ідея податку на виведений капітал: прибуток, отриманий підприємством, не оподатковується доти, поки він не виплачується власникам у формі дивідендів і прирівняних до них платежів [1].

На думку спеціалістів, існують дві причини, які спонукають до докорінної реформи податкової системи. Перша – збільшення інвестицій. Оскільки нерозподілені прибутки не оподатковуються, це повинно сприяти інвестиційній діяльності. Друга – зменшення адміністративного навантаження. Замість фінансових прибутків податковою базою є операційні доходи. Вважається, що оподаткування операційних доходів полегшує адміністративне навантаження підприємств та податкових органів [*2*].

Відповідно до « Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2019–2021 роки» Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, який розроблено за трьома сценаріями – найбільш оптимістичним є другий сценарій, що враховує додаткові ефекти (позитивні та негативні), які можуть бути сформовані в економіці внаслідок реалізації складних реформ (земельної та податкової в частині оподаткування прибутків підприємств), а також бюджетної «вартості» таких реформ [3].

Зокрема, в результаті проведення реформ, завдяки притоку інвестицій і активізації бізнесу зростання ВВП повинно прискоритися, у 2019 р. прогнозується зростання ВВП на рівні 4,1%, у 2020 р. – на 5%, у 2021 р. – на 5,4 відсотка. Відповідно прогнозується середньорічне зростання індексу промислового виробництва на 6,1% (в 2019 р. – на 5,1 відсотка), обсягів виробництва сільськогосподарської продукції – на 1,9% (в 2019 р. – на 2,6%), ВВП – на 4,8% (в 2019 р. – на 4,1%).

Припущення щодо притоку інвестиційного та позичкового капіталу, а також приріст прямих іноземних інвестицій за другим сценарієм є дещо кращими (табл.1, табл.2) [4].

Однак, занепокоєння викликає негативний короткостроковий вплив на стан бюджету після введення ПВК. В перші рік-два функціонування нового податку бюджет недоотримає, за різними оцінками, від 30 до 55 млрд. грн., і лише потім, коли бізнес «розкрутиться» і вийде з тіні, втрати будуть перекриті за рахунок зростання виробництва.

Крім того, така податкова ініціатива не знайшла підтримки і в МВФ, який попередив, що прийняття

парламентом законопроекту про податок на виведений капітал вплине на терміни перегляду програми співпраці з Україною – і, таким чином, отримання чергового траншу. «… є серйозна заклопотаність з приводу втрати доходів, яка при відсутності ... компенсуючих заходів ще більше підірве одну з основних цілей підтримуваної МВФ програми: забезпечити фінансову стійкість…» [5].

Таблиця 1

Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2019–2021 рр. щодо притоку інвестиційного та позичкового капіталу

Припущення	Справдження		
	сценарій 1	сценарій 2	сценарій 3
Покращення інвестиційного клімату. Дерегуляція і розвиток підприємництва.	Відповідно до поточних тенденцій	Прискорене	Уповільнене
Сприяння інвестиційній спрямованості фінансових потоків, зокрема, шляхом розвитку мікрокредитування та інших форм фінансової підтримки малих та середніх виробників	Збереження сформованих тенденцій	Істотна активізація	Уповільнення
Формування механізмів залучення приватних вітчизняних інвестицій у розвиток інновацій через використання інститутів спільного інвестування шляхом створення венчурних фондів фінансування інноваційних проектів	Повільне	Активне	Повільне

Таблиця 2

Кількісні припущення прогнозу інвестиційного розвитку України на 2019–2021 рр.

Найменування показника	2017 р.	2018 р.	2019 р. прогноз			2020 р. прогноз			2021 р. прогноз		
			сценарій 1	сценарій 2	сценарій 3	сценарій 1	сценарій 2	сценарій 3	сценарій 1	сценарій 2	сценарій 3
Приріст прямих іноземних інвестицій, млрд. доларів США	2,2	3 –3,5	4 –4,5	7,5 –8	2 –2,5	5 –5,5	9,5 –10	2 –2,5	6 –6,5	11,5 –12	3 –3,5
Обсяг державних капітальних вкладень на розроблення та реалізацію державних інвестиційних проектів, млрд. гривень	1,8	не менше 1,8		не менше 1,8			не менше 1,8			не менше 1,8	
Залучення державою від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій позик для реалізації інвестиційних проектів, млрд. гривень	7,426	17		18			19			20	

На думку експертів, ПВК – це податкова поступка, яка не залежить від роду діяльності. Замінюючи податок на прибуток на податок на виведений капітал, створюючи величезну діру в бюджеті, держава жодним чином не створює цілеспрямованих стимулів для розвитку промисловості і нової економіки та переходу від сировинної економіки на виробничу та інноваційну [6].

Отже, наразі не існує єдиної думки щодо доцільності введення ПВК (табл.3).

Отже, наразі не існує єдиної думки щодо доцільності введення ПВК (табл.3).

Таблиця 3

«За» та «проти» введення ПВК

За	Проти
Створюються стимули для ділової та інвестиційної активності.	У більшості розвинених економік світу справляється корпоративний податок, що є аналогом нашого податку на прибуток.
Податкові зобов'язання легко перевіряти, адже операції, що віднесені до об'єкта оподаткування, складно приховати.	Чим закрити діру в бюджеті, яка неминуче утворюється після відмови від податку на прибуток?
У підприємств немає необхідності занижувати фінансовий результат, а отже, фінансова звітність підприємств може стати більш прозорою й привабливою для інвесторів і банків	Чи не будуть компанії просто «переводити в готівку» кошти, прикриваючись купівлею будь –яких фіктивних послуг, замість того щоб сплачувати ПВК?

Література

1. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» від 24.12.2015 р. № 909 –VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon. rada. gov. ua/laws/show/909 –19.

2. Бетлій О. Якщо завтра запрацює податок на виведений капітал: про наслідки [Електронний ресурс] / О. Бетлій, Р. Кірхнер, Д. Саха – Режим доступу: https://www. epravda. com. ua/publications/2018/01/18/633107/.

3. Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2019–2021 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www. kmu. gov. ua/ua/npas/pro –shvalennya –prognozu –ekonomichnogo –i –socialnogo –rozvitku –ukrayini –na –20192021 –roki.

4. Україна: перспективи розвитку. Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2019 –2021 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www. me. gov. ua/Documents/Detail? lang=uk –UA&id=1823a8c9 –13e6 –4bf1 –919e –f477ec225437 &title=Prognoz EkonomichnogoI SotsialnogoRozvitku UkrainiNa2019 –2021 –Roki.

5. МВФ притормозил введение нового налога в Украине – Шимкив [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www. segodnya. ua/economics/business/mvf –pritormozil –vvedenie –novogo –naloga –v –ukraine –shimkiv –1121962. html.

6. Налог на выведенный капитал: нардеп оценил ущерб для Украины [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www. obozrevatel. com/economics/nalog –na –vyivedennyij –kapital –nardep –otsenil –uscherb –dlya –ukrainyi. htm.

д. е. н., проф. Пуліна Т. В.
Запорізький національний технічний університет,
м. Запоріжжя
магістр гр. ФЕУ–313м Вафіна А. О.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

У сучасному світі характер трудової діяльності стрімко розвивається та змінюється, але стан державної кадрової політики України сьогодні не відповідає нинішнім завданням та складно пристосовується до змін. Розвиток кадрового потенціалу державної та муніципальної служби, що відповідає потребам і масштабам конкретних змін суспільства, є найважливішою структурною складовою механізму реалізації стратегії соціально–економічного розвитку України. Тому сам процес управління кадровим потенціалом органів державної служби та його методи є актуальною темою для розгляду.

Кадровий потенціал державної служби в ряді наукових публікацій розглядається як наявні, в тому числі і приховані, ще поки не реалізовані можливості і не затребувані здатності працівників державного апарату, свого роду його прихований резерв. Інші автори визначають цей термін як можливість кар'єрного росту персоналу державної служби, реалізації його професійних знань і умінь. Ці визначення досить повно розкривають сутність даного явища, показуючи його різні боки. Кадровий потенціал служить предметом певного типу службової діяльності, спрямованої на його розвиток.

Для удосконалення управління кадровим потенціалом органів державної служби рекомендовано програму управління трудовими ресурсами, яка має складатися з наступних компонентів:

а) визначення цілей та завдань управління трудовими ресурсами.

Головною метою є забезпечення успіху кожного державного службовця та уряду в цілому в умовах системних реформ та вдосконалення внутрішньої державної служби. У

зв'язку з цими основними завданнями, які суттєво впливають не лише на масштаби людських ресурсів, але й на ефективне їх використання, доцільно визначити наступне:

1) кваліфікований особистісно-професійний розвиток персоналу;

2) залучення кваліфікованих працівників до державної служби;

3) створення оптимальних умов для ефективної повсякденної роботи персоналу;

б) визначення змісту та учасників управління трудовими ресурсами.

Передумовою для вирішення управлінських проблем є наявність висококваліфікованого персоналу, готового засвоїти нові знання. У зв'язку з цим важливість управління трудовими ресурсами як особливим видом управлінської діяльності зростає. Його основними складовими є визначення потреб у кадрах, залучення персоналу, його відбір, кадрове забезпечення, підготовка, перепідготовка, розвиток навичок, мотивації для розвитку персоналу та оцінки ефективності управління трудовими ресурсами.

Суб'єктами процесу управління трудовими ресурсами є керівники органів державної влади, керівники їх структурних підрозділів тощо. Цей компонент системи управління трудовими ресурсами вимагає участі кожного учасника процесу управління та реалізації ними своїх функцій. Таким чином, керівники органів виконавчої влади та лінійні керівники беруть участь у плануванні професійних кадрів, створюючи для них мотиваційні умови;

в) умови підвищення ефективності управління трудовими ресурсами.

Різниця питань, що вирішуються учасниками процесу управління трудовими ресурсами, потребує оптимізації та підвищення ефективності. Для цього потрібно вжити таких заходів, як:

1) постійна участь у управлінні не тільки кадрових служб, а й керівників структурних підрозділів;

2) детальний, чіткий розподіл функцій між учасниками управління кадровим потенціалом та координація їх дій;

3) створення ефективної нормативно-методичної бази для регулювання діяльності кожного з учасників процесу управління;

4) встановлення пріоритетів у роботі з кадровим потенціалом;

Якість процесу управління трудовими ресурсами організації залежить від ефективності державного органу та державної служби в цілому. Тому одним з найважливіших завдань управління трудовими ресурсами є створення та розвиток персоналу, який включає:

1) розумний розподіл службових обов'язків;

2) професійне та службове просування державних службовців із урахуванням результатів оцінки їх діяльності та індивідуальних особливостей.

3) постійне вдосконалення навичок працівників державних установ;

4) створення умов, які мотивують працівників ефективно працювати;

5) планування кар'єри державного службовця.

г) оцінка персоналу.

Сьогодні найбільш ефективним методом управління трудовими ресурсами є його оцінка за параметрами, які характеризують професійний успіх чиновника. Така оцінка використовується при відборі та розстановці персоналу, плануванні та підтримці трудової діяльності службовців, підготовці та професійному розвитку працівників тощо.

Недотримання цих вимог неминуче призведе до вступу на державну службу непрофесійних кадрів та, як наслідок, до зниження якості кадрової спроможності державних службовців.

Таким чином, розвиток кадрового потенціалу є невід'ємною частиною кадрової політики державної служби; розвиток кадрового потенціалу працівників необхідно розглядати в числі пріоритетних сфер функціонування організації.

д. е. н., проф. Пуліна Т. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
магістр гр. ФЕУз – 513м Водоп'янова Є. О.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ

Імплементація інновацій задля поліпшення життя в регіонах та країни в цілому є ключовим джерелом інклюзивного розвитку. Швидко зростаючі економіки низки країн все частіше зіштовхуються з поглибленням соціально-економічної нерівності. Існуюча диспропорційність створює проблеми соціальної ізоляції в процесі розвитку країни. Тому актуальним є використання досвіду більш досвідчених країн у процесах інклюзивного зростання, поглиблені децентралізації задля виокремлення сильних сторін у регіонах і підтримки нових, свіжих ідей щодо розвитку інклюзивного бізнесу.

Необхідно розуміти, що реалізація стрімкого і тривалого економічного зростання, залучення уразливих верств населення, інтеграція жінок, особливих людей, молоді в ринок праці – це досить складне завдання, але воно реальне, і Україна, спираючись на успішний досвід розвинутих країн, має усі шанси поліпшити якість життя своїх громадян і скоротити бідність.

Необхідність розуміння важливості імплементації інклюзивних інновацій для розвитку України вкрай актуальне в умовах глобальних викликів. Важливим аспектом є можливість вільного та легкого доступу в інноваційні процеси усіх регіонів країни, мотивація та підтримка рушійних сил окремих особистостей з ідеями та стартапами, реалізація величезного креативного потенціалу українського суспільства. І, звичайно, на державному рівні – це пошук і стимулювання нових джерел забезпечення соціального розвитку, що є ключовою проблемою державної економічної політики.

Актуальним є дослідження сильних сторін та існуючого досвіду Запорізького регіону та формування і розробка моделей розвитку та визначення особливостей і ролі інклюзивних інновацій в його подальшому забезпеченні.

Важливим питанням у здійсненні інклюзивних інновацій є створення відповідних інклюзивних інститутів та шкіл, які сприяють і заохочують участь великих мас людей у різних видах людської діяльності, що приносять найкраще використання їхніх талантів і майстерності й надають можливість індивідам робити той вибір, який вони бажають. Інклюзивні інститути сприяють формуванню інституційного середовища за обов'язкової участі представників науки і освіти, інноваційних підприємців, спроможних генерувати інклюзивні інновації, й відповідного правового поля, яке регламентує права власності, захист інтелектуальної власності, контрактні умови здійснення інклюзивної діяльності [1].

У Запорізькій області працює Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія – унікальний заклад вищої освіти, який надає освітні послуги особам з особливими освітніми потребами та забезпечує підготовку кадрів для здійснення інклюзивної освіти в рамках Нової української школи [2].

На реалізацію Програми розвитку освіти Запорізької області на 2013–2017 роки облрадою виділено близько 80 мільйонів гривень, в тому числі – на розвиток інклюзивної освіти.

Прийнята обласною радою у листопаді 2017 року Програма розвитку освіти Запорізької області на 2018–2022 роки передбачає підтримку цього напрямку, зокрема заплановано виділення коштів на оснащення ресурсних кімнат в опорних навчальних закладах з інклюзивною формою навчання та інклюзивно–ресурсних центрах [3].

19 травня 2018 року відбулася «битва стартапів» підприємців Запорізької області – «Business Booster Zaporizhzhia» (BBZ). У рамках зустрічі презентували 18 проектів бізнес–інкубантів області з визначенням переможців. Голова Європейського інституту соціального підприємництва та інноваційних досліджень Сімони Шімуліте вручила головний приз, за який змагалися конкурсанти – подорож на літній BOOST CAMP до Литви [4].

Допомога та підтримка амбітної молоді проводиться і серед закладів вищої освіти.

Невдовзі на базі Запорізького національного технічного університету з'явиться сучасна ІТ-лабораторія, оснащена необхідною апаратурою та місцем для розвитку і імплементації креативних ідей. За підтримки керівництва університету та ініціатив ІТ – компаній можливим стане запропонувати новітню ідею, отримати підтримку спеціалістів та безкоштовно втілювати свої проекти в життя. Можливість для амбітної молоді розробити механізм інклюзивного розвитку, залучити більшу кількість людей до навчання, особистісного розвитку та наявність простору для технологічної творчості стане ще одним кроком на шляху до впровадження інклюзивних інновацій.

На сьогодні існують та посилюються значні диспропорції у розвитку територій області. Механізми та інструменти управління розвитком регіону потребують удосконалення з урахуванням реформування державної системи управління регіональним розвитком. Ці зміни передбачають, насамперед, запровадження ефективного механізму координації дій обласної ради, обласної державної адміністрації, органів місцевого самоврядування щодо мобілізації ресурсів, спрямованих на розвиток як регіону в цілому, так і кожної окремої його території, забезпечення населення регіону якісними послугами, що відповідатимуть європейським стандартам [5].

Отже, уряду України необхідно продовжувати докладати зусилля задля модернізації суспільного сектору і підтримувати регіональне управління. Інноваційна політика нового покоління потребує розробок моделей та досліджень, які будуть здатні укріпити механізми децентралізації, модернізувати механізми горизонтальної координації між органами влади у всіх сферах державної політики (освітньої, наукової, технологічної, соціальної, молодіжної, промислової й ін.).

Дослідження успішних кейсів країн з розвиненою економікою в сфері інклюзивного розвитку, використання інклюзивних інновацій та адаптація їх до регіональних проблем сьогодення є ключовим моментом на меті до покращення сучасних умов життя українського народу.

Література

1. Інклюзивні інновації в системі соціально –економічного розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://economics. opu. ua/files/archive/2016/No3/56. pdf
2. За три роки в Запорізькій області кількість інклюзивних класів і груп збільшено у 40 разів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. zoda. gov. ua
3. Ще три області долучилися до інклюзивних тренінгів від запорізьких освітян [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://invak. info
4. «Business Booster Zaporizhzhia» #2 (BBZ) – новий бізнес –майданчик для молодих підприємців продовжив свою роботу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bi –ink. zp. ua
5. Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/Admin/Downloads/strategia2020. pdf
6. Кращі інженерні стартапи розроблятимуть на базі ЗНТУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ztv. zp. ua/

д. е. н., проф. Пуліна Т. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
магістр гр. ФЕУ – 513м Іванова А. О.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ОСОБЛИВОСТІ УПРОВАДЖЕННЯ ДОСВІДУ ЯПОНСЬКОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Сучасні умови функціонування підприємств України потребують постійного перегляду та вдосконалення систем управління персоналом. Японська система управління персоналом є однією з найуспішніших у світі, про що свідчать показники розвитку цієї країни. В цій країні вважають людський фактор своїм найціннішим ресурсом, саме тому високої актуальності набуває дослідження впровадження досвіду японської системи управління персоналом на підприємствах України.

Однією із характерних особливостей японської системи управління персоналом є наймання працівника на довічну роботу. Крім того японська система управління персоналом є достатньо консервативною та ґрунтується на повазі старшого покоління, соціальних гарантіях та високій відданості

працівників. Важливо відзначити, що рівень оплати працівників залежить від досвіду роботи.

Основа японського менеджменту – це управління людьми, людськими ресурсами. На противагу широко поширеному терміну «управління кадрами» японські керівники і фахівці з управління вважають за краще термін «управління людьми», підкреслюючи цим необхідність всієї гами впливу на персонал фірми, включаючи засновані на глибокому розумінні людської психології ефективні соціально-психологічні методи [1, с. 284].

Враховуючи менталітет пересічного українця, впровадження певних складових японського досвіду управління персоналом на вітчизняних підприємствах має певні складнощі.

Управлінський персонал японських підприємств відомий гарним ставленням до працівників. Японські робітники впевнені, що вони важливі та необхідні для компанії, та незалежно від обійманої посади завжди ототожнюють себе з підприємством, на якому працюють. У японських робітників дуже високий рівень самовіддачі, вони з легкістю працюють понаднормово та не використовують у повному обсязі свої відпустки. Саме в Японії найнижчий рівень втрат робочого часу через порушення дисципліни або невиходи на роботу.

Кадрові служби японських компаній, як правило, починають роботу зі студентами – майбутніми фахівцями, коли вони ще навчаються в університетах. Фірма наймає працівників раз на рік. Наприкінці навчального року випускники складають письмовий іспит на фірмі, який побудовано так, щоб була змога оцінити і професійну підготовку, і загальноосвітній рівень кандидата. Ті, хто успішно склав іспит, проходять співбесіду з керівництвом фірми [2, с. 16].

В Японії дуже шанують та цінують своїх працівників, свідченням чого є дуже поширена раніше практика довічного найму. Японські робітники наймалися на постійні позиції у великі промислові фірми та могли розраховувати на стабільну співпрацю до виходу на пенсію. Таким чином, робітник відчуває свою значимість, коли підписує контракт довічно, та може легко себе ідентифікувати с цілями та завданнями компанії. Також роботодавці гарантують стабільність та довіру до працівників, що сильно мотивує персонал.

Впровадження японської системи управління персоналом на вітчизняних підприємствах потребує:

– використання вертикальної ротації, впровадження просування працівників по сходах (при найманні спеціаліста на посаду керівника перевага має віддаватися співробітникам фірми, які мають досвід роботи, необхідну кваліфікацію, освіту);

– впровадження системи комплексної оцінки ефективності кожного співробітника, формування репутації працівників;

– формування резерву кадрів;

– впровадження орієнтації на групову діяльність колективу;

– використання горизонтальної ротації, заміна працівниками один одного;

– формування гуртків якості, мотивація персоналу до постійного підвищення якості продукції, її контролю;

– гарантія зайнятості, повага до співробітників, їх розвиток, підвищення професійного рівня, впровадження навчання, мотивування підвищення кваліфікації;

– спілкування між собою різних ланок працівників.

Крім того, на сучасних підприємствах в Україні необхідно впроваджувати групові зібрання для гартування колективного духу, підвищення корпоративної культури, підвищувати прихильність працівників до своєї фірми та продукції або послуг, що вони виробляють або надають.

Отже, впровадження японської системи управління персоналом на вітчизняних підприємствах має ґрунтуватися на покращенні системи відносин між керівництвом і працівниками, має бути високий рівень взаємоповаги, самовіддачі працівників. Пріоритетом системи управління персоналом в Україні має стати гарантія робочого місця, мотивація підвищення кваліфікації, саморозвиток.

Література

1. Шкурат М. Є. Використання «японської моделі» управління персоналом в ТНК / М. Є. Шкурат// Економіка і організація управління. – 2016. – №2 (22). – С. 282 –290.

2. Жук Н. Дослідження особливостей зарубіжного досвіду здійснення кадрової політики / Н. Жук // Галицький економічний вісник. – 2011 – №1(30). – С. 15 –24.

д. е. н., проф. Пуліна Т. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
магістр гр. ФЕУ – 313м Нестеренко А. Г.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ БЕНЧМАРКІНГУ В СИСТЕМІ ВИМІРУ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ

На сьогоднішній день енергоефективність є важелем якості функціонування економічної моделі держави. Розробка та ефективна реалізація енергоефективної політики вимагає наявності якісних, своєчасних, співставних та докладних даних, які виходять далеко за межі енергетичних балансів та відображають відмінні характеристики економічної діяльності та ресурсів, які є в наявності в країні (регіоні).

Однією з успішних світових практик ефективного використання енергетичних ресурсів промисловими підприємствами, що набула широкого поширення у високорозвинених країнах світу, є впровадження системи енергетичного менеджменту у відповідності до міжнародного стандарту ISO 50001 [1]. У 2014 році міжнародний стандарт ISO 50001 був прийнятий, як національний стандарт України, отримав назву ДСТУ ISO 50001:2014 «Системи енергетичного менеджменту» [2].

Використання інструменту бенчмаркінгу у енергоефективності – збір, аналіз інформації з метою оцінювання та порівняння ефективності використання паливо-енергетичних ресурсів між об'єктами або в межах одного об'єкту [3]. Бенчмаркінг енергоефективності можна розглядати як один із напрямків стратегічно орієнтованих досліджень у сфері енергоефективності, що може застосовуватись як до політики і стратегії, так і до окремих операцій, процесів, продуктів і організаційних структур. В основі бенчмаркінгу лежить методологія Шухарта-Демінга, яка відома як цикл PDCA, що також є основою для міжнародного стандарту ISO 50001.

Застосування і поширення бенчмаркінгу енергоефективності в Україні є актуальною проблемою, для вирішення якої необхідно:

– внести зміни до закону України «Про енергоефективність»;

– врахувати цю проблему в Програмі енергозбереження України;

– розробити Концепцію впровадження бенчмаркінгу в Україні;

– розробити низку національних стандартів України з бенчмаркінгу;

– розробити програмну підтримку оброблення потоків даних при проведенні бенчмаркінгу.

В України бенчмаркінг є новим напрямком теоретичних і практичних досліджень, який досить активно розвивається. Проте, як свідчить досвід передових українських підприємств, бенчмаркінг енергоефективності, за умов дотримання вимог систематичності, наявності міцної теоретичної бази, а також всебічної підтримки з боку керівництва підприємств і держави, спроможний стати одним із найефективніших інструментів позитивних організаційних змін [1].

Використання інструментарію бенчмаркінгу полегшить впровадження системи енергетичного менеджменту на підприємствах у відповідності до ISO 50001, зорієнтує на кращі світові стандарти та практики, сприятиме підвищенню їх конкурентоспроможності не тільки на внутрішньому галузевому рівні, а й на міжнародному, дозволить підвищити рівень ефективності, закладе підвалини розвитку ефективної управлінської системи вітчизняних підприємств [2].

Основна мета європейського стандарту – надати організаціям методологію збору та аналізу даних з енерговикористання для порівняння рівнів енергетичної ефективності між об’єктами або в межах одного об’єкту. Це дозволить визначити шляхи застосування методів управління енерговикористанням зі скорочення споживання енергії і, в свою чергу, скорочення викидів вуглекислого газу.

Заходи за результатами проведення бенчмаркінгу енергоефективності можуть стати частиною тривалого циклу підвищення рівня енергоефективності. Європейський стандарт не встановлює конкретні вимоги до рівня енергоефективності. Для всіх видів діяльності, які пов’язані з циклом PDCA,

врахування вимог стандарту повинне бути зроблено у системі енергоменеджменту організації.

Відсутність «прозорості», як і раніше, залишається основним бар'єром під час проведення бенчмаркінгу, окрім традиційного бар'єру – «обмеженості ресурсів» [3]. Бенчмаркінг в Україні застосовується сьогодні для рейтингового оцінювання лише університетами, які орієнтуються на світові стандарти. У вітчизняних компаніях на сьогоднішній день більшість керівників не знають про еталонне співставлення, як про інструмент управління, який має науково-методичну базу і визнання в усьому світі [4].

Реалізація комплексного проекту з бенчмаркінгу енергоефективності в Україні, повинна включати в себе розроблення національних стандартів з бенчмаркінгу енергоефективності, що дозволить значно підвищити рівень енергоефективності у промисловості і комунальному господарстві України.

Література

1. Енергетична політика за межами країн – членів МЕА: Україна 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. qclub. org. ua/wp – content/uploads/2012/10/IEA_Ukraine –report –2012_summary – plus –ukr. pdf

2. Гончарук, А. Г. Бенчмаркинг як метод управління ефективністю підприємства [Текст] / А. Г. Гончарук // Труды Одесского политехнического университета. – 2007. – № 1. – С. 253–258.

3. Кирик, О. А. Бенчмаркінг як інструмент пошуку інновацій [Текст] / О. А. Кирик // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2013. – № 1. – С. 49–52.

4. Данілкова, А. Ю. ISO 50001 – глобальний стандарт у напрямку енергозбереження. Зарубіжний досвід у напрямку стандартизації [Текст] / А. Ю. Данілкова // Збірник наукових праць Донецького державного університету управління, серія «Економіка». – 2014. – № 288. – С. 128–136. 5. ISO 50001:2011.

д. е. н., проф. Пуліна Т. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
магістр гр. ФЕУ – 513м Казаков Д. А.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Розвиток торгівельної діяльності стає все більш необхідним аспектом функціонування торгівельних підприємств. Застосування останніх досягнень стратегічного управління необхідне для формування і реалізації стратегії розвитку торгівельного підприємства. Торгівля є однією з галузей і сфер економіки, що розвивається найбільш динамічно. Сучасна економічна ситуація характеризується посиленням конкуренції на ринку та загостренням проблеми виживання підприємства, що потребує, ефективних інновацій, які забезпечать якісні зміні.

Розвиток торгівельного підприємства пов'язаний з таким економічними показниками, як тенденції розвитку ринку та просування на нього, з попитом, клієнтами та постачальниками, товарними запасами, прибутком, чисельністтю працівників, електроними засобами зв'язку, витратами на оплату праці, транспортними питаннями та іншими факторами внутрішнього та зовнішнього середовища.

Під час розвитку торгового підприємства ТОВ «Колібрі груп» потрібно найбільше уваги приділяти наступним напрямам розвитку підприємства.

По-перше, необхідне стеження за змінами ринку, його змістом, тенденціями розвитку та конкуренцією. Для цього потрібно зосередити увагу не на описі виробничих питань бізнесу, а на досліджені ринку, попиту на продукціію. Наявність одержаних при аналізі ринку знань дає змогу розробляти програми, які забезпечують зменшення ступеня ризику, пов'язаного з прийняттям комерційних рішень, уникнення помилок щодо випуску товарів, невідповідних запитам ринку. Також покращується формування асортиментного торгового набору товарів, які за обсягом, номенклатурою, асортиментом і

якістю найбільше відповідали б попиту населення, мали переваги над конкурентами і забезпечили б максимальний прибуток.

По-друге, потрібен постійний аналіз факторів зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства. Складові частини внутрішнього та зовнішнього середовища мають позитивний або ж негативний вплив на діяльність підприємства. Функціонування фірми відбуватиметься без перешкод, коли своєчасно виявляються, систематизуються, вивчаються та вчасно попереджаються різні негативні фактори впливу середовищ. Врахування факторів цих середовищ змушують весь час перебувати у повній готовності до них торгового підприємства.

По-третє, увага до штату співробітників. Персонал має бути ввічливий з клієнтом. Потрібно намагатись запропонувати максимальний асортимент продукції для потреб споживача. Навіть якщо товар не профільний для підприємства, іноді все одно потрібно знайти його у постачальників. Подібні дії завжди з гідністю будуть оцінені покупцем, і велика вірогідність, що він стане вашим постійним клієнтом.

По-четверте, робота з постачальниками. Взаємовідносини повинні формуватися на умовах максимальної довіри і якості обслуговування. Необхідно вигравати з ціні та якості у кожній угоді, та зробити так, щоб підприємство було єдиним постачальником певної продукції або торгової марки. Особливо добре виглядає на цьому фоні формування спецціни на великі замовлення. При обробці таких замовлень необхідно надавати додаткову знижку, це допоможе виграти процедуру закупівлі і дасть підприємству клієнта, який можливо і надалі стане його постійним споживачем.

Таким чином, розвиток торгової діяльності здійснюється з використанням різних форм торгової діяльності і виконанням низки заходів з доведення продукції до кінцевих споживачів шляхом реалізації продукції промисловими підприємствами через власні і пов'язані торгові канали. В результаті узагальнення вітчизняного і зарубіжного досвіду, виділяють основні етапи розробки стратегії розвитку торгової діяльності торгівельного підприємства, які включають:

– аналіз і прогнозування чинників зовнішнього і внутрішнього середовища;

– формування мети, завдань і критеріїв розвитку торгової діяльності;

– розробка планів (програми) розвитку цієї діяльності;

– здійснення заходів з розвитку торгової діяльності;

– управління реалізацією обранної стратегії.

Для подальшого покращення торговельної діяльності підприємства ТОВ «Колібрі груп» слід більш детально приділити увагу наступним напрямам:

– системі факторів, які впливають на торговельну діяльність підприємств;

– технології оцінювання попиту на продукцію;

– формуванню стратегії розвитку;

– методам досягнення стратегічних завдань підприємства.

Література

1. Мазаракі А. А. Економіка торгівельного підприємства : Підручник для вузів / А. А. Мазаракі; Під ред. проф. Н. М. Ушакової. – К. : Хрещатик, 1999. – 800 с.

2. Лігоненко Л. О. Економіка торговельного підприємства: методика розв'язання практичних завдань: навчальний посібник / Л. О. Лігоненко., І. В. Височин. – Київ : КНТЕУ, 2010. – 455с.

3. Бакунов О. О. Роздрібні торговельні мережі: стратегії розвитку : монографія / О. О. Бакунов, В. А. Распопова. – Донецьк : Ноулідж, Донец. від –ня, 2012. – 184 с.

4. Садєков А. А. Методика оцінки ефективності діяльності підприємств військової торгівлі України на основі експрес –аналізу / А. А. Садєков, Г. А. Братусь // Торгівля і ринок України.– Донецьк : ДонНУЕТ, 2012. –No 33. – С. 296 –302.

5. Оборська С. В. Стратегічне управління: Навч. посіб. / С. В. Оборська, З. С. Шершньова. – К. : КНЕУ, 1999. – 384 с.

6. Защук М. С. Управління інноваційним розвитком торговельного підприємства: дис. канд. екон. наук : 08.00.04 / М. С. Защук – Донецьк, 2012. – 203 с.

д. е. н., проф. Пуліна Т. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
магістр гр. ФЕУ –513м Орловська Я. С.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА

З кінця минулого століття машинобудівні підприємства під впливом стрімкого скорочення державних замовлень на продукцію галузі та загострення міжнародної конкуренції знаходився в процесі безперервних радикальних змін.

Одним з головних інструментів адаптації до змін зовнішнього середовища є маркетингова комунікаційна політика [1]. Маркетингова комунікаційна політика ДП ЗМКБ «Івченко Прогрес» направлена на зміцнення існуючого іміджу та забезпечення стратегії просування продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку в умовах безперервної зростаючої інтернаціоналізації і глобалізації ринкової діяльності.

Метою маркетингової комунікаційної стратегії ДП ЗМКБ «Івченко Прогрес» є створення синергії, тобто досягнення такого узгодженого використання кількох інструментів маркетингових комунікацій, яке здатне принести ефект більше, ніж при їх роздільному застосуванні

На підприємстві ДП ЗМКБ «Івченко Прогрес», система маркетингових комунікацій представлена практично всіма основними елементами: прямий маркетинг, стимулювання збуту, паблік–рілейшнз, реклама, виставки–ярмарки.

Основні напрями витрачання грошових коштів на комунікаційну діяльність:

– участь у виставках – ярмарках. На даний напрям витрачається до 60% річного рекламного бюджету;

– виготовлення і розповсюдження поліграфічної і сувенірної продукції. На даний напрям витрачається до 25% річного рекламного бюджету;

– реклама в ЗМІ. На даний напрям витрачається до 15% річного рекламного бюджету.

Серед основних елементів рекламної діяльності можна виділити: сформовану концепцію продукту; виділену цільову аудиторію – це партнери-замовники; визначені засоби масової інформації (ЗМІ).

Для визначення стратегії і тактики комплексної реклами на тактичні і стратегічні періоди (1 рік, 2 роки, 5 років) проводяться маркетингові дослідження поточних і перспективних потреб ринку авіаційної і газотурбінної техніки, відмітних особливостей цих вимог на основних сегментах ринку, основних тенденцій розвитку авіаційної і газотурбінної техніки в базових центрах її створення, основних методів просування авіаційної і газотурбінної техніки на ринок у конкурентів, політичної ситуації в різних сегментах ринку.

За наслідками цих досліджень визначаються регіони рекламного впливу, тематику освітлення в кожному конкретному регіоні, інтенсивність і комплексність реклами, а також визначає ступінь рекламного впливу в цих регіонах:

– основні, при яких застосовуються рекламні публікації в ЗМІ і разових виданнях, участь у виставках, симпозіумах, конференціях, цільова розсилка рекламних виробів і ін.;

– другорядні, при яких в регіоні підтримується основна інформація про підприємство і його продукцію.

На підставі цих досліджень визначаються конкретні представники ЗМІ (газети, журнали, канали ТБ, радіо), конкретні разові видання (каталоги, збірки), для конкретних регіонів, з конкретних тематик, визначається частоту, обсяг, тематичну спрямованість публікацій, готується план рекламних публікацій і телеінтерв'ю керівників на певний рекламний період (як правило на 1 рік) і цей план затверджується у керівника підприємства.

Форма представлення обробленої технічної інформації і рекламно-інформаційної продукції: презентації; виставки; музей; галузеві конференції і наради; телебачення; радіо; екскурсії.

На підприємстві участь у виставці розглядається в трьох основних вимірюваннях:

– аналіз представлених експонатів;

– позиціонування підприємства серед колег і конкурентів;

– участь у виставці великої делегації фахівців, які потім на своїх робочих місцях ухвалюють рішення в плані поліпшення конструкцій і технологій.

Але за результатами аналізу системи маркетингових комунікацій ДП ЗМКБ «Івченко Прогрес» було виявлено недоробки, які можуть негативно вплинути на конкурентні переваги:

– неінтегрована організаційна структура управління службами маркетингу та реклами;

– на підприємстві кожен з елементів системи маркетингових комунікацій існує як би автономно від останніх;

– відсутність систематизованої комунікативної політики підприємства.

Крім того, професійний рівень працівників, що займаються рекламною діяльністю, не завжди відповідає рівню посади. Основна причина – нестача знань в даній сфері діяльності. Підвищення кваліфікації персоналу в даному направленні практично не ведеться.

Для вирішення цієї проблеми слід розробити стратегію маркетингових комунікацій на довгостроковий період. Дана стратегія повинна підтримуватися адекватним фінансуванням і реалізовуватися співробітниками відповідного рівня професіоналізму і компетентності.

З метою реалізації стратегії необхідно удосконалити відповідні для промислового ринку елементи системи маркетингових комунікацій, опрацювати план їх використання та сформувати адекватний рекламний бюджет.

Література

1. Ромат Е. В. Реклама: Учебник для студентов специальности «Маркетинг». / Е. В. Ромат – [3 –е изд.,] – Киев; Харьков: НВФ «Студцентр», 1999. – 480 с.

д. е. н., проф. Пуліна Т. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
магістр гр. ФЕУ –514м Сіленко О. Е.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ВИЗНАЧЕННЯ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТАЛУРГІНОГО ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринкової економіки всі підприємства повинні дбати про ефективність виробництва. Це є важливим показником успішності і конкурентоспроможності підприємства. Як відомо, в світовій практиці головна мета підприємства – отримання прибутку. Для реалізації мети підприємству необхідно підтримувати в належному стані старе виробництво і якість продукції, що випускається, або, використовуючи сучасні технології, впровадити у виробництво нове.

В даний час для успішного і процвітаючого функціонування підприємства необхідно провести якісні зміни в його діяльності, впровадити у виробництво сучасні техніку і технології, що спричинить за собою перебудову галузей господарства [1].

В економічному змісті під ефективністю розуміється максимально оптимальне використання всіх ресурсів підприємства. Правильно обрана стратегія виробництва і належні обсяги випуску продукції забезпечують бажаний обсяг реалізації і відповідні прибутки, тому важливо обрати потрібний напрямок підвищення ефективності.

Шляхи підвищення ефективності виробництва – це комплекс конкретних заходів щодо зростання ефективності виробництва в заданих напрямках [2].

Фактори, що підвищують ефективність металургійного підприємства:

– мінімальне використання ресурсів – необхідно впровадити у виробництво сучасну техніку і технології, які економно використовують матеріали, енергію, удосконалювати нормативну базу підприємства, налагодити переробку відходів виробництва, поліпшити якість послуг, що надаються;

– ефективний розподіл основних фондів – ліквідувати з виробництва не задіяні машини і обладнання, передати в оренду майно, яке не використовується підприємством, налагодити якісне обслуговування і ремонт техніки, встановити нові машини і устаткування, здійснити максимальне завантаження машин і устаткування;

– максимально ефективне використання робочого ресурсу – для цього необхідно створити на підприємстві оптимальний штат співробітників, підвищити їх рівень кваліфікації, забезпечити високу продуктивність праці в порівнянні із середньою заробітною платою, застосувати сучасні системи і форми оплати праці, поліпшити умови праці, автоматизувати і механізувати виробничий процес , забезпечити максимальну мотивацію;

– створення і використання нової організаційної структури виробництва, праці та управління;

– застосування маркетингових комунікацій – створення оптимальної стратегії ціноутворення, створення рекламної компанії, дослідження і аналіз ринку послуг [3];

– застосування науково-технічного прогресу – підвищення технічного рівня виробництва, підвищення якості виробленої і освоюваної продукції, створення інноваційної політики підприємства;

– структурна перебудова економіки – необхідно орієнтувати виробництво на товари широкого застосування, конверсію оборонних підприємств і галузей, реконструювати і технічно переналагодити існуючі підприємства, прискорити розвиток наукоємних, високотехнологічних галузей;

– вдосконалення розвитку диверсифікації, спеціалізації і кооперування, комбінування і територіальної організації виробництва, вдосконалення організації виробництва і праці на підприємстві;

– роздержавлення і приватизація економіки, вдосконалення державного регулювання, господарського розрахунку і системи мотивації до праці;

– посилення соціально-психологічних чинників – демократизації і децентралізації управління, підвищення відповідальності, можливість реалізації творчої ініціативи

працівників, забезпечення всебічного розвитку особистості, забезпечення соціальної спрямованості в розвитку виробництва (підвищення загальноосвітнього і професійного рівня працівників, поліпшення умов праці і техніки безпеки, підвищення культури виробництва , поліпшення екології) [4].

Серед усіх факторів підвищення ефективності та посилення інтенсифікації виробництва вирішальне місце займає роздержавлення і приватизація економіки, науково–технічний прогрес та активізація людської діяльності, посилення особистісного фактора, підвищення ролі людей у виробничому процесі. Всі інші фактори знаходяться у взаємозалежності від цих вирішальних чинників.

Проведення комплексу заходів дозволить підвищити ефективність металургійного підприємства, поліпшити показники якості продукції, впровадити нові технології, скоротити витрати і сприяти просуванню підприємства на ринку.

Література

1. Орлов В. Підвищення ефективності діяльності підприємств у сучасних умовах господарювання / В. Орлов, К. Купріянова // Економіст. – 2010. – № 10. – С. 56 –58

2. Брильов С. І. Підвищення ефективності діяльності підприємства шляхом автоматизації діяльності працівників / С. І. Брильов // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2008. – № 6. – С. 35 –43

3. Цадо Г. В. Сутність та значення інноваційно – інвестиційних процесів в системі регіонального розвитку / Г. В. Цадо // Інноваційна економіка. – 2011 – №1 – с.154 –160.

4. Засадний Б. Витрати для ефективного управління діяльністю підприємства / Б. Засадний // Справочник экономиста. – 2009. – № 4 апрель. – С. 43 –47. – Закінчення. Початок у №3, 2009

д. е. н., проф. Пуліна Т. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
к. т. н., доц. Шило Г. М.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
к. т. н., доц. Фурманова Н. І.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
Гарслян А. М.
група компаній Global Genesis, м. Запоріжжя

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ ТА ПРОДУКТАМИ В ІТ КОМПАНІЯХ УКРАЇНИ

Проекти розвитку у сфері інформаційних технологій експерти оцінюють як найризикованіші після проектів організаційного розвитку. З огляду на те, що витрати на інформаційні технології входять до п'ятірки найважливіших витратних статей компаній, стає зрозумілим такий інтерес науковців і практиків до формування методологічних засад підготовки й управління впровадженням ІТ–проектів. Сьогодні питання підготовки та ефективного здійснення проектів розвитку, визначення принципів і методичних підходів для обґрунтування доцільності інвестування в цей напрям бізнесу є надзвичайно актуальними, про що свідчать конференції, бізнес–форуми, публікації в наукових і фахових виданнях, присвячені цій проблематиці [1].

Особливості сфери інформаційних технологій:

– постійне розширення для застосування практики управління проектами;

– ініціювання вдосконалення методології управління проектами;

– забезпечення процесів управління проектами засобами автоматизації.

Разом із тим, для інформаційних технологій також характерні величезні обсяги інвестицій в розвиток, жорсткі умови здійснення діяльності за наявності високої конкуренції, унікальність створюваних продуктів.

Такі особливості впливають на організаційну структуру IT-компаній, тому вони мають певну специфіку. Це пов'язано з тим, що для таких проектів є характерним відносно низький фінансовий «поріг входження», малий термін життя інноваційних технологій (зазвичай складає 2–4 роки), високі вимоги до якості продукції, постійний «ресурсний голод».

IT–сфера є областю унікального виробництва, оскільки виробництво продукції є до певної міри неповторним і одноразовим або вузькоспеціалізованим, інноваційним через відсутність аналогів, що призводить до високого рівня ризиків і невизначеностей.

Специфіка IT–проектів знаходить відображення в специфічної методології управління проектами, для чого використовуються такі рішення, як IBM Project Management Foundation, Rational Unified Process, Microsoft Solution Framework, CMMi.

Практично всі інформаційні автоматизовані системи створюються для вирішення всього двох, але найважливіших завдань, – автоматизації рутинних видів діяльності та інформаційної підтримки прийняття управлінських рішень.

Для вирішення основних завдань управління проектом менеджер може користуватися такими інструментами:

– формування розкладу проекту;

– визначення бюджету проекту і розподіл у часі запланованих витрат;

– оптимізація потреб проекту в ресурсах і розподіл цих потреб у часі;

– аналіз ризиків і формування резервів за часом, вартістю, ресурсами;

– визначення завдань для ресурсів проекту;

– облік виконання робіт проекту;

– аналіз виконання і ідентифікація проблем;

– прогнозування параметрів проекту при змінах у вихідних даних;

– накопичення «бази знань» з управління проектами;

– формування звітності.

Серед систем, що використовуються для управління проектами та продуктами в IT–компаніях України, можна виділити наступні.

1) OpenPlan Professional – професійна система управління проектами масштабу підприємства. Для мультипроектів застосовуються пули ресурсів, єдині коди та календарі, при цьому вирівнюються ресурси; для різних проектів можливе призначення пріоритетів та визначення їх параметрів за рівнями робіт / ресурсів. Має можливість встановлення взаємозв'язків між роботами різних проектів в рамках мультипроекту.

2) Primavera Enterprise Project Management (PM) System – система управління корпоративними програмами проектів, традиційно використовується тими, хто має серйозну підготовку в області проектного менеджменту. До переваг можна віднести потужні засоби для управління великими проектами масштабу всієї компанії та засоби вирівнювання завантаження ресурсів, одночасне управління більшим числом проектів при великій кількості користувачів, відмінні засоби групової роботи на базі Web –технологій, а також мобільні засоби доступу через пристрої класу Palm або Pocket PC. Серед недоліків слід відзначити складність у освоєнні функціоналу та необхідність тривалого навчання, а також високу вартість для малих та середніх компаній.

3) Microsoft Office Enterprise Project Management (EPM) Solution – рішення для корпоративного управління проектами, включає лінійку продуктів. Проект Microsoft Office – настільна система для планування та управління корпоративними проектами. Microsoft Office Project Server 2003 забезпечує підтримку функцій управління корпоративними проектами та ресурсами, а також можливості спільної роботи в рамках реалізації проекту. Сервер Project Server 2003 інтегрується зі службами Windows SharePoint Services для забезпечення функцій управління документами проекту та управління ризиками. Windows SharePoint Services – компонент Windows Server 2003, за допомогою якого користувачі можуть створювати веб–вузли для спільного доступу до даних та спільної роботи над документами. Microsoft Office Project Web

Access – технологія, що надає користувачам доступ до даних про проекти та ресурси, що зберігаються на сервері Project Server.

Для зберігання інформації, необхідної для здійснення задач стратегічного управління середньострокового та довгострокового періодів, використовують сховища. Ключовим компонентом організації сховищ даних є технологія OLAP, яка базується на побудові і візуалізації багатовимірних кубів даних з можливістю довільного оперування даними, що містяться в кубі. Data Mining – технологія аналізу сховищ даних, що ґрунтується на методах штучного інтелекту та інструментах підтримки прийняття рішень. Функціонування Data Mining полягає у виявленні прихованих правил і закономірностей у великих масивах даних. На відміну від OLAP, у Data Mining основну задачу формулювання гіпотез і виявлення незвичних шаблонів виконує комп'ютер.

В сучасних ринкових умовах розвиток і ефективне ведення бізнесу для ІТкомпаній в Україні стає неможливим без впровадження сучасних інформаційних технологій [2], які забезпечують управління процесами та продуктами, покращують якість послуг, передачу великого обсягу інформації, збільшення швидкості обслуговування і ефективність діяльності, можливість враховувати потреби кожного індивідуального клієнта.

Література

1. Управління розвитком компанії. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://posibniki. com. ua/catalog –upravlinnya –rozvitkom –kompaniyi

2. Yanchuk, T.. Значення механізму впровадження інформаційних технологій у господарській діяльності підприємств.. Економіка і організація управління, [S. l.], n. 4(24), p. 269 –276, sep. 2016. ISSN 2307 –2318. Доступно за адресою: <http://jeou. donnu. edu. ua/article/view/2948>. Дата доступу: 02 oct. 2018

к. е. н., доц. Риженко О. М.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ЗАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

У публічному управлінні існують загальні проблеми фінансового менеджменту, успішне вирішення яких може підвищити якість та ефективність впровадження та використання фінансового менеджменту.

1. Підприємства публічного сектора роблять занадто великі витрати на будівництво та проектування. Це пов'язано, з багатьма причинами, важливішою з яких є відсутність належного планування, що приводить до надлишкової витрати коштів.

2. Несприятливе співвідношення вкладеного капіталу. Підприємства державного сектора значною мірою надмірно капіталізуються, внаслідок чого коефіцієнт співвідношення вкладеного капіталу «input-output» стає надмірним. Неадекватне планування, надмірні затримки в будівництві тощо, є причиною надмірної капіталізації [1].

3. Вартість капіталу. В даний час в державному секторі вартість капіталу не включає витрати на залучення капіталу різних типів, і ці витрати не враховуються за ринковою ціною. Це призводить до недооцінки вартості капіталу. Отже, це призводить до нереалістичної фіксації цін та недооцінці ринкових тенденцій [2].

4. Проблема залучення позик. Підприємства в державному секторі працюють із фінансуванням уряду. Іноді уряду важко фінансувати державні підприємства.

5. Відсутність системи бюджетування. Більшість підприємств у публічному секторі не мають серйозної системи бюджетування. Бюджети, звичайно, готуються, але це, насамперед, з метою отримання коштів. Зазвичай існує різниця між розрахунковими бюджетами та фактичними витратами.

6. Проблема делегування повноважень. Зазвичай делегування повноважень у підприємствах державного сектору не відбувається, внаслідок чого мають бути отримані попередні

узгодження компетентного органу для покриття певних витрат. Це призводить до перевантаження працівників роботою, і після чого вони роблять багато помилок.

7. Проблема виконання. Незалежно від ступеню ефективності роботи системи фінансового менеджменту, має бути зв'язок з його продуктивністю. Але знову ж таки, фінансовий менеджмент стикається з багатьма проблемами, і поки немає абсолютно достовірних засобів і методів, за допомогою яких продуктивність та ефективність можуть бути достовірно перевірені.

Література

1. Smriti Chand. 14 Problems of Financial Management in Public Sector Undertakings . – Режим доступа: http://www. yourarticlelibrary. com/financial –management/14 –problems –of – financial –management –in –public –sector –undertakings/29428 (дата звернення 20.09.2018). – Назва з екрана.

2. Этрилл П. Финансовый менеджмент и управленческий учет для руководителей и бизнесменов / Питер Этрилл, Эдди Маклейни; Пер. с англ. - 4-е изд. – М.: Альпина Паблишер, 2016

д. е. н., проф. Роскладка А. А.
Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ
к. т. н., доц. Геселева Н. В.
Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

СИСТЕМНІ ПДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНКЛЮЗИВНИМ РОЗВИТКОМ

Основним джерелом економічного зростання та сталого розвитку країни, передумовою забезпечення гідних умов та якості життя громадян є інновації. На сьогодні в Україні спостерігаються ознаки економічної нерівності різних прошарків населення, що негативно позначається на економічному добробуті й темпах економічного зростанні країни. Одним із шляхів подолання такої нерівномірності є досягнення інноваційно- інклюзивного розвитку

економіки. Термін «інклюзивні інновації» означає інновації, створені для різних груп населення та передбачає залученість виробників у створення інноваційних продуктів і технологій з врахуванням особливостей ринків бідних країн. Застосування системного підходу до вивчення інноваційно-інклюзивної діяльності як складної динамічної системи не тільки відображає тенденції сучасного пізнання, але й принципово необхідно для вироблення обґрунтованих рішень в області інноваційно-інклюзивної політики.

Серед закономірностей процесу розвитку інклюзивних інновацій особливо виділяється її кумулятивний характер, що описується *S*–подібною логістичною кривою, яка моделюється диференційним рівнянням виду:

$$\frac{dz}{dt} = kz\left(b - z\right). \qquad (1)$$

Тут змінна t виражає час, $z=z(t)$ – ефект інклюзивної інновації, $k>0$ – додатна стала, що характеризує темп поширення інновації, b – додатна стала, що обмежує зверху результат інновації (максимальне значення величини z).

Оскільки інформаційні потоки в науці ростуть за експоненціальним законом, то аналогічно змінюється і результат інновації: $z\left(t\right) = ce^{kt}$. Проте при зміні зовнішніх умов характер росту, внаслідок стримуючих факторів, не може зберегтися. Ріст ефекту інновації обмежується деяким його граничним значенням. Абсолютна швидкість росту $\frac{dz}{dt}$ залежить і від досягнутого ефекту z, і від різниці $(b - z)$. Той факт, що швидкість росту ефекту $z(t)$ пропорційна його відриву від стартових можливостей, свідчить про те, що $z(t)$ росте тим швидше, чим більше цей відрив. З іншого боку, прямо пропорційна залежність величин $\frac{dz}{dt}$ і $(b - z)$ означає, що швидкість росту уповільнюється за мірою того, як інновація в процесі свого розвитку наближається до межі своєї результативності. Рівняння (1) легко вирішується в явному виді:

$\frac{dz}{z(b-z)} = k \cdot dt$ або, після інтегрування, $\frac{1}{b}\ln\frac{z}{(b-z)} + \frac{1}{b}\ln c = kt$ (тут стала інтегрування обрана у вигляді $\frac{1}{b}\ln c$ для зручності подальших перетворень). Остаточно маємо:

$$z(t) = \frac{b}{1 + ce^{-bkt}} \qquad (2)$$

Графіком функції *z(t)* є логістична крива (рис. 1), в початкові моменти часу вона практично збігається з експонентою; за мірою зростання ефекту усе більше проявляється наявність стримуючих факторів.

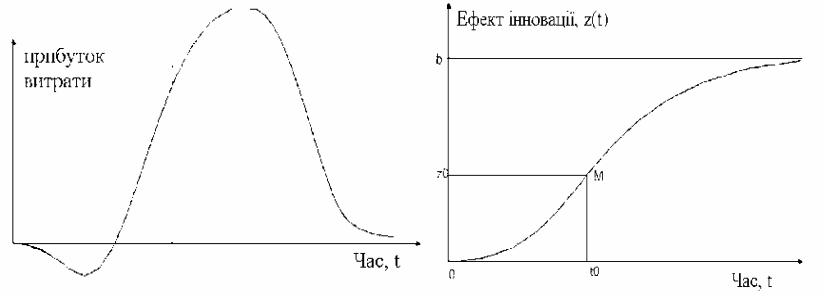

Рис.1. Моделювання життєвого циклу інновацій логістичною кривою

Прямі *z=0* і *z=b* є асимптотами логістичної кривої, точка *M* — точкою її перегину. Диференціюючи функцію (2), знаходимо: $\frac{dz}{dt} = -b^2ck\frac{e^{-bkt}}{\left(1+ce^{-bkt}\right)^2}; \frac{d^2z}{dt^2} = e^{-bkt}b^3ck^2\frac{1-ce^{-bkt}}{\left(1+ce^{-bkt}\right)^3}$, звідки координати точки перегину *M* визначаються за формулами:

$$t_0 = \frac{\ln c}{bk}, z_0 = z(t_0) = \frac{b}{2}. \qquad (3)$$

Схематично процес реалізації послідовних інновацій зображується у вигляді сукупності логістичних кривих, кожному сімейству логістичних кривих відповідає графік сукупних витрат – прибутку, який отримуємо шляхом алгебраїчного додавання графіків, що відповідають окремим інноваціям. З

точки зору поєднання логістичних кривих, момент, який найбільше сприяє початку чергової інновації, визначається точкою перегину логістичної кривої, що також підтверджується положеннями математичної теорії катастроф. Інноваційна діяльність виводить економічну систему з стану рівноваги і вона ж повертає її до рівноваги, але на новому, більш високому рівні. Розвиток економічної системи відбувається нерівномірно, підняття супроводжується спадами, глибина яких пропорційна швидкості поступального руху.

Внаслідок цих особливостей в якості однієї з пріоритетних задач встає задача планування та управління інноваційно-інклюзивною діяльністю, що дозволить підпорядкувати її досягненню стратегічних цілей економічної системи, запобігти надмірнім підняттям в одні моменти часу і спадам – в інші, тобто зроблять здійснення інноваційної діяльності й розвиток економічної системи регульованими і керованими процесами.

Література

1. Моделювання економічної динаміки / Під ред. Лавінського Г. В., Пшенишнюк О. С., Устенко С. В., Шарапова О. Д. – К.: Атіка, 2006. – 276 с.

2. Федулова Л. І. Інклюзивні інновації в системі соціально –економічного розвитку / Л. І. Федулова // Проблемні питання економіки України та її регіонів. – 2016.– № 6. – С. 56–65.

3. Papaioannou T. (2014). How inclusive can innovation and development be in the twenty –first century Innovation and Development. Vol. 4. Iss. 2. pp. 187 –202. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://oro. open. ac. uk/id/eprint/40481

4. Santiago F. (2014). Innovation for inclusive development. Innovation and Development. Vol. 4, No. 1, 1 –4. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://dx. doi. org/10.1080/2157930X.2014.890353

магістр гр. ФЕУ –313м Руднев С. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ В ПРОЦЕСІ РОЗРОБКИ І РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Інститут публічного управління, який нині розвивається, є суперечливим як за суттю – теоретичними концептами, так і за змістом – формами і способами функціонування. Попри чисельні наукові погляди на понятійно- категорійний апарат стосовно публічного управління, то маємо виходити із першооснов. Так, засновник теорії публічного управління Вудро Вільсон розмежування адміністративних і політичних питань відносив до головних принципів публічного управління, яке вважав практикою деталізованого і систематичного застосування права [1, p. 212].

З історії менеджменту відома адміністративна школа менеджменту Анрі Файоля, сформалізована у праці «Теорії адміністрації» з виділенням чотирнадцяти основних принципів управління, за якими він розділив адміністрування на шість груп операцій управління: адміністративні, технічні та технологічні, фінансові, комерційні, облікові і охоронні.

У літературі публічне управління представлено як «дії з боку осіб, наділених владними повноваженнями, спрямовані на збільшення добробуту, незалежності та безпеки як населення в цілому, так і окремо взятої організації» та виділяють шість етапів розвитку публічного управління аж до появи його ознак глобального публічного управління, що є ототожненням факторів впливу та концептуальних засад публічного управління [2, с. 9–11].

Виходячи з цього, в найбільш концентрованому вигляді, на наш погляд, адміністративне управління проявляється при розробці та реалізації регіональних проектів, коли для інтерактивної взаємодії використовуються синергетичне поєднання різноманітних методів адміністрування: експертних, управлінських, методів співучасті або взаємодії. Управлінський, або так званий патерналістський, метод застосовувався у роботі

з представниками органів влади – обласної та райдержадміністрацій, обласної, районних, міських і селищних рад, перш за все, під час збору необхідної достовірної і повної інформації та обговорення різноманітних питань. Очевидно, що зазначені інституції мають власне бачення розвитку території, мають управлінський досвід, важелі адміністративного впливу тощо.

Застосування експертно- консультативного методу передбачає участь територіальної громади в процесі розробки регіональних проектів. Форми такої участі можуть бути різними: вивчення точки зору місцевих жителів шляхом репрезентативних анкетувань, досліджень у фокус-групах, запрошення громадян до внесення пропозицій і побажань, дискусій в локальних ЗМІ.

Концепція залучення громадян до розробки проектів шляхом співпраці у спеціально створених групах дістає вияв у практиці багатьох країн. Громадський комітет, створений для співпраці з експертами під час розробки проекту, може мати різні назви: «Рада регіональних лідерів», «Комісія з розвитку регіону», «Форум розвитку регіону» тощо. Такий комітет, в свою чергу, складався з робочих груп за пріоритетами, які розробляли складові регіональних проектів. Ці робочі групи умовно можна назвати «разом з людьми». Саме це й передбачає метод співучасті. Навіть абстрагуючись від якості самого проектування, метод співучасті є додатковим здобутком для зміцнення місцевої громади, формування у громадян почуття причетності до визначення цілей проектного розвитку регіону.

На етапі реалізації виникає не менш проблем адміністративного характеру, що потребують участі. Аналіз літературних джерел показав, що в публічному управлінні проблеми проектного менеджменту поділяються на такі основні групи, в межах які формуються інші підгрупи: адміністративні; економічні (фінансові); ресурсні. Зупинимося більш детально на організаційних.

Організаційні проблеми адміністрування проектів, пов’язані, перш за все, з координацію діяльності всіх зацікавлених осіб проекту; по-друге, з розподілом завдань між замовниками, керівниками проектів, персоналом та

виконавцями проекту, визначенням відповідальності за рішення, що приймаються. Також до організаційних проблем відносяться:

– організація комунікації всередині проекту, коли необхідно забезпечити учасників проекту всією необхідною інформацією в потрібний час, визначити канали комунікації, контролювати ефективність інформаційних каналів, надавати інформацію в оптимальній формі (графіки, таблиці, схеми);

– вибір організаційної форми управління регіональними проектами, оптимальне завантаження виконавців проекту роботою відповідно до їх кваліфікації,

– організація контролю виконання проекту;

– проблеми внутрішньої координації ресурсів;

– організація робот та виявлення технічних проблем проекту;

– виявлення відхилень фактичних строків виконання проекту, якості виконання проекту, результатів проекту від запланованих показників та встановлення причин їх виникнення.

Висновок. Проведений аналіз існуючих адміністративних підходів до розробки і реалізації регіональних проектів дозволив виявити основні групи проблем адміністрування проектів на регіональному рівні і визначити напрями подальших досліджень щодо знаходження ефективного механізму управління регіональними проектами, визначення індикаторів та критеріїв підвищення ефективності проектів, розробки рекомендації щодо покращення інфраструктури реалізації проектів.

Література

1. Wilson W. The Study of Administration. American Political Science Quarterly. 1987. Vol. 2. P. 197–222.

2. Остриков А. И. Методологические основы публичного управления. Теория и практика современной науки. 2016. №5(11). С. 3–15.

магістр гр. ФЕУ –513м Скрипка Н. О.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ВИЗНАЧЕННЯ УМОВ СТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КЛАСТЕРУ В ЗАПОРІЗЬКОМУ РЕГІОНІ

Запорізька область відноситься до найбільш економічно привабливих регіонів України завдяки значному промисловому, аграрному та науково-технічному потенціалу.

Мета роботи – визначення умов створення та розвитку агропромислового кластеру в Запорізькому регіоні**.**

Впровадження кластерних систем є одним із інструментів стимулювання стабільного розвитку підприємництва. Останнім часом цей інструмент розглядається як самостійні суб'єкти господарювання за різноманітними напрямами діяльності.

Запорізька область відома як один із потужних аграрних регіонів України. Її частка у загальнодержавних обсягах виробництва складає близько 4%, а по окремих товарних позиціях – 12–14%. Сільськогосподарські угіддя області займають 82,7% території або 2247,8 тис. га. Площа зрошуваних земель станом на 2017 рік становить 240,7 тис. га. Агропромисловий комплекс Запорізької області формують з суб'єкти сільського господарства, підприємства харчової і переробної промисловості і підприємства та організації інфраструктури аграрного ринку.

В області сприятливі агрокліматичні умови для вирощування районованих сортів сільськогосподарських культур, отримання високих врожаїв. Однак нерівномірне випадіння опадів, або взагалі їх відсутність, суховії, зимові відлиги можуть погіршувати умови вирощування сільськогосподарських культур та знижувати їх продуктивність.

Із 2246,3 тис. га сільськогосподарських угідь регіону 38% складають особливо цінні землі (852 тис. га), із 1903,58 тис. га 30% становлять особливо цінні землі (558 тис. га). У 2017 році загальне виробництво продукції сільського господарства проти 2016 року збільшилось на 96,8 %,

у тому числі, у сільськогосподарських підприємствах – на 11%. Валова продукція сільського господарства за 2017 рік склала 255,9 млн. грн. (область займає 17 місце в Україні). Також одержано 2,8 млн. тонн зерна, що на 10% більше, ніж у 2016 році (2,51 млн. тонн) [1].

Найбільш ефективним в області є вирощування соняшнику, за обсягами виробництва по даній товарній позиції область займає 4 місце в Україні [2]. Результати економічної діяльності підприємств агропромислового комплексу регіону свідчать про те, що у 2017 році прибуток отримали 93% господарств – це 3757,2 млн. грн.; у середньому на одне господарство припадало 7 млн. грн. [3].

За окремими показниками економічної ефективності використання земель сільськогосподарського призначення Україна поступається провідним країнам світу. Передусім, це урожайність сільгоспкультур і виробництва основних видів продукції тваринництва на одну особу. Водночас, за виробництвом окремих видів продукції рослинництва на одну особу Україна займає лідируючі позиції, що свідчить про переважне використання земель для потреб рослинництва.

У європейських країнах урожайність основних сільськогосподарських культур у 2–4 рази вища, ніж в Україні та стабільна щодо екологічних вимог.

Як свідчить аналіз інвестиційної активності підприємств АПК області, загальний обсяг інвестицій в основний капітал у сільському господарстві регіону за 2010–2017 роки склав 4749,6 млн. грн..

Інвестиційна активність сільськогосподарських підприємств підтримується за рахунок власних коштів підприємств (до 70%) та запозичень у комерційних банках (до 30%). Підприємства спрямовували інвестиційні кошти на оновлення основних виробничих фондів, впровадження нових енергозберігаючих технологій, будівництво та реконструкцію об’єктів виробничого призначення.

Протягом 2015–2017 років в області реалізовувалися інвестиційні проекти з будівництва та реконструкції тваринницьких господарств. Найпривабливішою галуззю сільськогосподарського виробництва області для вкладення

інвестицій залишається рослинництво, що обумовлено швидкою, порівняно з іншими галузями, окупністю вкладених коштів. Основними напрями інвестицій в рослинництво – це розширення площ зрошуваних земель, придбання техніки, розширення площ посіву високопродуктивних сортів, виробництво екологічно чистої продукції та інше.

Отже, для покращення становища в Запорізькій області треба утворювати агропромислові кластери. Адже, кластерні утворення можуть стати основою, яка дозволить промисловцям та сільгоспвиробникам більш ефективно реалізувати власний виробничий потенціал, а також значно покращити соціально–економічні показники розвитку регіону.

Література

1. Стан сільського господарства регіону за 2017 рік // Головне управління статистики у Запорізькій області. – 201. – Експрес випуск № 150 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www. zp. ukrstat. gov. ua/index2. php? option=com_content&view=article&id=27: ekspres –vipuski – 2017&catid=14: ekspres –vipuski&Itemid=101

2. Виробництво основних видів продукції тваринництва за регіонами у 2017 році // Державний комітет статистики України. — [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www. ukrstat. gov. ua/

3. Економічні результати сільськогосподарського виробництва за 2017 рік // Головне управління статистики у Запорізькій області. – 2018. – Експрес випуск № 839 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www. zp. ukrstat. gov. ua/index2. php? option=com_content&view=article&id=27: ekspres –vipuski –2017&catid=14: ekspres –vipuski&Itemid=101

старший викладач Соріна О. О.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

РОЛЬ МЕРЕЖЕВИХ ГОСПОДАРСЬКИХ СТРУКТУР В ІНКЛЮЗИВНОМУ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Інклюзивний розвиток у регіональному контексті можна розглядати як процес структурних зрушень, який забезпечує увагу влади до проблем всіх груп населення, як в формальному, так і в неформальному секторах економіки, що дозволяє формувати майбутнє регіонального співтовариства з метою зростання його статків на основі інновацій та у взаємодії з усіма зацікавленими групами [1, с. 16]. Водночас інклюзивний розвиток необхідно оцінювати також з позицій результату – конкретних проблем і завдань, вирішення яких дозволить збільшити добробут населення і підняти економіку регіону.

Протилежністю інклюзивного розвитку є ізольованість. Зростання та розвиток в економічній, соціальній та інших сферах досить нерівномірні, що часто виключає з цих процесів окремі групи населення, організації та навіть деякі регіони. Інклюзивний розвиток спрямовано на залучення таких ізольованих елементів в процес зростання і максимально повне використання їх потенціалу.

Одним з можливих способів збільшити залученість на рівні окремих організацій є створення мережевих структур (об'єднань).

У науковій літературі існують різні підходи до трактування поняття «мережеве об'єднання» – воно може розглядатися як управлінська структура, як форма співпраці, як сукупність самостійних господарюючих суб'єктів або їх зв'язків. Незалежно від точки зору, об'єднання зусиль розрізнених бізнес-структур (в прив'язці до певної території або за її відсутності) дозволяє отримати значні конкурентні переваги як за рахунок розширення спектру можливостей, так і за рахунок більш раціональної організації внутрішньофірмових процесів.

Так, на основі зіставлення думок різних авторів, можна виділити наступні переваги мережевих об'єднань:

– прояв синергетичного ефекту;

– можливість об’єднання, комбінування і рекомбінування знань і досвіду;

– доступ до інноваційних розробок мережевих партнерів;

– забезпечення учасників мережі замовленнями;

– зниження ризиків за рахунок їх розподілу між учасниками об’єднання;

– формування загальної ресурсної бази, підвищення ефективності використання ресурсів;

– підвищення ефективності прийняття рішень за рахунок розподілу відповідальності і децентралізації виконання при збереженні високого ступеня взаємозв’язку і взаємозалежності процесів всередині групи;

– підвищення спроможності компаній до адаптації у відповідь на зміну ринкових умов;

– розвиток спеціалізації, виключення дублювання функцій тощо [2,3,4].

Таким чином, роль мережевих об’єднань в інклюзивному розвитку регіонів полягає в тому, що об’єднання організацій в мережу, орієнтовану на спільні цілі, значно знижує рівень ізольованості, незалежно від причин, якими вона була викликана (нестача коштів, можливостей і досвіду для впровадження інновацій, неоптимальна виробнича структура, відсутність державної підтримки бізнесу, недостатня популярність компанії на ринку тощо) і підвищує ступінь залученості окремо взятої організації до багатьох соціально-економічних процесів, що, в свою чергу, і складає основу інклюзивного розвитку.

Література

1 Богдан Н. И. Инновации для инклюзивного развития регионов Беларуси /И. Н. Богдан, С. Вархурст // Економічний вісник університету. Збірник наукових праць вчених і аспірантів Переяслав – Хмельницького державного педагогічного університету ім. Григорія Сковороди. – 2014. – Вип. № 22/1 – С. 14–20.

2 Варенников А. И. Сетевая предпринимательская структура шаг вперед в условиях рынка [Текст] / А. И. Варенников, И. И. Цыганов // «Научное сообщество студентов XXI столетия. Экономические науки»: материалы V студенческой международной заочной научно–практической

конференции. (15 ноября 2012 г.) – Новосибирск: Изд. «СибАК». – 2012. – С. 358–363

3 Сорокина И. О. Межфирменные сети как механизм развития малого бизнеса [Текст] / И. О. Сорокина // Экономический журнал. – 2012. – №27. – С. 42–49

4 Екимова К. В. Об организации финансирования интегрированных предпринимательских структур региональной экономики [Текст] / К. В. Екимова, И. П. Савельева // Современные исследования социальных проблем (электронный научный журнал). – 2012. – №1(09). – Режим доступа: https://www. ssoar. info/ssoar/bitstream/handle/ document/32703/ssoar –mrsp –2012 –1 –ekimova_et_al – The_organization_of_integrated_business. pdf? sequence=1

Степаненко В. В.
Генеральний директор Державної організації
«Регіональний фонд підтримки підприємництва
в Запорізькій області» , м. Запоріжжя

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА БІЗНЕСУ ЧЕРЕЗ РЕАЛІЗАЦІЮ ЦІЛЬОВИХ ПРОЕКТІВ

Державна організація «Регіональний фонд підтримки підприємництва в Запорізькій області» (надалі – Фонд) була створена 20 травня 1999 р. відповідно до Указу Президента України «Про державну підтримку малого підприємництва» №456/98 від 12.05.1998. Активну діяльність Фонд почав із січня 2001 р. Засновниками є Український фонд підтримки підприємництва і Запорізька обласна державна адміністрація. Регіональний фонд є некомерційною та неприбутковою організацією.

Він є інструментом і головним організатором реалізації державної політики в питаннях розвитку і фінансової підтримки малого і середнього бізнесу як перспективного сектору економіки в регіоні.

За період діяльності Фонду профінансовано більше 140 підприємницьких проектів на суму 6,4 млн. гривень. В результаті було створено близько 1300 додаткових робочих місць, збережено близько 1000 робочих місць.

У 2009 році Фондом організовано роботу телефонної «гарячої лінії» щодо функціонування дозвільної системи, державної реєстрації та надання адміністративних послуг для підприємців Запорізької області.

У сфері консультаційної діяльності Фонд надає безкоштовні консультації з питань одержання фінансової допомоги, розробки бізнес-планів, організації власної справи й інших питань, пов'язаних з веденням бізнесу; також проводяться безкоштовні виїзні консультативно-тематичні семінари для суб'єктів підприємницької діяльності в районах Запорізької області. За власні кошти Фонд розробляє та друкує довідники для підприємців, у яких зібрана корисна інформація стосовно ведення малого та середнього бізнесу. Вони безкоштовно розповсюджуються під час проведення семінарів, круглих столів з підприємцями [1].

За рахунок коштів обласного бюджету Фондом забезпечено роботу циклу інформаційно-аналітичних телевізійних програм, присвячених вирішенню проблем управління малим бізнесом для суб'єктів малого підприємства на місцевому телебаченні.

У рамках подальшого розширення інфраструктури підтримки підприємництва створений Запорізький обласний Бізнес Центр, засновником і координатором якого є Державна організація «Регіональний фонд підтримки підприємництва в Запорізькій області».

Фонд сприяє відкриттю та роботі інституцій підтримки малого і середнього підприємництва (бізнес-інкубаторів, бізнес-центрів, коворкінг-центрів, менторських центрів, технопарків, бізнес-центрів), є засновником громадської організації (активно працює з жовтня 2015 року) «Бізнес-інкубатор «БІ-Запоріжжя» на базі економічного факультету Запорізького національного університету [2].

Фонд має хорошу історію реалізації регіональних та міжнародних грантових проектів, таких як:

Проект 1: Назва проекту: «Мапа підприємництва Запорізької області»

Тривалість проекту (місяців): 36 (триває). Мета проекту: дослідження та аналіз кількості малих і середніх підприємств Запорізької області, класифікація їх діяльності, база інфраструктури підтримки підприємництва, їх контакти (асоціації, фонди, бізнес-

інкубатори, бізнес-центри, спілки тощо). Проект розроблений в якості описового резюме та Інтернет-ресурсу (сторінки): http://oblmap. zp. ua//, яка доступна на веб-сайті нашої організації: rbc. zp. ua. Ресурс в даний час активний.

Даний продукт доступний кожному підприємцю в області, і використовуються підприємцями в роботі. Це дуже ефективно, тому що інформація оновлюється щороку нашою організацією.

Бенефіціари проекту: 1) бізнес-середовище Запорізького регіону; 2) мешканці Запорізької області, які планують почати власний бізнес

Проект 2: Назва проекту: «Мережа бізнес-інкубаторів Чорноморського регіону» ПРОГРАМА ЄС «BLACK SEA»

Тривалість проекту (місяців): 36 (завершився). Мета проекту: Підтримка транскордонного співробітництва для економічного і соціального розвитку, заснованого на загальних ресурсах. Створення інформаційного потенціалу для розробки і здійснення місцевих інституцій підтримки підприємництва як в країнах Східного партнерства, так і в Європейському союзі (Молдові, Греції, Туреччині, Вірменії, Румунії, Україні) за рахунок коштів Європейського Союзу, шляхом створення локальної мережі бізнес-інкубаторів. Мету було досягнуто. Постійний міжнародний сайт: http://www. Bi-net. eu/. Проект створив постійний зв'язок між інституціями підтримки підприємництва в країнах-партнерах (міжнародна мережа), проведені дослідження їх впливу на розвиток малого бізнесу в країнах-партнерах.

Бенефіціари проекту: 1) бізнес-середовище Запорізької області; 2) студенти, безробітні, ВПЛ, молодь Запорізької області, які планують розпочати власний бізнес; 3) вчені із Запорізької області [3].

Проект 3: Назва проекту: «Система сертифікації якості в агротуризмі «CerTour». ПРОГРАМА ЄС «BLACK SEA». Тривалість проекту (місяців): 36 (завершився). Мета проекту: прискорення розвитку конкурентоспроможної економіки і поліпшення співпраці в Чорноморському регіоні шляхом створення системи сертифікації якості агротуризму в регіонах Чорного моря Східного партнерства і в Європейському союзі (Молдові, Греції, Болгарії , Вірменії, Грузії, Україні). Проект реалізується Європейським Союзом за допомогою створення системи місцевої сертифікації якості для агротуристичних

послуг. Мету було досягнуто. Створено постійний міжнародний сайт: http://certour. eu/, встановлено постійний зв'язок між об'єктами зеленого туризму в країнах-партнерах (міжнародна мережа), провели дослідження і вивчили їх вплив на розвиток малого бізнесу в сільській місцевості в країнах-партнерах. Видано 40 міжнародних сертифікатів якості послуг для об'єктів агротуризму, у тому числі 24 садибам в Запорізькій області.

Бенефіціари проекту: 1) сільські жителі Запорізької області; 2) студенти, безробітні, переміщені особи, молодь Запорізької області, які планують розпочати власний бізнес на селі; 3) вчені Запорізької області [4].

Проект 4: Назва проекту: «Бізнес-освіта для біженців та внутрішньо переміщених осіб з Донецької, Луганської областей і АР Крим» Посольства США в Україні. Мета проекту: «навчити та працевлаштувати» – реальна інтеграція і соціалізація ВПО з подальшим працевлаштуванням, шляхом започаткування власного бізнесу за допомогою проведення освітніх заходів (семінари – 21, тренінги – 14, круглі столи – 13, дискусії – 7), формування нового демократичного мислення серед внутрішньо переміщених осіб і біженців з Донецької, Луганської областей і АР Крим.

Проект 5: Назва проекту: «Надання консалтингових послуг для ВПО, які отримали невеликі гранти від Уряду Японії, з метою відновлення або розвитку підприємницької діяльності в рамках Програми ПРООН в Україні».

Специфіка проекту: надання консультаційних послуг переможцям програми з видачі грантів для створення або відновлення підприємницької діяльності в Запорізькій області:

– з правових питань, в тому числі по реєстрації та перереєстрації, отримання дозволів, стосовно трудового законодавства;

– з питань бухгалтерського обліку та оподаткування, в тому числі аудиту та податкової звітності, відповідальності за порушення у сфері оподаткування;

– з маркетингу, у тому числі з просування компаній і продуктів серед клієнтів в соціальних мережах, співпраця із засобами масової інформації стосовно нових ринків та бізнесу в селі [5].

Фонд готовий надати практичну і методологічну допомогу бізнесу з питань залучення міжнародної технічної допомоги

(грантів) в якості заявника або партнера, які стосуються напрямку розвитку підприємництва, соціального підприємництва та стратегічних напрямків розвитку Запорізької області.

Проект 6: Назва проекту: «Erasmus для молодих підприємців». Специфіка проекту: допомогти отримати навички, необхідні для започаткування та/або успішного ведення малого та середнього бізнесу. Стажування та обмін ідеями і досвідом відбувається між різними Європейськими країнами. Термін перебування за кордоном в рамках програми – від 1 до 6 місяців.

Посередницькою організацією від України в Запорізькій області виступає Регіональний фонд підтримки підприємництва в Запорізькій області. Ця організація безперервно підтримує, консультує, радить та надає необхідну інформацію підприємцям, які вже зареєструвались, або планують зареєструватися у системі Erasmus.

На базі проекту, Фондом було розроблено «Вітальний гід: Відчуй себе українцем», були внесені контакти організацій, які підтримують жіноче підприємництво в Україні, до стійкої мережі проекту. Розроблено опитувальник з питань бізнесу та інновацій. На стажування було відправлено 6 молодих підприємців. Вони успішно досягли мети та отримали необхідні навички. Наразі триває прийом підприємця з Литви, який приїхав у Запоріжжя отримувати досвід від українського досвідченого підприємця.

Проект триватиме до 2020 року. В рамках всього проекту для України, а саме для Запорізької області, було заплановано відправити в цілому 10 молодих підприємців та десятьом досвідченим підприємцям виступити в ролі хоста.

Література

1. Закон України Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : станом на 22 березня 2012 р. / Верховна Рада України

2. РФПП в Запорізькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rbc. zp. ua/

3. Мережа бізнес –інкубаторів Чорноморського регіону. ПРОГРАМА ЄС «BLACK SEA» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www. blacksea –cbc. net/

4. Система сертифікації якості в агротуризмі «CerTour». ПРОГРАМА ЄС «BLACK SEA» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. blacksea –cbc. net/

5. Програма розвитку ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. ua. undp. org/content/ukraine/uk/home. html

6. Erasmus для молодих підприємців. ПРОГРАМА ЄС «Erasmus for Young Entrepreneurs programme» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www. erasmus –entrepreneurs. eu/

к. е. н., доц., Тесленок І. М.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
магістр гр. ФЕУ –513м Павлова А. О.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ОГЛЯД СУЧАСНИХ МЕТОДІВ ОЦІНКИ ІМІДЖУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Оцінка іміджу промислового підприємства має велике значення в процесі управління. Актуальність даної теми обумовлена тим, що результати оцінки іміджу дозволяють оцінити досягнутий рівень іміджу підприємства і визначають напрямок розвитку іміджу на майбутні періоди.

Оцінка іміджу підприємства допомагає вирішити такі завдання:

– оцінка економічної ефективності окремих управлінських і маркетингових програм;

– ухвалення рішень про інвестиції в маркетинг, і згодом – оцінка їх ефективності;

– розробка системи преміювання підрозділу, який займається питаннями іміджу підприємства;

– надання кредиторам і/або акціонерам інформації, яка розкриває особливості створення вартості даного підприємства;

– визначення справедливої ціни при купівлі або продажу підприємства [1].

Існуючі методи оцінки іміджу промислового підприємства можна умовно розділити на дві групи:

– бальні (відносні):

а) метод соціологічних опитувань;

б) експертна оцінка:

1) рейтинговий метод;

2) рекомендаційний метод;

– грошові (абсолютні):

а) бухгалтерський метод (вартість іміджу після операції);

б) експертний метод (вартість іміджу до угоди) [2].

До переваг бальної системи оцінки іміджу промислового підприємства слід віднести наступні:

– методика є універсальною для оцінки іміджу промислового підприємства будь-якої сфери діяльності, розміру підприємства, стадії його життєвого циклу.

– результатом оцінки є оцінка іміджу промислового підприємства окремо для кожної групи суб'єктів взаємодії;

– оцінка іміджу промислового підприємства проводиться за критеріями, характерними саме для підприємства даної галузі, форми власності, розміру;

– оцінка іміджу промислово підприємства проводиться за допомогою оцінки його елементів, які ранжуються за своєю значимістю, що значно підвищує об'єктивність оцінки;

– вартість проведення оцінки невисока;

– данні, отримані в результаті застосування методики, дозволяють зробити висновок про те, які конкретно сфери діяльності підприємства потребують удосконалення.

Недоліками бальної системи оцінки іміджу промислового підприємства є:

– достовірність і надійність результатів дослідження залежать від компетентності експерта;

– суб'єктивність методу;

– процедури збору інформації;

– потреба в висококваліфікованих фахівцях для проведення опитування.

В даний час склалося кілька основних підходів до визначення вартості іміджу:

– оцінка іміджу підприємства як перевищення ринкової вартості підприємства над вартістю її чистих активів;

– оцінка іміджу методом надлишкових прибутків;

– поточна дисконтована оцінка майбутньої прибутковості на основі методики компанії «Brand Finance».

Недоліки грошових методів оцінки іміджу підприємства:

– грошова оцінка іміджу в кінцевому підсумку являє собою певну абсолютну величину, виражену в грошовій одиниці, і не враховує психологічних складових іміджу;

– грошова оцінка іміджу представляє підсумкову вартість іміджевого активу без можливості факторного аналізу його складових елементів. У процесі стратегічного управління іміджем промислового підприємства великого значення набуває можливість оцінки і управління окремими складовими іміджу.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що для аналізу і вимірювання іміджу промислового підприємства необхідно досліджувати всі його елементи, застосовуючи різні методи. Вибір методу для оцінки визначається в залежності від виду досліджуваного фактора; так, для дослідження внутрішнього іміджу промислового підприємства використовуються бальні методи, а для дослідження зовнішнього-грошові.

Література

1. Титова А. А. Методы оценки имиджа автотранспортного предприятия // Научное сообщество студентов: Междисциплинарные исследования: сб. ст. по материалам III международной студенческой научно – практической конференции № 3. URL: sibac. info/sites/default/files/conf/file/stud_3_3. pdf (дата обращения: 16.09.2018)

2. Электронная библиотека: Удмуртская научно – образовательная электронная библиотека : Авторефераты : [Электронный ресурс] : [сайт]. – Режим доступа : http://elibrary. udsu. ru/xmlui/bitstream/handle/123456789/2592/shubukova. pdf? sequence=1 (дата обращения: 16.09.2018)

к. е. н., доц., Тесленок І. М.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
магістр гр. ФЕУз –513м Поздняков Г. Г.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ ВПЛИВУ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Теоретичними і прикладними аспектами вивчення корпоративної культури підприємств присвячено багато наукових праць як українських дослідників, так і закордонних, проте ряд питань досі не до кінця розкриті. Актуальність даної теми можна обумовити наступною парафразою: «Основна думка сучасних досліджень корпоративної культури полягає в тому, що вона переважно впливає на задоволеність робітників і їх залученість в процес праці, етику поведінки зі споживачами. Дані фактори в подальшому впливають на фінансові та ринкові результати діяльності компаній (організацій). Найбільш важливим і значущим показником ефективного виробництва вважається продуктивність праці – показник, що характеризує результативність праці працівників за певний період часу. І чим вищий цей результат, тим вища ефективність промислового підприємства»[1, с. 4].

З викладеного вище змістовно випливає, що доцільно звернути увагу на перманентний взаємозв'язок між рівнем корпоративної культури та економічною, виробничою ефективністю діяльності підприємства, тому питання аналізу підходів до оцінки впливу корпоративної культури на ефективність діяльності підприємства є актуальним.

В наш час існує безліч підходів до оцінки впливу корпоративної культури на ефективність діяльності підприємства. Розглянемо холістичний, метафоричний і кількісний підходи.

Холістичний підхід передбачає глибоке занурення дослідника в культуру і участь в ній в якості спостерігача, або члена колективу, консультанта [2, с. 156]. Ситуація, таким чином, вивчається шляхом реальної присутності у середовищі.

Щоб отримати максимально достовірний результат, досліднику слід стати «членом організації» і використовувати весь арсенал засобів, та методів отримання інформації про організаційну культуру. Інакше можна сказати, що організацію слід розглядати як ціле або як систему взаємодіючих частин (елементів). Аналіз, таким чином, слід починати з великих інститутів і їх відносин, а не з поведінки індивідуальних особистостей. З цієї точки зору організація має такі властивості цілого, які неможливо вивести з характеристик індивідів.

Холістичний підхід доцільно використувати для отримання достовірних даних, але варто звернути увагу на те, що оцінка буде суб'єктивна і залежить вона від компетентності особи, що проводила дослідження.

Метафоричний або мовний підхід передбачає вивчення зразків документів, звітності, стереотипів спілкування і мови спілкування, девізів організації і т. ін. [3, с. 419]. Тобто всього документально-мовного арсеналу спілкування і комунікації співробітників, героїв і антигероїв, з чого формується загальне уявлення про організаційну культуру. При цьому підході не обов'язково особисто бути присутнім в досліджуваному середовищі, для дослідження достатньо мати достовірні джерела інформації, що значно спрощує і прискорює процес дослідження, в свою чергу оцінка буде більш об'єктивна ніж при використанні холістичного підходу.

Кількісний підхід передбачає використання методів, що дають кількісну оцінку конкретним проявам організаційної культури [3, с. 419]. Наприклад дослідник використовує опитувальники і проводить співбесіди для оцінки конкретних проявів культури. Кількісний підхід допускає безліч точок зору робітників (членів організації), кожній з яких має бути приділено увагу при оцінці.

Найзапекліші суперечки в дослідницькому середовищі при вивчені і аналізі корпоративних культур викликає саме кількісний підхід. Основне, що цікавить вчених, полягає в тому, чи має він законну силу, бо тільки якісні методи оцінки корпоративної культури є достовірними, надійними, валідними і отже, єдиними вірними способами оцінки і опису культури для деяких представників наукової спільноти.

Резюмуючи викладене вище, робимо висновки, що всі досліджувані підходи актуальні, і при грамотному їх використанні з подальшим внесенням коректив в корпоративну культуру підприємства ми можемо підвищити його ефективність в тій чи іншій мірі. У свою чергу, жоден з існуючих підходів не дає стовідсоткову гарантію, що при його використанні ми отримаємо позитивний результат в розрізі підвищення ефективності діяльності підприємства. Питання вимагає подальшого вивчення і розробки нових підходів в оцінці впливу корпоративної культури на ефективність діяльності підприємства.

Література

1. Первакова Е. Е. О механизмах воздействия корпоративной культуры на эффективность и производительность труда [Електронний ресурс] / Е. Е. Первакова // гражданское общество России. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://www. civisbook. ru/files/File/Pervakova. pdf.

2. Шейн Э. Организацинная культура и лидерство / Э. Шейн. – Санкт –Петербург: Питер, 2002. – 346 с.

3. Ігнатьєва І. А. Корпоративне управління / І. А. Ігнатьєва, О. І. Гарафонова. – Київ: нац. ун –т технологій та дизайну, 2013. – 600 с.

к. с. –х. н., доц. Ткачук А. Е.
Запорожский національный технический университет,
г. Запорожье
студ. гр. ФЭУ – 515 Власова А. В.
Запорожский національный технический университет, г. Запорожье
студ. гр. ФЭУ – 515 Шувакина К. Г.
Запорожский національный технический университет, г. Запорожье

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ РАЗРАБОТКИ И АДМИНИСТРИРОВАНИЯ ПРОЕКТОВ В ПУБЛИЧНОЙ СФЕРЕ

В условиях децентрализации власти и делегирования полномочий на места, для увеличения степени вовлеченности граждан в социум в процессе создания механизма публичного управления на региональном уровне, приобретают особую актуальность проекты в публичной сфере. Через проект местная община способна оперативно решать самые животрепещущие проблемы. Она формулирует проблемы, расставляет приоритеты, выбирает источники финансирования, контролирует реализацию проекта. Участие граждан в процессах принятия решений является основой устойчивого развития общины и государства в целом.

Большинство субъектов исполнительной власти и местного самоуправления не обладают знаниями разработки и администрирования проектов в публичной сфере.

Ошибки, допускаемые при разработке проектов, это – недостаточный анализ проблемы, отсутствие описания заинтересованных лиц, слабая структуризация целей проекта [1, с. 5]

Это приводит к тому, что проекты разрабатываются некачественные и в итоге не финансируются, а все, кто принимал участие в их разработке, теряют веру в возможности доступа к средствам европейских программ.

Широковская объеденненная община является одной из крупных общин Запорожской области. Она включает в себя шесть населенных пунктов общей численностью населения 13983 жителей. Село Широкое, в подчинении которого находятся село Водяное, насчитывает 1247 жителей.

Каждая из проблем, волнующих жителей Широковского сельского совета, имеет свой вес, значимость среди опрошенных жителей. Наибольшее число опрошенных жителей объединяют такие проблемы: обеспечение экономического развития; обеспечение удовлетворительной работы транспорта; уменьшение безработицы, создание дополнительных рабочих мест; оказание помощи незащищенным слоям населения.

Для того, чтобы решить одну из указанных проблем, необходимо получить финансирование. Для того, чтобы получить финансирование исполнительный орган или инициативная группа должна проанализировать существующие проблемы, расставить приоритеты. Выбрать ключевую, наиболее острую проблему. Правильно ее сформулировать.

Формулирование проблемы должно стать результатом анализа проблем, волнующих различные социальные группы среди жителей села Широкое.

Предварительный анализ показывает, что проблемы, наиболее волнующие жителей села, имеют много общего. Большая часть проблем – низкая деловая активность, безработица, социальная незащищенность – формируют низкий уровень качества жизни. Проблема транспорта, особенно актуальная для трудоспособной части населения (добираться на работу приходится в областной центр), опять же, связана с обеспечением и сохранением существующего уровня качества жизни.

Фактически, указанные проблемы, полученные в результате опроса, являются следствием и признаками снижения уровня качества жизни.

Продолжительность жизни является универсальным показателем уровня качества жизни. С медицинской точки зрения на продолжительнось жизни оказывает влияние экология, наследственность и образ жизни.

Зона, в которой расположено село Широкое, относится к категории благополучных с экологической точки зрения. Нет смысла поиска неких причин, объясняющих тенденции демографической ситуации, в особенностях генетической наследственности жителей села.

Интерес представляет третья составляющая продолжительности жизни – образ жизни. Определяющим

фактором, по мнению специалистов, наряду с другими факторами, является питание, т. е. потребление продуктов, которые в конечном результате оказывают влияние на состояние здоровья человека и, в конечном результате, на его продолжительность жизни [2, с. 3].

Анализ демографической ситуации в селе показал, что с 1990 по 2017 год численность жителей практически не изменилась, хотя с 1993 года по 2003 год наблюдается снижение численности жителей с. Широкое. Смертность за указанный период значительно превышает среднюю смертность за период с 1990 года по 2017 год, превышая ее в отдельные годы в три и четыре раза. Снижение численности жителей села прекратилось с 2004 года и находится в настоящее время на уровне 1990 года.

Существует корреляционная зависимость между показателями смертности жителей с. Широкое и количеством поголовья крупного рогатого скота (КРС) в личных подсобных хозяйствах за период с 1990 по 2017 годы.

Рост смертности жителей с. Широкое связан с отсутствием полноценного, в соответствии с медицинскими нормами, обеспечения питанием основными продуктами животноводства – молоком и мясом.

Для стабилизации ситуации и изменения тенденции в демографии на селе необходимо восстановить поголовье крупного рогатого скота. Мотивацией в заведении коров в личных подсобных хозяйствах может послужить создание культурных пастбищ в селе [3, с. 254].

Литература

1. Чемерис А. Розроблення та управління проектами у публічній сфері: європейський вимір для України. Практичний посібник / А. Чемерис; Швейцарсько –український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». – К. : ТОВ «Софія –А». – 2012. – 80 с.

2. Мащкін М. І., Париш Н. М. Технологія молока і молочних продуктів / М. І Мащкін, Н. М. Париш; навчальне видання, – К. : Вища освіта, 2006. – 351 с.

3. Статистичний щорічник Запорізької області за 2016 рік // За редакцією Липової Ніни Миколаївни / Держ. служба статистики України, Голов. управління статистики у Запорізькій обл. – Запоріжжя, 2013. – 504 с.

к. сг. н., доц. Ткачук О. Ю.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
магістр гр. ФЕУ –513м Мельников В. С.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПЕРСОНАЛУ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах глобалізації поступово відбувається зміна пріоритетів щодо стратегій діяльності підприємств машинобудівної галузі та зміщення акцентів уваги на персонал підприємств, що стає основою забезпечення їх конкурентоспроможності. Персонал є стратегічним ресурсом підприємства, який вимагає пошуку нових механізмів управління та розвитку для забезпечення результативності роботи машинобудівного підприємства в довгостроковій перспективі. Особливої актуальності набуває вивчення можливостей ефективного управління та розвитку персоналу підприємства. Це зумовлює необхідність формування системи стратегічного управління персоналом та розроблення кадрової стратегії. Такий підхід до управління розвитком персоналу забезпечує конкурентоспроможність та життєздатність машинобудівного підприємства.

Основою для розроблення кадрової стратегії є місія, ділова стратегія та стратегічні цілі підприємства. Розробка стратегії управління персоналом машинобудівного підприємства здійснюється на підставі аналізу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, за результатами якого формується цілісна концепція розвитку персоналу організації відповідно до її стратегії.

Розроблення концепції розвитку персоналу починається з оцінки кадрового потенціалу підприємства. Мета проведення такої оцінки полягає у визначенні ступеня використання кадрового потенціалу окремого працівника, виявленні можливостей його розвитку та оцінці готовності до ефективної роботи для реалізації цілей і завдань підприємства. Оцінка кадрового потенціалу підприємства є підґрунтям для визначення потреби в навчанні, заходів по розвитку, перспектив кар'єрного зростання та розрахунку витрат на персонал. Результати оцінки кадрового потенціалу підприємства дозволяють приймати найбільш обґрунтовані рішення, що спрямовані на його формування, збереження та розвиток.

Оцінка кадрового потенціалу для підприємства має велике значення, тому важливо визначити її основні цілі:

– визначення завдань управління кадровим потенціалом;

– покращення продуктивності праці робітників;

– визначення кандидатів для складу кадрового резерву;

– визначення потреби в навчанні та підвищенні кваліфікації [1].

Можна виділити такі основні завдання оцінки кадрового потенціалу:

– надання інформації, необхідної для прийняття рішень у галузі управління персоналом як для менеджерів з персоналу, так і для вищого керівництва;

– забезпечення менеджерів методами чисельного виміру вартості людських ресурсів, необхідних для прийняття конкретних рішень.

Це дозволяє керівникам розуміти сутність працівників як об'єктів, які слід оптимізувати, а не як витрат, які слід мінімізувати.

Оцінка кадрового потенціалу – це процес виявлення, вимірювання та надання інформації про людські ресурси.

Результати оцінки стану елементів кадрового потенціалу повинні лягти в основу розробки комплексу заходів, спрямованих на підвищення кадрової активності підприємства.

Довгострокова стратегія управління персоналом повинна передбачати додаткові вкладення не тільки в підготовку і розвиток персоналу, але й у створення необхідних умов для більш повного його використання, що створює зацікавленість організацій у скороченні плинності працівників, оптимізації витрат організації.

Система управління персоналом повинна постійно поліпшуватися і вдосконалюватися, враховуючи зміни, що відбуваються у зовнішньому середовищі і в культурі організації.

Література

1. Писаревська Г. І. Оцінка кадрового потенціалу підприємства / Г. І. Писаревська // Комунальное хазяйство городов: научно –техничний сборник. Серия «Экономические науки». – Х.: ХНАМГ, 2009. – Вип. 87. – С. 376 –385.

к. сг. н., доц. Ткачук О. Ю.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя
магістр гр. ФЕУз –513м Сидорова Ю. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

УДОСКОНАЛЕННЯ КОНКУРЕНТНОЇ СТРАТЕГІЇ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Особливістю функціонування машинобудівного підприємства в сучасних умовах є його постійна залежність від сукупності чинників і жорсткість конкурентної боротьби. Забезпечення конкурентних переваг машинобудівного підприємства повинне будуватися не тільки на реагуванні на динамічні, кожного разу якісно нові зміни зовнішнього середовища, але й попереджувати їх шляхом зміни власної поведінки. Це може бути здійснено шляхом впровадження у виробництво нових виробів, подальшим технічним і технологічним опрацьовуванням продукції, яка випускається, що вимагає значних витрат часу і ресурсів, яких у сучасних машинобудівних підприємств явно недостатньо і які йдуть, в основному, на підтримку поточної діяльності.

Перед українськими підприємствами постає актуальне завдання не втратити лідируючі позиції на світовому ринку авіадвигунобудування, а також розширити свою частку, зберегти присутність на ринку модернізації за умов успішної конкуренції із іноземними компаніями. Більшість українських машинобудівних підприємств на сьогодні не готові до ведення конкурентної боротьби за умов глобальної економіки. Проте діючий механізм формування конкурентного середовища не забезпечує комплексного вирішення проблеми забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, що вимагає розробки нових підходів, методів і технології управління, які передбачають використання системного підходу, де пріоритетом має бути управління конкурентоспроможністю машинобудівного підприємства.

Головний етап у формуванні стійкого розвитку машинобудівного підприємства полягає у встановленні методів впливу на чинники внутрішньої і зовнішньої стійкості

підприємства. Основним методом такого впливу є стратегічне управління підприємством, яке полягає у виборі перспективних цілей розвитку підприємства, підвищенні його конкурентоспроможності, реалізації й контролі за стратегічними планами [1]. При аналізі внутрішніх чинників проводиться оцінка потенціалу підприємства з подальшим використанням результатів аналізу в розробці напрямків його діяльності.

На сьогодні на підприємстві ПАТ «Мотор Січ» однією з головних проблем є відсутність цілісної стратегії, спрямованої на забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Тому для довгострокового й безпечного функціонування підприємства необхідно удосконалити конкурентну стратегію.

Серед найвідоміших інструментів стратегічного планування та аналізу, які найкраще адаптовані для дослідження машинобудівних підприємств, відзначають методику стратегічної оцінки підприємства Strategic Position and Action Evaluation (SPACE-аналіз). Цей метод було розроблено американськими фахівцями та протягом останніх 5–10 років він найбільш широко використовувався менеджерами західних корпорацій та фірм. В теперішній час в Україні лише окремі компанії (переважно, це підприємства з іноземним капіталом) використовують цю методику для оцінки свого стратегічного положення.

Застосування моделі SPACE нагадує класичний портфельний аналіз, однак виключає деякі його специфічні недоліки. По-перше, модель відходить від притаманній усім портфелям двумірності і при цьому не втрачає своєї наочності. По-друге, вона значно менш чутлива у своїх рекомендаціях до незначного зміщення в оцінці факторів, які в неї входять. SPACE робить свої стратегічні рекомендації на основі чотирьох факторів-конкурентної позиції підприємства, привабливості ринку, стабільності ринку та фінансової позиції компанії.

Відповідно до методології SPACE-аналізу оцінка стратегічного стану компанії проводиться за чотирма характеристиками: фінансовий стан компанії; конкурентна перевага компанії; привабливість ринку; стабільність середовища.

За результатами проведеного дослідження за методологією SPACE-аналізу визначено, що конкурентна поведінка компанії ПАТ «Мотор Січ» на ринку відповідає

«Захисній позиції». Теорія SPACE – аналізу дану позицію трактує таким чином: захисна позиція виникає коли організація працює у привабливій сфері діяльності але їй не вистачає конкурентоздатної продукції або фінансових ресурсів.

Проведений аналіз показав, що ПАТ «Мотор Січ» працює на привабливому стабільно зростаючому сьогодні ринку авіаційної техніки, у відносно стабільному оточенні.

Таким чином, в якості конкурентної стратегії для ПАТ «Мотор Січ» доцільно використати стратегію оптимізації витрат.

Враховуючи те, що оцінка за методом SPACE проводилася для зовнішньоекономічної діяльності підприємства (оскільки конкурентів на регіональному чи державному рівні немає), тому керівництву необхідно зважено підходити до використання наявних фінансових ресурсів з метою збільшення частки ринку підприємства у глобальному масштабі. Дійсно, ключовим фактором (ключовий фактор, який в даний момент вимагає уваги, як з боку керівництва підприємства, так і з боку безпосередньо функціональних підрозділів) є здатність протистояти зовнішнім впливам з боку лідерів ринку що можуть грати на зниження ціни, тим нівелювати основну перевагу підприємства в галузі.

Виходячи з рекомендацій проведеного SPACE-аналізу найбільш оптимальною стратегією розвитку для бізнесу ПАТ «Мотор-Січ» є стратегія збереження частки ринку та концентрації ресурсів на пошуках нових ринків збуту та споживачів, що забезпечують найбільшу перевагу над конкурентами.

Література

1. Виханский О. С. Стратегическое управление: учебник / О. С. Виханский. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Гардарики, 2002. – 296 с.

д. е. н., проф. Хелена Чаковська
Куявсько –Поморська школа вища, м. Бидгощ (Польща)
д. е. н., проф. Гудзь П. В.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ СТАНОВЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІНКЛЮЗИВНИМ РОЗВИТКОМ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

Актуальність. В новітніх умовах розвитку економіки регіону з'являється нова суб'єктність, яка видозмінює традиційний господарський ландшафт внаслідок трансформації суб'єктно-об'єктних відносин економіки локалітетів і регіону в цілому, зростання повноважень і відповідальності щодо використання економічного потенціалу території. Ця суб'єктність детермінована формуванням і становленням у якості економічного актора об'єднаних територіальних громад (ОТГ), зростанням їх економічного потенціалу, ринкової участі та зародження нового типу місцевого самоврядування на основі врядування громад як інституту публічного управління та адміністрування.

В українських реаліях, по мірі зростання компетенцій, повноважень та відповідальності ОТГ зростатиме їх роль як ініціатора і координатора місцевого економічного розвитку, залучення соціальних ресурсів і соціального капіталу до інтегративного економічного розвитку, з чим пов'язується зміст інклюзивної економіки переважної більшості дослідників.

В зарубіжній економічній літературі існує серйозний інтерес до предмету інклюзивних досліджень. Так, Богдан Н. І., Вархурст С. розглядають зміст економічного зростання на інклюзивній основі в контексті процесу та результату [1, с. 15], Новіков А. І. та Віткіна І. К. зосереджуються на політекономічному та інституціональному аспектах [2], а Калабіхина І. Є., Калабіхина А. Є. розширюють предмету сферу вивчення інклюзивної економіки в площині інклюзивної політики, інклюзивної практики та інклюзивної культури [3]. Подібна розбіжність поглядів на інклюзивну економіку свідчить про становлення методологічного апарату дослідження і

проблеми практичної реалізації інклюзії в регіональному економічному середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження. В узагальненому розумінні інклюзивний (від англ. Inclusiveness – залученість) є новітнім трактуванням сучасного розвитку, сутність якого полягає в необхідності посилення залучення до вирішення проблем розвитку усіх верств населення, а також зростання залученості до розвитку усіх територій [4, с. 57].

Сучасний стан інклюзії в національному та регіональному вимірі не є оптимістичний. За даними Світового економічного форуму у Давосі, за останні п'ять років, незважаючи на зростання світової економіки, рівень соціальної інклюзивності скоротився в 20 з 29 розвинених економік, а рівень міжпоколіннєвої справедливості впав в 56 з 74 економік, що розвиваються; за той же період менше половини країн з розвиненою економікою досягли успіху в скороченні масштабів убогості, і лише вісім добилися скорочення нерівності в доходах [Цит. по:2].

Регіональна різноманітність створює передумови для регіональних інвестицій на основі конкурентних переваг локалізації природних ресурсів та умов, якості економічного середовища, інфраструктурного забезпечення, мобільності робочої сили. В умовах розширення повноважень територіальних громад, ресурсного забезпечення їх фінансової спроможності зростає роль адміністрування у залученні внутрішніх і зовнішніх чинників місцевого економічного розвитку, у тому числі і професійних компетентностей керівних осіб місцевого врядування [5, с. 32–33]. Справедливо зазначають дослідники, що в сучасних умовах гармонічний розвиток регіонів передбачає наявність інклюзивного їх розвитку за наявності рівного доступу до ресурсів, співучасті регіонів, та участі місцевих співтовариств [6, с. 100].

Прикладний аспект дослідження вимагає пошук відповідей на сутність інклюзивної економіки. Внутрішній зміст – це досягнення стану економіки повної зайнятості, коли до місцевої економіки, економіки домогосподарств залучаються усі верстви мешканців громади: не тільки робоча сила, а й школярі (на період літніх канікул), пенсіонери, неповносправні за наявності створеного архітектурного, транспортного

(інфраструктурного), соціального забезпечення, що спрямовано не стільки на економічне зростання, скільки на зростання якості життя. Внутрішній зміст інклюзії полягає і в залученні до виробництва та надання послуг усіх територій, умов і ресурсів (простору) громади, регіону. Зовнішній зміст інклюзивної економіки передбачає використання факторів і чинників зовнішнього середовища, що в цілому ототожнюється із складовими економічного зростання.

Для вирішення проблем інклюзивного розвитку регіональні влади разом з місцевим самоврядуванням мають сприяти розвитку інклюзії з урахуванням територіальних особливостей шляхом підтримки місцевих ініціатив, прийняття нормативних актів місцевої дії, спрямованих на соціальне, етичне відношення до неповносправних та забезпечення їм умов праці і відпочинку, доступності до адміністративних і соціальних послуг.

Досліджуючи інклюзивний розвиток у вітчизняних умовах, Л. Федулова в якості найбільш відомих форм і напрямків інклюзивних інновацій визначає Центри колективного Інтернет – доступу, програми підвищення комп'ютерної грамотності і мовних навичок; підтримка масового малого бізнесу й інноваційного підприємництва, що розвиває нетехнологічні інновації (зокрема, мікрофінансування); ефективне сприяння безробітним громадянам у пошуку роботи на основі засобів ІКТ (у т. ч. на малих інноваційних підприємствах); підвищення доступності держпослуг (у т. ч. для вразливих груп громадян); субсидування мобільного зв'язку й широкополосного Інтернету у депресивних регіонах та інше [4, с. 58].

У літературі інклюзивний розвиток зводиться, здебільшого, до спроможності освітніх послуг неповносправними членами спільноти. Хоча одна із регіональних адміністрацій довела, що осяжними напрямками інклюзивного розвитку мають стати усі сфери життєдіяльності людини, в тому числі і економіка дозвілля відпочинку, спортивного розвитку, насамперед. дітей через створення умов доступності до відповідних послуг [7].

Висновки. Резюмуючи дослідження, слід зазначити, що гальмом інклюзивного розвитку економіки на локальному і

регіональному рівнях є слабкість і недостатність нормативно-правового компоненту законодавства, відсутність регіональної фінансової і податкової політики – своєрідних сигналів, виразних фінансових механізмів для залучення неповносправних мешканців громади до економічної діяльності, відповідного стимулювання працедавців до зайнятості тимчасового непрацездатних та інвалідів, створення умов для навчання та відпочинку громадян з особливими потребами.

Література

1. Богдан Н. И. Инновации для инклюзивного развития регионов Беларуси / Н. И., Богдан, С. Вархурст // Економічний вісник університету. Збірник наукових праць вчених і аспірантів Переяслав –Хмельницького державного педагогічного університету ім. Григорія Сковороди. 2014. № 22/1. С. 14–20.

2. Новиков А. И. Инклюзивная экономика и социальная ответственность в регионах мира: дилемма или общественное согласие / А. И. Новиков, И. К. Виткина // URL: https://eee–region. ru/article/5401.

3. Региональные аспекты развития инклюзивного образования в деятельности организаций – участников Национальной коалиции «Образование – право для всех» Ежегодный отчет 2011 –2012 гг. под ред. проф. Калабихиной И. Е., Калабихиной А. Е. М.: РООИ «Перспектива», 2013. URL:ttp://www. kspu. ru/upload/ documents/2015/09/28/ a0344088092090 –c269a9e607 bd0c8fe4/ otchet2011 –2012aspekty –razvitiia –io –v –deiatelnosti –natcionalnoi–koalitciicopy. pdf

4. Федулова Л. І. Інклюзивні інновації в системі соціально–економічного розвитку / Л. І. Федулова // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. 2016. № 3 (25). С. 56 –65.

5. Гудзь П. В. Удосконалення адміністрування ОТГ на основі компетентісної складової / П. В. Гудзь //Матеріали X Ювілейної Міжнародної науково–практичної конференції «Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток». Тези доп. Ч. 3. – Харків: ХНУБА, 2018. 417 с. С.32–33.

6. Крюков В. А. Современный подход к разработке и выбору стратегических альтернатив развития ресурсных

регионов / В. А. Крюков, А. Е. Севастьянова, А. Н. Токарев, В. В. Шмат // Экономика региона. 2017. Т. 13, вып. 1. С. 93 –105.
7. Марина Порошенко открыла в Днепре первый в Украине инклюзивный парк, построенный облгосадминистрацией URL**:**https://censor. net. ua/news/3073756 –
/marina_poroshenko_otkryla_v_dnepre_pervyyi_v_ukraine_inklyuzivnyyi_park_postroennyyi_oblgosadministratsieyi 27.06.2018.

д. е. н., доц. Чечель А. О.
Донецький державний університет управління, м. Маріуполь

СУЧАСНА СОЦІО-КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ: СТАН, ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТВИ

В умовах системної політичної та економічної кризи, що охопила нині Україну, питання збереження та поширення національної культури стають актуальними як ніколи, через надзвичайно серйозні виклики самому існуванню Української держави. Тому всі засоби згуртування нації, зокрема й за допомогою виваженої культурної політики з переважанням на сьогодні інформаційної, а не пропагандистської компоненти, мають використовуватися з максимальною ефективністю.

Одним з перспективних напрямків оптимізації державної культурної політики є залучення до її реалізації самих громадян через інститути громадянського суспільства. Державна культурна політика надзвичайно важлива не тільки для розв'язання внутрішніх проблем. Завдяки її інструментам багато в чому створюється позитивний міжнародний імідж держави, налагоджуються партнерські відносини із сусідніми країнами та створюється протидія зовнішнім загрозам національній безпеці. Останнє особливо актуально на тлі російсько-українського військового конфлікту та творення українською спільнотою окремої від Росії нової культурної ідентичності. Під поняттям «нова культурна ідентичність» слід розуміти таку соціо-культурну політику, яка б цілком відповідала ідеям національного відродження, орієнтовану на визнання поліетнічності та полікультурності держави, спрямовану на

формування нової культурної моделі, з урахуванням специфіки її національного характеру, менталітету, традицій та відновленням історичної свідомості [1].

Якщо держава має займатися формулюванням цілей соціо-культурної політики, які б відповідали інтересам більшості груп у місцевій громаді, розробкою чи плануванням заходів, які б сприяли досягненню цих цілей, то недержавні чи приватні організації, окрім виконання поставлених державою культурницьких завдань, можуть співпрацювати на рівні з державою в частині залучення додаткових коштів та партнерів, обстоювати культурні проекти в різних донорських організаціях. З цього боку вони проявили себе давно й досить позитивно [2].

Серед організацій, діяльність яких охоплює всю Україну та які могли би бути впливовими та авторитетними для держави партнерами у виробленні та провадженні культурної політики можна назвати Центр Української культури та мистецтва, Центр культурного менеджменту (Львів) Товариство української мови ім. Т. Шевченка «Просвіта», Наукове Товариство імені Шевченка, Українське історико-просвітницьке товариство «Меморіал», Всеукраїнська спілка краєзнавців, Українська асоціація захисту історичного середовища, Спілка архітекторів України, Ліга історичних міст України та інші [3].

Науковці зазначають, що власну соціо-культурну політику можуть формувати і здійснювати будь-які суб'єкти культурного життя, які мають у розпорядженні необхідні ресурси: окремі особи, будь-які субкультурні групи, виробничі й інші колективи, суспільні організації тощо. Але відповідальна роль держави в культурному будівництві країни – беззаперечна. В ідеально- теоретичному плані важливим завданням держави є підтримка інтересів інших суб'єктів культурного життя, тому що вона має у своєму розпорядженні ресурси, які належать усьому суспільству.

Аналіз сучасного стану та перспектив культурного будівництва країни дає підстави для висновку, що кожен напрям такого будівництва потребує особливого управлінського підходу і правового захисту; інтереси суб'єктів культурної діяльності повинні формувати цілі культурної політики; різні цілі культурної політики досягаються за допомогою різних соціальних інструментів та ресурсів [4].

Найбільш вагомим державним ресурсом є правовий, тобто її законодавство. Основною метою вітчизняного законодавства, яке регулює сферу культури, є реалізація культурних прав людини.

Соціо-культурна політика давно законодавчо задекларована як стратегічний пріоритет державної політики України. Вона слугує утвердженню національної ідентичності та суспільній консолідації, вихованню громадянськості та патріотизму всередині країни, сприяє вирішенню важливих зовнішньополітичних завдань і створенню позитивного іміджу України на міжнародній арені.

Активними суб'єктами соціо-культурної політики, поряд з державними інститутами, є і мають бути громадські організації, статутні цілі та завдання яких збігаються із завданнями культурної політики держави. У цьому ми вбачаємо можливість для плідної співпраці держави та неурядових культурологічних організацій вже на етапі планування та формулювання цільових настанов у сфері культурної політики.

Можливості такої співпраці на сьогодні використовуються недостатньо. З одного боку, існує базове законодавче забезпечення, є рішення (на рівні закону) про залучення громадянського сектора до прийняття державних рішень, але поки що маємо ситуацію, коли творці чи поширювачі українського культурного продукту знову порушують питання про те яким чином розрізнені громадські сили та ініціативи в різних полюсах культури звести в одну потужну силу, яка могла би впливати на державу. Вирішення ж проблеми в тому, щоб держава стала тією об'єднавчою силою для всіх культурних ініціатив та діячів і дала їм можливості розвиватися й презентувати свої результати.

Література

1. Буценко О. Дві головні проблеми культурного сектора / Олександр Буценко // Незалежний культурологічний часопис «Ї». – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. ji – magazine. lviv. ua/anons2013/Bucenko_Dvi_golovni_problemy. html

2. Копієвська О. Р. Культурна функція держави в контексті національного державотворення: [монографія] / О. Р. Копієвська. – К.: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2012. – 266 с.

3. Громадські організації в Україні у 2014 році: стат. бюлетень / Державний комітет статистики України. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агенство», 2015. – 220 с.

4. Культурні практики і культурна політика: актуальні питання соціокультурної модернізації в Україні. Аналітична доповідь центру соціальних досліджень «Софія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. sofia. com. ua/page161. html.

магістр гр. ФЕУз –313м Шадріна Є. С.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

РОЗВИТОК ПОНЯТТЯ ГРОМАДЯНСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Публічне управління у літературі представлено як «дії з боку осіб, наділених владними повноваженнями, спрямовані на збільшення добробуту, незалежності та безпеки як населення в цілому, так і окремо взятої організації» та виділяють шість етапів розвитку публічного управління аж до появи його ознак глобального публічного управління, що є ототожненням факторів впливу та концептуальних засад публічного управління [1, с. 9–11]. Вважається, що за сучасної моделі публічне управління включає в себе механізми вдосконалення внутрішньої координації, управління людськими, фінансовими і матеріальними ресурсами і комунікаційними та інформаційними системами, а також управління, пов’язане з наданням публічних (державних і муніципальних) послуг [2, с. 11].

Зарубіжні дослідники, зокрема Л. Келлер виділяє наступні характеристики «нового» публічного менеджменту: передача владних повноважень і забезпечення гнучкості; забезпечення продуктивності діяльності, здійснення контролю і забезпечення підзвітності; розвиток конкуренції, застосування ринкових механізмів; надання необхідних споживачам послуг, орієнтованість на споживача; вдосконалення управління людськими ресурсами; оптимізація інформаційних технологій; підвищення якості правового регулювання; застосування стилів управління з арсеналу приватного сектора (великих приватних корпорацій) [3, p. 1591].

На нашу думку, сутність публічного управління представлено як сукупність відносин суб'єктів владних повноважень з приводу керівництва процесом надання адміністративних, соціальних і суспільних послуг громадянам. Зміст публічного управління розуміється нами як процес виконання акторами публічного адміністрування функцій планування, організації, делегування, регулювання, координації та контролю для задоволення потреб споживачів. Обґрунтована трисуб'єктність публічного управління – органи державної влади, органи місцевого самоврядування, громадські організації, орієнтований на розвиток громади.

В контексті формування та реалізації публічного управління відіграють базову роль фахові компетенції. Але не менш важливим є компетенції громадянські. Компетенції сприймаються як похідне, вужче за поняття «компетентність». Аналіз контексту вживання поняття «компетенції» дозволяє розуміти його як соціально закріплений освітній результат. Тобто компетенції можуть бути виведені як реальні вимоги до засвоєння учнями сукупності знань, способів діяльності, досвіду ставлень з певної галузі знань, якостей особистості, яка діє в соціумі [4, с. 15–19].

Громадянську компетентність можна визначити через: здатність орієнтуватися в проблемах сучасного суспільно-політичного життя; вміння застосовувати процедури й технології захисту власних прав і свобод; свідоме виконання громадянських обов'язків; робити свідомий вибір та застосовувати демократичні технології прийняття індивідуальних та колективних рішень з урахуванням інтересів окремих громадян, груп та суспільства вцілому; наслідування загальнолюдських цінностей, використання способів і моделей поведінки, що відповідають чинному законодавству України; готовність до ефективної взаємодії з органами державної влади та місцевого самоврядування; здатність нести відповідальність; толерантність та ін. [там же].

Наша думка співпадає із визначенням громадянської компетентності за Смагіною Т. М.: Громадянська компетенція як здатність людини реалізовувати на практиці свою компетентність, на нашу думку, кореспондує здатності взяти на себе відповідальність, спільно виробляти рішення й брати участь у його реалізації, толерантність до різних етнокультур і релігій,

гармонійне поєднання особистих інтересів з потребами окремої корпорації й суспільства, участь у функціонуванні демократичних інститутів, потребі в актуалізації й реалізації свого особистісного потенціалу, здатності до саморозвитку [5, с. 230].

Локальний соціально-економічний розвиток в межах ОТГ означає не лише залучення до формування та отримання результату всіх членів спільноти, а й відчуття відповідальності за цей результат.

Висновок. Тобто громадянськість як явище демократизацій суспільства, його зрілості, так громадянські компетентності як властивості є важливим атрибутом реформування місцевого самоврядування. Можна стверджувати, що в однаковій мірі громадянські компетентності мають бути притаманними як для тих, хто керує громадою – рада громади, так і для тих, на кого спрямована керівна та організуюча функція – громадяни, мешканці об'єднаних територіальних громад.

Література

1. Остриков А. И. Методологические основы публичного управления. Теория и практика современной науки. 2016. №5(11). С. 3 –15.

2. Понкин И. В. Общая теория публичного управления: Правовые основы, цели, принципы, инструменты, модели и концепты публичного управления: Лекционный курс / ИГСУ РАНХиГС при Президенте РФ. М.: Буки Веди, 2016. 252 с.

3. Keller L. F. Public Administration as Management. Encyclopedia of Public Administration and Public Policy. Second Edition / Ed. by E. M. Berman, J. Rabin. – Boca Raton (FL, USA): Taylor & Francis Group, 2008. 2106 p.

4. Томіліна, Ю. Є. Проблеми формування громадянських компетентностей в Україні. Духовна культура української молоді: реальний стан та перспектива розвитку: збірник наукових статей за матеріалами регіональної наукової – практичної інтернет – конференції. Херсон, 2015. С. 15 –19.

5. Смагіна, Т. М. Громадянська компетентність у контексті особистісного виміру. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2005.№25. С. 229 –231.

к. н. з держ. упр., доц. Юрченко В. І.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНКЛЮЗИВНИМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНІВ

На ступінь успішності соціально-економічного розвитку регіонів впливає раціональність системи державного управління цим розвитком. Першочерговими завданнями державного управління регіоном на сучасному етапі стають ті, які спрямовані на створення умов для концентрації наявних ресурсів на відібраних стратегічних напрямках, в «точках зростання», що дають можливість одним регіонам зберегти провідні позиції, а іншим – створити передумови для економічного зростання. Вирішення таких завдань можливе лише при наявності науково обґрунтованих механізмів державного управління, що дозволяє провести аналіз і виявити основні напрямки їх вдосконалення, що сприятиме інклюзивному розвитку регіонів.

В умовах глибокої економічної кризи, політичної нестабільності, боротьбою з сепаратистами, дії регіональних систем управління не можуть зводитися лише до реагування на поточні зміни. Необхідна розробка таких механізмів державного управління територіальним розвитком, які відображають специфічні умови регіональної економіки, і дозволяють адекватно реагувати на швидкі і несподівані зміни зовнішнього середовища та внутрішніх регіональних процесів. При цьому необхідно врахувати пріоритет таких завдань регіональної політики, як: вирівнювання існуючих диспропорцій в соціально-економічному розвитку регіонів України, підтримання необхідного збалансованого територіального розвитку в економіці, демографії, культурних, науково-технічних і природоохоронних сферах діяльності, досягнення ефективного інклюзивного розвитку всього соціально-економічного простору України.

Зростання нестабільності, кризовості та фрагментації суспільства актуалізує потребу пошуку умов та факторів інклюзивного розвитку. В останні десятиріччя актуалізується

інклюзивний соціально–економічний розвиток, за рахунок якого суспільство набуває можливості використовувати потенціал стійкого згуртованого ефективного зростання. Ураховуючи ці моменти, необхідним є вдосконалення соціально-економічної політики як на державному, так і на регіональному рівні, а також розробка нових концепцій, методів та інструментарію для обґрунтування стратегій і програм соціально-економічного розвитку регіонів України [1, с. 35].

Інклюзивний розвиток передбачає рівномірне зростання добробуту усіх громадян. Рівність доступу до результатів праці полягає у достатності доходів домогосподарств, але не за рахунок надання субсидій і соціальних допомог, а за рахунок гідної оплати праці усіх працюючих. Головною передумовою є інвестиції в освіту, боротьба з корупцією та лобіюванням інтересів корпорацій, стимулювання підприємницької діяльності громадян та реалізація державних інвестиційних програм із високим соціальним ефектом, які призведуть до створення великої кількості робочих місць, що підвищить рівень зайнятості у регіонах [2, с. 10].

Тому, головною метою державного управління інклюзивним соціально-економічним розвитком регіону є підвищення рівня задоволення соціально-економічних потреб населення, що проживає на конкретній території на основі комплексного розвитку. Для того, щоб державне управління інклюзивним соціально-економічним розвитком регіону було чітким і грамотним необхідна наявність механізму управління. Крім цього має бути розроблене методичне забезпечення процесу державного управління соціально-економічним розвитком регіону, що дозволить ефективно приймати рішення і проводити моніторинг їх виконань.

Виникає необхідність розробки методологічних аспектів формування і реалізації стратегії розвитку регіону, які дозволять підвищити ефективність функціонування інклюзивних соціально-економічних систем регіонального рівня. При формуванні та реалізації стратегії розвитку регіону в першу чергу повинно бути досягнуто узгодження інтересів суб’єктів, що є учасниками процесу регіональної стратегії розвитку. Крім цього, слід врахувати специфіку функціонування регіону як

соціально-економічної системи в умовах інтенсифікації розвитку інформаційного суспільства.

Отже, для ефективного інклюзивного соціально-економічного розвитку регіонів України необхідно розробляти стратегії їх розвитку на основі сценарного підходу, якісно і кількісно оцінюючи і враховуючи всі екзогенні та ендогенні фактори. Доцільним є формування системи державного управління інклюзивним соціально-економічним розвитком регіону з урахуванням особливостей регіонального розвитку в сучасній економіці і виявлених закономірностей на основі таких принципів, як: збалансованість; наукова обґрунтованість; стратегічність; інноваційність; мобільність; субсидіарність; забезпеченість; конкурентоспроможність; цілісність. Перераховані вище принципи дозволять більш повно врахувати сучасні уявлення, а також тенденції та процеси, актуальні для вітчизняної теорії і практики управління, з метою підвищення ефективності механізмів управління регіоном.

Ключовим завданням системи державного управління інклюзивним соціально-економічним розвитком регіону є цілісність використання функцій, відносин, стану і взаємодії всіх структурних складових через досягнення внутрішньої узгодженості системи в цілому, що обумовлює ефективність управління нею.

Література

1. Гайдар О. Є. Праця та зайнятість – найважливіші фактори інклюзивного соціально –економічного розвитку / О. Є. Гайдар // Економічна теорія та право. – 2016. – № 4. – С. 35 –48.

2. Гриценко А. А. Економіка України на шляху до інклюзивного розвитку / А. А. Гриценко // Економіка і прогнозування. – 2016. – № 2. – С. 9–23.

магістр гр. ФЕУз –513м Юрченко Д. А.
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

ЗМІНИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ДИЗАЙНУ ПАТ «ЗАПОРІЖЖЯОБЛЕНЕРГО» В КОНТЕКСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ

Актуальність даного дослідження полягає у наданні пропозицій щодо поліпшення організаційного дизайну визначеного підприємства (ПАТ «Запоріжжяобленерго») за напрямками його інклюзивного розвитку.

Термін «організаційний дизайн» з'явився в економічній літературі порівняно недавно. Його виникнення пов'язано з необхідністю комплексного підходу до аналізу та побудови організацій, з розглядом організацій як відкритих систем, на всі аспекти діяльності яких впливають зовнішні умови ведення бізнесу, які швидко змінюються. Основне завдання організаційного дизайну – підтримання у часі внутрішньої узгодженості трьох дій: спосіб організації, стратегія, залучення людей (інтеграція індивідів і організації).

Організаційний дизайн це, по-перше, постійне спостереження за алгоритмом постановки задач прийняття рішень в організації в конкретних зовнішніх умовах, по-друге, більш передбачувані наслідки прийнятих рішень, по-третє, розгляд проблеми нездатності передбачити майбутнє з точки зору поведінки людей.

Інклюзія (англ. inclusion – включення) – це процес збільшення ступеня участі всіх громадян у соціумі через доступ до можливостей і справедливий розподіл результатів праці [1, с. 20]

Концепція інклюзивного розвитку передбачає, що кожен суб'єкт економіки є важливим, унікальним, цінним для суспільства і має можливості, щоб задовольнити свої потреби. Інклюзивне зростання економіки є багатофакторним і багаторівневим процесом, основою якого є економіка максимальної зайнятості та взаємодії усіх суб'єктів у контексті гуманного розвитку суспільства [2].

Основними ключовими аспектами інклюзивного розвитку підприємства є інвестиції в людський капітал,

створення нових робочих місць, структурна трансформація, соціальний захист, недопущення дискримінації, соціальна інтеграція та участь трудового колективу у вирішенні питань розвитку підприємства.

ПАТ «Запоріжжяобленерго» одна з найбільших енергопостачальних компаній України. Підприємство надає послуги з транспортування та постачання електроенергії за регульованим тарифом споживачам Запорізької області – одного з найпотужніших індустріальних центрів України загальною площею 27 тисяч км^2, на території якої проживають близько 2 млн. осіб [3].

Однак вже більше року неврегульованим залишається питання нездатності виконувати покладені на підприємство функції сталого безаварійного забезпечення регіону електроенергією та виплати заробітної плати співробітникам. На підприємстві ще з часів СРСР діє вертикальна командно-адміністративна ієрархічна організаційна структура управління персоналом. Ситуація на підприємстві призвела до масового звільнення найбільш кваліфікованого персоналу. За офіційними даними, з понад 3000 робітників звільнилось 1350, у тому числі ремонтно-аварійних підрозділів.

Для врегулювання питань відтоку кадрів на підприємстві необхідно поступово впроваджувати зміни організаційного дизайну в контексті його інклюзивного розвитку з використанням залучення професіоналів, тобто сторонніх ключових (антикризових) менеджерів, які мають досвід та здатні запровадити цю систему на такому крупному підприємстві. Технічно процедура організаційного дизайну ПАТ «Запоріжжяобленерго» має проходити через наступні етапи:

1. Протягом 5–15 робочих днів за допомогою бесід з ключовими менеджерами і співробітниками відбувається вникання в суть бізнесу і проблем, які виникли в системі ділових відносин.

2. Сформовані уявлення служать основою для створення організаційного проекту як нової моделі підприємства, яка будується з реальних вже працюючих співробітників. Утворюється команда ключових співробітників, діяльність яких

забезпечує стратегічні завдання розвитку підприємства. Це може зайняти місяць роботи.

3. Протягом наступних семі днів проводиться згуртування команди за допомогою спеціальних тренінгів, кінцева мета яких – розробка первинного плану реорганізації компанії.

4. Протягом наступного місяця регулярно відбуваються зустрічі робочої групи (команди), де методом мозкового штурму або методом Дельфі відбувається уточнення рішень конкретних проблем реорганізації. Цей етап може зайняти до трьох місяців.

5. Супровід впровадження знайдених рішень. Цей етап може зажадати півроку роботи всього колективу підприємства. На цій стадії консультанти (сторонні ключові (антикризові) менеджери) виступають в ролі людей, з якими можна обговорювати особисті стратегії топ – менеджерів, будувати варіанти розвитку ситуації, проектувати і т. д.

6. По суті програмується нова організація колективної діяльності, закладена в мисленні кожного ключового працівника, більш адекватна сьогоднішньому стану розвитку підприємства.

Таким чином, зміни організаційного дизайну ПАТ «Запоріжжяобленерго» в контексті інклюзивного розвитку спрямовані на формування корпоративного духу підприємства, становлення нової якості персоналу в умінні працювати в командах. Працівникам дається ковток свободи – можливість вибирати той варіант власного життя на даному підприємстві, який влаштовує співробітників найбільше без жодних обмежень і компромісів, підвищуючи їх особисту ефективність та у перспективі заробітну плату. При цьому відслідковується можливість окремого працівника вплинути на діяльність підприємства у цілому та в реалізації соціально – значимих проектів підприємства, які мають значення для громадян як споживачів електроенергії. Таким проектом інклюзивного розвитку ПАТ «Запоріжжяобленерго» може бути розробка диференційованих тарифів на електроенергію для населення в тих регіонах підпорядкованих підприємству де така енергія генерується для мінімізації побічних ефектів виробників продукції даного регіону.

Література

1. Базилюк А. В. Інклюзивне зростання як основа соціально –економічного розвитку / А. В. Базилюк, О. В. Жулин // Економіка та управління на транспорті. – 2015. – Вип. 1. – С. 19 –29 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv. gov. ua/ UJRN/eut_2015_1_5.

2. Продіус О. І. Інклюзивні інновації в контексті соціальної відповідальності підприємства – 2018– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://revolution. allbest. ru/economy/00938971_0. html.

3. Офіційний сайт ПАТ «Запоріжжяобленерго» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. zoe. com. ua/ват –запоріжжяобленерго.

студ. Яровецька О. І.
Національний педагогічний університет імені
М. П. Драгоманова, м. Київ

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ЖІНОК У ПЕРІОД ВІДПУСТКИ ДЛЯ ДОГЛЯДУ ЗА ДИТИНОЮ ЯК СКЛАДОВА ІНКЛЮЗИВНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність обраної теми визначається зростанням усвідомлення важливості інтелектуальних ресурсів як фактора конкурентоспроможності організацій. Освіта поступово стає основною галуззю, що виробляє комплекс системних знань, вмінь і навичок у кожного члена суспільства, головного виробника та носія інформації. Тому навчання персоналу є важливою умовою функціонування будь-якого підприємства. Одним з головних принципів ефективності роботи організації зарубіжні дослідники виділяють залучення до процесу всіх, без відмінностей та обмежень. Саме така багатоманітність складає економічну та соціальну сутність поняття «інклюзивність» [1]. Як зазначають українські вчені А. В. Базилюк та О. В. Жулин: «Концепція інклюзивного розвитку передбачає, що кожен суб'єкт економіки є важливим, унікальним і цінним для суспільства» [2].

Сучасний розвиток інформаційних технологій дає змогу підвищити та вдосконалити ефективність трудових ресурсів підприємства. До новітніх інформаційно- комунікаційних технологій відносять дистанційне навчання, що широко використовує комп'ютерні освітні програми різного призначення та створює за допомогою сучасних телекомунікацій інформаційне середовище для постачання навчального матеріалу та спілкування. Кінцева мета такого навчання передбачає забезпечення організації достатньою кількістю людей з навичками і здібностями, потрібними для досягнення економічних та соціальних цілей [3].

Особливо неперервне дистанційне навчання стає актуальним для такої вразливої категорії населення як жінки в період відпустки для догляду за дитиною. Роботодавці сприймають молодих мам потенційно як менш ефективних співробітників, яким сім'я і маленька дитина можуть перешкодити в кар'єрі. Крім того, такій категорії жінок необхідний час для адаптації та підвищення кваліфікації. Але, на думку авторки книги «Спроба стати вагітною», відомого психолога М. Пеєр: «дослідження показують, що під час вагітності жінки стають більш винахідливими і креативними» [4]. Вона пояснює, що позбавлення від стресів роботи допомагає підживлювати наш розум. Наприклад, консультант з питань управління, що пише про людські ресурси в humanresources. about. com., С. Хітфілд, вважає, що жінки здатні ефективно поєднувати кар'єру та піклування про дітей [5]. Тому, використовуючи дистанційне навчання, можливо не тільки підвищити кваліфікацію, а і за допомогою спеціальних програм здобути нову спеціальність, продовжувати працювати над різними проектами дистанційно, повернутися до роботи з необхідними знаннями відповідно часу і місця [4].

Для забезпечення вдалого проектування, розвитку та впровадження дистанційної системи навчання необхідно створити відповідну інфраструктуру, розробити навчальні програми тощо. Важливою складовою частиною дистанційного навчання є його реалізація за допомогою використання інформаційних технологій, а саме систем управління навчанням (з англ. Learning Managment System – LMN), які створені для

розробки, управління та поширення навчальних матеріалів онлайн із забезпеченням спільного доступу багатьох користувачів [6]. Такі систем налаштовані на відбір кадрів і підвищення кваліфікації працівників, мають розгалужену потужну службу підтримки, локалізацію практично усіма мовами світу, високу функціональність, можливість гнучкої конфігурації та великої кількості налаштувань.

Але всі LMN направлені на загальне навчання персоналу, немає спеціальної спрямованості на особливості та потреби різних груп в організації. Тому необхідно включити у такі системи допоміжні програми навчання для задоволення потреб усіх членів організації, щоб удосконалити робочий процес. Неперервна освіта жінок у період відпустки по догляду за дитиною повинна включати використання систем дистанційного навчання, яке дозволить підтримувати їх постійний саморозвиток та гнучкий графік роботи .

Таким чином, застосування інформаційних технологій і систем дистанційного навчання для підвищення кваліфікації персоналу є сучасним трендом для більшості компаній, які володіють територіально розгалуженою структурою та великою номенклатурою напрямів діяльності. Підлаштування спеціальних програм під навчання різних груп персоналу дасть змогу не тільки збільшити конкурентоспроможність, але і розвинути компанію в нових умовах глобалізації та інформатизації виробництва.

Література

1. Acemoglu, Daron. Why nations fail: the origins of power, prosperity, and poverty / Daron Acemoglu, James A. Robinson. – New York Crown Publishing Group, 2012. – 544 p.

2. Базилюк А. В. Інклюзивне зростання як основа соціально –економічного розвитку / А. В. Базилюк, О. В. Жулин // Економіка та управління на транспорті. – К.: НТУ, 2015. – Вип. 1. – С. 5 –12.

3. Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія [Електронний ресурс]: матеріали міжвузівського вебінару (м. Вінниця, 31 березня 2017 р.) / відп. ред. Л. Б. Ліщинська. – Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. – 102 с.

4. Power Maternity Leave. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www. stylist. co. uk/stylist –network/power – maternity –leave/9243.

5. Why You Should Work Through Your Maternity Leave. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://money. usnews. com/money/careers/articles/2012/07/20/why –you –should –work – through –your –maternity –leave.

6. Демида Б. Системи дистанційного навчання: огляд, аналіз, вибір / Б. Демида, С. Сагайдак, І. Копил // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Комп'ютерні науки та інформаційні технології. – 2011. – №694. – С. 98 –107.

Наукове електронне видання
комбінованого використання
Можна використовувати в локальному
та мережному режимах

Міжнародна науково-практична конференція

«Генерування інновацій інклюзивного розвитку: національний, регіональний, міжнародний вимір»

4–5 жовтня 2018 року

Один електронний оптичний диск (DVD-ROM);
супровідна документація.
Тираж 100 прим. Зам. № 1238.

Видавець і виготовлювач
Запорізький національний технічний університет
Україна, 69063, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 64
Тел.: (061) 769–82–96, 220–12–14

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2394 від 27.12.2005.